CIAL

X S. R. Est. 2 ~~Cap. 4~~ –
2 – 3

Medice cura teip-
ſum. Luce. iiij. ca. Si
cut ait Gregorius pri
ma parte ſui paſtora-
lis. caplo ſcdo Quis
aūt cogitationū vulnera occultiora
neſciat eſſe vulneribus viſcerū. Ni
mirū videt medicū ſpūalem multo
ſubtiliorem debere fore medico cor
porali: q vt bene curet vitia multa
peritia opus hʒ pſertim vt vim pig
mētoꝝ ſpūaliū cōſiderās priuſqȝ ce
teros curare deſideret. circunqȝ re
gulas medicine cognoſcat. Alioqn
ſi artis ſpūalis impitus ꝛ in ſeipſo
ignorātie cōfoſſus vulneribus ali-
os mederi ꝓperet: audire nō imme
rito merebit. medice cura teipſum.
Magna qppe ſtulticia eſt: vt idē ait
Gregorius ſi aliqs alios mederi ꝓ
perat q ꝛ ipſe in facie vulnus portat
Et maxime plane dementia eſt: vt
inqt in paſtorali. ca. ij. dum hi q ne-
quaqȝ pcepta ſpūalia cognouerunt
cordis ſe medicos ꝓfiteri nō metu-
unt: dū q pigmētoꝝ vim neſciūt vi-
deri medici carnis erubeſcunt. Re-
cte igit cuilibet taliū dr. Medice cu
ra teipſū. Quos igit medicos cordi
um appellare ad pſens melius con
uenit qȝ curatores aiarū. ipos vide
licet rectores eccleſiarum qbus ille
theſaurus eſt traditus ꝓ quo non
parcet deus pater q ꝓprio filio ſuo
nō pepercit: vt dicit ad Romanos.
viij. Quibus etiā ille vulneratus q
incidit in latrones curandus fouen
duſqȝ a ſamaritano relictus ē. Lu.
x. Unicuiqȝ em̄ ipſoꝝ dicit. Curaʒ
illius ha. Et rurſus deus ꝑ ꝓphe-
tam. Cuſtodi virū iſtum q ſi lapſus
fuerit aīa tua erit ꝓ aīa ipſi?. Por
ro dñs ꝑ Ezechielez. iij. ꝛ. xxxiij. c.
cōminatur cuilibet curatori dicēs.
Sanguinē eius de manu tua requi
rā. qſi di. qꝛ vita ꝛ mors ſubditoꝛʒ
poſita eſt in manus prelatorum. vñ
dicit Judith. viij. Ex nobis pēdet
aīa illoꝝ. Hac itaqȝ ſententia cōmo
nitus qſqȝ prelatorū ꝛ rectoꝝ penſet
periculū ſui regiminis: ꝛ artē doctri
nāqȝ diſcat ſpūalis curationis qua
tenus in ſe ignorantie curare poſſit
vulnera: et in ſubditoꝝ cordibus ꝑ
ſanā doctrinā ꝛ ſalubrē penitentiaʒ
ſciat ſanare contagia delictoꝝ. Ne
(qđ abſit) dum ſanādi regulas ne-
ſciat ꝛ ad ſanādū commiſſos ſubdi
tos ſuſtinet iuſte ſibi obijci audiat
de eiſdē. medice cura teipm. Recte
nāqȝ prelato ignorāti dicit vt prius
in ſe ſufficietē artē curādi ſpūalium
morboꝝ habeat qȝ amplaſtrū ſanā
dis vulneribus adhibeat Nā vt ait
gre. in regiſ. Uerecundū eſt ꝛ dice-
re pudet qꝛ ſacerdotes ducatū arri
piūt q exordiū religioſe vite nō no-
uerūt. Licet in qbuſdaʒ catholicis
myſterijs ignorātia tolerāda foret:
eo qꝛ in pleriſqȝ melius eſt nephare
qȝ curare. In qbuſdā etiā iuxta Au
guſtinū in lib. de verbis dñi melius
eſt fidelis ignorātia qȝ temerata ſci
entia. In eccleſiaſticis tñ miſterijs
ordinandis diſponēdiſqȝ oīno dā-
nabilis eſt. De qbus ē illud verbuʒ
apli. j. ad Co. xiiij. Si qs aūt igno
rat ignorabit Ordinis nāqȝ ignorā
tia q videlicet ordine qcqd agendū
eſt in ecclia cōturbat negociorū na
turā formamqȝ meritorū. Nā ſtatu

tis facere iniuriā vel cōtraire nō eſt
itelligere ſed errare vt inqt Ambro.
ſup Beati immaculati. Hinc eſt ꝙ
dn̄s reqrit ſeruū prudentē quē cōſti
tuit ſup familiā ſuaꝫ. Math. xxiiij.
Prudētē dixero vt ſciat q̄ ordine q̄
ſenſu: q̄ modo: quo fine qcq̄d geren
dū ſit. Alioquin ſi cecus ceco duca
tū pſtet: nonne ambo in foueam ca
dūt? Math. xv. Nō em̄ cecus cecuꝫ
ducere poteſt. Sic nec indiſcretus
prelatus ſubditū indiſcretū poteſt ꝑ
viā ducere ſalutis Et qm̄ his picu-
loſis temporibus in pluribus eccle
ſijs ꝯtra ſctā īſtituta in adminiſtrā
dis ſacris q̄ ſūt īſtrumēta ſpūal' cu-
ratiōis: pleroſqꝫ nō tā erraſſe q̄ꝫ va
riaſſe circa eadē cognouimꝰ: adeo
vt vera ſit illa rabanēſis ſententia.
Cōmune eſt medicoꝝ ſemꝑ circa
egritudines variari. Vn̄ ſi tres vel
qttuor medici veniūt ad infirmū nū
q̄ꝫ in aſſignatione vel exhibitiōe cu
re cōueniūt. Hec ille Et hoc idē q̄ꝫ
verū ſit heu nr̄is tēporibus res fide
libus ſubiecta pplis q̄tidiana expi
entia clarius manifeſtat Profecto
ſi qdē cū aliqd ſacramētoꝝ admi-
niſtrādū ſit in ecc'ia dei vix. dyoce-
ſis totius clerus in ipſo ritu ꝛ cano
nice tradēdo cōcordat aut cōuenit.
Sed nūc in hac eccleſia hic addit:
in alia ille minuit. Ille p̄ponit poſt
ponenda. ille poſtponit preponēda
Ille benedictionē ꝑſuadet. ille neq̄-
q̄ꝫ aſſerit. Ille corrigit librū tāq̄ꝫ de
uium ꝛ erroneuꝫ. Ille corrigit corri
gentē tanq̄ꝫ ignarum. Sic plati mu
tua diſcrepatiōe collidētes. nō ſine
graui ſcādalo animos ſubditoꝝ in
cōfuſiōis labyrinthū p̄cipitāt ꝛ de-
mergūt. Porro nos Staniſlaus dei
ꝛ aplice ſedis gr̄a ep̄us poſnonien-
ſis paterna ſolicitudine paſtoralis
officij excitati inter tot fluctiuagos
excurſus viā cupiētes oſtēdere cer
tiorē p̄ntē tractatū de amminiſtran
dis rite eccleſiaſticis ſacramētis ce
lebrādiſqꝫ miſſaꝝ ſolēnijs ꝛ cēſuris
eccleſiaſticis canonice obſeruādis
ꝑ venerabilē virū magiſtrū Nicola
um de ploue decretoꝝ doctorem ca
pellanū noſtrū deuotū fideliter col-
lectū ꝛ plena diſcuſſione maſticatū
de fratrū noſtrorū poſnonienſis ca
pituli cōſilio ꝛ aſſenſu preuia delibe
ratione approbatū oībus et ſingu-
lis rectoribus eccleſiarū parrochia
liū habendū ꝛ tenēdū ad vnguem ꝑ
fecte p̄cipimꝰ ꝛ mandamus volētes
ſm ipm in adminiſtrādis ſacramē
tis. celebrādis officijs cēſuriſqꝫ ob
ſeruādis oēs ꝛ ſingulos dirigi ꝛ gu
bernari. Statuentes ꝙ ſi (quod ab
ſit) q̄ſpiam ꝑ archidiaconū noſtruꝫ
aut ꝑ teſtes noſtros ſinodales tp̄e
viſitatiōis reptus fuerit q̄ ſm dicti
tractatus formā modum ꝛ diſpoſi
tionē ſe nō geſſerit in oībus ſupra-
dictis aut q̄ eundem non habuerit
pre manibus penā ſinodalē irremiſ
ſibiliter ꝑſoluēdam ꝓ prima vice ſe
nouerit incurſurū. ꝓ alijs vero vici
bus ad arbitriū noſtrum de cetero
puniendum.

De ſacramētis in genere

Quoniā natura huma
na poſt lapſū cōſidera
ta ſub alligatiōe pcti
maxie eget gratia dei
ꝑ quā ab illa infectiōe

peccati purget. et ad ſtatū originalē iuſticie reducatur iuxta illud. Omnes peccauerunt et egent gratia dei ad Romanos.iij.ꝛ.v.capit. Talis autem gratia purgans infectionez in tribus conſiſtit. que vnicuiq₃ ſūt neceſſaria ad ſalutem. que ſunt fides bona operatio. ꝛ fidei ſacramēta. Hec autem tria ſm Hugonem de ſacramentis libro.j.parte.x.ita ſibi coherent vt ſalutis effectum habere non poſſint ſi ſimul nō fuerint quia fides nec habet meritum ſi dum poteſt operari negligit. Iuxta illud Jacobi.ij.fides ſine operibus mortua eſt. Nec bonum opus aliquid eſt ſine fide. ſine qua impoſſibile ē placere deo. ad Hebreos.xj. Et rurſus fides operans hominez ſanctificare non ſufficit ſi eam que in ſacramentis dei conſiſtit ſanctificationem contempnit. Hec Hugo. Hinc eſt q̄ virtus ſacramentorum eccleſiaſticorum pro ſalutari profectu multum eſt nobis neceſſaria. cum ipſa ſint occaſio et auxilium noſtrum a peccato reſurgendi: ꝛ in ipſis tota medicina noſtris vulneribus ſalutaris conſiſtit. ſm Thomā in compendio theologice veritatis libro.vj.capitu.j.nonq̄ in eis gratia ſubiectiualiter contineatur. vel cauſaliter per ea efficiatur. cum in ſola anima habeat collocari et a ſolo deo infundi. ſed quia in illis et per illa illam gratiam curationis a ſummo medico ieſu chriſto oportet haurire. eo q̄ non alligauit ſuam potentiam deus ſacramentis quin etiam per aliam viam gratiam conferre valeat; ſm magiſtrum ſententiarum.libro.iiij.diſtinctione.j. propter q̄ deus ſanans et iuſtificans peccatorem iuſtificat ipſum auctoritatiue. ſacramenta vero effectiue per gratiam in eis tanq̄ in vaſis contentam.

Quid ſit ſacramentum et quot ſint.

Licet autem ſacramentuz multis modis diſfiniatur tantuz ſm doctorum communem concordiam ſic diffinitur in libro de doctrina chriſtiana. Sacramētum eſt inuiſibilis gratie viſibilis forma: ita q̄ eius ſimilitudinē gerens et cauſa exiſtat. Ex qua diffinitione habentur differentie ſacramentoruz veteris ꝛ noue legis. Illa enim que figurabant non efficiebant: quia gratiam ſignificabant quam tamen non efficiebant. Sacramenta noue legis ſunt ſeptem baptiſmus: confirmatio eucha riſtia. extrema vnccio penitentia. ſacer ordo: et matrimonium. Iſta autem ſunt tanq̄ ſufficientia per chriſtum ordinata in remedium eccleſie militantis. Sed circa hoc cōſiderandum eſt primo q̄ quedam data ſunt in remedium vnius perſone quedam in remedium totius eccleſie. Illa que data ſunt in remedium vnius perſone ſunt triplicia: Quedam enim data ſunt in remedium ad intrandum eccleſiam ſcilicet baptiſmus. Quedam ad egreſſum de eccleſia: vt eſt extrema vnctio. Quedam ad progreſſum in ea.

⁊ hoc dupliciter Uno modo ad executionem virtutis. videlicet vt non a malis ſuperemur. ⁊ quantum ad hoc eſt confirmatio. vel vt bonis adhereamus. ⁊ quantum ad hoc eſt euchariſtia. Alio modo in reperationem virtutis. quia ipſum hominē in pugna ſpirituali aliquo modo contingit ledi: ⁊ ſic eſt penitentia. Si autē in remedium totius eccleſie. hoc poteſt eē duobus modis: aut ad remedium multiplicationis ſpiritualis: ⁊ ſic eſt ordo. aut ad multiplicationem naturalem fidelium ⁊ ſic ē matrimonium. Quidam autem etiam recipiunt numerum ſacramētorum ſm adaptionem virtutum vt fidei correſpondeat baptiſmus qui eſt ſacramentum fidei. Spei extrema vnctio per quam preparamur quodā modo ad futuram gloriam. Charitati euchariſtia. Prudentie ordo. Juſticie penitentia. Temperantie matrimonium. Et fortitudini confirmatio. Adaptantur etiam diuerſis generibus culparum viciorum ⁊ penarum: vt baptiſmus ſit contra culpam originalem Penitentia cōtra actualē ⁊ mortalē Extrēa vnctio ꝯtra venialē. Ordo ꝯtra ignorātiā Matrimoniū ꝯtra ꝯcupiſcētiā Confirmatio ꝯtra infirmitatē Euchariſtia contra maliciam. quia eſt ſacramentum charitatis que per ſe opponitur malicie. Hec ſanctus Thomas. ſuper. iiij. ſententiaꝝ. di. ij. q. ij. Secundo credendum ⁊ conſiderandum eſt ꝙ ſolus deus fuit inſtitutor ſacramentorum. ⁊ quedam ante aduentum vt matrimonium ⁊ penitentiam: ſed hec duo confirmauit in nouo teſtamento dum penitentiam predicauit ⁊ nuptijs interfuit. Quod autem dicitur ꝙ Jacobus inſtituit penitentiam. Ja. v. Confitemini alterutrum peccata veſtra: non eſt veriſimile: quia per illa verba non intēdebat aliquod ſacramētum inſtituere ſed promulgare cum non fuiſſet auctoritas inſtituendi aliquod ſacramētum apud iacobū Item extrema vnctio inſtituta eſt Mar. vj. vbi legitur ꝙ apoſtoli vngebant egros multos ⁊ ſanabant. Confirmatur autem ꝙ hoc non fecerunt virtute ꝓpria: ſed auctoritate ieſu chriſti illam virtuoſam vnctionem inſtituentis per illa verba Jaco. v. Infirmatur q̄s ex vobis inducat preſbiteros ⁊c̄. Simili modo intelligendum eſt ſicut de pnīa dictuꝫ eſt. ſ. ꝙ per illa verba vnctionem ꝓmulgauit ⁊ docuit faciendam. non autem inſtituit. Item ordo inſtitutus eſt cum xp̄s dixit. Mat. xxvj. Hoc facite in meam cōmemorationem Et Jo. xx. Quorū remiſeritis peccata. Hec em̄ duo pertinent ad ordinem ſacerdotalē. ſ. poteſtas dimittendi pctā reſpectu corporis xp̄i miſtici ⁊ pōtas ꝯſecrādi corpis xp̄i veri. Hec Scotus. Item confirmatio inſtituta eſt ꝑ hoc ꝙ xp̄us impoſuit manus paruulis. Item baptiſmus inſtitutus eſt per xp̄m qn̄ ipſe ſe baptizari fecit a iohanne. ⁊ apl̄is formā dedit dicens. Euntes in mūdum vniuerſum predicate euāgeliū baptizantes eos in nomine pa. ⁊ fi. ⁊ ſpiritusſancti. Item euchariſtiam inſtituit in cena vltima in qua apoſtolos cōicauit. Tertio cōſideran=

dum eſt ꝙ ſm ſctm̄ Tho. ſuper. iiij. ſententiarum diſtinctione. j. q. iiij. articulo. iij. efficacia ſacramento- rum eſt ex tribus ſcilicet ex inſtitu- tione diuina tanꝙ ex cauſa princi- pali agente. ⁊ ex paſſione chriſti ſi- cut ex cauſa primaria meritoria et fide eccleſie: ſicut ex continuatione inſtrumenti principaliter agentis. et hoc eſt quod dicit gloſa ſuper il lud ad Romanos. v. In ſimilitudi nem preuaricationis ade. Quod a latere chriſti profluxerunt ſacra- metna per que ſaluata eſt eccleſia. Quarto conſiderandum eſt ꝙ que dam ſacramenta ſunt neceſſaria quedam voluntaria. j. q. j. capitu. remiſſionem. §. ſed notandum. Nā ſacramenta neceſſitatis ſunt iſta. Baptiſmus confirmatio peniten tia. vltima vnctio. corpus chriſti. Et dicuntur ſacramenta neceſſita tis ideo quia ſine iſtis homo non poteſt ſaluari ſi ex contemptu omit tantur ⁊ haberi poſſunt. Sacramē tum vero baptiſmi in neceſſitate a quocunqꝫ poteſt recipi dummodo in forma eccleſie conferatur de ſum ma trinitate et fide catholica. capi tu. ij. in fine. et de. conſe. diſtinctio ne. iiij. a quodam. et etiam peniten tia. Nam confiteri poſſum cuicun- qꝫ in neceſſitate. iuxta illud. Confi- temini alterutrum peccata veſtra. non tamen heretico vel excōmuni- cato. Sacramenta vero volunta- ria ſunt illa que obmittere non eſt peccatum: que dicuntur ſacramen- ta dignitatis. j. q. j. §. ſed notanduꝫ vt ſunt ordines quia dignioribus conferuntur id eſt ab epiſcopis: vel quia non niſi digni ad ordines aſſu mendi ſunt. Item matrimonium ſi ne huiuſmodi ſacramentis bene poſſumus ſaluari. xxij. q. iiij. §. vl- timo ad finem. Hec omnia haben- tur in glo. j. cap. veniens. de tran- ſactionibus.

De ſacramēto baptiſmi.

NIſi quis renatus fue- rit ex aqua et ſpiritu- ſancto non poteſt in- trare regnum dei. Jo- hannis. iij. et de cōſe. diſtinctione. iiij. filius dei. Sicut dicit Guido de bay. de conſecratio ne diſtinctione. iij. placuit. poſt Au guſtinus. Corpus non fecit animā peccatricem ſed peccatrix anima corruptibilem carnem fecit. Pec- cauit quidem anima primi homi- nis: et per peccatum corrupit car- nem. Poſtea vero caro cum non poſſet ſe vindicare ex toto in iſta ani ma voluit vindictam ſumere. de qualibet anima conſimili ſcilicet vt q̄cito ſibi infunderetur anima: ex ipſa id eſt ex eius corruptione in naſcitur peccatum in ipſa anima. hoc autem eſt peccatum originale quod quidem anime imputatur cum quadam digna retributione innaſcatur anime. Quoniaꝫ igitur ab hoc peccato non potuimus per fecte liberari niſi per baptiſmum in quo anima noſtra quodam- modo renaſcitur ſpiritualiter. et que natura fuit filia ire dei fit filia adoptionis. Ideo ſaluator veni- ens in mundum proclamans ne-

ceſſitatẽ huius ſacramẽti baptiſmi
dixit. Niſi quis renatus fuerit ex aq.
Glo. ſ. exterius abluendo corpus: ⁊
interius ſpũſctõ mũdando aiam.
nõ poteſt intrare ⁊c. Ex quo patet ne-
ceſſitas huius ſacramẽti. Et qꝛ ba
ptiſmus eſt ianua oĩm ſacramẽtoꝝ
ideo de ipſo primo videndũ eſt. Erit
aũt triplex conſideratio circa iſtud
ſacramẽtũ. Primo videbit de ipſi-
us ſubſtantialibus. Scdo de ipſius
accidẽtalibus Tertio de ipſius cau
telis. Quã triplicẽ cõſiderationem
circa quodlibet ſacramẽtũ in preſenti
tractu ſeruabimus.

Baptiſmus quomõ diffiniat.

Diffinitur aũt ſic Bapti
mus eſt ablutio corpo
ris exterius facta ſub
forma verboꝝ preſcri-
pta. Quinqꝫ vero ſunt
de ſubſtantia baptiſmi. Primũ eſt
intentio: ⁊ ſufficit generalis. ſ. q ba
ptiſans intendat illud facere qd fa-
cit ecclia. melius tñ eſt ſi fiat ſpecia
lis intentio. ſ. vt baptizans intẽdat
q baptizãdus mũdet in aĩa a pctõ.
Similiter reqrit intẽtio illius q ba
ptizat: ſi eſt adultus. qꝛ inuitus nõ
reciperet ſacramẽtũ. vt dr in ca. ma
iores de baptiſmo ⁊ eius effectu cir
ca finẽ. Scdm eſt fides ipſius bapti
zãdi: qꝛ in adultis reqritur fides ꝓ-
pria: ſed in paruulis aliena. qꝛ par-
uuli baptizant in fide ecclie. Tertiũ
eſt expreſſio vocalis forme a xp̃o in
ſtitute. q eſt hec. Ego te baptizo in
noĩe patris ⁊ filij ⁊ ſpũſſancti. Cir-
ca cuius ꝓlationem videat bapti-
zans ne aliquã dictionez obmittat:
nec etiam addat aliquã vltra: vel ne
tranſponat dictiões: vel cõmutet ali
qualiter noĩa perſonaꝝ. Unde ſi di
ceret i noĩe genitoris ⁊ geniti ⁊ ꝓce
dentis ab vtroqꝫ nõ eſſet baptiſmus.
Itẽ nõ debet omitti illud ꝓnomẽ in
ꝑncipio poſitũ ſcz ego qꝛ licet nõ ſit
de forma quãtũ ad neceſſitatem ſacra
mẽti: ſed ex cõſtitutiõe ecclie: pecca
ret tñ omittẽs: quãuis ibi eſſet baptiſ
mus. Ita notat de baptiſmo ⁊ eius
effectu. c. i. vbi etiã dicit immergẽs
puerũ ⁊ dicẽs. In nomine pris ⁊ fi-
lij ⁊ ſpũſcti: ⁊ ꝑtermittẽs ego te ba-
ptizo. nõ eſt baptiſmus. Greci autẽ
⁊ ruteni dicũt q expreſſio miniſtri. ſ.
ego nõ ſit de neceſſitate forme. qꝛ ex
eo baptiſmus efficaciã non habet.
Sed ꝑſona recipiens eſt de neceſſi-
tate forme: qꝛ actus ad recipientem
terminat. Ideo differunt a nobis in
forma quãtum ad tria. Primo qꝛ ꝑſo
nam miniſtri nõ exprimũt ad remo
uendũ dubium ꝑmitiue ecclie q ef-
ficaciã attribuebat baptizanti. vt
ptz. j. Coꝛ. iij. Scdo qꝛ ſignificant
actũ ſub tertia ꝑſona cum optatiuo
modo vel cõiunctiuo vt baptizetur
ſeruus xp̃i. Tertio ꝑſonã baptizati
in noĩatiuo exprimũt vt dictum eſt.
Utrũ ipſi hic mutent de ſubſtantia
forme ita vt oporteat rebaptizare
nõ eſt determinatũ: ſꝫ certũ ẽ q nr̃a
forma eſt melior. Hec ſctũs Tho.
di. iij. q. ij. ar. j. Et licet in primitiua
ecclia ex ſpeciali cõſilio ſpũſcti ba-
ptizauerunt in noĩe xp̃i ⁊ ꝓpter mo
dũ ſignificãdi: qꝛ qdãmõ ſm Amb.
tota trinitas in hoc noĩe intelligit ⁊
ꝓpter reuerẽtiã ſignificati vt illud
nomẽ celebꝛe ⁊ virtuoſum redderet

Ceſſante tamen hac cauſa iam non
licet ſic baptizare ſm theologos.
Si quis tamen eſſet baptizatus in
nomine chriſti faciendum eſſet cum
eo ſicut in alijs dubijs. ex quo non
eſſet ſimpliciter determinatum per
eccleſiam talem baptiſmum non
valere ita ꝙ talis baptizaretur his
verbis. Si baptizatus es ego te
non baptizo. ſi nondum baptiza-
tus es ego te baptizo in nomine pa
tris ⁊ filii ⁊ ſpiritusſācti. Et idem fi
at quando baptizantur ruteni. et
greci: quia non conſtat illorum for
mam ſimpliciter non valere: preſer
tim cum eccleſia ſcit ⁊ tolerat eam.
nec expreſſe reprobat. Quartum
quod requiritur ad ſubſtantiaꝫ ba-
ptiſmi eſt materia debita ſcilicet ab
lutio per elementum aque in toto
corpore vel in parte digniori. Quin
tum ꝙ illa ablutio fiat ab vno ⁊ eo
dem tempore quando forma verb-
borum exprimitur ita ꝙ vnus ver-
ba proferat ⁊ eo tempore puerum
immergat. Iſta autem immerſio
debet fieri tria vice: niſi neceſſitas
magna ſuadeat aliud facere vel ſi
baptizandus eſſet adultus ꝙ per
ſacerdotem ter immergi nō poteſt.
tunc enim ſufficit trina aſperſio aq̄.
quod eccleſia in pluribus locis ſer-
uat. Et in paruulis propter peri-
cula que accidere poſſunt circa to-
talem immerſionem paruuli Unde
grauiter peccaret qui ſemel tantum
immergeret: quia contra eccleſie
conſuetudinem faceret Sciendum
autem eſt ꝙ ſm Johanenm pariſi
enſeꝫ ſuper. iiij. diſtinctiōe. iij. c. iiij.
aquam baptiſmi non oportet de ne
ceſſitate eſſe ſanctificatam: quia do
minus contactu ſue mundiſſime
carnis vim regeneratiuam aquis
contulit. Sed tamen aqua debet
eſſe ſimplex ſic ꝙ non mutetur ſpe
cies aque q̄tumcunqꝫ fiat commix
tio Unde poteſt fieri baptiſmus in
lixiuio vel aqua maris vel ſulphu-
rea vel in aqua expreſſa munde de
luto. Et dico munde expreſſa id eſt
liquide ⁊ apparenter ſic ꝙ ibi ap-
pareat vera aqua. quia aqua imbi
bita ſpiſſo luto non poteſt fieri con
ueniens materia huius ſacramen
ti Et huius ratio ſm doctorem ſub
tilem vbi ſupra eſt: quia lotio eſt ma
teria proxima vel quaſi per ſe fun-
damentum vel pars fundamenti
iſtius ſanctificatiōis. Aqua autem
eſt materia remota. Unde aqua
imbibita ſpongie vel ſpiſſo luto eti
am ſi tangit carnem: tamen non eſt
conueniens materia ad baptiſmuꝫ
quia talis contactus non eſt lotio.
Et ſimiliter in glatie non eſt lotio ⁊
in niue. eo ꝙ non eſt aqua fluida
lotioni cōueniens Similiter aqua
roſeacea vel aqua expreſſa de flori
bus vel brodium nimis ſpiſſum in
q̊ plus eſt de pinguedine q̄z d̄ aqua
nec aqua mixta cū luto multo. Silr
vinū ⁊ ſaliua aut etiā hoīs vrina nō
ſunt ꝯuenīens materia baptiſmi eo
ꝙ aqua ibi mutata eſt in aliā ſpeciē
Ubi tn̄ nō tāta trāſmutatio eſſet aq̄
ſicut in brodio: medone. ceruſſia: ⁊
ſic de alijs liquoribus dubitāt q̄dā
doctores non eſſe materiā iſtius ſa-
cramenti. Ego tn̄ oīno reprobo in
iſtis liquoribus fieri ſacramētū pp
ter defectū ſignificatiōis Aqua eñ

baptiſmi ſignificat illaꝫ aquā q̄ fluxit a latere xp̄i in cruce q̄ fuit vera aq̄ elementaris ⁊ non miraculoſa ꝓpter ſignificationeꝫ baptiſmi. ſic etiam ⁊ ſanguis verus ibi ꝓfluxit. Nō aūt inſtitutiōis in iſto elemēto eſt ex pte cōuenientie: qꝛ eſt frigida fluida. lucida. neceſſaria ⁊ cōis Et he oēs ꝓprietates cōueniūt huiuſmodi aque in q̄ debet fieri baptiſmus. qui eſt ad reprimendū feruorē cōcupiſcētie. ad flectendū rigorē in obedientie. ad illuſtrandum charitatem fidei. ad introducendum viam ſalutis. Item alia ratio quia ꝑ baptiſmum ab his malis liberamur ſcilicet ab immundicia. ignorantia et concupiſcentia: vt patet ex proprietatibus aque ſcilicet puritate per quam mundamur: perſpicuitate: per quam illuminamur et frigiditate per quam ab eſtu concupiſcentie temperamur. Fit etiam baptiſmus in aqua ne quem inopia alterius liquoris excuſaret. et ne propter defectum periculum ſalutis hoīes incurrerēt. Et vt inueniatur apud oēs cōmunis materia baptiſmi.

Quod triplex ē baptiſmus.

Preterea ſciendum q̄ triplex eſt baptiſmus ſcilicet fluminis qui fit in aqua communiter. Et talis liberat a pena ⁊ a culpa et gratiam infundit in habitu. et caracterem imprimit. Alius eſt flaminis. qui tunc fit quādo quis deſiderat baptizari ſed nō habet per quem baptizetur. Talis in fide ſaluabitur prout determinatum eſt in decretali. Apoſtolicam de preſbitero non baptizato. Et idem patet per Auguſtinuꝫ. viii. libro de ciuitate dei. ⁊ libro. iii. de vnico baptiſmo. ⁊ per beatum Ambroſium de obitu valentiniani. Et hic delet culpam et gratiam habet in vſu in quo meritum conſiſtit. Tertius eſt baptiſmus ſanguinis qui fit in martyrio pro chriſti nomine ſuſceptus. vt patet de innocētibus. Et quidam dicunt etiam de latrone dextro. Sed non videtur eſſe verum: cum ille non poſſit dici martir ex pena crucis. eo q̄ non pro veritate aut iuſticia aut fide chriſti. ſed pro ſuis ſceleribus paſſus eſt. ſicut ſolus confitetur dicens. Nos quidem digna factis recipimus ⁊c. Videtur ergo potius q̄ baptizatus eſt baptiſmo flaminis propter confeſſionem fidei quam habuit ad chriſtum credens eum deum et hominem eſſe. Et iſte baptiſmus ab omni temptatione liberat ⁊ confert ſtatim premium: quia martyres ſtatim euolant in celum ſine retardatione. ſicut patet de ſancto ſtephano dicente. Video celos apertos Actuum. viij. Item in hoc ſacramento quoddam eſt ſacramentum tantum: vt eſt ablutio exterior in corpore. Quoddam res tantum: vt gratia interior. Quoddam res et ſacramentum vt caracter in anima Et ſic qui ficte baptizatur cum propoſito peccandi mortaliter nec attritus. vel qui errat in articulis fidei vel qui dicit ſacramenta non va

lere tantum recipit ſacramentum ⁊
non ſaluatur. Qui vero deſiderat
baptizari et non habet per quem re
cipit rem tātum et ſaluabitur. Qui
vero recipiunt rem et ſacramentum
vt paruuli exterius et interius mun
dantur: quia recipiunt exteriorem
ablutionem in corpore. et impreſſio
nem caracteris in anima. Eſt au-
tem caracter diſtinctio a caractere
eterno impreſſus anime rationali
ſm ymaginem configurans trinita
tem creatam id eſt hominem. trini-
tati creanti id eſt deo: et diſtinguēs
a non conſignatis ſm ſtatum fidei.
Et hoc eſt tantum dicere ꝙ cara-
cter eſt quedam qualitas ſeu ſig-
num conſignatiuum chriſto diſtin-
ctiuum ab infidelibus et aſſimila-
tiuum fidelibus et diſpoſitiuum ad
gratiam. Et talis caracter eſt inde
lebilis potentie cognitiue intellecti
ue in qua principaliter conſiſtit
ymago ex qua etiam homo habet
ꝙ ſit homo. ſicut ex appetitiua ha-
bet ꝙ ſit bonus vl' malus. Et ratio
ſm Thomā diſtinctione. iiij. q. iiij.
articulo. iiij. quia impreſſio caracte
ris eſt per quandam anime rationa
lis ſanctificationem prout ſancti-
ficatio dicitur deputatio alicuius
ad aliquid ſacrum. Ad hanc autē
ſanctificationem non magis acti-
ue operatur anima ſanctificanda
ꝗ̄ aqua ſanctificanda vel oleum
vel chriſma ad ſui ſanctificationem
niſi ꝙ homo ſe ſubijcit tali ſāctifica
tioni per conſenſum. Res autem
predicte ſubijciuntur quia libero ar
bitrio carent. Et ideo qualitercun-
ꝗ̃ anima varietur per proprias ope
rationes nunꝗ̄ caracterem amittit
ſicut nec chriſma nec oleum nec pa
nis conſecratus vnꝗ̄ ſanctificatio-
nem perdunt. qualitercunꝗ̃ tranſ-
mutentur: dummodo non corrum-
pantur. Nullus autem poteſt bis
baptizari: quia dominus conſtitu-
it baptiſmum irreiterabilem. et hoc
propter plenam remiſſionem tam
pene ꝗ̄ culpe que fit in baptiſmo.
alias daretur occaſio ſepius delin-
quendi. Hec Scotus ſuper. iij. ſen-
tentiarum diſt. iiij. q. v.

De baptiſmi accidentibus.

COnſequenter de acci-
dentibus baptiſmi re
ſtat videre. Sunt au-
tem octo de ſolennita
te baptiſmi que non
ſunt de ſubſtantia. ℣. Sal oleum
chriſma cereus chriſmale ſaliua.
Flatus virtutem baptiſmatis iſta
figurant. Hec cum patrinis nō mu
tant ſed bene ornant. Inungitur au
tem baptizandus in quattuor lo-
cis ſcilicet in fronte vt fidem publi-
ce predicet. Et hoc fit in confirma
tione per epiſcopum. In vertice. vt
agenda facilius cognoſcat. Inter
ſcapulas vt iugum chriſti ſuauiter
portet. In pectore vt deum dulcius
diligat. Sed de iſtis omnibus meli
us videbitur infra ī practica huius
ſacramenti.

De cautelis circa hoc ſacramentum ſeruandis.

Nunc de cautelis circa iſtud ſacramētū adhibendis eſt videnduꝫ. Primo caueat ſacerdos ne in priuatis domibus baptizet infantē vel adultū niſi eſſet puer regis vel principis q̄bus in hoc defert᷑. Et hoc intellige ꝑter caſū neceſſitatis alioq̄n i neceſſitate pōt baptizare vbiqꝫ vt ſi puer eēt in mortis articulo aut deferētes haberēt iimicicias capitales. Prout hoc totū notat᷑ in clemētina vnica ꝺ baptiſmo ⁊ eius effectu. Scꝺa cautela caueat ne quē coacte baptizet vt iudeū vel paganū. Et hoc ſi reclamat aut ꝓteſtat᷑ aliq̄ ſigno exteriori ſuū diſſenſū. nā talis nō recipit ſacramentū nec cogit᷑ legē xp̄ianā tenere. Si aūt metu mortis vult baptizare cremet᷑ vel ſuſpendat᷑ ꝓ ſuis exceſſibus talis ſi nō reclamat q̄uis ītus diſſētit vt ſacr̄m recipiat tñ tenet᷑ legē xp̄ianā ſuare Tertio caueat ne baptizet amētē vl̄ fatuū ſeu furioſū verūtñ vt dicit ſctūs Tho. Amēteſ a natiuitate recipiūt ſacr̄m ſic ⁊ pueri. Et illi q̄ icurrūt amentiā ex ifirmitate poſtqꝫ habuerīt vſū rōnis ⁊ lucida interualla ⁊ habuerūt tunc ꝓpoſitū recipiendi baptiſma: tūc ſuſcipiunt ſacramētū ⁊ rē etiam ſi actu cōtradicant qñ baptizant᷑ in amentia. al's non. Et ſic intelligendū eſt qꝺ dicit Augu. iiij. ꝯfeſſionū de amico ſuo q̄ dū deſperaret baptizatus ē neſciēs. Quarto caueat ne iudeū vel paganū ſtatim baptizet. niſi prius de fide inſtruat᷑. de cōſe. di. iiij. iudei. Et hoc ne eccl'ia in talibus decipiat᷑. Et hoc eſt verū niſi neccitas aliq̄ eis imineret Quīto caueat qñ ſimul plures baptizet ne dicat. Ego baptizo vos: q꜡ grauiter peccaret ſm Tho. ⁊ tñ eſſent baptizati. Et iō cū plures baptizat ad quēlibet ſeorſum dicat. Ego te baptizo ⁊c. hec ſctūs Tho. Si tñ maxima neceſſitas inſtaret: vt ſi portarētur duo vel tres pueri ſimul debiles ⁊ infirmi q̄ſi agonizātes: ⁊ tunc videt᷑ mihi q꜡ poſſit dici. Ego vos baptizo ⁊c. ne ꝓpter dilationē vlteriorē pueri morerentur Sexto caueat ne variet formā ꝑ aliquā interpoſitionē magnā ꝑ quā diſcōtinuaret actū. hoc em̄ multū noceret ſꝫ Petrū de tharātaſia ſup. iiij. ſententiarū di. iij. q. ij. Modica tñ interpoſitio vel interruptio nō nocet. vt ſi dicat᷑. In noīe patris ⁊ tūc forte aliqꝺ impedimētū ſacerdoti occurreret. vt ſi madidaret᷑ ſibi manica ſuppellicij vel ſimile: ita q꜡ diceret miſtro. vide ne madidet᷑ ſuppellicīū vl̄ ſile. ⁊ tūc vlteri⁹ ꝓſeq̄ret᷑. ⁊ filij. ⁊ ſ. ſ. nō viciaret baptiſmū. Sil'r ꝺ tuſſe ſi accideret tp̄e ꝓlatiōis dicēdū eſt. aut etiā de ſilētio lōgo int᷑ ꝟba lōga idē intelligēdū eſt ſm Tho. ſup. iiij. di. iij. q. iij. ar. j. Septimo caueat ſacerdos ne in pctō mortali exiſtēs baptizet cū ſolēnitate more ſolito puerꝝ q꜡ peccaret mortalit᷑ ſm ſctm̄ Tho. ⁊ Pe. de tha. ſup. iiij. di. v. q. ij. q̄uis puer baptizet᷑ i hoc caſu. Et baptiſm⁹ ꝯfert᷑ tā ꝑ malū qꝫ ꝑ bonū miſtꝝ q꜡ bonitas miſtri nō eſt de neceſſitate baptiſmi: ſed de ꝯgruentia. Nec peccat ſuſcipiens baptiſmū a malo ſacerdote tolerato ab eccleſia. Secus eſt de ꝑciſo ab eccleſia. vt

ab heretico ſciſmatico excōicato. a
q̄bus nullo mō recipiendus eſt ba-
ptiſmus niſi in caſu neceſſitatiſ. tūc
eñ etiā a non baptizato vt a iudeo
vel pagano poſſet recipi q̄tūcūq̄ꝫ
malo dūmodo ī forma eccleſie red
dereꝛ cū intentione videlicet facien
do illud qđ facit eccl'ia. Verūtamē
licet baptiſmus a malo ſacerdote
tolerato ab eccl'ia nō viciaꝛ q̄tū ad
ſacramētales effectus: tñ a bono ſa
cerdote melius recipiꝛ ſi habere po
teſt: qꝛ ſm btm Tho. cū effectu prin
cipali poteſt aliq̄d addi plus ex me
rito baptizantis. Ex hoc patet q̄
damnabile ⁊ periculoſum ſacerdo
ti eſt morari i pctō mortali ad vnā
horā. cū ſp debeat eſſe paratus ad
miniſtrādū ſacramenta. Sed circa
hoc nota q̄ licꝫ in caſu neceſſitatis
iudeus vel paganus poſſit baptiza
re: non tñ poſſit leuare de fonte ſm
Tho. Ratio qꝛ ī primo caſu bapti-
zando poteſt tenere vices dei: cū ſit
eius creatura ſed in ſcđo nō: qꝛ nō
eſt mēbrum eccleſie. nec etiā aliquā
cognationē ſpūalē ꝯtrahit cū ſit ex
pers ſpūalis gratie. Hec Tho. ſup
iiij. di. vj. q. iii. ar. ij. Octauo atten-
dat vt habeat circa baptizandū ac
tualem intentionem baptizandi: et
maxime cuꝫ dicit verba eſſentialia
Tamen ſi tunc non haberet eam et
tñ prius habuit eundo ad baptizā-
dum ſufficit. Ex quo patet q̄ furio
ſus aut ebrioſus nō poteſt baptiza
re. Et dico de ebrioſo carēte viu ra
tionis q̄ talē intentionem nō hꝫ nec
actualē nec habitualē q̄ eſt neceſſa
ria iuxta illud Accedit verbū ad ele
mētum ⁊ fit ſacramentum. Nā ſm
Bonauēturā in iiij. diſtin. iiij. q. j.
ar. j. in. fi. principalis ad hoc q̄ ver
ba ordinentur ad effectū aſſignatū
neceſſariū eſt interuenire intentio-
nem miniſtri q̄ intendit in illo actu
⁊ verbo dare talem effectū: vel ſaltē
qđ eccleſia facere ordinauit. vel ſal
tē qđ xp̄us inſtituit diſpenſare alio
quin verba ⁊ elementū vt ſic diſtin-
cta nō faciūt ſacramentū. Hoc au-
tem pro regula habenduꝫ eſt q̄ ad
omnem ſacramentorū diſpenſatio
nē neceſſariū eſt habere intentioneꝫ
actu vel habitu. explicite vel impli
cite ſm Tho. in. iiij. di. vi. q. ij. ar. j.
Nono caueat q̄libet ne puerū ante
q̄ naſcatur de vtero matris bapti-
zet. Et hoc ſi puer ad omnes par-
tes eius eſt in vtero matris integer
⁊ totaliter: qꝛ ſic nō poteſt aqua eū
attingere immediate: nec poteſt la-
uari ibi exiſtens. Si aūt appareret
principalis pars. puta caput tunc
ſimpliciter baptizari pōt qꝛ iam po
teſt aqua aſpergi Si aūt appareret
pars minus p̄ncipaliſ ſicut manus
vel pes illa etiā eſſet baptizāda. qꝛ
in illa parte eſt tota anima licet nō
omes ſenſus vt in capite. ⁊ poſtmo
dum poteſt baptizari ſi naſcatur vi
uus ſub cōditiōe. Talis tñ puer ſi
naſcereꝛ mortuus ſepelireꝛ in cimi-
terio ſm doctorē ſubtilē. di. iiij. q. j.
ar. ij. Et idē tenet Johānes pariſiē
ſis diſti. iij. Similiter dicēdū eſt de
illo circa quem diminuta eſt forma
eccl'ie neceſſaria ex neceſſitate inſtā
ti Talis eñ ſepeliretur in cimiterio
qꝛ pie creditur q̄ ſummus ſacerdoſ
ſuppleret ſm Petrū de tharan. di.
iiij. q. ij. ar. j. Decimo caueat ne ma-

trem infirmã vel moriētē diuidat in
qua puer viuit. q2 sic homicidiũ cõ
mitteret quiſq̃s hoc faceret. nõ ſunt
eñ faciēda mala vt veiãt bona. ad
Ro. iij. Jō cautius dimittat perire
infãtē cũ ea q̃3 ipſa pereat. ſm dñm
petru3 vbi ſupra. Si tñ mr̃ mortua
eſſet iã pfecte. tũc põt ⁊ debet eã fa-
cere diuidere. ⁊ puerũ inde extractũ
baptizare. alias nõ. Undecimo ca-
ueat ne monſtrũ nõ bñ prius dijudi
catũ an ſit vnus hõ vel duo vel an
habeat vnã animã vel duas bapti-
zare feſtinet. Nã ſi ſint duo capita.
duo colla et duo pectora ⁊ per ꝯñs
erũt duo corda ⁊ ita baptizãdi ſunt
duo ⁊ q̃libet ſeorſũ Si aũt nõ eſt cer
tum q ſint due aīe tũc primo bapti
zandus eſt vnus ⁊ poſtea alr̃ ſub cõ
ditiõe: dicēdo. Si tu es baptizatus
nõ te rebaptizo ſed ſi nõ es baptiza
tus ego te baptizo in noīe p̄ris ⁊ fi-
lij ⁊ ſpũſſcti. Et tale monſtrũ dr̃ fuiſ
ſe in francia: duo capita habēs quo
rũ vnũ expreſſit velle de eo de q̃ alte
rũ expreſſit nolle. vnũ eñ voluit ꝯti
nere ⁊ ſobrie viuere ⁊ aliud laſciuire
⁊ epulari ⁊ cũ vnũ p os ſuu3 excede
ret: aliud ſe grauari clamabat. ita
refert doctor ſubtilis. di. vj. q. j. ar.
iiij. Duodecimo caueat ne chriſma
te antiq̃ baptizet q2 punit̃ ſacerdos
hoc faciēs. de ꝯſe. diſt. iiij. ſi quis d
alio. Et de ſen. excõ. i ca. qñ. li. vj.
Ubi dicit glo. final' dãdo rationē:
q2 vetus chriſma nõ d3 ineſſe vſui.
nec de illo deb3 q̃s chriſmari Et de
ponit̃ ſacerdos q̃ de illo antiq̃ chriſ
mate vngit baptizatũ niſi i mortis
articulo Uñ oi anno nouũ chriſma
debet confici: ⁊ antiquũ cremari de
cõſe. di. iii. lr̃is. Sit aũt diligens ſa
cerdos inter oīa ne puer decedat ſi-
ne baptiſmo. vt ſi iam incepit cano
nē miſſe ⁊ viderit puerũ morientē ſi
ne baptiſmo poteſt eum baptizare
d ꝯſe. di. j. nullus eps in glo. penul.

De cathecismo ⁊ exorciſmo.

HEſtat nũc ponere pra
cticã manuale3 circa
huius ſacramenti diſ
penſationē. Eſt autē
primo ſciendu3 q ca-
thecíſmus ⁊ exorciſmus debēt p̄ce-
dere baptiſmũ qñ ſolēniter cõfertur
Exorciſmus vo dr̃ illa ſanatio ora
tionũ p quã expellit̃ dyabolus ⁊ ad
iurat̃ vt recedat a puero de q̃ dicit
Tho. q valde cõueniēs ſit ipm pre
mitti añ baptiſmũ. Uñ hoc ſignãt
ea q̃ ponunt̃ in baptiſmo. Recede
ab eo ſathana ⁊c. Ipſe etiã exorciſ
mus debilitat poteſtate3 demonis
ne tantũ poſſit in hoīe ſicut ante. ne
baptiſmũ ⁊ alia bona in ipo impedi
at. S3 poteſtas p̄dicta totaliter tol
lit̃ in baptiſmo ſicut etiã Pharao
prius eſt flagellatus pplo nondum
de egipto egreſſo: ⁊ poſtea totaliter
in mari rubro: quod eſt figura ba-
ptiſmi ſubmerſus. Et ſic bene dici
tur q exorciſmi ſunt inſtituti prop-
ter energuminos id eſt intus labrã
tes per infectionem fomitis videli-
cet contra dyabolum in eis poteſta
tem habentem. Hec tho. diſt. vj. q.
iij. ar. i. ⁊. ii. Eſt aute3 cathecíſmus
ſm Tho. inſtructio ante baptiſmũ
in illis que ſunt communia. Et di-
cuntur fidei rudimenta ad que cre-
denda omnes explicite tenētur: ſi-

cut eſt fides trinitatis. incarnationis ⁊ paſſionis dñi: iudicij: ⁊ puidentie dei de factis hoim de alijs autē debet inſtrui poſt baptiſmū. Unde etiā ſm Thomā in adulto reqrit vt ꝑ ſe cathecizet ⁊ xpianā religionem ꝓfiteat. Cathecizat autē ad hoc adultus q̄ ad fidē vocatur. vt ad quā vocatur ꝓprio moueatur voluntatis arbitrio. Hinc eſt ꝙ cū baptizatur rutenus vel paganus adultus non patrini ſed ipſemet ꝓ ſe ad interrogata reſpondeat ſacerdoti. Huius cōtrariū ſeruat in mazonia in polonia. et ſatis male.

De modo baptizandi.

Poſtq̄ꝫ igitur puer debeat baptizari ſacerdos nō permittat niſi vnū vel vnā feminam in patrios ꝓut determinatū eſt de cognatione ſpūali q̄ꝫuis. li. vj. de cōſe. di. iiij. nō plures. Alicubi tñ conſuetudo obtinet ꝙ ſi puer maſculus debeat baptizari. tūc duo viri et vna mulier i patrios admittantur. Si vero femina tunc due mulieres ⁊ vnus vir in patrios admittantur. Et illa eſt ſatis tollerabilis. cū honeſtatē q̄ndam ⁊ vrbanitatem cōtineat. Deinde aūt añ fores ecclie ſacerdos ſtatuat patrios vt ſi puer ē maſculus teneat eū vir. ſi vero femina teneat eū mulier. Et iſti duo ſtant iuxta ſe. Alij vero poſſunt ſtare in eccleſia vel iuxta q̄ puerū conduxerūt. nec ꝓ ipſo rñdeāt ſꝫ poſſūt oia attēdere dūmō nō tangant puerū. Statuat aūt ſacerdos puerū ad occaſū ſolis ſolus aūt ſtet ad oriētē. Quo facto ſufflet in faciē eius: ⁊ dicat illū exorciſmū. Exi immūde ſpūs: ⁊ da honorē deo viuo ⁊ vo ⁊c. q̄ cōtinent in agēda. Item ſtatim dicat. Recede ab eo diabole ⁊c. Flatus aūt ille ſiue exſufflatio dꝫ fieri ad occidentē. vt pꝫ ſm Tho. Et ſignificat ſpūs maligni expulſionē ⁊ boni introductionē. Poſt hoc faciat crucē in fronte eius dicēs. Signū ſaluatoris dñi nr̄i ieſu xpi in frōtē tuā pono. ſimiliter in pectore aliā faciat crucē dicens. Signū ſaluatoris dñi nr̄i ieſu xpi in pectus tuū pono Et demū cōiūctim ſub vna ꝓlatiōe faciet vnā crucē in frōte ⁊ aliaꝫ in pectore dicēs Accipe ſignaculuꝫ ſctē crucis tā in frōte q̄ꝫ in corde ⁊c. Et q̄d iſta ſignatio ſignificet ſtatiꝫ in ꝑdicta oñdit orone cū dr. Sume celeſtiū ꝓceptorū fidē ⁊c. ꝑ qđ denotat ꝙ ad hoc in pectore ſignat ꝙ in ꝓceptis dei ſuſcipiēdis acceptus efficiat. Et in fronte vt leta facie dei culture exiſtat aptus. Demū ſeqtur orō. Preces nr̄as ⁊c. i q̄ tūc dr. Et hūc electū tuū cruci dñice cuius impreſſiōe eū ſignamus in virtute cuſtodi. Et fiat crucis ſignatio ſup totū puerū. Inde ſequit oratio Oipotēs ſempiterne deus ⁊c. Circa quā q̄rat ꝑus ſacerdos de noīe infātis dicēdo. Quis dꝫ vocari. Et poſtq̄ꝫ illi dixerūt. N. ille ſtatim ꝓſequat icipiēdo orōnē dicēs Oipotēs ſempiterne deus pat dñi nr̄i ieſu xpi reſpicere dignare ſup hūc famulū tuū ⁊c. Nō ē aūt opus cū venerit ad locū ꝓprij nois i aliq̄ orone ꝙ reqrat patrios dicēſ quō vocat ⁊ hoc ꝓpt incongruitatē que ibi contingeret ⁊

improprietatē locutiōis. Nam orō qñqꝫ requirit dici ꝓpriū nomē in accuſatiuo caſu. et patrini reſpondēt ī noīatiuo qđ ē magna abſurditas. ſicut patet cū dr. reſpicere dignare ſup hūc famulū tuū. N. ⁊ ſi patrini reſpōderēt in nominatiuo dicēdo. N. magna eſſet incōgruitas. dicat aūt ſacerdos ſolus variendo nomē vſqꝫ ad fōtē ſm exigentiā orationū prout viderit expedire: nec totiens quotiēs occurrit nominis noīatio reqrat patrinos: ſꝫ ſolus noīet in latino ꝓpter abſurditatē ꝑdictā. Orationes aūt iſte fiūt ꝓ puero: vt gratia ꝑueniat: ⁊ ſubſequatꝛ q̄ vires ꝑbeat libero arbitrio. ⁊ qꝫ ꝓcul fiat vniuerſa maligni ſpūs illuſio. Signatꝛ puer in fronte. in pectore. in oculis. ī naribus. i ore ſigno crucis. cuius virtute victus eſt dyabolus ⁊ exaltatus eſt xp̄us. Vñ Abacuc. iij. Cornua in manibus eius ſunt ibi abſcōdita eſt fortitudo eius. Hoc ſigno muniuntur totius corporis ſenſus cuius virtute ⁊ oīa ſacramēta cōplētur ⁊ oīa dyaboli figmenta fruſtrantur. Sicut eñ cū primogenita delerentur egypti populus hebreorum ſignatis poſtibus domoꝝ ſuaꝝ ſanguine agni paſchalis in typo dñice paſſiōis ſaluatus eſt ppl's vero egyptioꝝ q̄ hoc caruit ſigno in ſuis primogenitis grauiter ꝑcuſſus eſt ſic apud Ezechielē hirl'm ab imminēte clade liberāda eē ꝓmittitꝛ ſi thau q̄ figurā crucis exprimit in frōtibus gementium atqꝫ dolentiū ſignaretꝛ Deinde anteqꝫ ſal ponit in os pueri recepto ſale ſimplici ⁊ mundo benedicat ipſum ſpecialiter per illam orationē. Exorcizo te creatura ſalis in nomine dei patris omnipotētis. ⁊ in charitate dñi noſtri ieſu xp̄i ⁊ in virtute ſpūſſcti ⁊c. faciendo ſigna crucis ad inuocationē cuiuſlibꝫ ꝑſone ſctē trinitatis ⁊ cōpleat vſqꝫ ad finē. Nec credat q̄s poſſe ſufficere ſal illud ad exorcizandū puerum qđ benedicitur die dñico ad benedicendū aquā. cū illud ſpeciale officium habeat ⁊ diſtinctuꝫ ab iſto. Et ideo caueat ſacerdos ne cū illo ſale cū quo die dñico aquam exorcizat ad baptiſmū vadat ſed ipſo die dñico in alio cipho bñdicat ſal pro benedicenda aqua ⁊ in alio pro exorcizandis infantibus ante baptiſmū. Cum autē compleuerit orationem dictā. ⁊ ſal benedixerit recipiat ſal ⁊ ponat ad os pueri dicēs. Accipe ſalem ſapiē ⁊ ſit tibi dñs ꝓpicius i vitam eternā amen. Ponat tñ ſal in os pueri pulchre ⁊ modeſte nō cuꝫ vehemētia ſicut q̄dam ſolēt ponere ita qꝫ puer cogitꝛ flere ꝓpt durā impreſſionē ſalis qđ eſt abhoīabile. Seruāda eſt nāqꝫ maxima vrbanitas ⁊ honeſtas in ſacramētorū collatiōe ꝓpter deuotionē populi excitandā ⁊ reuerentiā ſacramentoꝝ a populo impēdendā ⁊ exhibēdā. ſignificat eñ ſalis immiſſio gratiaꝫ et ſapientiā ⁊ a pctōrū putredine ꝑſeruationē. Cōſequēter ꝓſequantꝛ orōnes ſolite q̄ habentꝛ in agenda. Et ꝓuideat ſacerdos eas correcte dicere. Et qꝛ ſpāles ſunt orōnes ſup feminas ⁊ ſpeciales ſup viros. īō ſingulis ſingulas adaptet. Que autē ſunt ſup vtroſqꝫ illas ꝓferat ſuper vtroſqꝫ indifferenter Deinde ſeqtur

euangeliū ſm matheū. Oblati ſunt
ieſu paruuli ⁊c. q̄d ſacerdos dictu
rus deponat mitrā ſi ħʒ patrinos de
ponere faciat. In legendo autē ipo
nat manus infanti. vt precludat dy
abolo expulſo viā ne redeat Et hoc
idē ſignant bn̄dictiones ⁊ crucis ſi
gnatiões ſupius pmiſſe. legat autē
ptermittendo dn̄s vobiſcū. Quo fa
cto faciat orare Pater nr̄ et Credo
ipos patrinos. demū dicat illā orō
nē. Nec te lateat ſathana ⁊c. Quo
facto recipiat mūdos pulueres ter
re ⁊ miſcēs ſputo faciat inde lutū in
manu ſiniſtra. recepto eo duobus
digitis. ſ. pollice ⁊ indice dextre ma
nus tangat aurē pueri dicens. Effe
ta q̄d eſt adaperire. Et cū ſubiunxe
rit in odorē ſuauitatis. tunc tāgat
nares. Caueat aūt ne faciat lutum
groſſum ⁊ aſtantibus abhoīabile. ſi
cut q̄dam facere conſueuerūt. emit
tentes p ſputo qn̄qʒ flegma ſpumo
ſum ex ore inducētes horrorē aſtāti
bus. Deſignat aūt ſputi ⁊ ſaliue im
miſſio ſenſus tactus auditus ⁊ alio
rū ſenſuū ſpūaliū aptionē: vł ſignat
īpedimēti remotionē ipius demōis
reſpectu fidei docēdo vel diſcendo.

Poſt hoc ſacerdos in
troducat puerū i eccle
ſiā dicens. Dn̄s cuſto
diat introitū ⁊c. dās ei
p hoc ptātē intrādi ec
cleſiā ⁊ annumerādo eū cōſortio fi
deliū. q ad hoc videlʒ vt poſſit ora
re cū fidelibus in eccleſia ſi eſt adul
tus. Etiā in miſſa dū tn̄ talis ſit ex
orcizatus etiā ſi nō eēt vlterius ſecū
pceſſū. nō tn̄ poſſet audire totā miſ
ſā: ſʒ niſi vſqʒ ad ſurſū corda. ſic ⁊ ca
thecumin⁹ Tūc ſacerdos accedēs
ad fōtē q̄rat a patrinis nominād o
puerū dicēs. N. abrenūcias ſatha
ne. Et illi rn̄dēt abrenūcio: ⁊ iterū
dic̄. Et oībus pompis eius. Illi re
ſpōdēt: abrenūcio. Hoc aūt fit iō vt
prius abrenūciet terrorē ⁊ ſic appro
ximet ad veritatē: iuxta illud apl'i.
Deponite vet erē hoīʒ ſm cōuerſa
tionē priſtinā abnegātes oēm ipie
tatē ⁊ ſecularia deſideria deinde q̄
rat iterū. Credis in deū patrē oīpo
tētē ⁊c. Et ter rn̄dent patrini. credo
Et ſic d ſingulis articulis fidei ſpe
cificādo diſticte ⁊ interrogādo. Et
lʒ duodecim ſūt articuli fidei in ſym
bolo de q̄bus oībus deberet q̄rere
⁊ interrogare ſigillatim ſufficit tn̄ ſi
pl'es articulos ſil' cōiungat ⁊ d ipis
ſil' q̄rat. ⁊ ita ſufficit ſi totū ſymbolū
ſex vicibus vel octo pcurret interro
gādo. Interrogatio autē iſta debet
eſſe in vulgari ⁊ nō in latino: q2 tūc
patrini laici fidē pfitēt p baptizā
do puero. Eſt aūt ſciēdū q ſi adul
tus baptizat. lʒ patrini ipm teneāt.
tn̄ ipe ſolus debet rn̄dere ⁊ nō patri
ni ad interrogationē fidei ⁊ abrenū
ciationē ſupradictā cū habeat vſuʒ
liberi arbitrij. Hoc aūt ſimbolū tra
dit baptizādis tanqʒ noue vite au
ditoribus. p quā pfeſſionē incipit ī
eis mori vetus hō. ⁊ p fideʒ nouus
viuere q ſm deū creat⁹ ē in iuſticia
⁊ ſctitate veritatis. Tādē ſacerdos
accepto oleo ſctō ad hoc diſpoſito
q̄d vocat oleū cathecuminoꝝ. refe
rens pueꝝ cū velamine ſuo. ⁊ denu
dās eū vngat eū prius in pectore.
deinde in ſcapulis dicēs. Ego te li
nio oleo ſalutis in xp̄o ieſu dn̄o no

ſtro. Et tandē ſubiūgat Pax tecū
Et clericus aſſiſtens reſpōdeat Et
cū ſpiritu tuo. Jſta autē vnctio olei
ſignificat hoīs expeditōēz quā ſuſce
pit aduerſus dyabolū in pugna. fit
eñ in ſignū pugne cōtra inimicū. ſi
cut athlete inunguntꝰ ſm Tho. Uꝰ
ſm Petrū de tharā. ſignat legis dei
amorē ꝑ hoc ꝙ fit in pectore vbi eſt
locus cordis. Per hoc aūt ꝙ fit in
ter ſcapulas deſignat deuotā ſubie
ctionē. Ungitꝰ aūt in pectore ne ho
ſtis ei immunda ꝑſuadeat deſideria
Jnter ſcapulas vbi eſt vigor portā
di onus. ꝙ fortitudinē accipiat ad
portādum pōdus diei ⁊ eſtus. Un
gitur etiā in pectore vt vigeat in eo
ſapientia. Ungitꝰ etiā in humero de
xtro qđ exercitijs bonoꝝ operum
indeficiēs ſeruetꝰ patiētia. Nec eñ
nouerit ſiniſtra quid fecerit dextra
veſtra Math. vj. Sed q2 i humeris
vigor cōſtat portandi onera huius
partis vnctione xp̄i athlete dedicā
tur vt ſciant ſe eſſe ad certamē voca
tos ꝑ totū vite ſue curſum cōtra an
tiquū hoſtē publicis ac priuatis cō
greſſibus pugnaturos. Uel ſm ra
banū in libro de inſtitutione clerico
rū. Pectus vngitꝰ ꝙ nulle reliquie
latentis hoſtis in eo reſideāt. ſed in
fide trinitatis mens eius cōfortetꝰ.
Jtē inter ſcapulas vt vndiqꝫ munia
tur: ⁊ ad bona opa faciēda ꝑ dī gra
tiā roboretꝰ. Deinde oībus his rite
peractis q̄rat ſacerdos a patrinis in
fantē tenētibus ⁊ ſi fuerit adultꝰ tūc
ab ipomet adulto q̄rat dicēs Quis
vocaris. Et ille reſpōdeat. N. Tan
dem ſacerdos q̄rat. Uis baptizari.
Et ille reſpondeat. Uolo. Hoc aūt
faciat ter ꝓpter hoc vt cōſtet de ipſi
us volūtario ꝓpoſito baptizādi: et
ne coactus baptizari videatur. Et
tūc ſacerdos recepto puero ad ma
nū ſiniſtrā: denudato eo toto ſi eſt i
eſtate. ſi vero in hyeme denudetꝰ tm̄
ipſius caput patenter ⁊ manifeſte
vſqꝫ ad ipſius ſcapulas. tenendo eū
ſupra fontē ſi eſt infans. ſi vero adul
tus: tūc ſolum inclinato capite i fō=
tem ter dicat diſtincte ⁊ expreſſe ha
bēdo intētionē ipſuz baptizādi. Et
ego te baptizo. in noīe pr̄is. Et tūc
faciat manu dextera primā aque in
capite pueri ꝑfuſionē. Statimqꝫ ꝓ
ſequatꝰ dicens. ⁊ filij: faciēdo ſcđam
ꝑfuſionē in capite pueri ſicut prius
Et deinde ſubiungat. ⁊ ſpūſſcti faci
endo ſimiliter tertiā ꝑfuſionē ſeu ab
lutionē. Quā q̄dem immerſionem
recipiēs homo a ſordibus vetuſta=
tis ipſius exutus: ⁊ alium nouū ho
minē indutus triduane xp̄i ſepultu
re conſepelitur. Uñ ait apoſtolus.
Quicūqꝫ baptizati ſumus ⁊c. Am=
broſius aūt in libro de ſacramentis
dicit ꝙ trina in terrogatio ante ba=
ptiſmū ⁊ trina merſio in baptiſmo
ſignificāt triplicem lapſum peccati
qui ibi abluitur ſcilicet cogitatiōis:
locutiōis ⁊ operiſ. ideo etiā fit trina
confeſſio. Jſta etiā forma obſeruan
da eſt a vetulis in neceſſitate bapti=
zantibus: ⁊ ꝑ curatores ſepius p̄di
canda. Naz comperi ⁊ inueni i par
rochia mea q̄nqꝫ multa ſuperſtitio=
ſa ⁊ vana his verbis addi ⁊ ea mira
biliter variari. Quidam eñ ꝓferūt
ſolum iſta verba ſine aſperſione aq̄
credentes ſufficere ſolā prolationez
verborum. Quidā autem ſolo ſale

puerum cū his verbis tangūt. Qui dam vero formā verborum mutāt dicentes. N. Ego te baptizo in nomine dei amen. Quidā autē dicunt in nomine oīpotētis dei amen. que oēs forme enormes ſunt. nec aliqd operant. Sed hic qritur cuius ſunt iſta verba cū dicunt patrini interrogati. abrenuncias ſathane. respondendo abrenūcio. vel credis in deū illi respondent credo videtur enim cuiuſcunqꝫ ſint ꝙ mentiri videatur ille qui respondet. Si enim ſunt ex persona patrini mentitur quia non habet in cōſciētia ꝙ ipſe baptizet. Si aūt ꝓ puero dicūtur nihilominus mētitur patrinus cū puer ſit nullius voluntatis cōpos vt ptꝫ ex eo ꝙ dū immergitur recalcitrat. Ad qđ dicendum eſt ꝙ patrinus in perſona ſui loquitur. Quod autem reſpondet credo ⁊c. tantum eſt ac ſi diceret. talem fidem habeo per quam hic ſaluari poteſt. Cum ſimpliciter reſpondet. volo baptizari. ſensus eſt in fide mea quā ego teneo baptizet. Seruant tn̄ verba ipſius pueri ex idētitate verboꝝ patrini vt idētitas verboꝝ ad puerum notet. Vn̄ dicit bonauētura ꝙ quādo reſpondet in pſona paruuli. Credo non eſt falſus ſermo vel in cōſuetus qꝛ ſm Auguſtinū frequenter ſignum accipitur ꝓ re ſicut dicimus Cras erit reſurrectio dn̄i. Et vidēs fumū dicit ſe videre ignem. Vn̄ ſenſus eſt. credo. i. ſacramentū fidei recipio: vel recipere paratus ſum. id eſt ad credēdum me obligo. Dicit etiam iſte doctor: ꝙ patrini poſtea tenentur puerum docere in his que ſunt de fide vel de bonis moribus ſi non habet alios doctores vel parētes. nunc autem ex quo habent parentes catholicos ⁊ viſitant eccl'iaſ ibi potius doceantur. et ſic patrini excuſant. Notandū etiā ꝙ q̄ vult eſſe verus patrinus: nō ſolū debet reſpōdere verba ſolita ſꝫ etiā tangere pueꝝ: vn̄ reſponſio nō eſt de neceſſitate ſeu eſſentia cōpaternitatiſ ſpiritualis ſꝫ tentio ſeu leuatio. Poteſt etiā cōpaternitas cōtrahi ꝑ ꝓcuratorem q̄ꝫtum ad amiciciā. ſed nō q̄ꝫtum ad cōpaternitatis ſpiritualis vinculum. vn̄ ſolus ꝓcurator eſt verus compater ⁊ non cōſtituens procuratorem: vt habetur de ꝓcuratoribus. ca. fi. li. vj. Deinde ſacerdos accepto ſancto chriſmate vngit puerum in vertice. i. in ſūmitate capitis dicēs orōnē q̄ ſeqt̄. ſ. Deꝰ oīpotens pr̄ dn̄i noſtri ieſu chriſti q̄ te regenerauit ex aq̄ et ſpirituſſancto ⁊c. Circa hoc tn̄ cauēdum eſt ſacerdoti ne pueꝝ vngat in fronte ſicut iā plures feciſſe cognoui: ⁊ eos de cetero facere ꝓhibui ⁊ interdixi. Nā ſolus eps habet vngere in frōte in cōfirmatione. Vn̄ ꝓhibitū eſt inferioribus ſacerdotibus vt nunq̄ꝫ tangāt frōtem hominis aliqua vnctione: quoniam eis non competit. De hoc expreſſe habetur in gloſa. ij. capitulo. quoniā in baptiſmo. de ſentē excō. lib. vj. vbi dꝛ manifeſte ꝙ poſt baptiſmuꝫ ſacerdos inungat in vertice chriſmate. nō autem in fronte: quia hoc eſt ſolius epiſcopi. vt notatur ꝺ cōſuetudine capitulo. q̄ꝛto. Prohibitio autem ne ſacerdotes inferiores inungant in fronte habetur in

pluribus iuribus vt ptz de cõ.di.v.
ca.nouiſſime. Erroris aũt cauſam
illoꝝ ſic errantiũ comperi:qꝛ libros
viaticoſqꝫ ſuos ipos ſic grauiter de
cipere vidi. Nã vere oẽs agẽde et li
belli baptiſmales in hoc loco ſic ha
bent. Hic faciat ſacerdos crucez in
frõte. Corrigãt igiꝰ de cetero libros
ſuos erroneos ne a dño corrigantꝰ:
ꝛ agãt penitentiã de errore ꝑterito.
Adeant aũt auctoritatẽ ordinariaz
ꝑ quã cũ eis ſuꝑ huiuſmodi errore
cõmiſſio diſpenſeꝰ. Et fit etiam iſta
vnctio in capite:vt charitas q̃ ꝑ ſpi
ritũſanctũ daꝰ abundet ſp in cordi
bus noſtris.ſcḋm illud ſapiẽtis Oleũ
de capite tuo nunq̃ deficiat. Vñ et
aplꝰs. Charitas dei diffuſa eſt i cor
dibus nr̃is ꝑ ſpiritũſanctũ q̃ datus
eſt nobis. Vel fit iõ in vertice vt co
gnoſcat ſe ꝓmotũ eſſe in regale ge
nus ꝛ ſacerdole:vt a xp̃i ꝓſortio vo
ceꝰ xp̃ianus.et eterni regni ſit cohe
res. Et etiã ſtatim tegiꝰ veſte vel mi
tra vt intelligat ſe dyademate regni
ꝛ ſacerdotali: ſicut dictuz eſt potiri.
Sed dubitaꝰ. Nũne iam ſpũſſctũs
datus eſt baptizato in ipa aq̃ bapti
ſmi. Reſpõdeo q̃ ſic: ſꝫ differenter
hic ꝛ ibi. Nã ibi daꝰ ad pctõꝝ ꝑteri
toꝝ remiſſionẽ qꝛ ꝑ ipaz aſperſionẽ
aque in baptiſmo oĩa ꝑterita pctã
purgata ſunt. Sꝫ hic daꝰ in iſta vn
ctiõe ad edificãdũ in corde nr̃o dei
ꝛ ꝓximi dilectiõem Cõſequenꝰ daꝰ
baptizato veſtis cãdida q̃ debet ita
diſponi vt cooperiat totum caput
ꝛ oĩa loca vnctionum. ſcapulas et
pectus ſcḋm Hugonẽ q̃ cãdore ſuo fi
guram ꝓfert accepte nouitatis ꝛ re
ſtitutionem innocẽtie ꝛ ſpem future
immortalitatis. Hec eſt em̃ veſtis i
qua ad nuptias regis intrare quẽli
bet eſt neceſſe. Vñ ſacerdos impo
nendo eam dicit. Accipe veſtem cã
didã ſctãm ꝛ immaculatam.i. vite
innocẽtiã q̃ tũc reſtituiꝰ ei: quã pſ e
ras ad tribunal xp̃i:vt habeas vitã
eternã amẽ. Poteſt tñ iſte pannicu
lus etiã ſeruari pro alijs pueris ba
ptizandis in eccleſia:vt dꝛ ḋ ꝯſe.di.
iiij.ca. ſi qs vbi dꝛ. Si qs voluerit
chriſmate iteꝝ pannũ linire ꝛ ſuper
aliũ baptizandum mittere nõ eſt ab
ſurdũ. Et vltimo ſacerdos tradit
puero in manus lampadẽ ſeu cereũ
incẽſuz qḋ ſignificat fidei ꝛ amoris
longitudinẽ. Lumen em̃ ſignificat
fidẽ:ſed incenſũ ſignificat fidẽ infor
matã charitatis feruore. In mani
bus aũt acceptũ ſignificat bonorũ
operũ exhibitionẽ:ꝛ cũ tali xp̃o oẽs
occurrere debemus ad iudiciũ veni
ente. Et iõ dicit ſacerdos. Accipe
lampadẽ ardẽtem ꝛ irreꝑhẽſibilẽ: ꝛ
cuſtodi baptiſmũ tuũ:vt cũ dñs ad
nuptias venerit poſſis ei occurrere
vna cũ ſanctis ꝛ electis dei in aula
celeſti vt habeas vitã eternam:ꝛ vi
uas in ſecula ſeculoꝝ amen.

De ſacramento confirmationis.

Confirma hoc deus q̃
operatus es in nobis
Pſal.lxvij. Poſt ſa
cramentũ baptiſmi ſe
q̃tur aliud qḋ maius
eſt ꝯtum ad miniſtroruz dignitatẽ.
Hoc em̃ a ſũmis pontificibus id eſt
epiſcopis vel ſuffraganeis tm̃mo
do tradiꝰ ſicut ꝛ a ſolis aplis trade

batur: vt d; de conſe. di. v. Manus
Prius em̄ vnctio poſtea ſeq̄tur cō
firmatio: ibi peccatū dimittitur hic
gratie dona dant᷑. Datur aūt hic il-
la grā q̄ cōtra ſingula vitia ⁊ ſi non
ſemper q̄nq; tñ pugnat᷑ Eſt aūt gra
tia q̄ſi armatura q̄dam q̄ in hoc de
ſerto poſt tranſitū maris baptiſmi
contra vitia pugnamus. Sicut em̄
ſubmerſis egyptijs a tergo ſeq̄ntibꝰ
filios iſrael. filios iſrael olim hoſtes
oppugnauerūt ꝑ deſertū ſic ſubmer
ſo dyabolo in baptiſmo q̄ primum
nos inſeq̄bat᷑ multa nobis ꝑ huius
vite deſertū vitia ꝯſtituit cōtra q̄ vi
tia gratia in hoc ſacramēto eſt da-
ta qua q̄ſi armatura q̄daz ⁊ muniti
one quadā muniatur. Vñ poſt ba-
ptiſmi ſuſceptionē i quo eſt grā col-
lata q̄tū ad innocētie ⁊ noue vite re
ſtitutionem cōgrue petit eccl'ia ſibi
dari ſacramētū adeo ꝑ qđ i illa gra
tia cōfirmet᷑ dicens verba premiſſa
Cōfirma hoc deus ſcȝ ꝑ ſacramētū
cōfirmatiōis qđ operatus eſt in no
bis ſcȝ ꝑ gratiā baptiſmalis renoua
tionis. Iſta duo ſacramēta ita ſunt
cōiuncta q; ab inuicē niſi morte pre
uenīete nullatenus poſſunt ſegrega
ri. ⁊ vnū ſine altero rite pfici nō pōt.
Ita dicit melchiades papa ſcribēs
hyſpaniaꝝ epis: cuius verba ponū
tur; de cōſe. diſt. v. De his vero. Dif
finit᷑ aūt iſtud ſacramētū ſm docto-
rē ſubtilē ſup. iiij. ſentētiarū. di. vij.
q. j. ſic. Cōfirmatio eſt vnctio hoīs
viatoris aliq̄liter conſentientis. vel
libero arbitrio nōnunq; vſi facta in
fronte figura crucis cum chriſmate
ſanctificato ⁊ a miniſtro ydoneo ſi-
mul cum intentione debita inungē-
te ⁊ v̓ba d̓bite ꝓferēte ſignās effica
ciā ex iſtitutiōe diuiā vnctionē aīe ꝑ
grām roborans ad cōfitēdū cū con
ſtantia fidem xpi. Et ſm beatum
Thomā ſup. iiij. ſentenciarū. Cōfir
matio i re eſt ipſa linitio chriſmatis
ſub forma verboꝝ preſcripta.

Que ſint de ſubſtantia huius ſacramenti.

Circa quod ſciendū eſt
ſm Petrū de tharan.
ſu. iiij. di. xvij. ⁊ Arch.
de ꝯſe. di. v. nouiſſime
Quinq; dicunt᷑ d̓ ſub-
ſtantia huius ſacramēti: duo ex ꝑ-
te ſacramēti i ſe. ſ. materia chriſma-
tis. i. oleum cū balſamo ab epo ſan-
ctificatū. vt habet᷑ de cōſe. diſtin. iiij.
Preſbiter Nec pōt ſine tali oleo cō
ferri hoc ſacramētū: eo q; ſm Tho.
ſuper. iiij. diſt. vij. q. ij. arti. iij. illa ſa
cramenta q̄ ſibi miniſtrum determi
nant etiam materiā ſanctificatā re-
quirunt ⁊ exigunt. Sed ſacramentū
qđ nō determinat ſibi miniſtrū niſi
q̄tum ad ſolēnitatem: nō habet ma
teriā ſctificatā q̄tū ad neceſſitatem
ſed q̄tum ad ſolennitatē: vt baptiſ-
mus. Et q; hoc ſacramētum deter-
minat ſibi miniſtrū ideo etiā req̄rit
materiam ſanctificatam ab eo q̄ eſt
miniſter huius ſacramēti. ſ. ab epo.
Quare aūt materia eſt chriſma oſ-
dit ar. ij. dicēs q; hoc ſacramentum
ſumpſit initiū ab aduētu ſpūſſancti
in diſcipulos q̄ apparuit in linguis
igneis: ſed igni nihil conuenientius
accipi poteſt loco eius pro materia
in cōfirmatiōe q̄ȝ oleum. q; lucet et
nutrit ignem. Figuram autē lingue

cōuenienter accipit balſamus ꝓpt odorem. qꝛ ꝓpter confeſſionem lingue odoꝛ bone noticie dei diffundit in omni loco Ideo ſicut viſibiliſ apparitio ſpūſſācti fuit in igne figurata in figura lingue. ita materia ꝯfirmationis eſt in oleo balſamato vt oleum ꝑtineat ad cōſciētiam quam opoꝛtet habere nitidam eos q̄ cōfeſſoꝛes diuine fidei ꝯſtituunt. Et balſamus ad bonā famā ꝑtinet quam opoꝛtet diffundere ꝛ verbis ꝛ factis in ꝯfeſſiōe fidei. Hec ſanctus Tho. Et lʒ xp̄s circa inſtitutionē huius ſacramēti nō fuit vſus tali materia: nec apl̄i poſt eū tñ ideo hodie eccl̄ia non vtit incongrue tali materia: eo ꝙ xp̄s nō alligauit potētiā ſuam ſacramētis. potuit eñ ſine tali materia cōferre ꝑ aliū modum gratiam huius ſacramenti Sl'r ꝑm doctoꝛē ſubtilē potuit cū diſcipulis diſpenſare in pꝛimitiua eccl̄ia: vt ꝑ alium modū cōferrent hoc ſacramētum. maxime cū tunc erant aliqua ſigna ſenſibilia. vtputa deſcenſus ſancti ſpūs de ſup. ꝛ donuʒ linguaꝝ. q̄ oīa accipiebant cōfirmati ꝑ apl̄os Vñ nō fuit neceſſaria eis materia huiuſ ſacramēti in ſigno tā occulto. ex q̄ i magis viſibili et euidentioꝛi illud conferebant. Credit tñ idem doctoꝛ ꝙ hec materia ab apoſtolis ſit inſtituta. lʒ non legatur. Scd̄m qꝺ eſt de ſubſtātia huius ſacramēti eſt foꝛma verboꝝ q̄ eſt hec Conſigno te ſigno ſancte crucis. ꝛ cōfirmo te chꝛiſmate ſalutis in noīe patris ꝛ filij et ſpūſſancti amē. Refert tñ archidiaconus de cō. di. v. c. nouiſſime ꝛ ꝑm Hugonē ibidem tenuiſſe. ꝙ nec foꝛma pꝛedicta nec alia eſt neceſſaria ꝛ ꝺ ſubſtātia huius ſacramēti. Immo credit ꝙ ſacr̄m olei ꝛ ſacr̄m chꝛiſmatis poteſt cōferri ſine verbo. dūmodo fiat vnctio de oleo: vel de balſamo cōſecrato. Idē etiaʒ notat. xcv. diſt. cap. peruenit. Illud tñ ibi dixit ſub dubio. Ego tñ iſtud dictum minus recipio nec admitto eo ꝙ nec iure nec rōne conſiſtit. ꝛ oībus theologie magiſtris aduerſatur. Tertiū quod eſt de ſubſtantia huius ſacramenti quod req̄ritur ex parte miniſtri eſt dignitas pōtificalis ſeu ep̄alis ꝛ intētio debita. Intantū eñ req̄ritur miniſteriū pontificis in collatione huius ſacramēti vt ſi ꝑ aliū ſimplicē ſacerdotē fieret etiā de cōmiſſione nō valeret lʒ ꝑm q̄ſdam papa pōt ſimplici ſacerdoti cōmittere vt poſſet hoc ſacramētum cōferre. Et hoc tenet glo. c. iiij. de cōſuetudine. Hoc etiā tenet ibi. Hoſti. Hoc etiā tenet. Archi. xcv. di. peruenit. Hoc etiā idē appꝛobat ſctūs Tho. ſuper iiij. di. vij. q. vj. ar. iij. vbi aſſignat rationem dicens ꝙ papa ꝑ hoc ꝙ eſt epiſcopoꝝ ſummus nō dicit hr̄e plenitudinē ꝑtāt ꝑ relationē ad coꝛpus dñi veꝝ ſʒ ꝑ relationē ad coꝛpꝰ myſticū. Et qꝛ gratia ſacr̄alis deſcēdit in coꝛpus myſticum a capite iō oīs opatio in coꝛpus myſticū ſacramentalis ꝑ quā gratia dat depēdet ab opatiōe ſacramētali ſup coꝛpus dñi verum. Et ideo ſolus ſacerdos pōt abſoluere in foꝛo penitentiali et baptizare ex officio. Et ideo dicendum ꝙ pꝛomouere ad illas pfectiones q̄ nō reſpiciūt coꝛpus dñi veruʒ ſed ſolū coꝛpus myſticū pōt a papa

q̄ habet plenitudinē pōtificalis ptā tis cōmitti ſacerdoti q̄ hȝ actū ſum mū ſup corpus dñi verū: nō autem dyacono vel alicui inferiori q̄ nō hȝ pficere corpus dñi veꝝ: ſicut nec ab ſoluere in foro penitētiali. Nō autē pōt ſimplici ſacerdoti cōmittere p̄mouerí ad pfectionē q̄ reſpicit aliq̄ mō corpus dñi veꝝ. Et iō ſimplex ſacerdos ex mādato pape nō pōt cō ferre ordinē ſacerdotij. qꝛ ordines ſacri habent actū ſupra corpus dñi verū vel ſupra materiaȝ eius. Pōt tñ cōcedere ſacerdoti q̄ cōfirmet qꝛ confirmato pficit eū in actu corporis xp̄i myſtici. non aūt habet aliquā re lationē ad corpus dñi veꝝ. Et hoc dictum approbat in toto petrus de tharan. ſup. iiij. ſentē. diſt. iiij. ſcd̄o principali. q. j. ar. ij. Hoc idem ap probat Scotus. Et lȝ Bonauentu ra videat̄ p̄miſſis cōtradicere. tñ aſ ſiſtēdū eſt maiori pti doctoꝝ p̄dicto rū. q̄ cuȝ determinatione eccl'ie hoc approbātes cōſentiūt in toto ꝛ con cordāt Quartū q̄ꝺ eſt de ſubſtantia huius ſacramēti eſt ex parte ſuſcipi entis ſcȝ locus ſuſcipiens q̄ eſt frōs Unctio eñ fit ad cōſignificādū id quod cōfertur in ſacramēto. Uñ in cōfirmatiōe cōfert̄ audacia ꝯfeſſio nis cuius oppoſitū. ſ. timor ꝛ erube ſcētia principalius ꝛ euidentius in fronte manifeſtant̄ iō fit vnctio frō tis. Hec eſt rō Archid. de cō. di. v. Nouiſſime. Alia aūt rō ꝫm Petrū ſup. iiij. di. vij. q. iiij. qꝛ etiam robur in fronte ſignatur. iuxta illud. Eze. iij. Ecce dedi frōtem tuā duriorem frontibus eoꝝ. Uñ in tribus ſacris fit tribꝰ vnctio ſancti chriſmatis. ſed tñ diuerſificantur ex fine. qꝛ i ba ptiſmo vt dictū eſt fit in vertice. ad ſignificandū fidei ſuſceptionē. quia vertex eſt locus rōnalis. In ꝯfirma tione in fronte fit vnctio ad ſignifi candā audaciā cōfeſſiōis. cuius im pedimētū. ſ. timor vl' verecundia in pallore vel rubore frontis oñdit̄ ex ꝓpinquitate cellule memoratiue et ymaginatiue. In ordine vero in ma nibus fit vnctio ad ſignificandum ptātē cōſecrādi corpus dñicū. Hec Petrus. Aliā rōnē ponit canon di cens. Spiritusſctūs i baptiſmo tri buit plenitudinē ad innocētiam. in cōfirmatiōe augmētū ad grām pre ſtat. In baptiſmo regeneramur ad vitā poſt baptiſmū cōfirmamur ad pugnā In baptiſmo abluimur poſt baptiſmū roboramur Regenera tio p ſe ſaluat. cōfirmatio armat et inſtruit ad agones huius mūdi et p̄ lia. de cō. di. v. ſpūſſctūs. His omni bus cōſonans Rabanus de inſtitu tiōe cle. li. j. c. xxx. dicit. Signatur i baptiſmo baptizatus cū chriſmate in capitis ſummitate. i. in vertice p ſacerdotē ſimplicē p pōtificē vo in frōte. vt i priori vnctiōe. ſ. in ſūmita te capitis in baptiſmo ſignificet̄ ſup ipm ſpūſſcti deſcenſio ad inhabita tionē deo cōſecrādā in ſcd̄a q̄ȝ. ſ. in ꝯfirmatione vt eiuſdē ſpūſſcti ſepti formis grā cū oi plenitudine ſctitā tis ſciētie ꝟtutis ꝛ ꝟitatis venire i hoīeȝ d̄claret̄ Habētiſta ꝟba d̄ cō. di. v. nouiſſime Dat̄ aūt hec grā nō ſolū cōiter ſicut i alijs ſacramentis ſȝ etiā ſpecialiter. p quā q̄s deputat̄ ad effectū ſctitatiſ ꝛ ydoneus efficit̄ ad xp̄ȝ ꝯfitēdū. Et hec ē maxīa vti

litas. Un̄ hoc debēt penſare homines ⁊ iſtud ſacramētū non obmittere. nā obmiſſio ipſius augmentum gratie ſubtrahit.

De accidentibus circa ſacramentum cōfirmationis.

Conſequenter videdū eſt de accidētibus huius ſacramenti q̄ ſunt q̄ttuor. Prio ꝙ iſtud ſacrm̄ eſt cōferendū a ieiuno epo: vt dicit canon ꝺ ꝯſecra. di. v. vt epiſcopi. Hoc aūt eſt ꝓpter venerabilitatē huius ſacramēti: qꝛ venerabilius eſt vt a ieiuno conferatur. In neceſſitate tn̄ conferꝛ poſt prandiū preſertim qn̄ eſt multitudo cōfirmandoꝝ: q̄ ante prādiū cōmode expediri non poteſt. Uel qn̄ aliq̄ veniunt de longinquo nō volētes expectare in craſtinum. Uel qn̄ epus non poteſt expectare in craſtinum. Un̄ melius eſt vt tunc cōfirmenꝛ ꝙ̄ ſi epo recedente ſic dimitterenꝛ. Secūdo ꝙ iſtud ſacrm̄ ſit a ieiunis hominibus ſumendū propter reuerentiā ⁊ honeſtatē huius ſacramēti: vt dꝛ in ca. vt ieiuni de conſe. di. v. Tamen vt dictum eſt in neceſſitate etiā poſt prādiū poteſt ſuſcipi Tertio ꝙ in ſuſceptione huius ſacramēti debet alter ꝯfirmatus tenere cōfirmādum: eo ꝙ ille q̄ accedit ad illud ſacramentū non habꝫ robur ꝑ ſe ſtandi. nec ꝓſumit ꝑ ſe ſtare niſi adiutus ab alio. Licet aūt de ratione huius ſacramēti cōfirmatus debeat eſſe q̄ illum debet tenere: tn̄ ſi nō eſt confirmatus ꝓpter hoc non eſt minutum hoc ſacramētū. lꝫ grauiter peccet. ꝺ ꝯſe. di. v. nouiſſime. Quarto req̄rit ꝙ locus vnctiōis ligeꝛ panno quouſqꝫ ſicceꝛ Et poſtmodū etiā ſꝫ Hugonē debet hō eſſe ſub quadā diſciplina in cuſtodiendo chriſma. ſ. ne caput lauet vſqꝫ ad ſeptē dies ꝓpter ſeptē dona ſpūſſctī que tūc recipit. Hoc tn̄ hodie nō bn̄ ſeruaꝛ. Bonuꝫ tamen eſſet ſeruare ꝓpter reuerētiā ſacramēti ⁊ ſignificationē predictā Cōſuetudo aūt noſtra eſt ꝙ ligatura illa porteꝛ vſqꝫ ad tertiuꝫ diem et tunc tertia die cōbureꝛ panniculus ⁊ locus frōtis bn̄ cū ſale ⁊ aq̄ laueꝛ. et aqua in focum vel in fornacem fundatur.

Cautele huius ſacramenti.

Primo caueat ſacerdos ne aliqueꝫ prius cōfirmatū confirmet: qꝛ hoc ſacramētum ē irreiterabile cū impmat caracterē indelebilē ſic ⁊ baptiſmus. Et etiā qꝛ magnā iniuriā faceret ſacro qui iſtud reiteraret: cū per hoc prima cōfirmatio iudicareꝛ nihil eē Scd̄o caueat confirmandus ne bis ꝓcurare ſciēter ſe faciat. Nā talis ꝑ penitentia debꝫ ingredi monaſteriuꝫ. ⁊ ibi ſub habitu regulari deo famulari: vt dꝛ de conſe. diſt. v. dictum eſt nobis. Tertio caueat ne vxor teneat in cōfirmatiōe virū vel maritū ſuū: vel ecōuerſo ꝓpter contrahēdam cognationē ſpiritualē q̄ impedit matrimoniū cōtrahēdū et cōiugalē actū. Nā tales debēt abſtinere ab inuicē vſqꝫ ad mortē ipſoꝝ. ⁊ ſic ſeparari debēt a thoro lꝫ nō ab

ſoluantꝛ a vinculo matrimonij. vſqꝫ
ad mortē. Silr caueat ne q̄s filiū ꝓ
priū teneat: qꝛ etiā contrahitꝛ cogna
tio ſpūalis inter cōiuges: nō tn̄ ma
trimoniū dirimēs. ſed tn̄ grauitꝛ pu-
niuntꝛ cōiuges Silr caueat ne ſoror
fratrē vl' ecōuerſo teneat: qꝛ ſufficit
inter tales vinculū cognationis car
nalis. Si tn̄ fieret nihil impedit. ſed
tn̄ honeſtius eſt abſtinere Nā turpe
eſt audire ſi frater vocaret ſororē in
hoc caſu cōmatrē. vl' ecōuerſo. Alij
tn̄ cognati vt patrueles fratrueles
auunculi patrini ꝛc. bn̄ poſſūt tene-
re confirmandos nepotes ꝛ alios.
Quarto caueat cōfirmādus vt nō
accedat iſtud ſacr̄m niſi cōfeſſus ſi
eſt conſcius alicuius mortalis pctī
ne ponat obicē gratie quā ſuſceptu
rus eſt in hoc ſacramēto. Quantuꝫ
tn̄ eſt ex vi ſacramēti ſuſcipit ipſum
ſacramentum: nō tamen eſſe ſacra-
menti ſcꝫ gratiam.

De ſacramento euchariſtie.

ACcipite et comedite
Math. xxvj. ꝛ de ꝯſe.
di. ij. panis. Quia ſu-
ſcitati a pctīs ꝑ bapti
ſmū ꝛ ꝯfirmati in grā
ꝑ cōfirmationē ne laborātes in via
preſentis vite in certamie ſpūali de-
ficiant. Opus em̄ habet refici cibo
ſpūali alioquin ſaluatore teſtante.
Si dim iſti ieiuni fuerint deficiēt in
via Math. xv. Ideo poſt duo ſacra
mēta ſeqtur tertiū. ſ. venerabilis eu
chariſtia qđ eſt cibus aīaꝝ noſtraꝝ
iuxta illud Joh. vj. Niſi māducaue-
ritis carnē ꝛc. Ne igitꝛ omittatꝛ ſꝫ fre
q̄ntius ſumatꝛ a fidelibus hortatꝛ ſal
uator in verbis ꝓmiſſis dicēs. Acci
pite ꝛ comedite. Et rectus ordo eſt
vt poſt baptiſmū ꝛ poſt cōfirmatio-
nē ſumatꝛ hoc venerabile ſacr̄m ab
adultis. Legimus ſiqđē ꝙ ſubmer
ſis egyptijs in mari rubro: trāſitoqꝫ
mari ꝑdicto filij iſrl' nouū paſcha in
azimo pane fecerūt i deſerto ſic nos
ſubmerſis demonibus in baptiſmo
cū pctīs noſtris i deſerto huius mū
di paſcha nouū in azimis ſinceri ta
tis ꝛ veritatis huius ſctiſſimi pāis
facere debemus. Circa vero hoc ſa
cramētū excellentiſſimū tria ſunt cō
ſideranda. Primo quidē ſubſtātia
ipſius. Scđo credēda ipſius. Tertio
cautele. De primo ſciendū eſt circa
hoc ſacramētū ꝙ q̄ttuor ſunt de ſub
ſtātia ſui neceſſaria. Primū ē ordo
ſacerdotalis Nullus em̄ pōt hoc ſa
cramētū ꝯficere niſi ſacerdos. vnđ
nec laicus nec angelus bonus pōt
hoc ꝯficere: qꝛ nō hꝫ q̄s poteſtateꝫ
ſuꝑ actū ꝯſecratiōis huius ſacri ni
ſi ordinatus in ſacerdotē. nō em̄ me
ritis ſctitatis: ſꝫ auctoritate officij ꝛ
miſterij ſacerdotalis hoc ſacr̄m ꝯfi
citꝛ. iuxta illud. Nō in meritis ꝯſecrā
tis ſꝫ in v̄bis cōficit ſacerdos. Ex
q̄ ptꝫ error illoꝝ q̄ dicūt ꝙ ſi laicus
ꝓferret v̄ba canonis ſuꝑ panē triti
ceū ꝯficeret ſacr̄m: qđ oīno eſt falſū
Nec dꝫ quē mouere illa hyſtoria q̄
refertꝛ de q̄buſdā paſtoribus laicis
q̄ addiſcētes v̄ba canonis ꝛ ꝯſecra
tōis i eccl'ia a ſacerdote tp̄e cōſecra
tiōis ꝓlata: ipi etiā vēiētes ad gre-
ges ſuos ſuꝑ pane ꝓtulerūt eadem
verba: ꝛ ſtatim apparuit puer pul-
cherrimus. Ibi em̄ nō fuit caro xp̄i
ſicut eſt in hoc ſacramēto a ſacerdo

te cõfecto. ſed ibi fuit miraculoſe ex
ꝑ miſſiõe diuina q̃dã figura ⁊ ſpeci-
es carnis diuinitus formata. nec il-
le puer erat verus xp̄s d͛us ⁊ hõ ha
bẽs aĩam ſicut ẽ in ſacramẽto iſto ꝑ
ſacerdotẽ cõfecto vbi realiter ẽ xp̄s
cum diuinitate ⁊ humanitate ⁊ oĩa
ſua ſicut nũc eſt in celo Nec etiã illa
caro illius pueri adorãda fuit ſicut
xp̄s. nec ſumẽda ꝓ corpore xp̄i: ſed
ꝓ quodã miraculoſo corpore ⁊ ope
diuino venerãda ſicut alia miracu-
la diuina. Sicut etiã dicimus de ſã
guine illo q̃ d͛r exiuiſſe de imagine
lignea paſſiõis xp̄i quã cũ q̃dam iu
dei in celario cõfodiſſent in cõtume
liam xp̄i ſubito emanauit q̃daʒ hu
mor ſanguineus in maxia q̈ͣtitate.
q̃ viſo iudei illi fuerũt conuerſi. Ille
eñ humor nõ fuit ſãguis xp̄i verus
ſic̃ eſt in hoc ſacramẽto. nec dignus
tali ordinatiõe ſicut q̃ eſt in calice.
ſʒ mõ ſuo venerandus tãq̈ʒ miracu-
loſũ opus dei. Et de tali humore ſã
guineo collecto in loco p̄dicti cela-
rij fuit ꝑ diuerſas ꝑtes mũdi diſtri-
butũ. Ex quo ꝑuenerat error fideli
um q̃ putantes verũ xp̄i ſanguinẽ eſ
ſe adorabãt eũ adoratiõe latrie ⁊ ſic
ydolatrabãt. imo dato ꝙ fuiſſet ve
rus ſanguis xp̄i ſub cruce xp̄i colle-
ctus. adhuc minus eſſet adorãdus
q̈ʒ iſte q̃ eſt in calice ꝑ ſacerdotẽ cõſe
cratus Rõ huius ẽ q̈ͣ ille diuiſus ẽ
a diuinitate q̈ʒ cito defluxit ad terrã
de xp̄o. nõ potuit dici filius dei am
plius niſi xp̄o reunitus ⁊ reintegra-
tus. Iſte aũt q̃ eſt in calice cõiunctꝰ
eſt diuinitati q̈ͣ de ipſo ſanguine ve
rũ eſt dicere. Hic eſt verus filius dei
Cũ ibi rõe cõcomitãtie ſit etiã vera
caro xp̄i ⁊ aĩa eius ⁊ diuinitas. Ar
chi. de cõ. di. ij. q̃ mãducãt. tenet ꝙ
nõ remanſit aliq̃s ſanguiſ ſub cruce
dñi: nec etiã de carne prepucij. ſicut
rome monſtrat̃ ⁊ in hildeſheym. ſed
errõee: q̈ͣ tũc habuiſſet duo p̄pucia
q͛ tñ eſt falſuʒ ⁊ nõ tenẽdũ Magne
itaq̈ʒ dignitatis ſunt ſacerdotes q̃
hoc pñt q͛ nullus citra deũ facere
põt. Sed ꝓh dolor dignitatẽ ſuam
minime attẽdũt nullius pene repu-
tantes eſtimatiõis. Scd̃m q͛ eſt d͛
ſubſtãtia huius ſacramenti eſt mate
ria debita. ſ. panis triticeuſ. Et hoc
ideo: q̈ͣ dñs ſe grano tritici cõpara
uit. Joh. xii. Tũ etiã q̈ͣ xp̄s credit
ſic cõſecraſſe Uinũ vitis ẽ materia
debita ⁊ neceſſaria: q̈ͣ xp̄s ſe viti cõ
parauit. Jo. xv. Iſta aũt duo. ſ. pãis
⁊ vinũ ita ſunt cõiuncta ĩ cõſecratio
ne vt neq̈ʒ vnũ ſine alio debet cõſe
crari aut a celebrãte ſuſcipi. Juxta
ill͛d Gelaſij. Sacerdos corpus xp̄i
ſine eius ſanguine nunq̈ʒ d͛ʒ ſuſcipe
re. aut eñ integre ſumat. aut ab in-
tegris abſtineat. q̈ͣ vnius eiuſdẽq̈ʒ
myſterij diuiſio ſine grandi ſacrile-
gio nõ põt ꝑuenire. de cõ. di. ij. Cõ-
perimus. Nõ putet tñ q̃s ex hoc ꝙ
ſacerdos q̈ͣtũ eſt de rõne ſacramen-
ti nõ poſſet cõſecrare hoſtiã ꝑ ſe ſine
calicis cõſecratiõe: q̈ͣ forma conſe
cratiõis panis ⁊ calicis non ſe expe
ctãt: q̈ͣ altera totũ effectũ opatur q̈ʒ
cito ꝓfert. Sed tñ dico ꝙ hoc ſacer
dos nõ põt facere ſine graui pecca-
to Addenda eſt etiam vino modica
aqua q̃ ſignificat ꝯiunctionẽ popu
li ad xp̄m in hoc ſacramẽto Et licʒ
ſine aqua in ſolo vino poteſt cõfici.
nõ tamẽ ſine graui peccato. Econ-

uerſo vero ſine vino in ſola aqua ni hil cōficit. ⁊ hoc tūc grauius est pec catū q̄ꝫ p̄mū ꝓpter ydolatriã quã cōmittit pp̄ls tp̄e celebratiōis ⁊ ele uatiōis. quorū omnium est reus ce lebrās. Terciū qd̄ est de ſubſtantia huius ſacramenti est debita forma verborū que est hec ſuper hoſtiam. Hoc est em̄ corpus meum. Et ſup ſanguinē. Hic est em̄ calix ſanguis mei noui ⁊ eterni teſtamenti. myſte rium fidei q̄ pro vobis ⁊ ꝓ multis effundet in remiſſionem peccatorū Circa qd̄ ſciendū est q̄ lꝫ illa coniū ctio em̄ poſita in ambabus formis nō ſit de ſubſtantia forme ſimpliciť neceſſaria debet tñ apponi ſm̄ vſuꝫ eccleſie q̄ vſus a beato petro initiū ſumpſit: ⁊ grauiter peccant omittē tes eam. Qd̄ autem p̄mittiť. accipi te ⁊ mādacate ex hoc oēs. ptinet ad vſum ſacramenti ⁊ nō est de ſubſtan tia forme. Sed ſi queritur quomo do iſta locutio est vera cū ſacerdos dicit. Hoc est em̄ corpus meū. Hoc enim videtur falſum ſi ex pſona ſa cerdotis illa verba dicanť cū ſacer dos nō intendat cōficere ibi ſuuꝫ ꝓ priũ corpus ſꝫ xp̄i. Ad hoc reſpō detur breuiť q̄ iſta verba ſacerdos nō ꝓfert ex perſona ſua ſed xp̄i. De monſtrat aūt illud ꝓnomen hoc ve rum corpus xp̄i in ordine ad totam compoſitionē huius forme. Hoc ē enim corpus meum. Non q̄ ꝓlato iſto ſolum ꝓnomine hoc ſtatim ſit corpus chriſti ſed ꝓlata tota forma a chriſto inſtituta: q̄ꝛ in vltima ꝓla tione iſtoꝝ verborū fit trāſſubſtātia tio ad quā ordinanť p̄cedentia. Et pro iſto vlterius ſciendum est q̄ ſm̄

beatuꝫ Tho. ſuper. iiij. di. viij. q. v. arti. ij. Forma huius ſacramēti dif fert a formis alioꝝ ſacramētoruꝫ in duobus. Primo q̄ꝛ forma alioruꝫ importat vſum materie. forma aūt iſtius importat conſecrationē tm̄: q̄ cōſiſtit in trāſſubſtantiatione mate rie. Vñ miniſter vel ſacerdos in cō ficiēdo hoc ſacramētū nō hꝫ alium actū niſi ꝓlationē verboꝝ ex perſo na xp̄i. Scd̄o q̄ꝛ alioꝝ ſacramento rū forme ex pſona miniſtri ꝓferunť forma aū t iſtius ſacr̄i a miniſtro in pſona ꝓfertur chriſti. Ad intelligen dū aūt quodlibet verbū poſitum in hac forma est ſciendū q̄ hec forma est ſufficientiſſima. Primo q̄ꝫtū ad opatiuā potētiā: q̄ꝛ cū factō habeat ſuā cōpletiōeꝫ. id̄ cōueniēter poniť iſtud ꝓnomē hoc demoſtrās panē q̄ est trāſſubſtantiatus in panē xp̄i: ⁊ est idem cū corpore xp̄i. Scd̄o est ſufficiens q̄ꝫtū ad modū opandi q̄ꝛ hic terminus ad quē est ſine oī im mutatiōe ex p̄te ſui. Id̄ bñ poniť ly est deſignās p̄manētiā ⁊ nō ponitur v̄bū fiendi. ſ. erit deſignās mutatio nē. Tertio est ſufficiens ex p̄te opis q̄ꝛ hic corpus xp̄i verū deſignat cor pus xp̄i myſticum quod habet di uerſas p̄tes ⁊ forte diuerſaꝝ rōnum ꝓpter differentē gratiā gratis datā Ideo melius dicitur corpus q̄ꝫ ca ro. Quarto est ſufficiēs ex p̄te opan tis. Vñ q̄ꝛ corpus xp̄i nō tm̄ ſignat corpus xp̄i veꝝ: ſed etiaꝫ ſignificat corpus xp̄i myſticū: ⁊ cū hoc nō poſ ſit facere ſm̄ ſe ſꝫ inq̄ꝫtuꝫ est vnū vel vnitū cū diuinitate: id̄ cōgrue pōiť ibi ly meū. Quinto est ſufficiens ex parte effectus principij. vñ quia iſte

effectus.ſ.corpus xp̄i eſt tāte nobi-
litatis ꝙ non fit in ſacramento niſi
a deo immediate: nec miſter hꝫ ali-
quē actū ſpecialē in iſto ſacramēto
ſicut in alijs.iō cōuenienter factū ē
ꝙ iſta forma nō ꝓfertur ī pſona ali-
cuius ſed dei abſolute. ſicut vox ho
minis ꝑ turbā. ita dei ꝑ hominem.
Quartū qḋ eſt ꝺ ſubſtātia huius ſa
cramenti eſt intentio cōſecrantis.ſ.
vt in ſpeciali vel in generali hoc fa-
cere velit qḋ facit eccl'ia. vel qḋ fecit
xp̄s ꝛ ſtatuit faciendum. Licet tn̄ in
tentio ſemꝑ eſt neceſſaria. de ſubſtā-
tia non tamen attentio Vn̄ ſi mens
rapit̄ ad alia ex infirmitate vl' negli
gentia vl' incura nō ideo eſt minus
ꝯſecratū ꝙ̄ ſi affuiſſet attētio. Pec
cat tn̄ ille q̄ conſecrat ꝛ nō intelligit:
ꝛ ſe non recolligit quāto attētius po
teſt ad cōſecrationē. Itā debet attē-
tus eſſe ad hoc vt cōſideret q̄d facit
ꝛ tūc maxime qn̄ plures hoſtias cō
ſecrat ꝓ cōmunicātibus vnde debꝫ
habere reſpectū ſpecialē ad alias ho
ſtias oēs que ſunt corā eo. al's em̄ ſi
haberet generalē intētionē ad oēs
hoſtias q̄ ſunt in altari. ſtaret qn̄qꝫ
ꝙ etiā illas q̄ ſunt in pixide reſidue
cōſecraret ẜm quoſdā. Mihi autem
nō apparet hoc. qꝛ ex quo nō inten
dit cōſecrare alias niſi q̄ ſunt coraꝫ
ipo de ꝓpinquo cumulate ad vnuꝫ
locū quātūcūqꝫ generaliter intēdat
ſuꝑ eas nō cōſecrabit niſi illas. Si-
milit̄ dico ꝙ ſi hoſtia aliqua iaceret
ſub palla nō cōſecrata. abſconſa in
tp̄e cōſecratiōis forte ꝑ obliuionem
clerici dimiſſa ex q̄ ſacerdos de ea
non intēdit nō eſt conſecrata. Sec⁹
dico ſi habet intentionē ad oēs que
ſunt ante eū tunc ꝛ illam hoſtiaꝫ ab
ſconſam cōſecrabit. Tn̄ dicit Johā
nes caldinenſis in ſupplicatiōibus
ſuis de officio ordinarij. Si ſacer-
dos. ꝙ ſi ſacerdos credēs ponere.
xvj. hoſtias ponit.x. ſi in intentione
ſua eſt tantū ꝯſecrare quantū habꝫ
ante ſe oēs ſunt cōſecrate. Et ideo
dicendū eſt ꝙ ſufficit ſacerdoti ha-
bere intētionē determinatā faciendi
vt facit eccleſia ſuꝑ totā materiam
preordinatam ſine ſpecificatiōe nu-
meri ẜm magiſtrum Franciſcuꝫ de
braga in q̄dam q̄ſtione diſputata.
Idē dico de vino ꝓfuſo ſuꝑ altari ꝑ
negligentiā ꝓfuſionis tēpore in cali
cē. qꝛ illud nō cōſecratur dum ſacer
dos nō intendat ſuꝑ illud. Et ideo
dixi ꝙ maxime req̄ritur intētio ſuꝑ
illa que ſunt corā ſacerdote poſita ī
tali loco tm̄ ꝛ nō in alio. Ex illo ſol
uitur dubiū. an ſciſmaticus vel he-
reticus cōficiat hoc ſacramentum.
Patet em̄ ꝙ ſic cuꝫ talis pōt habe-
re intentionē eccl'ie in cōficiendo. et
hoc maxime vniuerſalē.ſ. intenden
do facere qḋ xp̄s fecit ꝛ inſtituit faci
endum: ꝛ qḋ eccleſia facit licet etiaꝫ
nō intendat in ſpeciali: qꝛ ex quo eſt
in hereſi vel in ſciſmate ipe certus ē
ꝛ credit nil valere vel facere propter
peccatum in quo eſt: nec obſtat ca-
pitulum ſciſma.xxiiij. q.j. vbi dici-
tur ꝙ ſciſmaticus execrare poteſt.
non autem conſecrare. quod intelli-
gitur q̄tum ad efficaciā ſacramēti:
qꝛ non oꝑatur effectum ſalutis in il
lo ſic cōſecrante illā vel conficiente
propter ſciſma vel hereſim: ſed ta-
men eſt verum corpus xp̄i. Sil'r eti-
am illud intelligitur.ſ. vbi dicitur.

Non eſt corpus xpi qđ ſciſmaticus
ꝯficit.i.ꝙ nō eſt verum corpus xpi
q̃tū ad cōficientē in ſciſmate vel he
reſi: qꝛ ſibi nō ꝓficit ſed officit.i.no
cet. Nihilominus tñ q̃tū eſt ad ve
ritatē ſacramenti eſt verum corpus
xpi. Siliꝛ in.c.audiuimus.vbi dꝛ ꝙ
ſciſmaticus execrare pōt.nō aūt cō
ſecrare intelligiꝭ vt dictum eſt. Vñ
ptꝫ illos indiſcrete facere q̄ ſacrm̄ ꝑ
grecos aut rutenos cōfectū in for=
ma eccleſie blaſphemāt ⁊ derident
cum ibi ſit verū corpus xpi. Cōſul=
tius tñ iſti facerent vt illuc nō intra
rent nec inſpicerent in ipoꝝ eccl'ias
q̃ꝫ vt venientes illuc derideāt. Con
cludendo ergo dico ꝙ ad hoc ſacra
mētum cōficiendū ſufficit triplex cō
ditio ex parte conficientis. Primo
ꝙ ſit ſacerdos rite ordiatus. Scđo
ꝙ poſſit verba ꝓferre cōſecratiōis.
Tertio ꝙ poſſit habere debitā intē
tionē faciendi qđ facit eccl'ia. Pro
pter defectū prime ꝯditiōis nullus
laicus q̃tūcūqꝫ ſctūs nec ſacerdos
gētilis vt tartaroꝝ cōficiunt qꝛ non
ſunt rite in forma eccl'ie ordinati.
Propter defectū ſcđe conditionis
mutus nō pōt cōficere: qꝛ nō pōt ṽ
ba cōſecratiōis ꝓferre Propter de
fectū tertie ꝯditiōis carēs vſu ratio
nis ⁊ ebrioſus nondū digeſtus non
poſſunt cōficere cū nō habeant intē
tionem debitā. Sed prima cōditio
eſt ꝓpria qꝛ ſolus ſacerdos ⁊ q̄libet
pōt cui poſſunt cōpetere iſte cōditio
nes.ſ.ꝓlatio ⁊ intētio Nec obſtat ſi
in ſtatur đ degradato ꝙ nō ſit ſacer
dos.qđ tamen nō eſt verū quia ca=
racterē ſacerdotalē ſibi ſemel in or=
dinibus ſuſceptis collatum nullus
pōt delere. Quāuis taliꝭ degrada
tus ꝑdat priuilegiū clericale.⁊ tradi
tur curie ſeculari tñ ſi celebraret cō=
ficeret qꝛ auctoritas ſubſtātifica nō
eſt ſibi ablata q̃tum ad veritatē ſa
cramenti ſed tm̄ q̃tū ad executionē
legitimam qua caret quo ad ſe et
ad alios ⁊ q̄ ad totam eccleſiā. Qñ
aūt diciꝭ ꝙ ſciſmaticus.excōmuni=
catus:hereticus ⁊ degradatus non
conficiāt.intelligendū eſt ꝙ nō con
ficiunt rite ⁊ ordinate nec legitime
q̃tum ad efficaciā ſacramenti.vt.ſ.
ſit vtilis illa cōfectio ad ſalutē eis:
ſed tñ cōficiunt q̃tū ad veritatē ſa=
cramēti. Et hoc catholice ſentiēdū
eſt de iſto ſacro omiſſis opinionibꝰ
multoꝝ. Et ſi q̄s cōtra ꝓdicta obij
ciat magiſtrū ſententiaꝝ libro.iiij.
di.viij.vbi dicit tales nō poſſe cōfi=
cere Salua pace magiſtri dico ꝙ in
hoc non teneꝭ. tñ ꝓpter ſui reueren
tiā vt eius dictū potius valeat q̃ꝫ pe
reat intelligēdū eſt ꝙ tales non poſ
ſunt conficere de iure ⁊ ſine pctō ſeu
ordinate: ſed de facto bene poſſūt.
Nec moueat aliquē rō magiſtri ibi
poſita ꝑ quam dicit ideo non poſſe
ꝓdictos cōficere: qꝛ nemo in iſta cō
ſecratiōe dicit Offero: ſed offerimꝰ
hoc ſacrificium. Nemo igiꝭ niſi fue
rit mēbrum eccl'ie poteſt dicere cuꝫ
alijs offerimus quaſi eſſet vna de ꝑ
ſonis eccleſie. Vñ cū heretici ⁊ ſciſ=
matici non ſint membra eccleſie nō
poſſunt dicere offerimus. ergo nec
cōficere Ad qđ dicimus ꝙ oblatio
nō pertinet ad rationem cōſecratio
nis. vnde non neceſſario reqritur vt
offeratur. Ita ſoluit doctor ſubtilis
ſuper.iiij.diſtincti.viij.q.ij.⁊ Tho

mas eadem diſtinctio. q. j. arti. iij. et. iiij.

De credēdis circa hoc ſacramentum.

Ante oīa credenduꝫ eſt ꝙ in hoc ſacramento idem xp̄s q̄ de virgine natus eſt ⁊ pro nobis paſſus eſt continetur. Et ſicut ibi verus eſt xp̄s ita etiam eſt ibi ſub vna quātitate ſed nō quātificatiue hoc eſt tantū dicere ꝙ nō vtitur illa quātitate occupādo locū Sic etiā non vtit̄ claritate ſua illuminando aerem. Scd̄o credendū ē ꝙ corpus xp̄i pōt eē i pl'ribus locis q̄tūcūq; plures pāes trāſſubſtātiāt̄ in ip̄ꝫ. Vn̄ in celo eſt localit̄ in v̄bo diuino pſonalit̄ in altari ſacr̄alit̄ er Scd̄m naturale eius eſſe eſt in celo in vno tm̄ loco ſm̄ eſſe ſacramētale eius poteſt eſſe i diuerſis locis. Eſt ergo hic ſm̄ ꝙ multa in ip̄m tranſmutari poſſunt. Sed ſm̄ eſſe pſonale nō eſt i loco. Unde dicit Petrus de tharantaſia: ſm̄ ꝙ vnum eſt ⁊ indiuiduū in ſe nō pōt eſſe niſi in vno loco: ſicut nec angelus nec aliꝰ corpus: ꝫ ſm̄ ꝙ in ip̄m multa trāſmutari poſſunt indiuidua. ſic poteſt eſſe in diuerſis locis. di. x. q. iij. ar. ij. ſup. iiij. ſententiarū. Tertio credendū eſt ſm̄ Thomā ꝙ cū corpus xp̄i apparet in ſpecie carnis vel pueri. vtrū ibi appareat verū corpus xp̄i: vel an ille ſpecies ſint ꝓprie corporis xp̄i: non omnino determinatum eſt a doctoribus. Tamen ſecure dicitur ꝙ ille dimēſiōes panis manēt ⁊ in eis alia accidētia ſenſibilia ſupducuntur diuina v̄tute q̄ ſpeciē carnis ꝑtendāt: ſicut accidētia q̄ prius erāt pretēdebāt ſpeciē panis. Quādo tn̄ appareret ſub forma carnis vel pueri non debet ſumi: ſed ꝓ relliquiis ſeruari. Quarto credendū eſt ꝙ illa accidētia manent ſine ſubiecto poſt ꝯſecrationē virtute diuina retinent tn̄ ibi modū agendi vel patiendi in corpore xp̄i quē prius habuerūt. Quinto credendū eſt ꝙ facta cōſecratiōe vlterius nō manet i hoſtia ꝯſecrata ſubſtātia panis. nec in vino ſubſtātia vini ſed ſtatim corpus xp̄i fit in hoſtia ⁊ ſanguis xp̄i i calice. Et ratio ſm̄ beatū thomā ē q2 oppoſitū huius dicere repugnat verbis xp̄i. Nō em̄ eſſet verꝫ dicere. Hoc eſt em̄ corpus meū. ꝫ hic ē corpus meū Itē ſi remaneret ſubſtātia panis tolleret̄ reuerētia xp̄o debita vt cōtinet̄ in hoſtia. Nā xp̄o vt continet̄ in hoſtia debet̄ cultus latrie. ꝫ ſi ibi maneret ſubſtātia panis nō deberet talis cultus latrie exhiberi ꝓpter ydolatriā adorando creaturā. Et licet multi doctores huic cōtradicant ſententie. iā tn̄ ꝑ catholica concluſa eſt ſub Alexandro q̄rto papa ⁊ martino quinto. Sexto credendū eſt ꝙ fractio q̄ fit in hoſtia nō fit in corpore xp̄i. ſed tantū in ſpeciebus hoſtie Unde ibi accidentia manētia ſine ſubiecto dicūtur frāgi ſꝫ Pe. diſt. xij. ar. principali. q. j. quia alias fractio eſt quedā diuiſio. diuiſio vero eſt paſſio q̄ti vt q̄tum. In ſacramento vero aliquid eſt q̄tum per modum quāti vt ſpecies. aliq̄d q̄tuꝫ ſed non ꝑ modū quanti vt corpus xp̄i. Ideo dicēdum eſt ꝙ fra-

ctio vel diuiſio fit in ſpeciebus ⁊ nõ in corpore xpi. Septimo credendũ eſt ꝙ corpus xpi. in hoc ſacramēto proprie nõ videtur: nec ſanguis corporalis. Ratio Gre. quia tunc ibi non eſſet aliud viſum ⁊ aliud creditum. Item alia ratio naturalis: qꝛ nullũ corpus videri poteſt niſi habeat accidētia in eſſentia. vel niſi ſit coloratũ formaliter. vt patet de pariete. ſed color albus non eſt in hoſtia formaliter ergo non poteſt videri ꝓprie. Nec tamen errāt layci q̄ dicūt ſe videre corpus xpi. ſicut illi nõ errauerunt q̄ dicebant ſe videre angelos in aſſūpto corpore quos tñ non viderunt inq̄tum fuerunt ſpiritus. Et ſimile eſt de hoīe armato quē dicis te videre. cũ tamē nec facieȝ nec membruȝ aliqđ nudũ eius videas. Imo vt dicit Uarro di. x. q. ix. Nulla creatura naturali cognitione nec angelus poteſt cognoſcere ibi eſſe corpus xpi. licet tñ viſione glorioſa ⁊ intellectuali pōt cognoſci. oculus tñ glorificatus illud videre non pōt corporaliter ſm Tho. Uñ glificati vident corpus xpi in ſacramēto viſione intellectuali ⁊ non corporali. Octauo credendum eſt ꝙ in hoſtia ſunt quattuor. ⁊ quattuor veraciter in calice credenda cōtinent. Prio eñ in hoſtia virtute ṽboꝝ ē corpus xpi. Ratio qꝛ illud veraciter cōtinetur in hoſtia de q̄ ṽba faciūt mētionem. ſȝ hoc ſolũ eſt de corpore xpi. quia ibi dicitur. Hoc eſt eñ corpus meum. vbi nihil dicit de aīa nec de deitate nec de ſanguine. Scđo ibi ē ſanguis xpi non principaliter. ſed ex concomitantia quadaȝ neceſſaria quia corpus verum ⁊ viuum non eſt ſine ſanguine. vnde dicitur aīa eſſe in ſanguine. Tertio ibi eſt aīa xpi ex concomitantia mediata quia impoſſibile eſt animam informare et perficere corpus niſi corpus ſit diſpoſitum. ſed ſine ſanguine non eſt ibi corpus bene diſpoſituȝ nec etiā organizatum. Ibi ex conſequenti etiam eſt anima. cum ibi ſit corpus diſpoſitum per ſanguinem. ⁊ hoc ē dicere mediante ſanguine. Quarto eſt ibi deitas ex quadam concomitantia remota. qꝛ corpus ⁊ deitas ſunt diſparia. tñ ex quo xpus natus fuit ex maria virgine verus homo ⁊ deus ideo etiam hic eſt verus homo ⁊ deus. Similiter dꝛ de calice ꝙ ibi primo eſt ſanguis qꝛ de illo ṽba faciunt mentioneȝ. Secundo ex concomitantia immediata ibi eſt corpus chriſti. Tercio ex concomitantia mediata ibi eſt anima chriſti Quarto ex concomitantia quadaȝ remota ibi eſt deitas. Nono credēdum eſt ꝙ in hoc ſacramento aliqđ eſt ſacramentum ⁊ non res ſacramenti. ſicut ſpecies ſenſibilis panis ⁊ vini. ⁊ ille ſpecies ſunt creature. Unde adorator videns hoſtiaȝ nõ debet ferre intentionem principaliter ad id quod videt ſed ad id quod credit ibi eſſe ſcilicet chriſtum. Secūdo inuenit ibi ſacramētum ⁊ res ſacramēti. et hoc eſt verum corpus xpi ⁊ ſanguis eius. Iſta autem dicūtur ſacramentum ⁊ res ſacramenti per reſpectū ad miniſtrū vel ſacerdoteȝ ſub debita forma cōficietē. Uñ dicitur ſacramētum quaſi ſacre rei ſignum quia ſignificat ſpiritualem

refectionē aīe. Et ð̄ res q̄ꝛ hoc ip̄ȝ facit ꝑ grām qḋ cōtinet. Tertio eſt ibi aliq̄d qḋ eſt res ſacramēti ꝛ non ſacramentū ſicut eſt grā data digne ſuſcipiēti. ꝛ hec grā eſt res ſignificata. nihil tn̄ ſignificāti. Quartū ibi ē qḋ nec ē res ſacramēti nec ſacramētū vt ſunt illa oīa q̄ ſunt cōcomitantia hoc ſacramētum ſiue ſint accidētia ꝓpria ſiue cōmunia. Et illa dicunt̄ potius forme accidētales ſiue ſpecies. Decimo credēdum q̄ licet ſacerdos debeat ſub vtraq̄ꝫ ſpecie ſumere hoc ſacramētuȝ cū celebrat tn̄ populo ſufficit ſumere ſub ſpecie panis tm̄. Et rō eſt. q̄ꝛ ſm̄ Archidyaconū de cō. diſt. ij. Comperimus. in hoc ſacramēto nō ſolum attenditur efficacia: ſed etiā ſignificantia. Significat̄ em̄ ꝑ iſtas duas ſpecies ſcilicet corpis ꝛ ſanguinis ſeorſum ſumptas ꝑ ſacerdotē tpe celebrationis q̄ ſanguis xp̄i in cruce fuit diuiſus a corpore ſuo: vt dicit Gorra ſuper Matheū Cum aūt ſacerdos tātum ꝛ non populus habet huius ſacti ſignificationē ex ordine ſuo exp̄mere tantū ipſe ꝛ nō populus tunc ſub vtraq̄ꝫ ſpecie debȝ ſumere. eo q̄ ipſe tūc gerit vices xp̄i populus autem nō. Et iō populo non eſt opus de ſignificātia ſed de efficacia. Et q̄ꝛ efficacia eſt eq̄lis ſub vtraq̄ꝫ ſpecie. iō populo tradit̄ ſub altera ſpecie ī q̄ tradi pōt cū reuerētia ꝛ cautela. A preſbiteris aūt tm̄ ſumit̄ ſub vtraq̄ꝫ ſpecie. Et ꝓ iſto ſciendū ſm̄ Thomā in tertia pte. q̄. lxxxij. arti. vij. ꝛ vltimo q̄ circa vſum huius ſacramēti poſſunt duo ꝯſiderari. vnū ex parte ipſius ſacramēti. ꝛ aliud ex parte ipoꝝ ſumētiū. Ex pte ipſius ſacramanti cōuenit q̄ vtrūq̄ꝫ ſumatur. ſ. corpus ꝛ ſanguis q̄ꝛ in vtroq̄ꝫ cōſiſtit pfectio ſacramēti. ꝛ iō q̄ꝛ ad ſacerdotē ꝑtinet hoc ſacramētū cōſiderare ꝛ cōſecrare ꝛ pficere. nullomō debet recipere corpus xp̄i ſine ſanguine. Ex pte aūt ſumentiū req̄ritur ſumma reuerētia ꝛ cautela. ne aliq̄d accidat qḋ vergat in iniuriaȝ tāti myſterij qḋ p̄cipue poſſet accidere in ſanguinis ſumptiōe. q̄ q̄deȝ ſi incaute ſumeret̄ de facili poſſet effundi. Et q̄ꝛ creſcente multitudine populi xp̄iani ī qua cōtinētur ſenes ꝛ iuuenes. q̄ꝝ q̄dā nō ſunt tāte diſcretiōis vt cautelā debitā circa vſū huius ſacramēti adhiberēt. iō ꝓuide ordinatuȝ eſt vt ꝑplo ſub altera tm̄ ſpecie det̄. Hoc idē tenet tho. ſup illud Jo. vj. Niſi mādūcaueritis dicens Nō eſt de neceſſitate ſalutis ꝑceptio ſanguinis ſicut corporis xp̄i cū xp̄us totus ſub altera ſpecie tm̄ ſumitur. In hoc ipſum ſeq̄tur tyra ibidē dicens. Nō eſt intelligendum q̄ ſub vtraq̄ꝫ ſpecie ſit fidelibus exhibendū. ſed tantum ſacerdotibus ſumendum.

De cautelis ſeruādis circa hoc ſacramētum ex parte ſumentium.

ET quia duplex ſtatus vtit̄ hoc ſacramento ad ſalutē. ſ. ſecularis ꝛ ſpūalis. iō q̄libet hȝ ſuas cautelas. Unas igit̄ oēs tā ſpāli cuilibet eoꝝ q̄ cōis vtriſq̄ꝫ ſimul. Et primo cauēdū. eſt oībus ne in pctō mortali ſumāt hoc

ſacꝫm. Nam ſic peccarent grauit.
Juxta illō. j. ad Chor. xj. Qui aūt
mādu cat indigne iudiciū ſibi mādu
cat ⁊c. Sūt āt qdā q ſufficiēt ſe ꝑparāt
ſm veritatē. ſ. q expellūt dyabolum
de corde ſuo ꝑ verā examinationez
cōſciētie ⁊ ꝑ cōtritionē ſiue iudiciū
penitētie. ⁊ hi ꝯſequūtur grāz ⁊ mā
ducāt digne. Alij ſunt q ꝑparant ſe
ſufficiēter. nō tñ ſm veritatē ſed ſm
ꝓbabilitatē ita ꝙ eſtimāt ſe carere
peccato. q tñ ſi facerēt maiorē ꝯſcie
inqſitionē inuenirēt ſe reos: ſʒ tñ ſūt
pati q2 ſi ſcirent pctm̄ in ſe vellēt cō
fiteri: nō tñ apponūt ad hoc oīmo-
dā diligentiā Et hi ꝯ̄uis gratiā nō
ꝑcipiant. nō tñ incurrūt offenſam:
q2 nec ſumunt digne nec indigne ꝯ̄
uis ſint indigni. Tertij ſūt q neutro
mō ſe ꝑparant. imo contēpnūt. ⁊ hi
peccāt mortaliter ⁊ ſumūt indigne.
Unū idigne accedūt triplices hoīes
Primi q cū cōſciētia mortalis peti
⁊ ſine ꝓpoſito penitendi accedunt.
Scdi q alit̄ ꝙ ecclia ſtatuit accedūt
vel extra ecclīam: vt ſciſmatici vl' he
retici. Tercij q ſine reuerentia acce
dūt ſicut faciūt multi q ꝓmūt ſe ad
altare: ⁊ vnus in aliū qñdoqꝫ ꝓuo-
cat. Uel vt qdā ſacerdotes ꝑparan
tes ſe ad celebrādū diſtracti accedūt
⁊ feſtināt. ita ꝙ qñqꝫ obliuiſcunt̄ qd
faciūt. Et lʒ qs nō poſſit habere cer
titudinē an ſit imunis a pctīs. pōt
tñ hoc ꝑpēdere ꝑ qttuor ſigna. Pri
mū eſt. cū qs verba dei ꝺuote audit
Jo. viij. Qui ex deo eſt verba dei au
dit. Scdm cū qs ad bñ operanduz
promptū ſe iuenerit. Quia ꝓbatio
dilectōis eſt exhibitio opis ſm Gre
goriū. Tertiū cū qs ꝓpoſitū abſti
nendi a pctis in futurū hʒ. Quartū
eſt cū qs de ꝑteritis cōmiſſis dolet.
Unū ſi qs ꝑ hmōi ſigna facta dilige
ti diſcuſſiōe ſue ꝯſcie ꝯ̄uis forte nō
ſufficienti ad ſacrā cōione accedat.
aliquo pctō mortali in eo remanēte
qd eius cognitionē ſubterfugiat nō
peccat. imo magis ex vi ſacramēti
pctōꝝ remiſſionē cōſequit̄. q2 iſtud
ſacramentū venialia delet ⁊ morta-
lia oblita. Scda cautela eſt oībus
cōmunis ne qs pollutus in corpore
accedat eodē die. Et nō ſolū reqrit̄
mūdicia mētis (ꝙ ſcʒ ſit ſine pctō)
ſed etiā corporis. Pro q ſciendū ꝙ
pollutio pōt ꝯtingere ex ſola diſpo-
ſitiōe nature: ⁊ nō ex ꝑcedenti cogi-
tatiōe ⁊ tūc nō ē ſignū alicuius pcti
ſed pōt ebetudinē mētis inducere ſi
ſimul cū imaginatiōe cōtingat imū
diciā tñ corporis hʒ. Et iō ſi neceſſi
tas imineat ⁊ deuotio expoſcat nō
impedit ꝑcipue qñ ſine imaginatōe
accidit. Tñ ſi ꝓpter reuerētiā tunc
abſtineat laudādus eſt maxīe qñ ta
lis diſpoſitio nature nō eſt ꝑpetua
ſiue diuturna. Scdo mō pōt cōtin-
gere ex ꝑcedēti cogitatiōe tūc ſi nō
fuit cōſenſus ad cogitationē. ⁊ ne-
ceſſitas vrgeat pōt accedere ⁊ cele-
brare. ſi aūt nō vrgeat neceſſitas ac
cedēdo nō peccat mortalit̄ ſed veni
aliter maxime qñ cogitatio eſt cum
delectatiōe. lʒ ſine cōſenſu. Dicit tñ
btūs Tho. ꝙ pōt cōtingere ꝙ i ipa
cogitatōe pollutio oriat̄: q ſi placet
ꝓpter delectationē ex ſurreptiōe eſt
peccatū veniale. Si aūt deliberāte
cōſenſu ⁊ ꝑcipue cū cōplacētia futu
ra eſt peccatū mortale. Jſta aūt cō
placētia nō facit dictā pollutionem

eſſe pctm̄. qꝛ nō eſt eius cauſa ſʒ in
ſe eſt pctm̄. Si aūt placeat vt alleui
atio nature pctm̄ eē nō credit. Ter
tio cōtingit ex cibo ꝛ potu. tūc idē ē
iudiciū ſicut de illa pollutiōe q̄ con
tingit cū ymaginatōe turpi. vt dicit
canō. vj. di. teſtamētū vbi dꝛ Cū ap
petitus gule vltra modū in ſumēdis
alimētis rapit. atq̧ idcirco humoꝝ
receptacula. i. virilia mēbꝛa grauāt
hʒ ex idē animus aliquē reatū. i. ve
niale pctm̄. Et hoc non ꝓhibet ab
euchariſtie ſumptiōe ſʒ a cōfectiōe
niſi ſit neceſſitas. Vn̄ ibidē ſeq̄tur.
nō tn̄ vſq̧ ad ꝓhibitionē ſacri my
ſterij ꝑcipiēdi vel miſſaꝝ ſolēnia ce
lebꝛandi. cū foꝛtaſſe aut dies feſtus
exigit. aut exhibere myſteriū ꝑ eo
ꝙ alius ſacerdos deeſt ipa neceſſi
tas cōpellit. Hec ibidē. Et nota ſꝫ
Archi. in canone. teſtamētū di. vj.
ꝙ lʒ pollutio ex crapula in ſūmo eſt
veniale. tn̄ ipſa crapula ꝑcedēs eſt
moꝛtale. Ex q̄ ptʒ ꝙ licet pollutio
ex crapula q̄ eſt veniale pctm̄ ꝓhi
beat nihilominus ꝑter caſum neceſ
ſitatis a cōfectiōe. tamē laicū a ſum
ptiōe nō ꝓhibet qd̄ plus eſt: qꝛ ma
ioꝛ mūdicia req̄rit in ſacrificio q̄ȝ in
ſumptōe. Vn̄ Archid. vbi ſupꝛa eli
cit efficax argumētū ꝙ minus ē au
dire diuia q̄ȝ celebꝛare. eo ꝙ ſꝫ tho.
pctōꝛ in moꝛtali pctō exiſtēs viden
do coꝛpus xp̄i in miſſa non peccat.
lʒ tūc debeat hūiliari. Quarto ꝯtin
git pollutio ex illuſione dyabolica.
de qua dicit. Johānes pariſiēſis ſu
per. iiij. ſententiaꝝ di. x q. ij. ꝙ talis
illuſio hʒ q̄ndoq̧ cauſam intrinſecā
ſicut q̄n dormiēs non fecit quod de
buit ſcʒ ſe nō ſignando vel aliq̄d ali
ud: ꝛ ſic eſt pctm̄. Aliq̄n non eſt pec
catum. ſ. q̄n habet cauſam extrinſe
cam. ſicut narrat in vitaſpatrum de
quodā ſancto viro. q̄ quotiens cele
bꝛare volebat ꝓcurabat ei diabo
lus pollutiōes qd̄ patres ꝑcipiētes
vederūt ei conſiliū ꝙ audacter cele
bꝛaret. Quocūq̧ tn̄ modo accidat
ex quadā cōgruētia ſemꝑ impedit
ſumptionē ſacramēti pꝛopter duo.
Pꝛimo qꝛ ibi ſemp accidit feditas
coꝛpoꝛalis cū q̄ nullus ꝓpter reue
rentiam ſacramēti dʒ accedere. Vn̄
accedētes lauant manus ꝛc̄. niſi foꝛ
te talis eſſet immūdicia q̄ eſſet ꝑpe
tua ꝛ diuturna: vt ſi eſſet lepꝛa vel
fluxus ſanguīs: vel ſeminis. Scd̄o
qꝛ ibi ſeq̄tur pollutio in euagatiōe
mētis ꝑcipue ex turpi cogitatiōe: q̄
etiā nō ſine culpa cōtingit. Tenen
dū tn̄ eſt ſꝫm Tho. ꝙ in oībus iſtis
ꝓpter neceſſitatē vel ſolēnitatē diei
vl' vbi vnus eſt ſacerdos tantū poſt
ponēda eſt talis ꝯgruentia. ꝛ cōmit
tendo ſe deo cū doloꝛe ꝛ coꝛdis cō
punctiōe ꝑmiſſa cōfeſſione ſi habe
ri pōt alias cū bono ꝓpoſito cōfitē
di accedat in noīe dn̄i. Dicit etiam
doctoꝛ pariſienſis vbi ſupꝛa: ꝛ con
coꝛdat cū ſctō Thoma de mēſtruo
ꝛ alijs immūdicijs ꝙ q̄ȝdiu durāt ex
q̄ ſunt tꝑales immūdicie ꝛ non ꝑpe
tue in talibus ē abſtinēdū: ꝓpter re
uerētiā ſacramēti. Si tn̄ mulier hʒ
deuotionē vel foꝛte poſtea nō habe
bit tp̄s cōpetens ad hoc admittat.
ne ſꝫm Gregoꝛiū pena coꝛpoꝛalia ei
mutet in culpam. Dicit tn̄ Gregoꝛi
us ꝙ ſi mulier eo tp̄e accedat nō eſt
iudicāda: qꝛ paſſio ſua nō eſt culpa
Si aūt abſtineat laudāda eſt. v. di.

ad eius vero. Valde igit essent arguēdi sacerdotes ydiote grauātes tales psonas grauibus penitētijs eo q ad eccliam tpe menstrui ingrediunt aut ad sacramētū altaris accedunt. Et audiui de qdā q p vna leui pollutiōe cuidam pie femine z multū deuote dedit multa psalteria p penitētia cōparāda. puto tn q prouideret in hac pte de symonia sibiipsi p eādē faciēda: sed tn mentita ē iniqtas sibi. Illa em stati discretiorē accessit q cū ea melius z minus egit: z ita ille paup fuit frustratus e in sua spe symoniaca cōfusus. Tertia cautela q nullus die illo in q cōmunicet debitū petat a coniuge vel ecōuerso vxor a marito fm Tho. in iij. pte. q. lxxx. nec etiā nocte sequēti aut pcedēti. qd si fiat causa plis generāde: vel causa reddēdi debitū iudicandū est sicut de pollutiōe nocturnali q accidit nō sine pctō pter immūdiciā corporalē z mentis distractionē. Vn i cōcilio libertino de cō. di. ij. c. ois hō. dr. Ois hō an cōmunionē sacrā a ppria vxore abstinere dz trib9 aut qtuor aut qnqz aut septē diebus Glo. abstinere dz qtū i se est vt nō exigat exactus tn reddere dz qlibz tpe. vt ptz. xxxiij. q. v. Si dicat. Dicit tn glo. q hoc nō est pceptū. p illo notat. xxxiij. q. iiij. Vir cū ppria. Johes etiā in nouella sua de cō. ecclesie vel altaris. c. j. li. vi. super glo. in v. feminis in fine dicit q qn maritus accepit eucharistiā nō dz exigere tenet aūt reddere. de hoc lxxxij. di. pposuisti. z. xxxiij. q. iiij. xpiano. in tali ergo casu vt dic Gre. sūt hoies suo arbitrio seu iudicio relinqndi. z eoz cōsciētia est reqrenda cū veniāt ad cōfessionē. Vn si qs voluptate dñante cōiugi miscetur phiberi debz ab hoc sacro. xxxiij. q. iiij. vir cū ppria. Albertus aūt dicit q etiā post sacram coionem nō licet illo die debitū exigere. nec exactū reddere nisi cū difficultate. Puto tn q reddēs illo die dbitū nō peccat mortaliter sed venialit. Sed diceres. tn Hyeronymus in qdā sermone silr phibet dicēs Quicūqz vxori reddit debitum nō pōt carnes agni edere. xxxiij. q. iiij. Sciatis. Dico fm doctorē subtilē q nō pōt oino cū tanta reuerētia. z ideo cōsiliū est vt tūc abstineat: lz nō sit pceptū necessitatis qz nō video quō pter hoc solū peccaret mortalit qz pcipit corpus xpi. Vn glo. sup dicto. c. sciatis. dicit q talis nō debet edere de carnibus agni. i. corpore xpi pter reuerētiā sacramēti cū causa libidinis cōmiscet vxori alias vo tenet debitū reddere vt dr. xxxiij. q. v. c. j. Nō video qre puniet cū tm p mortali abstinēdū est a corpore xpi de cō. di. ij. Quotidie. Ex qbus infero q dogma beghardoz docēs hoiem p omi tpe q ydoneus est manducare spiritualit esse ydoneum ad manducandum sacramētaliter: totaliter est pestifez z scripturis scis contrarium. patet hoc ex supradictis. Nā multi sunt sine mortali pctō q sūt ydonei ad mādūcādū spūaliter cū sint in gra z tn pter reuerētiam sacramēti nō sūt ydonei ad mādūcādū sacramētaliter sicut ptz de cōiugibus actualiter commiscentibus. vt dictum est. Item apparet ex his qtus error est

dicere ꝙ hõ ex reuerentia nõ dꝫ mo
ueri ad abſtinentiā: immo magiſ ad
ſacramentaliter ꝑcipiendū. Silr̄ di
cere ꝙ virgines ⁊ vidue deuote nego
cia ſeculi abdicātes ſi ſe in defectibꝰ
⁊ in imꝑfectiōibus ſpiritualibus in
ueniāt periculoſe ab hoc ſacramen
to abſtineāt. Vñ eis cōſulēdū eſt ꝙ
q̄tidie al's freq̄nter. al's aliq̄tiens in
ſeptimana hoc venerabile ꝑcipiant
ſacramētū. q̄ oīa errorē ſapiūt ⁊ vul
pinā calliditatē. Vñ dico ſm docto
rē ſubtilē ꝙ exiſtens in grā actualiṫ
indeuotus laudabiliṫ abſtineat ab
hoc ſacro. Nec eſt cōſiliū eccleſie et
ſctōꝝ patrū ꝑ ſumptionē ſacramēti
excitare actualē deuotionē: ſꝫ ꝑ ieiu
niū: elemoſinas: orōnes: ⁊ meditati
ones deuotas ꝓmū in ſe deuotionē
excitare auxilio dei. ⁊ demū ex ſum
ptiōe euchariſtie feruorē ⁊ grē expe
ctare fideliter cōplemētuꝫ. Quarta
cautela ne q̄s q̄ñtuncūq̄ꝫ contritus
de ſuis pctīs ſine cōfeſſione facta ſa
cerdoti accedat ad cōmunionē: Nā
ſic accedēs peccat grauiter: ex hoc
q̄ñ hꝫ copiā ſacerdotuꝫ. Sacerdos
tñ volēs celebrare nō ſecū habēs co
piā ſacerdotū ſi imminet ſcādalum
popli ⁊ iā incepit canonē vl' forte q2
infirmus amiſit loq̄lā. ⁊ ipſe ꝓ eo cō
municādo vult cōficere euchariſtiā
⁊ celebrare miſſam ſi talis eſt in pro
poſito cōfitendi q̄ñto citius poterit
nō peccat comunicādo. Licꝫ aūt in
pctō exiſtēs nō debeat ſine cōfeſſiōe
coicare. tñ pōt videre corpus xp̄i ſi-
ne pctō. Si tñ abſtineat ꝓpter hūili
tatē melius facit ſm Tho. i. iiij. di.
ix. Dicit tñ albertus ꝙ pctōr poteſt
videre corpus xp̄i ſꝫ nō multo aſpe

ctu: ſed eo viſo debꝫ ꝑcutere pectus
ſuū q̄ſi nō ſit dignus aſpectu. Quin
ta cautela eſt ne q̄s nō ieiunus acce-
dat ad cōmunionē ꝓpter reuerētiā
ſacramēti. vij. q. j. nihil. ⁊ de pſe. di.
ij. liq̄do. Et hoc ꝓpter honorē tāti
ſacri. vt dicit Aug. in li. reſpōſionū
ad Januariū Nō te moueat ꝙ dñs
poſt cenā cōicauit aplos: q2 hoc fe-
cit ꝓpṫ impſſionē memorie aplorū
meliorē. Si tñ imminet neceſſitas
mortis. tunc pōt cōicare etiā poſt ci
bū vel potū Sicut ſi q̄s vulneratus
in taberna hora veſptina tendit ad
mortē talis pōt expediri ſtatim ne
recedat ſine viatico. Vñ n̄ lꝫ aliquā
medicinā añ cōmunionem recipere
nec etiā potare. Si tñ lauādo os ali
q̄d aq̄: vel ſi reliq̄as cibi inter dētes
remanētes trāglutiret non impediṫ
cōicare: q2 nō ſumpſit illud ꝑ modū
cibi vel potus. ſꝫ ꝑ modū ſaliue q̄ vi
tari nō pōt. Si q̄s etiaꝫ poſt mediū
noctis aliq̄d ꝑ modū cibi vl' potus
recipit impediṫ a cōione illo die Si
aūt ante mediā noctē ſiue dormiat
ſiue nō q̄ñtum ad rōnē ꝓcepti nō vi-
deṫ impedire. tñ ſine cauſa neceſſa-
ria melius eſt differre cōionē. ⁊ hoc
ꝓpter turbationē mentis q̄ ꝓuenit
ex idigeſtiōe ⁊ inſomnitate ſm quā
hō reddiṫ ineptus ad cōionē. Jta di
cit Tho. in. iij. parte. q. xxx. Sexta
cautela eſt vt oēs xp̄iani habentes
ānos diſcretiōis. ſ. a decē ſm tñ ſub
⁊ ſupra annis ſemel in āno in paſcha
nō omittant cōmunicare niſi de cō
ſilio ſui ſacerdotis ⁊ propter aliquā
rationabilē cauſam ad tempus ab
ſtineant. vt dicitur de peniten. ⁊ re-
miſſio. Omnis vtriuſq̄ꝫ ſexus. Si

tñ ſepius poſſint cõicare cõmenda-
biles ſunt. Et maxime ad feſta xp̃i
apl'oꝝ ꝛ patronoꝝ eccl'ie in quibus
maioꝛ deuotio excitatᷓ ꝓpter feſtuꝫ
diē. Uñ antiq̃ ꝯſuetudo iure appro
bata hꝫ q̄ ſeculares in natali dñi pa
ſcha ꝛ penthecoſtes de ꝯſilio debēt
cõicare. de cõ. di. ij. c. ꝛ ſi non fre-
quētius. Seculares tñ ꝑſone contē
platiue ꝛ femine d̄uote ſingulis mē
ſibus poſſunt cõicare. Uñ ſꝫ Aug.
in libro de eccl'iaſticis dogmatibus
Singulis diebus dñicis ſi non ſint
in ꝓpoſito peccandi amplius. Sin
gulis aūt diebus nõ laudat neqꝫ vi-
tuperat cõmunicãtes. Non laudat
qꝛ difficile eſt ſecularibus ſe ꝑpara-
re ad hoc ſingulis diebus. ſaltē di-
gne. Circa hoc tñ ſciēduꝫ ſm Tho.
ſup. iiij. di. xlj. q̄ ſi q̄s experimenta-
liter cognoſcit ex q̄tidiana ſumptio
ne feruorē amoris ad deū augeri: et
ſacramēti reuerētiam non minui. ta
lis poſſet q̄tidie ſumere ſiue cõmu-
nicare. Si aūt ſentiat reuerētiaꝫ mi
nui ꝛ feruorem nõ augeri multū dꝫ
interdum abſtinere: vt cū maiori re
uerentia ꝛ deuotiōe poſtmodū acce
dat. Uñ q̄tū ad hoc vnuſq̄ſqꝫ relin
quēdus eſt ſuo iudicio: vt dicit Au-
gu. libro p̄mo ad Januariū. Nec te
moueat in cõtrariū illud dictū Am
broſij p̄mo libro de ſacramētis. q̄d
etiam ponitᷓ de cõ. di. ij. Si quotieſ-
cunqꝫ. quod etiam allegant huſſite
heretici dantes ꝓſumptiōem cõmu
nicandi ſecularibus q̄tidie. vbi dici
tur. Qui ſp̄ pecco ſemꝑ debeo acci-
pere medicinam. Hoc tñ eſt intelli-
gendū q̄tum ad preparationem ai
ꝛ ꝯſciētie Uñ dicit ibidē glo. debeo
ſp̄ accipere. i. debeo ſp̄ me ꝑſtare ſeu
ꝑparare habilē ꝛ dignū ad accipien
dum. Sic etiam intelligendū eſt il-
lud Ambro. q̄d ponitᷓ d̄ cõ. di. ij. nõ
iſte. vbi dicitᷓ. Accipe quotidie tibi
illud quod q̄tidie tibi ꝓſit. ꝛ ſic vi-
ue vt q̄tidie merearis accipere. vbi
gloſa exponit Accipe q̄tidie. i. ꝑpa-
ra te q̄tidie habilē ad recipiēdū. Et
ex his p̄ꝫ q̄ xp̄ianus ſemꝑ habileꝫ
ſe ꝑſtans ad recipiēdū hoc ſacramē
tum dꝫ ſemꝑ cõmunicare. ꝛ ſi nõ ſa-
cramētaliter tñ ſp̄ualiter. ſ. ꝑ fidem
deuotionē ꝛ charitatē. Juxta illud
Augu. Ut q̄d paras dētez ꝛ ventrē
ꝛ nõ mentē. crede ꝛ mãducaſti d̄ cõ.
di. ij. Ut q̄d. Pꝫ etiã ſc̄do ex hoc
q̄ periculoſe errãt illi q̄ dicunt. ſuffi
cit q̄ ego añ cõmunionem paſchalē
q̄draginta diebus q̄drageſime red-
dam habilē ad cõmunionē: non cu-
rando totū tp̄s anni inutiliter expē
dere. immo credētes ſe dignos tunc
ad cõmunionē currūt intrepidi qui
bus tūc melius eſſet ſi q̄tidie digni
exiſtētes accipent ſp̄ualiter ſiue mē
taliter ꝛ vtiliter. q̄ꝫ ſemel in anno ſa-
cramētaliter ꝛ damnabiliter. Unde
Criſo. ſup epiſtola ad hebreos. ſer-
mõe. xvij. circa mediū oēs p̄dictos
tangit dicens. Quos magis accep
tamus. i. approbamus an eos q̄ ſe-
mel in anno. an eos q̄ ſepius. an il-
los q̄ raro accipiūt. Et reſpondet.
Neqꝫ illos q̄ ſemel. neqꝫ illos q̄ ſepi
us. neqꝫ illos q̄ raro: ſed eos q̄ cum
mūdo corde. q̄ cū vita irrep̄henſibi
li iſti ſemꝑ accedūt. Qui vero tales
nõ ſunt neqꝫ ſemel accedãt: qꝛ iudici
um ſibi accipiunt ꝛ damnationem.
ꝛ ſupplicium. hec Chriſo. Ad hoc

ſonat illud de conſecratione diſtin
ctione.ij. Accipe quotidie. vbi dici
tur. Qui non meretur quotidie ac
cipere nō meret̄ poſt annū accipe.
Et eſt dictū Auguſti. tractās illud
Math.vj. Panē noſtrū q̄tidianū
ꝛc. Septimo caueat cōmunicādus
ne poſt cōmunionem cibis lubricis
aut potibus q̄ poſſunt vomitū ꝓuo
care vtat̄. ſicut fieri ſolet in paſcha
vbi tūc vtunt̄ lardo cocto infrigida
to. ouis infrigidatis: ꝛ alijs cibis ex
q̄bus freq̄nter ſeq̄tur vomitus. Ta
les aūt q̄ ex hmōi cauſis die ſacre cō
muniōis hn̄t vomitū. ex ipoꝝ cul
pa q̄licūq;: pn̄ia dura ſūt puniendi.
Et ne ſacerdos talē qualē voluerit
penitētiā ꝑ tali pctō iniūgat audiat
penitētiā diſtrictā diu ꝑ ſctōs taxa
tā ꝛ a iure approbatā. Sicut em̄ di
cit Beda in ſuo penitētionali. ꝛ po
nunt̄ v̄ba in decreto. de cō. di.ij vbi
d̄r. Si q̄s ꝑ ebrietatē vel voracitatē
euchariſtiā euomuerit. xl. dies peni
teat. Clerici vl' monachi. lxx. diebꝰ
Epi. xc. Si v̄o ꝑ īfirmitatis cauſā
euomuerit ſeptē diebꝰ peniteat. Et
hoc q̄d d̄r de infirmo cui iniūgit̄ pe
nitētia ꝑ vomitu. intelligēdū eſt q̄
hoc fit ad cautelā: quia cum eſſet in
firmus non debuit ſumere ꝛ ita fuit
in culpa. Unde ꝛ ſacerdos ſit circa
hoc cautus q̄ ſi viderit infirmū ta
lem ad vomitū ꝓnum ſiue promp
tum: tn̄ oñdat ſibi corpus xp̄i ꝛ ſua
deat ſibi pie credendum ꝛ ſentiendū
de ipſo ꝛ ſufficit ſibi pro communio
ne ſacramētali. Quia nihilominus
communicat ipſe ſpiritualiter et ſi
non ſacramentaliter ſi eſt ſine pecca
to mortali.

De cautelis ſeruandis ex parte ſacerdotis hoc ſacramentum conferentis vel cōficientis.

PRimo ſacerdos caueat ne cōicz' alienū par
rochianū abſq; licen-
tia ſui plebani. q2 gra
uit̄ peccaret mittēdo
falcē in meſſem alienā. Religioſus
tn̄ hoc faciēs excōicatus de facto: ꝛ
ꝑ ſolū papam eſt abſoluēdus vt d̄r
in ca. Religioſi. de ꝓuilegijs in cle
mentina. Et nota q̄ plebanus cōi
cans alienū parrochianū nō incur
rit hāc penam excōicatiōis. vt dicit
Johes andree in glo. dicti capi. Et
Stephanus polonus hoc idē ſentit
Si tn̄ religioſus ꝓfectus eccl'ie par
rochiali hoc faceret dubitat ibidē
Johes andree an incideret illā penā
videt̄ tn̄ dicere q̄ ſic in.c. ꝑmo de de
cimis. in ꝑma glo. in clemētina vt i
c.j. de rebus eccl'ie nō alienādis. in
glo. v. in fi. penā cōſimilē nō extēdit
ad religioſum q̄ ꝓeſt eccl'ie ſeculari
vt clericus ſecularis. Scd̄a cautela
caueat ſacerdos ne peccatorē occul
tū ab hoc ſacro publice petentē cōi
onē abijciat vel ꝓhibeat. ſicut q̄dā
indiſcreti feciſſe inuenti ſunt. Un̄ di
cit Aug. Nō ꝓhibeat diſpēſator. i.
ſacerdos pingues terre. i. peccato
res mēſam dn̄i māducare. ſz exacto
rē moneat timere. de cō. di.ij. nō ꝓ
hibeat. Pro q̄ ſciendū q̄ ſm̄ Tho.
in. iiij. ſentē. di. ix. q. v. Si peccatū
eſt occultū ꝑ cōfeſſorem ſolum ſcitū.
ꝛ ille in occulto petit debet ei dene
gare: ꝛ monere eū ī occulto ne petat

in publico. Si aũt nihilominus petit in mãifesto dz ei dare exẽplo xpi q̃ iude traditori dedit corpus suũ. ij. q. j. Christus. de cõ. di. ij. Sicut iudas. Si vo pctm̃ est manifestũ tũc siue in occulto siue in manifesto petat dz ei denegari. Quare aũt pctõri in occulto nõ est denegãda eucharistia Guido de bai. in rosario decretoꝝ in dicto c. Nõ ꝓhibeat dicit q̃ hoc est. iõ ne ꝓdat pctõrẽ suspectuz esse de crimine qd̕ faceret si eũ ꝓhiberet. Sz diceres videt̃ in hoc sacerdos esset reus dãnatõis sic cõlcãtis q: dat medicinã p quã morit̃ egrotꝰ ꝛ dat gladiũ furioso q̃ se trãsuerberat. imo videt̃ talis sacerdos ꝓijcere in lutũ pessimũ cõsciẽtie imũde illius pctõris corpus xpi. Rñdeo q̃ hec oĩa nõ debẽt aliquẽ mouere in cõtrariũ: q: nihil cõcludũt. Iste aũt sacerdos nõ dat medicinã mortiferã illi pctõri. sz ille pctõr solus rapit violenter a q̃ non põt ꝓhiberi de iure p sacerdotẽ. Nec dat ei gladiũ sacerdos: sz ipe solus violenter rapit cui sacerdos resistere nõ põt ex quo sibi ius ꝓhibuit Nec ꝓijcit corpus xpi in hoc casu in lutũ: sed ille pctõr hoc facit. Sacerdos aũt inuitus hoc facit: ꝛ cuz dolore maximo. q: monet eũ in secreto deum timere. qd̕ cũ fecerit nõ hz amplius q̃d faciat. Sic de btõ gregorio legit̃ q̃ cũ fratri petenti pctõri occulto eucharistiã dedit publice dixit Iudicet deus inter me ꝛ te. Eligat ergo peccator occultus ſm cõsilium guidonis supradicti vt potius se prodat suspectuz de pctõ abstinendo a cõione q̃z in pctõ sumat indigne Tertia cautela est ne sacerdos det alicui hostiã nõ consecratã loco ꝯsecrate: q: ſm Thomã in sacramẽto veritatis non dz esse fictio aliqua. Et hoc iõ. q: manducans hostiã adorat eã ꝛ sic cõmitteret ydolatria. qd̕ crimen in sacerdotẽ retorq̃ret q̃ daret actus ꝛ causam ydolatrãdi. ſm Tho. in suo q̃olibeto. li. vj. q. vj. Nec etiã solus sumat in missa ꝓpter qd̕cũq̃ peccatũ sibi occurrẽs hostiam nõ cõsecratam. Sicut de quodam intellexi. q̃ sentiens se grauibus peccatis fornicationum irretitũ ꝓsertim cum nocte illa habuisset cõcubinã timens offendere diuinã maiestatem. in missa eodẽ die p ipm̃ celebrata: ad quã nõ cõfessus pudore socioꝝ alioꝝ ne de eo illud sciret̃ cõfusus accessit ꝛ hostiam nõ cõsecratã eleuauit pp̄lo adorandã. quã solus postea sũpsit qd̕ se sepissime facere asseruit corã cõcubina predicta cum per eam ipsa retenta irreuerentior sicuti ad quod ita indignus accederet fuisset reprehensus. Hoc autem est maximum peccatum et maius illo quo quis i peccato mortali communicat. Sicut dicit decretalis de celebratione missarum de homine vbi dicitur q̃ talis illudit deo et populo. quia facit populum ydolatrare. Faciat autez talis sacerdos iuxta consilium iuris. l. distinctione. De his in fine vltime glose. vbi dicitur. q̃ talis dummodo sit contritus q̃uis non confessus necessitate vrgente potest licite celebrare. et in tali casu non fingat se celebrare: sed veraciter in nomine domini consecret. ꝛ hoc est dignum. Quarta cautela caueat sa

cerdos ne det corpus xpi hiſtrioni-
bus ⁊ alii q̄ hoīes ꝓuocāt ad luxu-
riā vel laſciuiā ⁊ diſſolutionē q2 hoc
nec diuine maieſtati nec euangelice
diſcipline cōpetit. de cō. di. ij. ꝓ dile
ctiōe. Et hoc intellige de iſtis hiſtri
onibus q̄ vtūtur ꝟbis ipudicis vel
factis illicitis vl' adhibēt ludū nego
cijs ſicut illi q̄ idūut laruas ⁊ fingūt
ſe ceruos vl' eq̄s induentes ſaccos ⁊
q̄ hoc faciūt tꝑibus indebitis ſicut
diebus feſtiuis diſtrahētes ppl'm a
deuotiōe. Al's aūt illis pōt dari cō-
munio q̄ licite ⁊ ornate interdū corā
hoibus faciūt iocoſam collationē3
ꝟbis honeſtis ⁊ nō ſcandaloſis. Nā
ioculatores audire cauſa recreatōis
nō eſt pctm̄ mortale. lxxxvj. di. dōa
re. in ꝑma glo. Nā ⁊ talibus pōt da
ri aliqd pro mercede ſm Tho. ſcḋa
ſcḋe. q. lxviij. ar. iij. Similit' amenti
bus ⁊ fatuis naturaliter nō d3 dari:
Si aūt oīno nō ſunt debiles ī mēte:
ſed aliq̄ mō ſunt dociles: ⁊ hn̄t reue
rētiā ad ſacramētū. nō d3 eis dene-
gari. Sil'r pueris q̄ nō habēt diſcre
tionē nō d3 hoc ſacramētum porri-
gi. Quinta cautela caueat ſacerdoſ
ne habeat euaporatā aut corruptā
hoſtiā. Un̄ notāt doctores ꝙ vltra
vnā ſeptimanā ſeu ebdomadā ſacer
dos nō d3 ſeruare hoſtiam ne putre
ſcat. ut habet' ḋ ſentē. excō. vt ꝑmit
timus ſup glo. ꝑma Similiter ne ſit
vinu3 acetoſum. q2 in talibus nihil
ꝯficeret. Si tn̄ hoſtia nōdum totali
ter eſſet euaporata: ſed tenderet ad
corruptionē ſi vinū etiam inciperet
aceteſcere pōt qdē cōfici. ſed peccat
cōficiens mortaliter ꝓpter reueren-
tiā ſacramēti. Sil'r ne cōficiat in vi-
no agreſto. ſ. nōdum maturo. q2 nō
dū eſt vinū. ſ3 in via generatiōis. In
muſto tn̄ bene cōficit'. q2 h3 plenam
rationē vini. tn̄ nō eſt cōficiendū de
multū recenti muſto ꝓpter ipuritā-
tem ipſius ſm Tho. in. iiij. di. xj. q.
iij. ar. j. ij. ⁊ iij. Uideat etiam ſacer-
dos ꝙ apponat tantum de aq̄ ꝙ to
taliter pōt cōuerti in vinum. Sexta
cautela. caueat ſacerdos ne cum eſt
debilis ita ꝙ nō pōt ꝑficere miſſam
audeat celebrare ſicut cōtingit pati
entibus tertianā febrē ⁊ quartanā.
vel q̄s interdū dimiſit febris q̄ vt ſe-
pius deficiūt in celebrādo. ita ꝙ vix
ab altari domū languētes deportā
tur. Uerūtn̄ licet ſic debilis nō pōt
celebrare. pōt tn̄ ſeipm̄ cōmunicare
ſi nō h3 aliū ſacerdotem q̄ ipm̄ com
municaret. ſ3 tūc d3 hr̄e ſtolā. xxiij.
di. Eccl'iaſtica in glo. ꝑma. In hoc
tn̄ caſu ſi ſacerdos incipiēs miſſam
debilitatē intātū ꝙ nō poſſit eā ꝑfi-
cere ſi eſt an̄ conſecrationē corporis
xpi vel an̄ cōſecrationē3 ſanguinis.
vel etiam ſanguine cōſecrato d3 reli
q̄ pars miſſe ſuppleri ꝑ aliu3. vt pt3
vij. q. j. nihil. Et hoc idē tenet tho.
in. iij. parte. q. lxxiij. Si aūt ſacerdoſ
poſt cōſecrationē corporis xpi ante
tn̄ ꝯſecrationē ſanguinis ꝑcipiat vi
nū aut aquā deeſſe in calice tunc d3
ſtatim apponere ⁊ ꝯſecrare. Si ꝟo
poſt oīa cōſecratiōis ꝟba ꝑcipit ꝙ
aq̄ deſit d3 nihilominus procedere
q2 appoſitio aq̄ nō eſt de neceſſitate
ſacramenti. Nullo aūt mō aq̄ d3 vi
no iam cōſecrato miſceri. Si aute3
poſt ipam conſecrationē ſanguinis
ꝑcipit ꝙ vinū nō fuit appoſitū in ca
licē ſ3 ſolū aq̄ ſi hoc ꝑcipit an̄ ſump

tionē corporis xpi dꝫ deposita aqͣ si ibi fuerit aquā cū vino ponere et reſumere a vbis cōsecratōis sanguis Si vo hoc pcipit post sumptionem corporis xpi: dꝫ apponere aliā hostiam cū sanguine cōsecrādā. ⁊ in fine sumere hostiā iterū cōsecratā ⁊ sanguinē. nō obstante si prius etiā ſūpsit aquā q̄ erat in calice q2 pceptū d pfectione sacramēti maioris est pōderis q̄ꝫ preceptum q hoc sacrm a ieiunis sumatꝛ ſm Thomā Alijs tn̄ videtꝛ q solū dꝫ apponere vinū in calicē ⁊ aquā sine noua hostia. ⁊ repetere vba cōsecratiōis calicis tm̄ ab illo loco. Simili mō. Et si timet plongationē misse sufficit dicere verba essentialia cōsecratiōis calicis. Nec est necesse repetere orōnes sequētes. Et hoc totū intelligūt ipi si gustauit tm̄ ⁊ nō trāsglutiuit. Quid aūt faciat si habeat aquā in ore ⁊ vere sentit q est aq̄ tm̄ dicit Inno. q n̄ dꝫ eā emittere. q2 ppter corpus xpi qd est in ea cauēdū est ne viliter tractaretꝛ. Et q2 est timēdū ne generaretur scādalū his q̄ viderent. Dicit etiā ipe Inno. Si eā trāsglutit nō ē ieiunus. nec dꝫ post ea cōficere. vij. q. i. nihil. Hostiensis vo dicit q dꝫ eā seruare ⁊ ponere in sacrario. ⁊ ſm hoc dꝫ se fingere eam transglutire. ⁊ hoc ideo q2 al's tāq̄ꝫ nō ieiunus nō dꝫ cōficere. Ego tn̄ teneo cū Tho. q post cōsecrationē istius aq̄ posset in hoc casu cōsecrari corpus xpi et sumi ne sacrificiū maneat imꝑfectū qd ē grauius pctm̄. Itē si pcipit hostiā corruptā post sūptionē dꝫ aliaꝫ accipere ⁊ iterū consecrare ⁊ sumere ſm Tho. in. iij. parte. q. lxxxiiij. ar. vi. Similiter si recordaretꝛ se omisisse aliq̄ vba q̄ sunt de necessitate forme. resumat formā iterū p ordineꝫ. Si aūt essent vba nō de necessitate forme pcedat ne turbet ordinē officij diuini ſm Tho. in. iij. parte. q. lxxxiij. ar. vi. Septima cautela caueat sacerdos ne aliqd de corpore xpi vel sanguine in terrā vel in vestē ornatus sui cadere vel stillare pmittat. q2 grauiter puniretꝛ. Nā si ceciderit aliqd sup tabulā ligneaꝫ. lingua lambatur ⁊ tabula radatꝛ. Si aūt n̄ est tabula locus radatꝛ ⁊ cōburatꝛ. et cinis in sacrario recōdatur ⁊ sacerdos q̄draginta diebus peniteat Si vo sup lapideꝫ altaris ceciderit sorbeat sacerdos stillā. ⁊ tribus diebus peniteat. Si vo sup lintheū altaris vel sup casulā sacerdotis ceciderit si peruenerit stilla ad aliud lintheū q̄ttuor diebus peniteat. Si vero puenerit ad tertiū nouē diebus peniteat. Si vsq̄ꝫ ad q̄rtū. xx. diebus peniteat ⁊ lauet lintheamina tribus vicibus q̄ stilla tetigerit supposito calice ⁊ aq̄ ablutiōis iuxta altare condatur. de cō. di. ij. Si p negligentiā. Posset etiā sumi a sacerdote nisi timeretꝛ abhominatio. Cautius tn̄ est illā partē lintheaminis vel corporalis excidere ⁊ cōburere. cinerē auteꝫ ponere in sacrario ſm Tho. in. iiij. disti. xiij. ⁊ i. iij. pte. q. lxxxiiij. arti. vi. Habentꝛ hec oīa de cō. di. ij. Si p negligētiā. Octauo caueat sacerdos ne aliqd cadat i calicē ⁊ maxie in estate vt est vmis. aranea. musca fimus passeris. puluis ⁊ silia Qd si añ cōsecrationē calicis cōtigerit. calix dꝫ ablui ⁊ de nouo vinū infundi

cum aq̄. Si vero poſt cōſecrationē dz caute capi ⁊ diligēter lauari ⁊ cōburi ⁊ ablutio in ſacrario mitti. Et ſi venenū ibi eſſe dep̄henderit nullo mō ſumere dz nec alteri dare: ne calix vite in mortē v̄tatꝛ: ſed dz diligenter ſeruari i vaſculo. Et ne ſacramētū maneat imp̄fectū dz inde deponi ſacerdos denuo incipe ꝯſecrationē calicis vt ſacramētū p̄ficiatꝛ. Nihil em̄ abhoīabile debꝫ ſumi occaſiōe huius ſacramēti ſm̄ gloſam finalē. ca. ſi ꝑ negligētiā. de cō. di. ij. Hec Hugo. Nono caueat ne corpus xp̄i ponat incaute. ita q̄ a muribus comedatꝛ. Quia de hoc q̄draginta diebus dz penitere. de cō. di. ij. q̄ nō bn̄. Sed di. tn̄ ibi mus non comedit corpus xp̄i. q̄re ergo ſacerdos ſic tunc punitꝛ. Reſpōdeo. lꝫ multi doctores nō cōcedant ibi rodi corpus xp̄i ſed ſolū ſpeciē ſacramēti eo q̄ vt dicūt q̄zcito ſumitꝛ a mure vel ab alio animali deſinit eſſe ſacramētū nō eſt tn̄ icōueniēs ſi dicatur q̄ mus ſumat corpus xp̄i cū ſceleratiſſimi hoīes illud ſumāt ſm̄ glo. de cō. diſt. ij. Qui non bn̄. Poteſt tn̄ dici q̄ licꝫ homo malus ſumat ſacramētū iſtud ſacramentalitꝛ ⁊ nō ſpūaliter: mus tn̄ vel brutum aīal nec ſpūaliter nec ſacramētalitꝛ recipit q2 nō vtitꝛ eo vt ſacro eo q̄ nō credit ibi eſſe deū ⁊ hoīez ſꝫ ſumit ꝑ modū alterius cuiuſcūqꝫ cibi. ⁊ ita ſumit bn̄ accidētia ⁊ ſpecies ſacramētales ſꝫ nō ſacr̄m. immo dicūt doctores vt notatꝛ i glo. dicti. c. Nō iſti. de cōſe. di. ij. q̄ etiā in bono hoīe q̄zdiu ſentiuntꝛ ſpecies. tādiu ē ibi corpus xp̄i ⁊ q̄zcito deglutitꝛ ſtati deſinit eſſe ſacr̄m. ⁊ corpus xp̄i deſinit eſſe in ſumēte Ita ſentit. Hugo cardinalis. Sꝫ Hugo de ſancto victore vt recitat Archi. in ca. p̄dicto. Nō iſti dicit q̄ q̄zdiu ibi maneat ſpecies ſub illis eſt xp̄s integer. vn̄ ſi intrāt ſtomachū ſub illis manet q̄zdiu ſint ibi ſicut ſub ipſa ſpecie eſt i pixide. Et verū eſt ſm̄ Petrū de tharātha. q̄ nō vadit in corpus noſtrū vt illud nutriat ſicut ceteri cibi. intrat tn̄ ⁊ eſt ibi ſub ſpecie ſacramētali q̄zdiu illa durat ſm̄ Petrū ⁊ hoc etiā tenent theologi. Dicit etiā gloſa de cō. di. ij. Tanta ſuꝑ verbo cōmiſceri. q̄ ſpecies ille nec cibis alijs commiſcentꝛ nec in ſtomachuz deſcēdūt ⁊ ꝓpter hoc neqꝫ ꝑ ſeceſſum emittūtur. Et lꝫ aliquis ex ipis reficiatꝛ nō tamē incorporantꝛ. nec in ſtomachū deſcēdunt: nec ꝑ ſeceſſum emittuntꝛ. Interdū tamē etiā homo odore recreatꝛ. q̄ tn̄ nec ꝑ ſeceſſum nec in ſtomachum dirigitꝛ. Tamē Bartholomeus brixienſ. ibidez dicit q̄ bn̄ dicere poteſt q̄ in ſtomachū deſcēdāt nā al's quō euomerentꝛ. Qn̄ ḡ dicit Aug. Nō iſte eſt panis q̄ trāſit i vētrē expōit archi. i. c. Si q̄s ꝑ ebrietatē. de cō. di. ij. q̄ hoc ꝓ tāto dr̄ q̄ nō eſt iſte panis q̄ vadit in corpus ſicut cibus naturalis. ſic q̄ nutriat: ſꝫ eſt ibi ſub ſpecie ſacr̄ali Et ꝓ tāto pūitꝛ ſacerdos: q2 ꝑmiſit irreuerentꝛ a muribꝰ ꝯtractari ſacr̄m tā venerabile.

De ſacramento penitentie.

PEnitētiam agite appropinq̄bit em̄ regnū celoꝝ Math. iiij. ⁊ iij. Et de pe. di. j. ex his. Quia reſtituta inba-

ptiſmo innocẽtia hõ fragilis illeſã
ꝛ incõtaminatã cõtinue ſeruare nõ
pt vitã qn ſepius cadat. iõ diuina ma
ieſtas contra caſũ hmõi ꝓ reſtaura
tiõe innocẽtie ꝑdicte de ſacro penitẽ
tie ꝓuidit ꝑ quam hõ a deo ꝑ pctm̃
elõgatus ad ipm̃ appropinqt. Hic
eſt ꝙ ſaluator veniẽs i mũdũ qſi bo
nus medicus egrotis cõſulẽs dicit.
Pniam agite. Agite inqꝫ ſm Gor
rã ſup Mat. tãqꝫ medicinã ad ſanã
dũ morbũ. qſi armaturã ad iniẽdũ
bellũ. qſi clauẽ ad reſerãdũ celum.
Tria eñ cõſeqtur pnie actor. ſ. ſa
nationẽ vulneꝝ cordis. armationẽ i
ſidiaꝝ hoſtis. ꝛ aptionez regni cele
ſtis. Vñ dr appropinqbit eñ vobis
regnũ celoꝝ. Diffinit aũt ſic ſm ma
giſtꝝ ſen. li. iiij. di. xiiij. Pnia ẽ ꝟtꝰ
q̃ cõmiſſa mala plãgimus cũ emen
datiõis ꝓpoſito. Amb. aũt ſic diffi
nit pniam. Pnia eſt virtus cordis
amaritudo aĩe ꝓ maliſ q̃ qs ꝯmiſit
Alibi etiã idẽ Amb. dicit Pnia eſt
mala ꝑterita plãgereꝛ plãgẽda iteꝝ
nõ cõmittere. Circa qd̃ ſciẽdũ ꝙ du
plex eſt pnia. ſ. interior tm̃. ꝛ ẽ dolor
ꝓ pctõ. Et hoc ẽ de iure nate. Alia
exterior q̃ fit arbitrio hoĩs. ſ. ipoſita
ꝑ ſacerdotẽ. Pnia nõ ẽ ſacrm̃ ꝓprie
ſꝫ ſcdᷓ. ſ. ꝑ miſtros eccl'ie impoſita.
Eſt aũt materia huius ſacri actus
miſtri. ſ. ſacerdotiſ quẽ exercet circa
pctõrẽ abſoluẽdo ipm̃. Forma autẽ
iſtius ſacri lꝫ a xp̃o non ſit inſtituta
certa. tñ ſm doctores ẽ hec ꝙ ꝑmo
ꝑmittat orõ. ſ. illa. Dñs te abſoluat
vel miſereat tui oipotens deus. ꝛ di
mittat tibi oĩa pctã tua ꝛ ꝑducat te
in vitã eternã. Et tũc ſequat forma
eſſentialis. ſ. Et ego auctoritate q̃
fungor abſoluo te a peccatis tuis.
In noĩe patris ꝛ filij ꝛ ſpũſſcti. Ita
ponit Albertus in ſcripto qrti ſnia
rũ. di. xvij. Dicit aũt Tho. i. iij. pte.
q. lxxxiiij. ar. iij. ꝙ de ſubſtantia for
me eſt. Ego te abſoluo. ſꝫ hoc qd̃ ꝑ
mittit. ſ. orõ nõ eſt de ſubſtantia for
me: ſꝫ tm̃ ne ſacramẽti effectus ipe
diat ex pte penitentis. Fit aũt ma
nus ipoſitio ſup caput confitentis.
qd̃ nõ eſt de eſſentia ſm Tho. quia
hoc ſacramẽtum nõ ordinat ad ali
quã excellentiã grẽ cõſequẽdã ſꝫ ad
remiſſionẽ pctoꝝ Vñ magis i hoc
ſacro cõpeteret ſignũ crucis qꝫ ma
nus ipoſitio. in ſignũ ꝙ ꝑ ſanguinẽ
xp̃i remittunt pctã nõ tñ eſt de neceſ
ſitate ſacri Hoc tñ qd̃ dicit ſacerdos
Ego te abſoluo valet tantum. i. ſa
cramentũ abſolutiõis tibi cõmitto.
Sicut cu m querit ab a'iquo bapti
zando. credis i deũ. rñdet. credo. qd̃
valꝫ tãtũ ſicut ſacramẽtũ fidei com
mittere volo. ſm doctorẽ pariſiẽſez
di. xiiij. q. iij. Plureſ tñ docti ſic ab
ſoluũt. Auctoritate dñi nr̃i ieſu xp̃i
ꝛ auctoritate beatoꝝ petri ꝛ pauli ꝛ
auctoritate mihi in hac pte cõceſſa
ab oĩbus pctis tuis ꝑ te deo ꝛ mihi
cõfeſſis ego te abſoluo. In noĩe pa
tris ꝛ filij ꝛ ſpũſſcti. et iſta forma mi
hi magis placet. Tñ ex q̃ certa for
ma nõ ẽ ab eccl'ia ꝑſcripta in hoc ſa
cramẽto eligat ſibi qs quã vult ex
iſtis. Vñ ex hoc põt patere ꝙ cum
iſtud ſacrm̃ nõ hꝫ certã formã a xp̃o
inſtitutã vel ꝑ eccl'iam ꝑſcriptã vide
tur ꝯſonũ ꝙ illi q̃ abſoluebãt ꝑ ꝟtu
tem paſſiõis dñi nr̃i ieſu xp̃i. vel ali
ter nõ ſint damnandi tanqꝫ erronei.
immo videt ꝙ ꝑdicta forma abſolu

tionis ꝑ doctores inuenta ⁊ appro-
bata ſit ſuſtinēda nec opus fuit re-
petere cōfeſſiōes talibus factas q2
in nullo ꝯtra determinationē eccl'ie
venerunt p̄dicti. nec cauſa inducēdi
errorē ꝑ illā formā. ſz tanq̄ pie ſerua
tā eadē vſi ſunt. Ulterius ſciēdū ꝙ
tres ſūt ſpēs pnie. q̄dā eſt ſolēnis. q̄
dā publica. q̄daz p̄uata ſeu ſecreta.
Solēnis pnia eſt q̄ iponit ab ep̄o in
capite ieiunij ꝓ crimine publico et
manifeſto ſicut ꝓ homicidio. incen
dio ⁊ ſacrilegio ⁊c. Et talis nō pōt
reiterari ne vileſcat: nec imponit cle
rico niſi ꝺpoſito. Et agēs talē peni
tētiā de cetero non pōt ꝓmoueri ad
ſacros ordines. Forma aūt iponen
di. eā pōit. l. diſt. in capite. vbi ꝺr ꝙ
oēs penitētes q̄ talē pniam publicā
ſuſcipiūt p̄ſentēt ſe epiſcopo in capi
te q̄dragesime añ fores eccl'ie nudis
pedibus vultibus in terrā demiſſis
⁊c. Ibi debēt adeſſe decani: archip̄-
ſbyteri: parrochiani et preſbyteri
penitentium qui debent iniungere
talibus penitētias. Poſt hoc eos
in eccl'iā introducāt ⁊ cū oi clero ſe-
ptē pſalmos penitētiāles ſ̄pis i ter
rā ꝓſtratis cū lachrymis ꝓ eoꝝ ab
ſolutiōe decātent. poſtea ſurgēs ab
orōne manus eis iponat aquā bn̄di
ctā ſup eos aſpgat cinerē tn̄ ſ̄ꝑus im
mittat. Deinde cilicio capita eoruz
coopiat. Poſt hoc ꝑ miſtros eccl'ie
de eccl'ia eos expellat cū rn̄ſorio. In
ſudore vultus tui. Iſte tn̄ modus n̄
ſeruat apꝺ nos ſz trāſlatus ē i cenā
dn̄i ⁊ ibi expedit. Sciēdū tn̄ ſm vvil
helmū ꝙ ingreſſus eccl'ie q̄ iniūgit
ſolēnit penitētibus pēdet ex arbitrio
ſacdoti. tn̄ poſtq̄ introducunt taleſ
in eccl'iaz ꝑ ep̄m feria q̄nta magna
ſolū intrabūt eccl'iā vſq3 ad octauaz
paſche. ⁊ poſtea exībūt ꝑ totū ānū:
vt dicit glo. l. di. In capite. Et erunt
extra eccl'iā vſq3 ad eādē feriā ſeq̄n-
tis āni. nec cōicabunt aliq̄n vſq3 ad
mortē. Nūq̄ tn̄ minus ſm arbitriū
epi. xij. q. ij. de viro. xxxiij. q. ij. ad
monere. xxvj. q. vj. Si quis de
corpore ⁊ de penitentia diſtinctione
v. Si qui vero. Si tamen penitet
pōt ei ſecundo vel tertio anno red-
di ingreſſus eccl'ie vt p3 xij. q. ij. de
viro. Penitētia publica ē q̄ fit i pu-
blico nō tn̄ cum p̄dicta ſolēnitate vt
cū iniūgitur alicui pegrinatio ꝑ mo
dū cū baculo cubitali ⁊ cū ſcapulari
⁊ cū huiuſmodi. Et hanc pōt impo
nere q̄libet ſuo parrochiano. Et fit
publice iō vt publicū peccatū publi
cam habeat medicinā. Sicut ſi q̄s
in fornicatiōe eſſ3 dep̄henſus publi
ce. vñ q2 talis eſt magna ꝯfuſiōe di
gnus ꝓpter alioꝝ ſcādalū. Et vt ſit
alijs in terrorē ⁊ i exēplū penitēdi et
nō deſperādi publice agat pniaz. nō
op3 aūt ꝓ q̄lib3 māifeſto pctō māi-
feſtā agere pniam. ſm Albertū ſz ſo
lū q̄n ſcādalizauit alios. Et hoc eſt
cōtra multos q̄ iniungunt ſuis par
rochianis publicam pniam ante fo
res eccleſie vel in circuitu cimiterij
ambulare añ ꝓceſſionem in die feſti
uo. vel iacere ad faciē īfra oſtiū eccle
ſie ꝓ leui pctō ſic ꝓ vna potatōe vl'
ꝓ alio pctō q̄d tn̄ nō ſcandalizauit
totā eccl'iā. Et iſti p̄cludūt viā peni
tēdi ſeu cōfitēdi alijs ſimilibꝫ pctis
inuolutis: ne ſimiliter cōfundantur.
Penitentia aūt priuata ſeu ſecreta
eſt quaz quis imponit pro peccato

occulto. Ut aũt ordinate ꝓcedam⁹
circa huiuſmodi penitentias tã pu-
blicas ꝙ̃ priuatas tria conſiderari
oportet circa iſtud ſacramẽtuꝫ. Ha
bet eñ penitẽtia tres partes ſcꝫ cõ-
tritionem. confeſſionem et ſatiſfa-
ctionem.

De cõtritione q̃ eſt prima pars penitentie.

Contritio ẽ dolor pro
pctĩs volũtarie aſſum
ptus cũ ꝓpoſito cõfi-
tẽdi ⁊ ſatiſfaciẽdi. Cir
ca qđ ſciẽdũ ꝙ dolor
eſt duplex vnus eſt voluntatis q̃ nõ
eſt aliud niſi pctĩ diſplicẽtia ⁊ iſte eſt
de neceſſitate ⁊ eſſentia cõtritionis.
Alius eſt dolor ſenſibilis q̃ apparet
in lachrymis ⁊ ſuſpirijs. ⁊ iſte nõ eſt
de eſſentia cõtritionis ſꝫ de pfectiõe
q2 nõ eſt in nr̃a poteſtate eã habere
qñ volumus Poteſt aũt fieri tanta
cõtritio ꝙ nõ ſolũ culpa ſꝫ etiã tota
pena dimittat̃. põt eñ tm̃ incendi
charitas in cõtrito ⁊ tantus eſſe do
lor ſenſibilis ꝙ cõtritio ide ꝓcedẽs
merebit̃ ſolutionem ab omni pena.
Sciẽdũ tñ eſt ꝙ aliq̃ putãt ſatis in-
diſcrete tũc eſſe cõtritionem qñ hñt
quandã diſplicẽtiã de pctĩs. vel qñ
hñt ꝓpoſitũ dolendi de eis ⁊ tales
paupes decipiũtur. hoc eñ non eſt
cõtritio ſꝫ attritio. Sꝫ qñ hõ habet
pfectã diſplicẽtiã ⁊ hꝫ nõ ſolum do-
lendi ꝓpoſitũ. ſꝫ etiã verꝫ cordis do
lorẽ ꝑ ipis. tũc hꝫ cõtritionem ſm
Tho. in. iiij. di. xvij. q. vj. ar. iij. De
bet aũt pctõr de oĩ pctõ mortali do
lere ⁊ cõtritionẽ habere ⁊ de q̃libet
ſpecialit̃. De oblitis tñ ſufficit cõtri
tio generalis cũ conat̃ ad recordan
dũ ⁊ ad dolẽdũ. Et dꝫ dolere de ob
liuiõe pctõꝝ q̃ ex negligẽtia ſua ꝓ-
ceſſit. Nõ intellige ꝙ q̃s neceſſario
dꝫ hr̃e dolorẽ ſpecialẽ de q̃libꝫ pctõ
mortali talẽ videlꝫ dolorẽ q̃ eſt grã
informatus: ſꝫ liq̃t ꝙ dꝫ hoc hr̃e cir
ca pncipiũ cõfeſſiõis cũ q̃s recogi-
tat pctã ⁊ dolet. Et bñ faceret pctõr
q̃ ꝓ maiori pctõ plus doleret q2 ma
gis ꝑ hoc deũ offendit ⁊ maiorẽ pe-
nã ꝓmeruit Nec dꝫ cõtritio ſaltẽ in
habitu ceſſare in pctõre etiã poſt cõ
feſſionẽ ſꝫ ſemꝑ manere. vt dic tho.
in. iiij. di. xvij.

De cõfeſſiõe nunc ſequitur.

Confeſſio aũt ſm Au
gu. ſic diffinit̃. eſt per
quã morbus latẽs ſpe
venie aperit̃. Uel ſm
Ray. Cõfeſſio ẽ legi-
tima corã deo ⁊ ſacerdote pctõꝝ de
claratio. Tenent̃ aũt habẽtes an-
nos diſcretiõis ad eã faciẽdã ſemel
in anno vt pꝫ de pe. ⁊ re. c. Ois vtri
uſqꝫ immo q̃liſcũqꝫ eſſet contritio ſi
q̃s cõtẽneret confiteri dãnaret̃. Uñ
falſũ eſt ⁊ hereticũ dicere ſufficit ſoli
deo ꝯfiteri. Nã dicit canõ de pe. di.
j. Taciturnitas. Ubi ẽ taciturnitas
cõfeſſiõis nõ eſt ſperãda venia cri-
minis Pꝫ hoc exẽplo xp̄i q̃ lazaꝝ
ſuſcitauit. ſꝫ tñ diſcipulis tradidit
abſoluẽdũ. Jo. xj. Et. xj. q. iij. tunc
vera Itẽ decẽ leproſos ad ſacerdo-
tes miſit q̃ in via eũdo fuerũt mũda
ti vt đr Lu. xvij. ꝑ qđ ſignificat̃ ꝙ
pctõr lꝫ in via eũdo ad cõfeſſionẽ rõ
ne ꝯtritiõis quã hꝫ ꝯſeq̃tur veniã ⁊
remiſſionẽ pctõꝝ tñ tenet̃ vẽire ⁊ cõ

fiteri ſacerdoti. ſꝫ diceres q̄re pctōꝛ dꝫ ire ad cōfeſſionē vel ſacerdotē ex q̄ remiſſa ſunt ei pctā ꝑ cōtritionē. Rn̄ſio ſm̄ Hoſti. i ſūma de pe. ⁊ re. ca. Tu dic ꝙ pctōꝛ duplici vinculo ad ſatiſfaciēdū abſtringit̄ vno q̄ ligat̄ ad deū. ⁊ illud in ꝯtritiōe dimittit̄. Alio q̄ ligat̄ ad eccl'iā ⁊ hoc ꝑ cōfeſſionē ⁊ ſatiſfactionē dimittit̄ ⁊ ꝑ abſolutionē ſacerdotis relaxat̄ Ad hoc facit de ſen. exc͠o. a nobis. c. j. ꝺ pe. di. j. multiplex. ⁊ c. quē penitet in fi. ⁊ di. v. Cōſideret. Lꝫ igit̄ pctm̄ dimittat̄ q̄ ad reatū ꝑ cōtritionē. manet tn̄ obligatio ad penā tp̄alē ꝑ ſacerdotē infligēdā. Et ꝓbat Archi. de. pe. di. iij. Productioꝛ. Qꝛ ſicut oēs creature oñdunt ⁊ cōfitent̄ defectus ſuos tp̄ales ⁊ naturales hoīb⁹ eo mō q̄ poſſūt vt dicit glo. ſup illo ꝟſu. Cōfeſſio ⁊ magnificētia opus eius ⁊c̄. ita hō dꝫ oñdere defectus ſuos volūtarios ⁊ ꝯfiteri ꝟbo vocali in q̄ abūdat. Et etiā dꝫ cōfiteri hoī eo ꝙ ꝟbū diuinū humiliatum eſt ꝑ pctis nr̄is delendis. qꝺ ꝟbū vnitū humanitati obligat nos ꝙ humiliemus ꝟbū nr̄m loq̄ndo nō ſolū hoī: ſꝫ etiā deo. ⁊ nō ſolū deo. ſꝫ etiaꝫ hoī qꝺ fit in cōfeſſiōe vocali. Preterea cū hodie peccamus corā deo ⁊ hoīe debemus ꝯfiteri nō ſolū corā deo ſicut in veteri teſtamēto fuit: ſꝫ hoī loco dei cōſtituto. Nec ꝓpter hoc ꝙ i cōtritiōe hoī dimittit̄ reatus culpe ſuꝑflua eſſet cōfeſſio vocalis q̄ ſm̄. Hugonē cardinalē ad hoc neceſſaria ē ad hūilitatē ⁊ iuſticiā exercēdā Itē ad hoc ꝙ eccl'ie ſatiſfaciat q̄ leſa eſt ex pctō. Ualet etiā ſm̄ Jo. an. ꝓpter fidē quā pctōꝛ hꝫ credēs auctoritatē clauiū i eccl'ia Silr̄ valet ꝓpt obedietiā quā exhibꝫ miſtris eccl'ie vel deo. ꝺ. pe. di. j. multiplex. ⁊ c. nō nulli. Qñ g̊ legi͡t i ſcripturis ſctis ꝙ ſola ꝯtritio ſufficit ad remiſſionem pctōꝝ itelligas i neceſſitate qñ ꝯfeſſio nō pōt hr̄i. Nā tūc nō eſt p̄ceptū Juxta illud. Cōfitemi alterutrū ⁊c̄. Qꝛ neceſſitas legē nō hꝫ. Nā tūc volūtas ꝓ fcō reputat̄. ſufficit em̄ tūc ſoli deo ꝯfiteri i corde. Si tn̄ ibi eēt aliq̄s laycus bonū eēt ſibi ꝯfiteri ꝓpter hoc vt poſtea eccl'iā iformaret q̄bus remedijs ꝓ aīa ſua eēt ſubueniēdū. Doctoꝛ tn̄ ſubtilis dicit. ex q̄ accuſatio i cōfeſſiōe nō fit ad aliud niſi vt cōſeq̄tur ſn̄ia. ⁊ laycus nō hꝫ auctoritatē ſentētiādi in iſto foro: ſeq̄tur ꝙ nullū p̄ceptū eſt ad accuſandū ſe corā layco. Forte autē melius eēt hoc dimittere ſi pctōꝛ poſſꝫ aliq̄ lē ꝟecundiā corā ſe hr̄e recogitādo eadē. ⁊ ſic eq̄ puniri. Etiā lꝫ ſimplicibus laycis ſit vtilis talis cōfeſſio corā layco i neceſſitate non tn̄ viris diſcretis q̄ ſciāt ad q̄d iſtituta eſt cōfeſſio. Hinc eſt ꝙ dic̄ Johes andree in ca. Si ep̄s. de pe. ⁊ re. li. vj. in vl. glo. ꝙ lꝫ layco in neceſſitate poſſumus ꝯfiteri tn̄ ip̄e nō pōt abſoluere qꝛ nō hꝫ claues. de pe. di. j. Quē penitet. Et notat̄ ꝺ officio cure paſtoralis vbi Hugo dicit ꝙ lꝫ in neceſſitate audit nō tn̄ ad hoc vt ſit ꝟa abſolutio. ſꝫ q̄ ad ſigna penitētie declarāda. Sed raymūdus contradicit. Itē archi. xxv. di. audire. dicit q̄ſdā dixiſſe ꝙ nullus etiā i neceſſitate tenet̄ ꝯfiteri ruſtico vl' layco p̄ſbitero abſente maxīe pctā moꝛtalia. Et dicit ꝙ illud Jac. Cōfitemi alterutrū

pctā vr̄a tm̄ de venialibuſ intelligit̄ q̄ poſſūt talibus laycis cōfiteri i neceſſitate. vel loqͣtur de cōfeſſiōe i generali q̄ fit in eccl'ia. vel loqͣtur tm̄ ꝺ ſacerdotibuſ. Hugo xͦ ꝺicit ꝙ layco tenet̄ q̄s ꝯfiteri pctā ſua cum nō pt hr̄e ſacerdotē. Nec videt̄ vere penitēs q̄ in articulo mortis pctā ſua nō cōfitet̄ cuicūqʒ pōt ſi ſacerdotē hr̄e nō pōt. Qꝛuis laycus non hʒ auctoritatē abſoluēdi. Dicit aūt glo. xxx. q. ij. Dēs ꝙ ſi laycuſ i neceſſitate audiat pctā mulieris nō pt cū ea poſtea ꝯtrahere. ſi tn̄ ꝯtrahat forte tenet matrimoniū Videt̄ tn̄ hoc tm̄ nō ſacerdoti ꝓhiberi cū tm̄ eius officiū eſt audire pctā. Tu dic ſecure ꝙ talis pt cū tali muliere cōtrahere quā audiuit in neceſſitate: qꝛ ꝑ hoc ſacrm̄ nulla cōpaternitas cōtrahit̄ vt ꝺr in canone. Qꝛuis ꝛc. de cognatione ſpūali. li. vj. Itē ſciēdū ꝙ cōfeſſio ſedecim ꝯditiōes hr̄e ꝺʒ q̄ habētur in his xͦſibus. Sit ſimplex. humilis. cōfeſſio pura. fidelis Atqʒ freq̄ns. nuda. diſcreta. libens verecunda. Integra. ſecreta lacrymabilis. accelerata. Fortis ꝛ accuſans. ꝛ ſit parere parata. Quātūcūqʒ autē nota ſint ſacerdoti pctā. adhuc tn̄ debēt narrari in cōfeſſione. qꝛ nō ſufficit ꝙ ea cognoſcit ſacerdos vt hō tm̄. ſ. in publico. ſʒ etiā vt deus. ſ. in ſecreto cordis. de pe. di. j. Impfecta i glo pͥma. Tenet̄ etiā pctōr nō ſolū mortalia: ſʒ etiā venialia ꝯfiteri licʒ ñ ita nccitate abſoluta teneat̄ ad cōfeſſionē vēialiū ſic mortaliū. Tn̄ ex q̊ ñ poſſumus vitā eternā cōſeq̄ ſine remiſſiōe venialiū tenemur ad eoꝝ ꝯfeſſionē. vt dic Tho. i. iiij. di. xvj.

De mō audiēdi cōfeſſiōes.

Et quia experientia docente multos vidimus in pratica huiuſ ſacramēti errare. ideo vtile videt̄ ponere modū ꝛ formā circa audiēdaſ confeſſiones. Circa qꝺ vidēdū eſt de pluribꝰ ꝛ pͥmo de diſpoſitione pſone Scđo quō ſacerdos debeat inq̄rere a cōfitēte Tertio q̄ ſint caſus in q̄bus poteſt abſoluere. De pͥmo itaqʒ ſciēdū ꝙ ꝯfeſſionē audiēs ſacerdos dʒ ſedere in loco oī ſuſpitione carēte vbi ab oībus videri poſſit a nullo vero audiri: non ſicut q̄dā in cameris añ lectū ꝓpͥū audiūt: vl' in ſacriſtia. q̄ cōpti ſūt multa mala cū ſpūalibus filiabus cōmiſiſſe. Nō dʒ etiā ſacerdos vl' ꝯfeſſor i ſpicere vultū ꝯfitētiſ ne ductus terrore ſacerdotiſ minus audeat ꝯfiteri: vl' ne q̄d occultet vel alleuiet. Maxie tn̄ mulieribuſ caueat. qꝛ ſꝫm ſapiētē Facies mlieris ſic vētus vrēs. Nec dʒ ſedere ex oppoſito: ſʒ ad latꝰ. nec ēt dʒ pferre xͦba iocoſa ne alt̄ ſpoꝝ ad riſū ꝓuocet̄ ſicut etiā cōptū ē ꝺ aliq̄bꝰ. ſʒ xͦbis blādis ꝛ benigniſ ꝯfeſſor vtat̄: ñ ſic q̄dā faciūt maledicētes ꝯfitēti. dicētes diabolꝰ te mihi miſerat cū his pctiſ eos vl' eas diabolo cōmēdātes vt q̄dā ydiote faciūt Nec dʒ ſacdos mouere caput vl' ſputū ſepiꝰ ꝓijcere ne videat̄ a circūſtātibuſ ꝑdere pctā cōtentis. Ubi ergo ſunt illi q̄ pede trudūt ꝯfitentes vel faciūt q̄ſdam vociferationes ſuſpicioſas vel ſuſpiria ſuſpicioſa.. ex q̄bus ꝑdit̄ confeſſio peccatoris. Cū ergo incipit cōfiteri

attēdat verba ſua cōfeſſoꝛ vſq3 ad fi
nem. nec interrūpat niſi cū fuerit cō
feſſoꝛ ꝑ cōfitentē de aliq̄ exq̄ſitus:
vel niſi cōfeſſoꝛ habuerit neceſſe in-
q̄rere ḋ aliq̄ circūſtātia pcti. Si ꝟo
cōfitens corā ſacerdote pre timoꝛe
erubeſcēs obmuteſcit. tūc ſacerdos
eū dulcit alloquēs infoꝛmet ⁊ det ſi
bi coꝛ ⁊ audaciā his ꝟbis. vt dicit
Hugo. Fili cariſſime ex abūdātia
grē diuine habemus magnū donu3
hoc ⁊ ſalutis remediū q ꝑ nrām ve
rā cōfeſſionē poſſumus cōſeq̄ indul
gentiā pctoꝝ. Nō aūt verearis pro
aīa tua dicere veꝝ corā me q̄ ſū pec-
catoꝛ ſicut ⁊ tu. Nō aūt te audio vt
hō ſed vt deus. Qḋ ſi foꝛte cōfitēs
neſcit modū cōfitēdi cōfeſſoꝛ dicat
ei modū dicēs. Cariſſime fili ita de
bes cōfiteri. Cōfiteoꝛ oīpotēti deo
⁊ tibi pr̄i q ego peccatoꝛ peccaui in
multiplicibus pctis. Et pͦ̄o i moꝛ
talibus pctis. trāſgrediēdo diuina
ꝑcepta nō diligēdo deū nec ꝓximū
Et tūc videat cōfitens dicere pctā.
Et pꝛimo de moꝛtalibus pctis ſm
q diſpoſuit i mēte ſua. Si aūt igno
rat que ſūt pctā moꝛtalia dicat ſibi.
Ecce fili mi iſta ſunt pctā moꝛtalia
ſupbia. auaricia. luxuria. ira. gula.
inuidia. ⁊ accidia. Recoꝛdare ſi cō
miſiſti aliqḋ iſtoꝝ. Qui cū de eis ex
peditus fuerit ḋſcendat ad opa pie
tatis ſi ea neglexit adimplere. Sil'r
de alienis pctis vt ſtatim patebit.
Scḋo vidēdum eſt q̄liter ſacerdos
dz q̄rere a cōfitēte. Pro q̄ ſciendum
q ſi eſt diſcretus ꝯfitēs nō dz ab eo
aliq̄d q̄ri. ſ3 ſi eſt rudis tunc q̄rat ab
eo ſacerdos. Et pͥmo de moꝛtalibꝰ
pctis in genere nunq̄3 tū in ſpecie ꝟ
bi gratia ſic dicēs. Ecce fili nonne
peccaſti iſtis pctis. ſ. ſupbia. auari-
cia. ⁊c̄. Si ergo cōtigit te aliq̄n ſup-
biſſe de veſtibus. de pulchritudine
coꝛpoꝛis. de ſapia. de diuitijs. hoc
recogites ⁊ hoc doleas Itē ſi aliq̄n
exceſſiſti modū comedēdi vel bibē
di. vel habuiſti diuturnū odiū cōtra
ꝓximū tuū. vel appetitū vltionis in
iuſte cōtra ꝓximū. vel tempoꝛalia.
aut etiā fuiſti accidioſus ⁊ piger in
diuino officio vel ſermone q2 foꝛte
nō diligenter attendebas in miſſa:
ſed doꝛmitabas vel ſermones inuti
les miſcuiſti. Iſtis modis ⁊ cōſimi-
libus cōfeſſoꝛ dicat in genere Et vt
melius cognoſcas modū in genere
q̄rendi ſic q̄ras. Fili cariſſime feciſti
furtum: Si dicat. ſic. dicas. vbi q̄n.
q̄ tp̄e. q̄ ductus neceſſitate. a q̄. q̄ti-
ens Nō aūt q̄rat feciſti hoī tali i ta-
li loco hoc em̄ eſſet ſuſceptū negoci
um. Sil'r de luxuria q̄rat: vtru3 fuit
aliq̄n pollutus in coꝛpoꝛe. ſi dicat.
ſic. q̄ras an nocte vel die. Si dicat i
nocte vel in ſomno. non q̄ras vltra.
Si dicat nō in ſomno q̄ras ꝑ quem
modū. cū q̄. vl' quō. ⁊ expectes eius
rn̄ſionē. nec determines aliq̄d ſicut
q̄dā indiſcreti faciūt dicendo. feciſti
cū boue vel cū pecoꝛe vl' equo deſcē
dendo ad ſodomitica pctā: de q̄buſ
foꝛte cōfitēs ignoꝛat. Et in hoc gra
uiſſime peccat confeſſoꝛ. Nec dicat
ſm Guil'. Audio q tu habitas cu3
tali muliere. hoc eſt em̄ ſe ponere te
ſtem vel iudicē. qḋ nō dz fieri in con
feſſione ſed ea pacta dz iudicare ⁊c̄.
Veruntn̄ ſi ſacerdos foꝛte ꝓbauit
q ille foꝛte oblitus eſt aliqḋ pctm̄
quod cōfeſſoꝛi cōſtat eū cōmiſiſſe ꝑ

ſibi in memoriā reducere dicēs. Ac
cidit ne tibi aliqñ inebriari vel forni
cari in iſto anno. ꝛ ſi dixerit ſic q̄rat
p̄mo de pſona cū q̄ peccauit. an ne
ſibi attinebat. ꝛ in q̄ gradu ꝯſangui
nitatis vel affinitatis. nec eſt hoc ꝓ
dere aliā pſonā. vel aliū accuſare. ſꝫ
ſe liberare ꝛ mūdare ꝟaciter cū alio
mō expedire nō pōt. ſine expſſione
illius circūſtantie. Multū tñ caute
circa hoc pctm̄ luxurie eſt ꝓcedē=
dū ne q̄d curioſe inq̄rat de ipo confi
tēte. Vñ ꝯſulo vt cōfeſſor circa hoc
dicat ſibi. Fili mi chariſſime ego q̄=
dē verecūdor ꝛ erubeſco de talibus
materijs ipudicis inq̄rere: nec pu
tes ꝙ iſta ex curioſitate faciā cū de
eis fuiſſem libētius ſupportat⁹ opꝫ
tñ ꝙ de neceſſitate ꝓcedā more ꝛ of
ficio medici debētis curare occultū
morbū īfirmi. Itē aduertat ꝯfeſſor
ꝛ diligent̄ ꝯſideret pſone cōfitētis q̄
litatē. cuius ſtatus ꝛ cōditionis exi
ſtat. Nā ſi eſt p̄nceps. baro. miles.
nobilis vl' q̄cūq; dñs tp̄alis q̄rat ab
eo vtrū oppreſſit paupes ſubditos
ꝛ aggrauauit eos laboribus. vel iu
ſticiā facere neglexit. vel aliq̄s impē
ſiōes iniuſtas īpoſuit. Si ꝟo ē pla=
tus ſpūalis nō ē opus q̄rere d̄ negli
gētia aiaꝝ ſubditoꝝ. q2 p̄ſumitur ſi
hoc faceret ſolus diceret eo ꝙ hꝫ ſuf
ficiētē cognitionē ꝛ ſciētiā q̄ꝫtuꝫ ad
hoc. Si aūt nō cōfitet̄ de officio i q̄
eſt dicat ꝛ hortet̄ eū ꝓprio motu di=
cēs. Pater venerabilis ꝛ fili in hac
pte velitis attēdere dignitatē officij
vrī in q̄ eſtis ꝛ: in remediū pctōꝝ ve
ſtroꝝ vobis iniūgo vt habeatis dili
gētiā d̄ aiabus vobis cōmiſſis. Si
aūt eſt mechanicus q̄rat ab eo vtrū
in ſuo ope debitū eq̄tatis modū ſer
uet. aut ſi eſt mercator an aliquē de
fraudet in pōdere vel mēſura. an rē
viliorē charius vēdidit vel ad vſu=
ras pecūias mutuauit. vel ad p̄ſtitā
charius vēdidit. vel cauſam rei ven
dite nō dixit emptori ſic circa equū
defectū aliquē vl' ipam rē ſic viciatā
nō remiſſiori p̄cio vēdidit. Aut die=
bus feſtiuis ꝛ dñicis res ſuas vena=
les expōit. Iurauit tm̄ valere cū tm̄
nō valuiſſet vel iurauit ſolus emiſſe
ꝓ tanto ſi eſt tabernator q̄rat ab eo
vtrū aliqñ braſiuꝫ miſcuit diuerſis
granis. Sic apponēdo aliq̄t choroſ
tritici aliq̄t ſaliginiſ. aliq̄t ordei ꝛ vē
dens nihilominus ceruiſiā ꝓ totali
triticea. vel ſi dieb⁹ feſtiuis circa eā
laborauit. cū hoc añ vel poſt bñ poſ
ſet expediri. Vl' mēſurā minorē de=
dit in domo q̄ꝫ extra domū bibenti
bus cōmiſerat. Sic etiā q̄rat d̄ vino
ꝛ alijs liq̄ribus. Itē a iudicibus q̄=
rat ꝛ cōſulibus vtrum aliqñ ex gra=
ꝯdio timore: amore: vel p̄uato mō
iuſticiā puerterūt vel ſentētiā tulerīt
ex q̄ q̄s dānificatus eſt in rebus vel
in corpore. Vel ſi ad penā fuerūt ni
mis proni cōtra ſimplices ſentētiā=
do penā ſtatiꝫ ꝓ vno leui ꝟbo in iu
dicio. Itē a patribusfamiliaſ q̄rat q̄
hñt ſuos vl' filios vtꝝ angariauerīt
familiā diebus feſtiuis' vl' eoꝝ deti=
nēt mercedē. aut eoꝝ mala diſſimu
lauerūt. Silr̄ q̄rat a ſeruis an fidelit̄
ſeruierūt ꝛ nō ſubtraxerūt bōa dño=
rū ſuoꝝ. Itē ſi eſt ꝟgo q̄rat ab ea de
cuſtodia ꝟginitatis de pudicicia ꝟ
borū ꝛ honeſtate cōuerſatiōis. quō
ꝛ cū q̄bus ſolet cōuerſari. Si eſt vi=
dua q̄rat de deuotōe ipſius ꝛ opib⁹

pietatis. an libēter ſeruiuit pauperi
bus. vel eos viſitauit. vel tp̄alia pro
ſuo poſſe ipēdit ⁊ exhibet. ⁊ an diſſo
lute viuit ſeu delicate. Et iſti ſunt
morbi viduaꝝ ſm ap̄lum. Itē ſi eſt
cōiugata q̄rat ab ea an ſeruet cū vi
ro caſtitatē diebus feſtiuis ieiunij ⁊
aliaꝝ vigiliaꝝ ⁊ tp̄e impgnatōis. vł
etiā part⁹. Silr̄ an a marito exigat
debitū diebus feſtiuis. aut tp̄e men
ſtrui vel impgnatiōis. vel tp̄e part⁹
an etiā aliter q̄ꝫ modus nature ē vir
cā cognouit. Et ſm hoc ꝓcedat cū
q̄libet. Circa tñ viciū luxurie cauti⁹
q̄ꝫ circa q̄olibet aliud ſe regat ꝗ cir
cūſtātias neceſſarias nō inutiles et
curioſas inq̄rat. De q̄bus ſciēdum
hic eſt ſm Tho. Circūſtātiaꝝ q̄daꝫ
ſunt trahētes in aliud genus pc̄ti: vt
coire cū coniugata ⁊c̄. ⁊ has homo
tenet̄ confiteri. Quedam v̄o aggra
uātes ſunt in eadē ſpecie: ⁊ eaꝝ q̄dā
ſunt nō aggrauātes mortalit̄. ſicut
ſcia ⁊ hm̄oi. ⁊ has nō tenet̄ confiteri
q̄ ſunt q̄ſi venialia. Quedā v̄o ſūt
aggrauātes mortalit̄. ⁊ has opꝫ cō
fiteri: vt furari in ſacro loco: fornica
ri i die feſto. Uñ verſus. Aggrauat
ordo locus pc̄tā ſciētia tp̄s. Lucta
puſilla metus culpe genus ⁊ ſtatus
altus. Cōditio numerus etas ⁊ ſcā
dala ſexus. Itē q̄rat ſacerdos a pñi
tēte de alienis pc̄tis q̄ ſunt nouē v̄.
Juſſio cōſiliū cōſenſus palpo recur
ſus. Participās mutus nō obſtās
nō manifeſtās. Juſſio. i. ſi p̄cipit fa
cere malū: lꝫ ſolus nō intereſt vel cō
ſuluit alteri ſine cuius cōſilio nō fe
ciſſet tale factū vel cōſenſit facienti
bus malū. vel ipis adulatus ē lau
dādo eoꝝ factū. Uel q̄ malefacto
res habuerūt ad eū recurſū. vł ipis
participauit in maleficio. vł tacuit
nō increpādo eos vel nō deferendo
ſupiori: vel nō reſiſtebat cū poſſꝫ. vł
tenet̄ ex officio vel ñ māifeſtauit cū
debuit manifeſtare.

De caſibus ad papam pertinentibus.

Ponendi ſunt etiā hic
caſus ad ſolū papā ꝑ
tinētes. Primus eſt
de eo q̄ verberat cleri
cū ordinatū ſi eſt leſio
enormis cū effuſiōe ſanguinis atro
ci. xvij. q. iiij. Si q̄s ſuadēte dyabo
lo. Sc̄ds eſt de eo q̄ incēdit vel fran
git eccl̄iam. ⁊ talis añq̄ꝫ denūciatur
pōt abſolui ab ep̄o. ſꝫ poſt denūcia
tionē p ſolū papā. de ſen. excō. c. cō
q̄ſti. Et idē de q̄libꝫ incēdiario poſt
q̄ꝫ publice excōicatus eſt. de ſen. ex
cō. c. tua. Tertius q̄ñ papa ſolus ali
quē noiat vel noiatim excōmunicat
tūc ſolus papa abſoluit eū de ſen. ex
cō. c. ſignificaſti. Quartus. falſari⁹
litterarū pape. vł eis vtēs ſciēter: vt
ptꝫ de falſarijs. c. dura. Quintus q̄
inſeq̄tur cardinalē de pēis. c. felicis
li. vj. Sextus. q̄ grauat iudicē ſp̄ua
lē in pſona vel in bonis vel dat licen
tiā grauādi ꝓpter hoc q̄ ſentētiā ex
cōicatiōis tulit. de ſen. excō. q̄cunq̄ꝫ
li. vj. Septimus ſi q̄s corpus defū
cti ſcideret vł coq̄ret ꝓ oſſibus trāſ
ferendis De hoc habet̄ in q̄dā extra
uagāti Bonifacij pape octaui q̄ in
cipit. Deteſtāte. Octauus. ſi q̄s inq̄
ſitor hereticoꝝ odio vel grā: amore
vel lucro cōtra iuſticiā vel cōſciētiā
omiſit cōtra quēpiā ꝓcedere. vt de

hereticis. multoꝝ. in fine. in cle. Nonus ſi religioſus abſq; licētia ſui ꝓprij ſacerdotis ſolēnizaret matrimoniū. aut mīſtraret euchariſtie ⁊ vnctiōis ſacra. Silr etiā excōicati ſunt religioſi q̄ excōicatos a canone abſoluūt in caſibus nō cōceſſis vl' contra ſtatuta ꝓuincialia vl' ſynodalia vel a pena ⁊ a culpa. Decimus ſi q̄s inſeqtur epm de penis. Si q̄s li. vj. Undecimus ſi q̄ religioſi inducūt aliquē ad vouēdū iurādū vl' ꝑmittēdū apud eos eligere ſepulturā: vel vt iā electā vlterius nō imutet. de penis. cupiētes in cle. Duodecimus. d̄ his q̄ ſacerdotē cogūt celebrare in loco interdicto. vel ad audiēdū excōicatos vocāt vl' iterdictos. vel ꝓhibēt ne moniti exeāt. de ſen. excō. grauis in cle. Tredecim⁹ q̄ ſarracēis arma ad expugnādū xp̄ianos deferūt. vel cōſiliū vel auxiliū dant in diſpēdiuz terre ſctē. de iudeis. Ita q̄rūdā.

Caſus epiſcopales nunc ſequuntur.

Caſus vo epi q̄ notant̄ p Jo. an in. iij. glo. ſi eps. de peni. ⁊ re. li. vj. ſūt iſti. Primus abſoluere excōicatos maiori excōicatiōe. vt de ſen. excō. nup. Scd's. iponere pn̄ias blaſphemātibus nomē dei ⁊ ſctoꝝ ei⁹. de clericis maledicis. c. ij. Tertius abſoluere ſacrilegos. d̄ ſacrilegijs. c. ij. Quartus. cōmutatio q̄rūlibet votoꝝ. de voto ⁊ voti redēptōe. c. j. Excipit̄ tn̄ votū terre ſctē. Quit⁹ depoſitio male ablatoꝝ icertoꝝ vl' etiā certoꝝ qn̄ nō exiſtūt iſti q̄bus faciēda ē reſtitutio. de iudeis. cū ſit. Sextus. pn̄iam iponere illis q̄ matrimoniū clādeſtie cōtraxerūt. vl' cōtra iterdictū eccl'ie. vt de matrimonio ꝯtra iterdictū ecclie ꝯtracto. i cle. c. j. ⁊ vl. Solēt etiā reſeruari epis pn̄ie oim publicāoꝝ ⁊ oppſſoꝝ pueroꝝ ex ꝓpoſito vl' caſu. Itē homicidiū vl' falſū teſtimōiū. falſarij iſtrumētoꝝ. Itē piurus. iceſtus. corruptor monialiū. vl' coeūtes cū brutis. ⁊ his ſilia. Et breuit̄ itelligas q ꝗttuor ſūt caſus de iure epales. ꝓut determiat bn̄dict⁹. xj. Primus eſt. occiſor clerici. ppt̄ qd icurrit irregularitatē Un̄ eps pōt abſoluere clericū ab homicidio: ſz nō ab irregularitate. vl' pōt abſoluere clericū a pctō q̄ celebrauit i eccl'ia iterdicta ſz n̄ pt abſoluere ab irregularitate ide ꝯtracta. Scd's d̄ icēdiarijs qd tn̄ itellige anq̄z ſint publicati. Tertius. vbi ē idicēda ſolēnis pn̄ia Quartus vbi q̄s icurrit maiorē excōicationē. Idē aūt papa declarat q̄nq; caſus eē epales de ꝯſuetudie approbatos. pm⁹ ē homicidij volūtarij. ſcd's falſarij. Terti⁹ violatorz eccl'iaſtice libtatis. Quartus violatoris eccl'iaſtice emūitatis. qnt⁹ ſortilegi ⁊ diuinatoꝝ vt. xxvj. q. j. c. j. ⁊ icipit ſua bulla i q̄ p̄dicta d̄clarāt̄. int̄ cūctas ⁊ renouata ē iteꝝ p ꝯciliū viēnēſe i cle. dudū d̄ ſepulturis. Ultra āt hos caſus pn̄t epi reſuare ſibi alios ꝓut videbit̄ eis expedire. Sz vt oīs tollatur ābiguitas ponā caſ⁹ tā de iure q̄z d̄ ꝯſuetudie ad epm ptinētes. vt ſunt iſti homicidiuz. ſacrilegiū. inceſtus filiorum oppſſio. coitus cū moniali. Itē mulier coiens cum religioſo vel ſacerdote. Item vulnerans pa

trem vel matrē. Itē deflorās virgi-
nem vi oppſſam. Itē baptizans ꝓ-
priam filiā ſine neceſſitate. vł tenēs
eā ad ꝯfirmationē. Itē fractoꝛ voti
ſimplicis. Itē cōtrahēs votum ſim
plex caſtitatis. Itez intrans religio
nē inuita vxoꝛe poſt copulā carnis.
Itē hereticā prauitatē tenens q̄ ad
pctm̄ tm̄ Silr ſymoniacꝰ q̄ ad pctm̄
tm̄: qꝛ irregularitas hmōi ptinet ad
papam. Itē celebrās corā excōica-
tis ſolēniter in eccłia q̄ ad pctm̄ tm̄.
ſed q̄ ad irregularitatē ptinet ad pa
pā. Itē pꝛomotus p ſaltū ad ſacros
oꝛdines. Item oꝛdinatus ab alieno
epō ſine licentia ꝓprij. Itē luxuriās
in eccłia cōſecrata Itē colens cū iu
dea vel pagana. Itē cōcipiēs a non
viro ſuo quē vir credēdo filiū ſuū cō
ſtituit eū in heredē in p̄iudicium ali
oꝝ. Itē ꝓcurās aboꝛſum vel ſterili
tatē in ſe vel in alio. Itē cōtrahens
ſpōſalia p̄ter matrimōiū cū aliq̄ ma
rito interpoſito cōtracto. Itē ſciēter
celebrās in eccłia iterdicta q̄ ad ab-
ſolutionē pctī. ſed q̄ ad irregularita
tē ad papā. Itē ſoꝛtilegus . incanta
toꝛ. necromāticus. experimētatoꝛ.
Itē ſcienꝭ excōicatos ꝛ manifeſtos
interdictos: vel etiā vſurarios ſepe-
liēs. Itē clādeſtine matrimoniū cō-
trahēs. Itē blaſphemus dei ꝛ ſctō-
rū. Itē incendiarius. Itē piurus. ſo
domita adulter. Itē foꝛnicans cū fi
lia quā baptizauit vel ad cōfirmati
onē tenuit. vel audiuit cōfeſſionem
eiꝰ. Itē celebrās in altari nō cōſecra
to. Itē celebrās ſine ſacris indumē-
tis. vel omittens aliqđ indumento
rū: vt ſtolā vel manipulū. Item cele
brās nō ieiunus. Hoꝝ aūt peniten-
tie ponunꝭ taxate inferius particu-
latim. Alij ꝟo caſus p̄ter iſtos ſunt
de auctoꝛitate plebanoꝝ.

De ſatiſfactione q̄ eſt tertia pars penitentie.

Eſt aūt ſatiſfactio ꝫ
beatū Tho. ſup. iiij.
di. xv. q. j. ar. iij. iniu-
rie illate recōpenſatio
ꝫ iuſticie equalitatez
vel q̄titatē Et intellige eq̄litate p
poꝛciōis ꝛ nō q̄titatis. Silr Auꝭ. i
li. Cur deus hō diffinit ſatiſfactionē
dicēs. Satiſfactio eſt deo debitū p
ut eſt honoꝛez impēdere. ſ. rōne cul-
pe commiſſe Et iſte diffinitiōes ſūt
ſatiſfactiōis ꝓut eſt medicina p̄teri
toꝝ pctōꝝ ꝛ p̄ſeruatio futuroꝝ: ſed
ꝓut eſt p̄ſeruatio a culpa diffiniꝭ ſic
ꝫm Auguſti. Satiſfactio eſt cauſas
abſcidere pctōꝝ ꝛ eoꝛum ſuggeſtio-
nibus aditū nō indulgere. Circa qđ
ſciēdū ꝙ lz ꝫm Bonauentu. vbi ſ̄ ſi
ne charitate nō poſſet ſe hō pꝛepa-
rare ad habendā charitatē ꝛ facien
dam ſatiſfactionem. ex q̄ impoſſibi
le eſt ſine ea deo placere ꝛ opa eius
acceptari a deo. ideo nec ſatiſfactio
ſine tali grā eſt poſſibilis. Itē cōſu-
lendū eſt penitentibus ꝙ eoꝝ peni-
tentiā ipſis iniūctā ſine moꝛtali pec
cato compleant: qꝛ alias deus ab
eis exigit penā. Nā ſatiſfactio facta
in pctō moꝛtali ꝛ ſi ſoluit penam de
bitā. nō tn̄ mereꝭ gratiaz vt dicit do
ctoꝛ ſubtilis vbi ſupꝛa. q. i. ſcđo pn̄-
cipali arti. iiij. Sed ſi q̄ras vtrū hō
pagens pniam in pctō moꝛtali iteꝝ
facta cōfeſſione đ illo peccato moꝛ
tali dꝫ peragere de nouo vel denuo

iſtā pniam iam pactā. vel an reuiuiſcat ⁊ valere incipiat illa pnia ſic peracta in pctō mortali. ex q̄ iam poſt cōfeſſionē ſcdam erit in charitate et grā. In hoc ſunt doctores diuerſi. Nā ſctūs Tho. prima facie dicit ꝙ nō viuificant. nec valēt ad ſatiſfactionem illorū pctōꝝ ꝓ q̄bus aguntur. nec etiā ad meritū vite eterne. Dicit tñ ꝙ ſatiſfactiones ille q̄ relinquunt poſt ſe effectū poſtq̄ȝ actus trāſit nō opȝ ꝙ reiterent̄ vt ieiuniuȝ dimittit poſt ſe debilitationē corporis. Elemoſina relinq̄t poſt ſe diminutionē ſubſtātie. Ille vero q̄ non relinquunt poſt ſe effectū opȝ vt reiterent̄. vt eſt orō Ex his ptȝ ꝙ q̄ ieiunāt ꝓ pctīs exiſtētes in mortali pctō nō debent vltra ieiunare vel elemoſynā dare ſi q̄ orant in pctō exiſtētes tenent̄ repetere horas ⁊ ſupplere eas. Et iſtam opinionē approbant doctores. Doctor tñ ſubtilis fauorizat peccatoribus dicēs. ꝙ q̄ vere penitet ⁊ recipit ſatiſfactionē cōdignā ſibi ab eccl'ia īpoſitā claue nō errāte q̄ȝtūcūq̄ȝ peccet poſtea ⁊ recidiuet nūq̄ȝ tenebitur niſi ad illā vnicā ſatiſfactionē adimplēdā. Et ſi eā īpleat ī charitate melius eſt q꞉ nō tm̄ ſoluit penā: ſed etiā meret̄ grām. Sed ſi īpleat pniaȝ volūtarie extra charitatē: ſoluit q̄dem penā ſed nō meret̄ grām: q꞉ nō eſt ſatiſfactio recōſiliās neq̄ȝ placās. Vñ ſubdit ꝙ ſi hō magnā partem ſatiſfactiōis adimpleuit in mortali peccato ⁊ poſtea iterū peniteat de pctō nouo nō eſt iterato imponenda penitentia ꝓ pctō primo de q̄ ſatiſfecit. licet extra charitatem. ſed tm̄ de nouis pctīs q̄ fuerūt cauſa ꝙ iſta ſatiſfactio fuit mortua. Et hāc determinationē ſeq̄tur Johēs pariſieñ ibidē. q. v. dicēs ⁊ dans huius dictirōnem ſatis pulchrā. Quia ex q̄ extra charitatē ſufficit ſatiſfactio voluntaria ad pniam pcti multo magis ſatiſfactio voluntaria dȝ ſufficere. Exemplificat ipſe. Si alicui offendēti regē offenſe regis correſpōdeat pcīſe ſm legē manus abſciſio ſi iſti inuito abſcinderet̄ manus ſatis patit̄. ⁊ intantū ſufficit regi ꝙ ſcȝ iuſticiā nō dȝ vlteriorē penaȝ exigere. ⁊ tñ nō recipit eū in grām vel amiciciaȝ. Multo aūt magis ſufficeret ꝓ punitione culpe ſi aliq̄s ſibi debitā penā infligeret. lȝ non eſſet in grā vel amicicia illius iudicis offenſi. Ex q̄ ſequit̄ ꝙ ſi talis ꝓpter nouū pctm̄ damnaret̄ anteq̄ȝ cōpleuiſſet totā penitētiā ſibi impoſitā puniret̄ in inferno tpalit̄: pena ſibi correſpōdente q̄ nō fuit hic ſoluta ⁊ poſt tempus aliq̄d nō puniret̄ amplius tali pena: ſicut dicimus d̄ veniali: quia moriēs in veniali ſimul cū mortali nō puniret̄ eternaliter ꝓ veniali: ſed tpalit̄. ꝓ mortali vero eternalit̄. Hec doctor ſubtilis. Sunt autē tria opa ſatiſfactoria. ſ. elemoſyna. ieiuniuȝ. ⁊ orō. Per ieiuniuȝ intelligunt̄ oīa carnē affligentia. vt ſunt macerationes. afflictiones flagellatiōes ⁊ peregrinatiōes. Per elemoſynaȝ oīa opa miſericordie corporalia. ꝑ orōnem oīa opa ſpūalia miſericordie. ꝑ ieiunia hō reuocat̄ a cōtupiſcētia carnis ꝑ elemoſynā a cōcupiſcentia oculorum ⁊ ꝑ orationem a ſuperbia vite. per ieiunium ordinatur homo ad ſeipſum. per elemoſynaȝ ad pro-

ximum. ꝛ p orationem ad deū. Per ieiunium fit ſatiſfactio de bonis corporalibus. p elemoſynam de bonis tpalibus. ꝛ p orōnem de ſpūalibus Licet aūt ſingula iſtoꝝ cū ſingulis pctis appropriēt ꝑpter cōuenientiaz. tū qđlibet illoꝝ ꝑ quolibꝫ pctō ſatiſfacere pōt ſm Tho. Dicit em̄ doctor ſubtilis. q. j. ſcđo principali ar. xxx. ꝙ talis correſpondētia nec eſt de congruo: nec de neceſſitate in ſingulis caſibus ſicut ptꝫ in paupibus. Nec pauperi eſt cōgruū nec neceſſariū iniungere aliqđ iſtorū ſi eſt inſufficiēs ad ea. vt ſi eſt paup ꝗ nutritur labore ꝛ ꝗ die nō laborat carꝫ victu. ꝛ ſi ieiunaret impotēs redderet ad laborez. nec orationi vacare pōt labore laſſatus. vel a fortiori. nec elemoſynis. iſti iniungēdū eſt vt iſtum laborē ſubeat in remiſſionem pctōꝝ intēdēs illū ad hūc finē referre ſaltē quouſqꝫ occurrat ſibi opportunitas aliquā aliā ſatiſfactionē ſoluēdi. Ex hoc dicto habes ꝙ hō peccator libēter ſuſtinēs defectus tpales ꝛ labores a deo in eum ꝑmiſſos vel tribulationes ſatiſfacit p illa ꝑ pctis. ex ꝗ eis cōſentit: ꝛ aliter ſatiſfacere vel penitere nō pōt. Ita dicit Tho. vbi ſupra diſt. xv. q. iiij. ar. ij. Et hoc etiam ſepius eſſet ꝑdicādū pauperibus ꝛ defectuoſis. ne deficerent ꝛ deſperarent de pctis vidētes ſe impotentes ad peragendū penitentiam eis iniunctā. Similiter diues ꝗ lapſus eſt pctō carnis ſi adeo dlicatus eſt ꝙ nō velit ieiunare nec macerationē carnis ſubire. vel preſumptio eſt ꝙ ſi ſibi īponeret abijceret eam ꝛ ita iam nouo pctō peccaret iudicandus eſt ad orōnez vel elemoſynā. ꝛ imponendū eſt ei qđ libēter accipit. ꝛ qđ credit ꝑſeuerantius adimplere. immo ſi nullā vellet accipere pñiam ꝛ haberet diſplicētiā de pctō ꝛ firmū ꝓpoſitū non peccandi vel abſtinēdi. nō eſt remittēdus vacuus: ſꝫ abſoluendus. ne cadat i deſperationē ſꝫ intimāda eſt pñia ei ꝗ eſt ꝓ pctis illis imponēda: ꝛ ꝙ eā in ſe vel in equalēte ſtudeat adimplere alioqn ſoluet ad plenū in purgatorio. Hec ſentētia ſatis cōſonat dicto xpi. Math. xij. ꝛ Iſa. xlii. vbi dicit. Arūdinē qſſatā nō cōfringet: et lignū fumigās nō extiguet Arūdo qſſata eſt pctōr qſſatus tentationibus ꝛ pctis. ꝛ lignū fumigās eſt lignuz nimis humidū: tū habēs aliqđ de igne charitatis. hoc extinguit ꝑ duriciā ſacerdotis: ſꝫ cum ad aliqđ minus difficile obligat tūc nō extinguit ſed dicat ſibi ꝙ oportet eū hic vel ibi penā ꝑſoluere. ꝛ ꝙ faciat tantā pñiam ꝗtā hic dꝫ ꝓ pctis reddere. alias acrior alibi ab eo exigetur Hec Scotus. Dicit Pe. de tharā. di. xv. ꝛ Tho. ibidē. q. iij. ꝙ alter ꝓ altero pōt ſatiſfacere ſi eſt i charitate qn̄ ille cui iniuncta eſt pñia eā explere cōmode nō pōt. ꝛ hoc ꝗtū ad abſolutionē debiti: ſed ꝗtū ad exciſionē cauſarū ꝑcedentiū: ꝛ inꝗtum penitētia eſt medicina ꝓ pctis vnus non pōt ſatiſfacere ꝓ altero. Dicit tamen Thomas ꝙ nullus debet ꝑmittere ſatiſfacere per alium niſi appareat defectus corporalis vel ſpiritualis. per quem nō ſit promptus ad portandum onus pñie. Dicendum eſt ergo his qui ſatiſfactionez

per ſe aliis imponūt. q ſi ambo negligentes fuerint ambo punientur vnus pro peccato proprio. alter pro obmiſſa ſatiſfactione ad quaȝ ſe obligauit.

De penitentiis iniungēdis ſecundum canones.

Reſtat nūc de penitentiis iniūgendis ſm canones taxatis. Circa qđ pncipaliter ē vidēdum q lȝ pñie ſint arbitrarie vt dicetur infra. tñ in publicis pctis ſeruande ſunt taxate per canones lȝ debeat haberi reſpectus ad circūſtantias criminis ⁊ ad quātitatem ⁊ qualitateȝ pſone: dignitatem officiū: paupertatem: debilitatē: ⁊c. Ut tñ nō ignoremus penitētias taxatas cū tps incurrerit iponēdas notande ſunt aliq regule q canones penitentiales ab aliis appellantur. Primus canō q pro quolibet mortali pctō pnia ſeptē annoꝝ eſt iniungēda. vt. xxxiij. q. ij. c. hoc ipſum ⁊. c. ſequēti. ⁊. xxij. q. j. c. pdicandū. in glo. ⁊. lxxxij. di. pſbyter. Et rō eſt q ſicut per pctm̄ mortale ſeptiformeȝ gratiā ſpūſcti amiſimus. ſic etiam eas p ſeptē ānos requiramus. Hoc tñ veruȝ eſt p publico ⁊ graui pctō penſatis circunſtantiis. Secundus ſi preſbyter fuerit publicus fornicator decem annis peniteat incluſus: ſacco indutus tribus menſibus cōtinuis a veſpera ad veſperam pane ⁊ aqua vtatur: exceptis diebus dominicis ⁊ feſtiuis. quibus annis expletis poteſt eum epiſcopus ad priſtinum reuocare ſtatuȝ de quo multum habetur. lxxxij. di. c. preſbyter quod nō ſcripſi ppter tediū eoruȝ q in hoc ſunt remiſſi ⁊ potius ad penā proni. Tertius. ſacerdos cognoſcens filiā ſpūalem. ſ. quam baptizauit vl̄ cōfeſſionē audiuit: duodecim annis peniteat. eps vero. xv. annis peniteat. Mulier vero ſi eſt ſoluta tradēda eſt religioni rebus ſuis pauperibus erogatis. xxx. q. j. Si quis ſacerdos. Et ſic ptȝ vt dicit gloſa i capitulo pdicto q magis peccat ſacerdos cognoſcēs filiam ſpūaleȝ q̄s alterius vxoreȝ: quia per hoc imponitur penitentia. xij. annoꝝ. Quartus ſi quis contra naturam peccat ſi cleric9 ē deponit vel ad religionē recluditur. ſi laicus excōicatur donec peniteat. Penitētia aūt ſua eſt ſeptē annoꝝ. Et idem eſt p inceſtu. xxxiij. q. ij. hoc ipm. ⁊. c. ſequenti. Quintus ſacerdos q intereſt clādeſtinis nuptiis ſine bānis tribus annis ſuſpenditur. de clandeſtina deſponſatione. Cū inhibitio. c. j. Sextus. Si qs votum ſimplex violauerit ſcilicet quia promiſit in ſecreto vxorem non ducere vel coram aliqbus ſociis. ⁊ poſtea duxit: tribus annis peniteat. xxvij. diſt. ſi vir. Septimus. ſi quis excommunicatus celebrat tribus annis feria ſecunda quarta et ſexta a potu alias vino et a carnibus debet abſtinere. xj. q. iij. de illis. Octauus. Qui alium iniuſte accuſat ad mortem ſepteȝ annis peniteat ſi vitā pdiderit. Si vo mēbrum p tres annos peniteat. vt de accuſationibus ca. accuſaſti. Nonus. Qui filiam ſuam ſpūalem vel commatrem cognoſcit per ſeptem

ãnos peniteat.xxx.q.iij.nõ oportet Decimus. Si quis deſponſatã alij duxerit eã dimittat ⁊.xl.dieb⁹ in pane ⁊ aqua ieiunet ⁊ peniteat p.vij.ſequẽtes annos de ſpõ.duorꝫ accepiſti. Undecimus Qui cognoſcit duas cõmatres vł ſorores ſeptẽ annis peniteat.xxx.q.iiij. Si pater. Duodecimus.Homicida volũtari⁹ ſine ſpe reſtitutiõis deponaꝶ ⁊ ſeptez annis peniteat.l.diſt.miror. Si ẽ caſualis p quinqꝫ annos peniteat.l.di.c.ſi q̃ ⁊ c.ſi qs.⁊.c.eos. Et hec oĩa intelligas ſi potuit euadere homicidiuz ⁊ nõ euaſit. Nã qui ſe ⁊ ſuas res liberando fures q̃ capi nõ poterant occiderit:penitẽtiaz agere nõ teneꝶ niſi voluerit. Si tñ hoc facit i neceſſitate euitabili:duos annos peniteat di.l.de his.lz ſi eẽt ineuitabilis i nullo ei imputareꝶ.l.di.Q2 te qꝺ tñ ẽſt verꝫ quo ad pctm̃:ſed quo ad cautelam ⁊ innocẽtiam ſuã eccłie oñdẽdaz bonũ eſt penitere de homicidio c.ij.§.fi.xxxiiij.q.ij.In lectũ.xxxiij q.iij.excõicatorꝫ. Si qs tñ in ſtulticia vel infirmitate vel furioſitate occidit:nõ iputaꝶ ei.iij.q.ix.Iudicas.xv.q.j.aliquos.⁊.c.illa.⁊.c.ſi quis. Si autẽ cã diſcipline ſicut magiſter ſcolariũ icaute occidit iputaꝶ ei ⁊ deponiꝶ ſi eſt ſacerdos. de homicidio preſbiterorꝫ.xv.q.v.ſi qs nõ iratus. Sed ⁊ qs ligatũ latronẽ iterficit deponitur. de homicidio ſuſcepimus Tredecimus. Matrẽ occidẽs decez ãnos peniteat ẜm formã ſatis aſperam que poniꝶ.xxxiij.q.ij.latorem vbi dicitur ꝙ primo anno eccleſiaz nõ intret ſed ante fores eccleſie oret. Poſt annũ vero intret eccleſiã ſtãs inter audiẽtes.⁊ nõ cõicet niſi cõpleto termino oblationes ei⁹ nõ volũtarie accipianꝶ niſi poſt ſeptẽ ãnos Et per hos decem annos nõ comedat carnes:nec potũ ałs vinũ bibat exceptis diebus dñicis ⁊ feſtiuis diẽbus a feſto paſche vſqꝫ ad feſtũ pẽthecoſtes. Et nõ vadat alicubi niſi pedeſter feria ſcꝺa quarta ⁊ ſexta ieiunet:ſed tñ non ſeparatur ab vxore propter piculũ adulterij. Decimuſquart⁹. Uxoricida oib⁹ dieb⁹ qb⁹ penitet non dꝫ vti carnib⁹ nec potu ałs vino.niſi in paſcha ⁊ natali dñi. in pane ⁊ aq̃ ⁊ ſale:vigilijs orõnib⁹ et elemoſinis pñiaz agat arma non ſumat.vxorẽ nõ ducat. balneo non vtaꝶ.cõuiuiũ letantiũ non intret. in eccłia poſt oſtiũ ſtet. nõ cõicet i vita ſed i morte tm̃: vt ptz.xxxiij.q.ij.admonere. Et intellige ꝙ maior penitentia ẽ vxoricide q̃ꝫ matricide nõ q2 maius ẽ pctm̃ vxorẽ occidere q̃ꝫ matrez:ſꝫ q2 ꝓniores ſunt hoĩes ad occidẽdum vxores q̃ꝫ matres ⁊ iõ vt retrahanꝶ grauior eis pena iiugiꝶ.ar.xxxiij.q.j.Nõ afferamus. Decimuſquit⁹. Iugulãs volũtarie puerꝫ ſuũ dicit. Ray.ꝙ talis dꝫ i monaſteriũ induci.ſi non habet alios pueros ⁊ vxorẽ grauior ei debet imponi pñia ſcꝫ ſeptẽ annorum. Cũ autem ex negligentia iugulant eũ parentes: ita ꝙ ponũt eum in lectum ſuũ ſanum. et poſtea inueniũt eum mortuũ tribus annis peniteant quorũ vnus annus eſt in pane ⁊ aqua oĩb⁹ ferijs q̃rtis ſextis ⁊ ſabbatis. alij duo ieiunando feriam quartaz ⁊ ſabbatum ſed ſextã in pane ⁊ aq̃. de his q̃ occidunt filios.ca.j.⁊.ij. Decimuſ

ſextus. Periur⁹.xl. dies ieiunando in pane ⁊ aqua per ſeptez annos peniteat.vj.q.j.q̃cū ꝗ. Decimuſſeptimus falſam menſurā habens. xxx. diebus peniteat in pane ⁊ aqua.de emptione ⁊ venditione:vt menſure. Decimuſoctauus q̃ deuotā vel monialez cognouit.x. annis peniteat: ⁊ ipſa ſimiliter.xxvij.q.j.ca. de filia et.c.deuotā. Decimuſnonus. Preſbiter cantans miſſam ⁊ nō cōmunicans anno vno penitere debet: ⁊ interim a celebratione miſſe ceſſabit. de ꝯſe.diſt.ij.relatū. Uigeſim⁹. Sacerdos q̃ laicū mortuū cum palla altaris inuoluit decez annis ⁊ quinꝗ menſibus peniteat.dyaconus vero trienio ⁊ dimidio ſine ſex menſibus peniteat de ꝯſe. di.j.nemo. Uigeſimuſprim⁹. Sacrilegus violans eccleſiaz ſeptē annis peniteat.xij.q.ij de viro. Et primo anno añ cimiterium qͦd violauit cōſiſtat. Scḋo āno ante fores eccl'ie. Tertio anno in eccleſia. Et p hos tres annos carnes non comedat:⁊ potū al's vinū nō bibat niſi in paſcha ⁊ ĩ natali dñi. nec cōionez accipiat. In q̃rto āno cōicabit ⁊ tunc q̄nto ⁊ ſexto vſꝗ ad ſeptimū annū feria ſcḋa quarta ⁊ ſexta a carnib⁹ ⁊ a potu abſtineat. Uigeſimuſſcḋs. Parētes frangētes ſponſalia filioꝶ p trieniū ſeparent̄ a cōione ⁊ filij ſimiliter ſi in culpa ſūt.xxxj q.iij.ſi q̃ parentes. Uigeſimuſtertius Qui ducit illā ad matrimoniuz quā pri⁹ polluit p adulteriū q̄nꝗ annis peniteat.xxxj.q.j. Si q̃ vidua. Uigeſimuſq̃rt⁹ Blaſphemās dꝫ p ſeptē ebdomadas agere pniam ſm formā q̃ tradit̄ de maledicis.ca. ſtatuim⁹. Uigeſimuſquitus ſacerdos denudās ꝯfeſſionē alicui⁹ v̄bo vel facto vel ſigno ⁊c. de quo infra dicetur:⁊ habet̄ de pe.diſt.vj. ſacerdos. Uigeſimuſſext⁹ Periur⁹ ſi liber eſt xl.dieb⁹ p ſeptē ānos ĩ pane ⁊ aq̃ peniteat. Si ſeru⁹ trib⁹ ānis xxij.q.v. qui cōpulſus. Uigeſimuſſeptim⁹. Qui ꝑiurat in man⁹ epi p tres ānos peniteat. Qui v̄o in manu cōſecrata vno āno peniteat. Qui v̄o coacte neſciēs eſſe tā graue pctm̄ trib⁹ q̄dragеſimis peniteat hoc ē trib⁹ annis quolibet anno q̄dragіnta dies xxij.q.v.q̃ cōpulſus. Sed q̃ ſcienter iurat vel aliū iurare pmittit q̄dragita dies peniteat in pane ⁊ aq̃:⁊ ſeptē ſequētes ānos ⁊ ſimiliter cōſocij ſui xxij.q.v. Si q̃s ꝑiurauerit.⁊. ca. ſi q̃s conuictus. Uigeſimuſoctau⁹ Diſcrepās a cōſuetudine metropolitane eccl'ie in horis canonicis ſeptem menſibus cōmunione priuetur ſi ex cōtēptu hoc faciat diſt.xij.c. de his Uigeſimuſnon⁹. Sortilegus quadraginta dieb⁹ peniteat. de ſortilegijs c.j.⁊.c.ex tuaꝝ. Qui aūt aſpicit aſtrolabiū vno peniteat anno.ibidez. Trigeſim⁹. Interſector preſbiteri duodecim annis peniteat.vt.c. ij.de pe.⁊ re. Trigeſimuſprimuus. Incendēs domū totū damnū reſtituat.⁊ tribus annis peniteat eodez ti.c.ij.⁊ de iniurijs ⁊ dāno dato.ca. ſi q̃s domū. Trigeſimuſſcḋs Communicās hereticū neſcienter annuz peniteat ſcienter quinꝗ ānis. Permittens autem hereticum cantare neſcienter miſſam:quadraginta diebus. Si autem in ſubuerſionem fidei tanꝗ hereticus damnatur niſi

decē annis peniteat. Si quis receſ-
ſerit ab eccleſia ad hereticos fugiēs
xij. annis peniteat ſm formā. xxiiij
q.j. Si quis dederit. Trigeſimuster
tius. Qui neſciēter cognoſcit duas
ſorores vel matrē ꝛ filiā. vel amitā
et neptē ſeptem annis peniteat. Si
ſciēter perpetuo carebit coniugio.
xxxiiij.q.vnica.ſi quis. Trigeſimus
quartus.cū bruto coiens pluſq̄ ſe-
ptē annis peniteat: ꝛ idē ꝓ inceſtu
xxxiij.q.ij.hoc ipm.ꝛ.c.ſeq̄nti. Tri-
geſimusquitus. Patron⁹ res eccl'ie
dilapidans vno āno peniteat.xvj.q
vij.filius Trigeſimusſext⁹. Qui iu-
rat pacem nō facere cū ꝓximo. vno
āno peniteat ꝛ ad pacē redeat xxij.
q.iiij.ꝙ ſacro. Trigeſimusſeptim⁹.
Bis baptizatus vel bis ꝯfirmatus
ſeptē annis peniteat q̄rtā ꝛ ſextam
feriā in pane ꝛ aq̄ ꝛ coget fieri regu-
laris. de ꝯſe.di.iiij.ꝙ bis.ꝛ ca.dictū
ē. Sūt plures alij caſus ꝙ apd nos
nō currūt. Et iō de illis nihil poſui.
Hi aūt intelligēdi ſunt de penitētia
publica ꝛ ꝓ pctō publico. Circa qd
ſciendū ꝙ licet illa pnia ſit taxata a
canonib⁹ pro manifeſtis pctis ita ꝙ
nullomodo licet aliā iponere vel va
riare tñ eps d his diſpenſare pōt ex
cauſa rationabili inſpectis circūſtā
cijs pſonaꝝ. vt dicit Leo papa. Pe
nitudinis tpa ꝯſtituēda ſunt tuo iu
dicio ſm ꝙ ꝓſpexeris aios cōfiten-
tiū eſſe deuotos. xxvj.q.vij. Tpa.
ꝛ.ca.ſi hoc. Idē dicit Hyero. de pe.
di.j.menſurā. Et iō dico de occultj
peccatis ꝙ ptinent ad ſimplices ſa-
cerdotes ꝙ vbicūq̄ inueniant taxa
tam pniā per canones non mutent
eam ſine cauſa ita tamen ꝙ nō pro-
dant per eam pctōres. ſm hoc intel-
lige illud quod cōiter dicit. ſed ma-
le intelligit ꝙ penitētie ſunt arbitra-
rie. de pe.ꝛ.re. deus qui. ꝛ de ſortile-
gijs.ca.ij.glo.ij. vbi dicitur ꝙ peni-
tentie tps arbitrarium eſt. quod in-
telligit glo. vltra illud quod iā ius
taxat. ꝛ ſi ius taxauit vnum annum
penitentie ꝛ delictū exigit plus hoc
eſt ad ſacerdotis arbitrium conceſ-
ſum. Idē dicit de cle.excō.latores.
Et dixi notanter ꝙ ſine cauſa non
debet per quecūq̄ ſacerdotē muta
ri penitentia taxata. q2 ex cauſa po-
teſt bene moderari per ſimplicē ſa-
cerdotē ꝙ diſpēſare poteſt cōtra ca
nones taxātes talem pniā. vt de iu
dicijs. At ſi clerici. in glo. ſuper ver
bo de adulterijs vt ibidem notant.
doctores. Pro iſto tamen ſciendū
ꝙ hodie multi ſumpſerūt occaſionē
erroris ex iſto dicto quo dicit. peni-
tentie ſunt arbitrarie ꝛ ſm arbitriū
ſacerdotis imponēde. Et ideo pro
meliori iſtius dicti intelligentia ad-
uertendū ē ꝙ ſicut dicit ſctūs Tho.
ſuper.iiij.di.xix.q.iij.ar.iiij. Si ꝗs
preter motū principalis agentis vti
ſua poteſtate preſumpſerit nō conſe
quitur effectū ſm Dyoniſium. ꝛ ꝓ-
pterea talis ab ordine ꝛ officio diui
no auerteret ꝛ culpā incurreret. ver-
bigratia ſi miniſter medici aliter ad
hiberet medicinā egroto q̄ ꝓcepit
medic⁹ grauiter talis offenderet me
dicum: ꝛ etiā egrotum. Et q2 peni
tentie ſatiſfactorie ſunt medicine ꝓ
pctis infligēde. Vñ ſicut medicine i
arte determiate, nō oib⁹ cōpetūt ſed
variāde ſunt ſm arbitriū medici nō
ꝓ ꝓpriā volūtatē ſeq̄ntis. ſꝫ artē medi

cine. ita pene ſatiſſactorie determia
te i canone nõ cõpetūt oibꝰ. ſʒ varia
de ſunt ſm arbitriū ſacerdotis diui
no iſtinctu reglatū. Hec Tho. Ui
de ergo qcūq; iudicas ſm caput tu
uz iniūgēdo pnias nõ taxatis debi
tis circūſtātijs. qr i magno piclo es
decipiēs te ⁊ cõfitētem ſi arbitraris
aliter pniaʒ q̄ʒ ſpūſſctūs eā dictauit
illi ꝯfitenti iponēdā. Uñ dicit ſctūs
Tho. di. xx. q. ij. ar. ij. q̄ qlitercunq;
hēat ſe ſacerdos vel diuertat ſe i offi
cio ſacroꝝ nihilominꝰ pctõr pma
net reꝰ ad q̄titateʒ eiuſdē pene. Et
iõ ſi eā hic nõ explet exiget ab eo in
purgatorio. Sacerdos tñ diſcretus
vt dicit idē penā iponēs minorē eti
am ex induſtria plꝰ pdeſt cõfitēti q̄ʒ
nocet: qr forte a magnitudine pene
poſſet a penitētia agēda impediri.
qr diuinus amor q̄ in eo icipit pau
latiʒ ꝯfortaɫ excitabit eū poſtea ſpō
te ⁊ ppria volūtate ad plura opa mi
ſericordie q̄ʒ ſacerdos ipoſuit. Sed
circa hoc ſit ſacerdos cautꝰ vt tunc
hoc faciat qñ pſumit de cõfitente vt
hoc faciat. Uideat ergo ſacerdos ⁊
caute pſpiciat q̄ vbicūq; pena a iu
re expreſſa ē nõ omittat eā impone
re: niſi neceſſitas vl' alia cauſa rõna
bilis aliud ſuaderet vbi autē nõ eſt
pena a iure impoſita et expreſſa ibi
arbitrio ſuo eaʒ ſtatuat ſm q̄ vide
rit expedire. nā ex cauſa põt eaʒ ag
grauare vel mitigare. vt dicit glo. de
pe. di. j. mēſurā. Ad ideʒ facit Arch.
l. di. de his. Sʒ forte quereres quid
ſi nunq̄ʒ arbitratus ē ⁊ minorē penā
imponat q̄ʒ debeat. nunquid ille cõ
fitens ſecurus eſt vel an reſiduuʒ exi
getur ab eo i purgatorio. Ad quod
reſpondeo ſm glo. iij. de peni. diſti.
j. menſuram. q̄ ſi eſt eius ordinariꝰ
iudex ſiue ſacerdos parrochialis. ⁊
facit hoc animo diſpenſandi ſufficit
illa penitētia modica ad delendum
pctm̄. Si autem per errorem eſt im
poſita ⁊ tamen ab illo penitēte cre
debatur peritꝰ ſufficit illa minor pe
nitentia ad pctm̄ delendū: dūmodo
penitens qui eā recipit maiorem ſu
ſcipere eſt paratus ſi ſibi imponere
tur. de pe. di. j. Quem penitet ꝛc. ſed
qui. Si aūt credebat eum imperitū
in culpa eſt penitens aut ꝯfitens: qr
peritiorem non reqſiuit. Et hoc eſt
cõtra illos qui impetrāt licentiā ꝯfi
tēdi alibi a ſuis plebanis: ⁊ ꝯfitenɫ
imperitis ſacerdotibꝰ vl' monachis
ad hoc nõ electis nec approbatis. ⁊
tales ſe decipiūt. Nā dicit Augꝰ. d̄
penitentia. Qui vult confiteri pctā
ſua vt inueniat gratiam querat ſa
cerdotem ſcientē ligare ⁊ ſoluere ne
cū negligētes circa ſe ſit negligatur
ab illo q̄ eū miſicorditer monet ⁊ pe
tit ne ambo i foueā cadāt: qm̄ ſtultꝰ
errare voluit. Et ſubdit. Qui ergo
confiteri vult oīno cõfiteatur ſacer
doti meliori quem inuenire poteſt.
Audiat autē vnuſquiſq; cõfeſſor ta
liter qualiter ſibi placuerit penitēti
aʒ iponēs q̄d ſibi dicatur per beatū
Hiero. ⁊ ponuntur hec verba. xxiiij
q. j. non afferamus vbi diciɫ. Nõ af
feramꝰ ſtateras doloſas vbi appē
damꝰ q̄d volumꝰ dicētes. hoc gra
ue ē hoc leue ē: ſʒ afferamꝰ diuinā ſta
terā ex ſcripturiſ ſctis tāq̄ʒ d̄ theſau
ris dñicis: ⁊ i illa q̄d ſit grauꝰ attēda
mꝰ. hec Hiero. Ex q̄bꝰ ꝛbis vides
q̄ ille penitentie q̄ iponūt erronee ⁊

aliter q̄ȝ ſint īpoſite ī iure dicunť do
loſe ⁊ temerarie. hoc eſt qđ dic̄ Gre.
de. pe. di. v. falſas pnias vbi dicit.
Falſas pnias eſſe dicimus q̄ nō ſm
auctoritatē ſctōꝝ patrum ꝓ q̄litate
criminū iponunť. Vñ dicit glo. ꝙ ſi
certa pena ſtatuť. ⁊ tñ minoꝛ ipōť
falſa eſt pnia niſi ex cauſa tēperetur
vt dꝛ. xxvj. q. vij. Tpa vbi dicit Leo
papa. ꝙ tpa pnie habita moderati
one cōſtituēda ſunt iudicio ſacerdo
tis ꝓut ꝯfeſſores pnium aïos ꝓſpe
xerint eſſe deuotos. Hoc eſt qđ con
cludūt doctores finaliter ꝙ tunc tm̄
ex cauſa. ſ. neceſſaria penitētie eodē
modo q̄ dictū eſt arbitrarie poſſunt
dici. ſ. cōſideratis circūſtantijs pſo-
naꝝ: tempoꝝ: locoꝝ: etatuȝ q̄litatū
criminis ⁊ alioꝝ ꝓut dicit de pe. di.
v. Cōſideret. Circunſtantie aūt ille
notanť in illo v̄ſu. Quis q̄d. vbi q̄
bus auxilijs. cur. quō. qñ. Hoc eſt
dicere ꝙ lȝ pro aliquo crimine a iu-
re taxatur pnia ſeptēnis. ſi tñ ſacer-
dos videt pſonam pauperē debileȝ
vel nimis ſenē vel nimis iuuenē vel
multū nobilē vel locū in q̄ morať ſi-
cut caſtrū vel curiā p̄ncipis nō eſſe
aptum ad pniam agendam ſic a iu
re expſſam. vel videt tempus nō eſſe
cōueniēs ꝓpter nimios laboꝛes tūc
inſtantes in his caſibus pōt confeſ
ſoꝛ moderare penitētiam in toto vel
in pte ꝓut notať in glo. xxiij. q. iiij.
Si is. Et hoc intellige qñ contritū
ſufficienter viderit pctōrē. Sed dice
res. tñ Gregorius i omelijs. dicit. ⁊
ponit in ca. p̄dicto. Si is q̄ platus
eſt dñico debitori culpas impune di
mittit. nō mediocriter ꝑfecto offen
dit qui debita celeſtis regis ⁊ domi
ni ſua p̄ſumptione reſoluit Silr. ſ.
glo. xxvj. q. vij. hoc ſit poſitum. di-
cit ꝙ nō pōt ſacerdos totum dimit-
tere ſine aliqua penitētia. Et idem
de pe. di. j. menſuram ⁊. c. ſi peccatū
⁊. xxvj. q. vij. Tempera. ⁊. xv. q. vij.
hi qui. Tu dic ꝙ oïa illa loquuntur
de illo q̄ nō eſt cōtritus ſufficienter
vel de illo qui pōt agere penitētiam
cōmode. Talibus eñ ſacerdos ex
toto nō poteſt dimittere ⁊ grauiter
peccaret remittens q2 ſic ſe onera-
ret peccatis alienis.

De reſtitutione ablatoꝛuȝ in ſatiſfactione.

Et q2 vt dicit ſanctus
Tho. reſtitutio male
ablatoꝝ lȝ non ſit ſatiſ
factio nec ps eius. eſt
tñ p̄ambuluȝ ad ſatiſ
factionē: q2 non eſt aliud niſi ceſſare
ab offenſa. ideo de ipſa aliqua ſub-
iungam. Sciendum autē ꝙ homo
nec deo ſatiſfacere nec reconſiliari
pōt q̄ rem detinet alienaȝ. Ideo an
te oïa qui alienum recipit ⁊ detinet
ſi vult digne penitere primo debet
oïa illa reſtituere ſi poteſt. Si auteȝ
nō poteſt ſufficit voluntas reſtituen
di cū tanta reſtitutione q̄ta poſſibi
lis eſt ſm cōditionē vtriuſq3 ad ar-
bitrium bonoꝝ. Unde nota ꝙ ſi
q̄s aufert alicui fama intentione in
famandi eum teneť ad reſtitutioneȝ
fame. dicendo ſe falſum dixiſſe ſi fal
ſum dixit. Si vero verum dixit ⁊ nō
ſeruauit modū fraterne correctiōis:
dicat ꝙ hoc dixit nō intēdens eius
bonū. Itē ablationē virginitatis re
ſtituat ad arbitriū bonoꝝ. vel ſi eſt

pena ſtatuta in ciuitate illam ſoluat
Similiter ad ablationem mēbri vel
priuationē vite alicui fiet reſtitutio
ſm cōſuetudinē vel ſtatutū cōmuni
tatis vel terre. Teneꝛ etiā ſatiſface=
re pueris ⁊ vxori interfecti. quia ab
ſtulit pueris patrē ⁊ vxori maritū q̄
eos nutriebat. Vn̄ illud dānū inde
ꝓueniens dꝫ eis tūc reſtituere ſꝫ ſta
tutū. Et qꝛ vt dicit doctor ſubtilis.
xv. di. q. iij. Ex q̄ oīa illa vix aliqs
pōt recompēſare cōdigne expediret
ſilr aīe cuiuſlibet homicide vt ſolue
ret ꝑ paſſionē volūtariam: vt. ſ. occi
dereꝛ pro homicidio. Unde dicit ꝙ
oportune ꝓuiſum eſt in multis com
munitatibus vbi eſt ſtatutū lex tali
onis in caſu homicidij nec ſeruatur
vt lex moſayca ſed vt euāgelica de q̄
Math. xxvj. Oēs q̄ acceperint gla=
diū gladio peribūt. Itē ſi aliqs aliū
impedit de p̄benda cōſeq̄nda. ſi fa
cit aīo ledendi ipm teneꝛ ad reſtitu=
tionē. nō q̄tū valebat p̄bēda: qꝛ nō
dum eandem fuit cōſecutus: ſꝫ pēſa
tis ꝯditionibus vtriuſqꝫ ad arbitri
um bonoꝝ. Nā ſi fecit qꝛ indignus
erat ille quē impediebat vel vt d̄ me
liori ꝓuidereꝛ iuſte fecit nec tenetur
reſtituere. Nō ſolū autem q̄ accipit
ſed etiaꝫ q̄ fauet accipienti teneꝛ ad
reſtitutionem: vt illi q̄ nouem pctīs
alienis cōſentiūt Nā q̄ iuuat facere
teneꝛ ad reſtitutionē totius. Silr q̄
cōſulit facere. ita ꝙ ſine eius cōſilio
nō fuiſſet factū totuꝫ reſtituat. alias
reſtituat q̄tum nocuit ꝑ ſe. Silr ad
ulator laudās raptorē quare ipſe ra
pit. alias non rapturus teneꝛ inſoli
dum. i. in toto ſicut principalis. Si
militer participans in crimine furti
vel rapine teneꝛ inſolidum ſicut p̄n=
cipalis. Similiter participans i re
furata vel rapta teneꝛ reſtituere eā ⁊
etiā q̄ eā ſcienter emit vel recipit Si
militer q̄ videt furtū fieri ⁊ tacet. cū
ex officio teneaꝛ reuelare teneꝛ ad
reſtitutionē alias nō Silr q̄ nō ꝓhi
bet cū tn̄ teneaꝛ ex officio Similiter
q̄ ſcit rem vbi iacet ⁊ nō vult reuale=
re. ſi tn̄ principalis ſatiſfecit alij nō
tenenꝛ ſm Ray. ⁊ ſm Tho. ij. ij. q.
lxij. ar. v. Cū aūt ſpoliati ignoranꝛ
tūc diſtribuetur res in pios vſus ꝓ
pauperibus illius loci vbi rapina ē
facta. vel ꝓ eccleſijs eiuſdem loci: ⁊
hoc ſi nō apparet heres ſuus: qꝛ ſi
apparet illi fiet reſtitutio. Si etiā ſit
abſens cui fieri debꝫ reſtitutio dꝫ ei
trāſmitti ſi cōmode fieri p̄t. alioq̄n
in loco tuto debet reponi ⁊ ꝯſeruari
ꝓ eo ſm Tho. vbi ſupra.

Cautele ex parte confitentis ſeruande.

PRimo caueat cōfitēs
ne diuidat cōfeſſionē
vt puta dicēdo vnam
partē pctōꝝ corā vno
ſacerdote: ⁊ aliā corā
alio: ſed integraliter cōfiteꝛ oīa vni
de pe. di. v. c. j. Nam alias cōfeſſio
eſſet falſa ⁊ ficta. ⁊ in ea nihil dimit=
titur Juxta illud. Larga dei pietas
veniam non dimidiabit Aut totum
aut nihil propiciando dabit. Si tn̄
cōfitens q̄s corā vno ſacerdote nō
recordabatur aliq̄ pctā q̄ poſtea re=
ducens memorie vadit ⁊ confitetur
coram alio: nō eſt diuiſio confeſſio=
nis: nec oportet vt reiteret confeſſio
nem prius factam: ſed dicat in gene

rali q cum alia multa ſit confeſſus hoc fuit oblit⁹. Ita dicit ſctūs Tho in.iiij.diſt.xvij.q.xiiij.ar.iij. Multi aūt indiſcrete arguūt alios q tūc nec iſti nec illi cōfitent qđ fieri oīno nō dʒ Maʒ ſic corā plurib⁹ confitētes ſi faciāt eo ꝓpoſito vt multiplicent eis interceſſores ꝛ oratores ad deū: aut vt ſic corā plurib⁹ cōfitētes eadeʒ pctā maiorē ruborē habeant cōmēdabiles ſunt. Utile namqʒ eſt taliter cōfiteri plurib⁹ ꝓpter maioreʒ verecūdiā habēdaʒ q eſt maxia pars ſatiſfactiōis Et pōt eſſe tā frequēs cōfeſſio q etiā tota pena tolleret. Maʒ dicit ſctūs Tho. di. xviij. q.iij.ar.iij. q p abſolutōnē ſacerdotis nō ſolū culpa dimittit ſʒ etiā de illa pena q i purgatorio deberet aliqđ dimittit vt minus in purgatorio puniatur abſolut⁹ deſcendens ante ſatiſfactionē qʒ ſi añ abſolutionē decederet ꝛ ſic virtute paſſionis xpi ſine p̄iudicio diuine iuſticie de penis ſingulo ꝓportionabilit aliqđ dimittit. Et ſubdit. Nō ē incōueniēs ſi p frequētem confeſſionē etiā tota pena tollatur vt pctm̄ oīno maneat impunitū p quo pena xpi ſatiſfecit. Hec ſctūs Tho. vbi ſupra.ar.iiij. Utile ē etiā ſic cōfiteri plurib⁹: qꝛ qlibet cōfeſſoꝛ tenet orare ꝓ ſuis confeſſis ꝛ eoꝝ memoriaʒ in miſſa facere ſalteʒ generalē. Uerūtamē reprehendendi ſunt cōfitentes: q nūc iſti iſta peccata poſtea alteri de nouo iterū cōmiſſa confitent verecūdātes priorē cōfeſſorē pro eo q iterum eadeʒ pri⁹ ꝯfeſſa poſtea cōmiſerit. Uñ inducendi ſunt ne hoc faciant: quia confeſſoꝛ nouit eorum fragilitatem vnde non debet imputare. Secūdo caueat confitens ne mētiatur.ne.ſ. plus dicat qʒ res ſe habet vel minus quia ſm ſctm̄ Auguſtinū ꝛ ſanctuʒ Thomā ſi non eſt peccatoꝛ mentiēdo fit peccatoꝛ.xxij.q.iij. Cum humilitatis cauſa. Et hoc multum arguit illos q cauſa humilitatis de ſe plus fingunt vel cauſa hypocriſis minus dicunt. Tertio caueat confitens ne alqđ obmittat.licet dubitet illud eſſe pctm̄ mortale ſed dicat cōfeſſoꝛi totū querendo an ſit peccatū mortale al's peccaret mortaliter obmittendo in tali dubitatione confiteri.quarto caueat ne obmittat iterare confeſſionē ſi confeſſus fuit ſacerdoti q euʒ abſoluere non potuit. vel ſi potuit neſciuit diſcernere.vl'ſi cōfeſſio nō fuit integra. vt qꝛ tacuit aliqđ pctm̄ mortale.vl' neglexit aut oblitus eſt ſatiſfactionē iniunctā in penitentia. Similiter ſi cōfeſſus eſt ſine cōtritione.puta habēdo ꝓpoſitū in idem pctm̄ reuertendi. In his eñ caſibus tenet reiterare cōfeſſioneʒ ſm Petrū. Sed an recidiuans tenet cōfiteri peccata priora. Tho. in.iiij.diſt.xxij.q.iiij.dicit q directe nō tenet nec in generali: nec in ſpeciali ſed bene indirecte.ſ.tanqʒ illud ſine quo ſciri nō poteſt debitus mod⁹ ſatiſfactionis. Uñ tenet confiteri ꝛ notificare pctā dimiſſa qʒtuʒ ſufficit vt ſciatur q ſatiſfactio ſit ei imponēda vt ſi ipe frequēter lapſuʒ carnis paſſus ē ex aliq occaſiōe: ita q occaſio p ſatiſfactionē p̄ſcindat. ꝛ ſilr de alijs pctis. Quito caueat ꝯfitēs ne confiteatur alieno ſacerdoti.hoc eſt non proprio.quia alienus nō po

teſt eum abſoluere vel ligare. de. pe. et re. Omnis. Et de pe. diſt. vj. Placuit. Licet enim omnes ſacerdotes claues ligādi atq; ſoluendi accipiāt in ordinatione ſua. nō tamen equaliter laxata eſt illa poteſtas ad quoſlibet ſacerdotes. Et illa poteſtas ita conceſſa eis eſt ligata quantum ad exercitium ita q non poſſunt eā exercere niſi detur eis poteſtas iuriſdictionis ordinaria vel delegata ab epiſcopo vel a ſede apoſtolica ſm Johan. an. in cap. Omnis. Poteſt autem proprius ſacerdos quadrupliciter accipi. Uno modo pro eo q preeſt parrochie. vt plebanus q hȝ poteſtateȝ ſed modo inferiori. Alio modo q preeſt modo ſuperiori et ſic epus eſt ppri9 ſacerdos oīm homini ſue dyoceſis. et imediatus. vt in. c cū epus. de of. or. li. vj. et in ca. vlti. de of. archi. ſm Hoſti. Uel qui preeſt modo principaliſſimo. vt papa. Nā papa eſt propri9 ſacerdos oīm xpianorum. et habet plenitudinē poteſtatis. de auct. et vſu pal. ad honoreȝ et de foro compe. ca. vlti. et. ix. q. iij. Cuncta per mūdum. Tertio ppri9 ſacerdos dicit habēs iuriſdictionē delegatā ab aliquo pdictorum. vel a legato pape. de of. lega. c. j. Quarto habēs iuriſdictōeȝ a cōmuni pceſſione vel pmiſſione iuris. Et ſic proprij ſunt illi quos epi et abbates exēpti eligūt in confeſſores. vt de pe. et re. Ne p dilatōe. Sic etiā in articlo mortis qlȝ ē ppri9 ſacerdos illi quē audit ſi ppriū habere nō pōt. xxvj. q. vj. Si pſbiter. et c. ſe. Hoc etiā mō vagabūdorū hoīm eſt qlibet ppri9 ſacerdos ad quem deueniūt. Similiter ppri9 ſacerdos peregrinorum eſt ad quecūq; deueniūt. Concordant. Johā. an. Innocē. Hoſti. Frater iohānes henricus. Johēs de lignano de pe. et re. Omnis. Sciendū tamē circa predicta q epus poteſt cōmittere audientiaȝ confeſſionis fratribus predicatoribus vel minoribus per ipm electis et pbatis: ſed illi non habēt auctoritatem totalē ſicut plebani. niſi eis ſpecialiter committatur vt notatur de ſepulturis. Dudum. i cle. Nec cōfeſſus talibus tenetur iterum confiteri proprio ſacerdoti vt quidā erronee putant. quorum auctor fuit Johēs de pollicratis: quē reprobauit Johs vigeſimusſecūdus in quadam extrauaganti q incipit. Uas electionis. Sciendum etiā circa predicta q quis poteſt cōfiteri alteri quam proprio ſacerdoti in plurib9 caſib9. Primo ſi ſubditus ſcit propriū plebanū hereticum: aut ſollicitatorem ad malū: aut fragileȝ ad pctm. aut ad reuelādū pronū. et generaliter vbicunq; confitens probabiliter timet ſibi vel ſacerdoti periculum. tūc enim dȝ cōcurrere ad ſupiorē. et petere licētiaȝ alteri cōfitēdi. Hec Tho. in. iiij diſt. xvij. Hoſti. etiā enumerat octo caſus. Primus eſt qn propri9 ſacerdos ē oīno indiſcretus. de pe. di. vj. capi. iij. placuit. Sed in hoc ſubdit9 dȝ petere licentiā a ſacerdote pprio quam ſi non vult dare petat epo. Scds qn parrochianus tranſtulit domiciliū ad aliā parrochiā. Terti9 qn qs ē vagabūdus. quart9 qn qs q rit domiciliū q ſe pferat nec dū qetatus ē aut limitatus ad vnū locū. quitus cū qs delīqt i aliena parrochia

ꝛ cōmiſit rapinā. tūc eñ ibi punit̃. ꝺ rap. c. j. Et hoc ſi eſt publicū. ita ꝙ ꝓ eo eſſet excōmunicatus a prelato ipſius loci. al's ſi eſſꝫ occultū pōt abſolui a ꝓprio ſacerdote vbicūqꝫ furtū vel rapinā accepit. Sextus rōne ſtudij vt cū clerici accedūt de licētia ꝑlatoꝝ ad ſtudiū. Septimus tꝑe neceſſitatis: vt qꝛ infirmat̃ ad mortē: vel dꝫ intrare bellū vel mare. Octauus ſi nō ponat ſpē in peritiā ꝓprij ſacerdotis. Sꝫ hoc vltimū cōiter ñ tenet̃ In talibus eñ caſibus vbi ꝯs ꝯfitet̃ alieno dꝫ ei iniūgi vt ſe ꝑſentet ꝓprio ſacerdoti nec ꝓprius ſac̄dos dꝫ ei credere ne diceret ſe eſſe abſolutū ab aliq̄ excōicatione: qꝛ tūc nō tenet̃ credere ſine litteris abſolutiōis. Ego tñ cōſulo ſm Rich. in. iiij. di. xvij. q. j. ar. iij. ꝙ ſine cauſa multū neceſſaria vel legitima non q̄rat ꝯs aliū ſacerdotē ꝑter ꝓpriū. ſicut multi cōſueuerūt facere dubitātes temere de vita ꝓprioꝝ ſacerdotū: ꝛ dicentes ꝙ non cōfitent̃ illi inebriato: ſed q̄runt alienū cōtra ſtatutū eccleſie. Sed ſi alter diſcretior nō pōt haberi: vel ꝑlatus nō vult dare licentiam ſubdito cōfitendi ꝑter ſe q̄d erit agēdum. Dicit Richar. ꝙ in tali caſu ꝓpter bonū obedientie facit magis ſubditus vtilitatē aīe ſue cōfitendo ꝓprio ſacerdoti minus bono dū tñ ſit ſufficiēs q̄ꝫ cōfitendo alteri meliori. Et dico de minus bono: nō de minus diſcreto: qꝛ al's ſemꝑ q̄rēdus eſſet minus diſcretus qꝺ nō eſt verū: ſꝫ ſemꝑ q̄rendus eſt magis diſcret⁹ ſi pōt haberi. Nec excuſat̃ ſubditus indiſcreto plebano cōfitens ſi eum male iudicat qꝛ nō tenet̃ cecus cecū ducere ne ambo in foueā cadāt. Et nota ꝙ in caſu quo q̄s veniens de aliena parrochia caueat imperitiā ꝓprij ſacerdotis petens audiri confeſſionē ſuā ꝑ alienū plebanū: dicēs ſe habere licētiam a ꝓprio ſacerdote. nunq̄d tenet̃ ei credere illi quē petit ꝑ audienda cōfeſſiōe. Rñdeo ꝙ ſic ꝑut notauit Joh an. i glo. iiij. c. j. de ꝑuilegijs i cle. ꝓ quo allegauit de pe. di. vj. Placuit qꝛ nō eſt immemor ꝑſumendus ſue ſalut ſ. i. q. vij. Scimus. ꝛ de homicidio. ſignificaſti. Pōt aūt hanc licentiā parrochialis dare etiā ſi nondū hꝫ ordinē ſacerdotij aut eius vicarius vices ſuas gerens. vt dicit Jo. an. in. v. gloſa ibidem.

De cautelis ſeruandis ex parte confeſſoris.

PRimo caueat confeſſor ne ſuū parrochianum habentē caſum epī nondū expeditū in q̄ tꝑe nō pōt diſpēſare aliq̄ mō audeat abſoluere ad cautelā. ſicut ſtulti q̄dam cōſueuerūt facere. q̄ nō cōfeſſores ſꝫ deceptores potius appellādi ſūt ꝛ cōfuſores q̄ cum nō poſſunt abſoluere in caſib⁹ epī dicūt parrochiano Ecce ego te abſoluo ab iſto pctō ad cautelaꝫ vt poſſis iſtis diebus cōicare: ne de te ſcandalū orit̃ ſi nō cōicares iſto feſto paſche. Tu aūt poſt iſta feſta accedēs auctoritatē epī cōfiteberis ꝺ iſto pctō. O nō ſic impie nō ſic ne decipias te ꝛ ipm. Sic eñ facias ꝛ dicas. O bone fili. ego non habeo in iſto caſu auctoritatē. ergo accedas

ſtatim ad epm vel eius auctoritatē habentez. nec te prius pcures sacramēto eucharistie niſi fueris abſolutus. Si em̄ nō poſſes accedere epm ante iſta feſta nullomō accedas Et ſi aliqui de te ſuſpicabūtur dicētes. Iſte nō gratis nō cōmunicauit iſtis feſtis vel ſi a te q̄rat vicinus tuus: q̄re nō es cōmunicatus in iſto feſto. dicas q̄ hoc feci de cōſilio ſacerdotis mei. vel cōfeſſoris: vel quia habeo graues inimicicias cū hoſtibus q̄buſdā quos nondū euaſi. Et verū dicit: quia habet inimicicias cum diabolo ⁊ ei⁹ laq̄os diſrūpere ⁊ ipm expugnare de corde ſuo: nec in hoc mentitur Nō tñ dicat in hoc habeo inimicicias cū quibuſdā hoibus: ſʒ cū quibuſdā hoſtibus. niſi etiaʒ haberet inimicicias cum hoibus. Sacerdos aūt hoc caſu qñ ſubditus cōfitet ſibi totaliter inueniens caſum epi inter alios audacter abſoluat ab illis ⁊ iniūgat pñiaʒ p illꝰ q̄ ſūt d̄ auctoritate ſua. caſū vero reſeruatū remittat ad epiſcopū. Nō ſicut q̄dā faciunt q̄ poſtq̄ audiūt in confeſſione caſū epi ſtatim dicūt cōfitēti Uade nō habeo tecū quicq̄ diſponere niſi accedas ad epiſcopū. Et tales exponūt pſonas hmōi magno periculo. q̄ ſepe cōtingit q̄ tales obliti fuerūt de pctis prius confeſſis Uerūtñ ſi ſacerdos inuenit cōfitentem excōicatū a iure vel ab hoie. Uel ſi forte dicat cōfitēs Bone pat ego ſemel pcuſſi clericū ordiatū ex ira. vl ſū in excōmunicatiōe maiori: tunc ſtatim ſacerdos nō audiat eius cōfeſſionē: nec abſoluat eū ab aliq̄ etiā minimo pctō donec fuerit p ſupiorē a ſnīa excōicatiōis abſolutus. et ſe docuerit p lr̄as abſolutū ſm Tho. in. iiij. di. xviij. Secundo caueat ſacerdos ne aliq̄ mō reuelet vel pdat cōfeſſionē ſigno nutu vel facto. ſed oīno dʒ celare exterius ſicut dn̄s tegit interius. Per hoc em̄ vt dicit Tho. in. iiij. di. xxj. hoīes magis attrahunt ⁊ ſimplicius confitent. Si aūt piculuʒ immineret ⁊ hoc ſolū ſciret p cōfeſſionē: vt q̄ ſcit aliquē hereticū. ſilr ſcit incēdiariū. nō pp̄ter hoc dʒ reuelare eos ſed potius monere debʒ tales vt deſiſtant. ⁊ plato dicere q̄ vigilet ſup gregem ſine oī reuelatiōe cōfeſſionis. Si etiā ſacerdos cōpelleret ad dicendū p epiſcopū tal bñ pōt dicere. Reuerēde pater ego nihil ſcio: intelligēdo vt hō q̄ ſcit vt deus. Nō ſolū autē caueat reuelare illa q̄ cadūt ſub cōfeſſione ſacramentali vt pctā. ſʒ etiā alia geſta ⁊ facta p q̄ poſſʒ q̄s dephēdi peccator: immo etiā illa q̄ oīno non ptinent ad cōfeſſionē Et idē dico ſi aliqua dicunt alicui nō p modū cōfeſſionis q̄ forte non fit abſolutio nec pnīe iniūctio: ſʒ tñ fit ſub ſpecie confeſſiōis. Nā i tali caſu lʒ nō claudat tale dictū ſigillo cōfeſſiōis ſʒ Tho. in cōpendio. tñ talia oīno ſunt ſeruāda ex honeſtate ac ſi in cōfeſſione ſuſcepta fuiſſent. ſm Tho. in. iiij. diſt. xxj. Si aūt ſacerdos ſcit peccatum p̄ter cōfeſſionem poteſt illud dicere: ſed nō debʒ dicere q̄ ſciat hoc ex cōfeſſione ⁊ nihilominus debet abſtinere ab hoc q̄ntum pōt pp̄ter pnītatis conſuetudinem. Nam ſacerdos peccata reuelans q̄ ſcit extra confeſſionem: ⁊ ſepius hoc faciens aſſue-

ſcit ex hoc poſtea etiã reuelare ea q̃ ſunt in cõfeſſione ſibi dicta: iõ habeat linguã refrenatã dẽtibus ꝑpt̃ penã depoſitiõis ⁊ retruſiõis in artum monaſteriũ ad agendã pñiam de pe. ⁊ re. Dĩs ⁊ de pe. diſti. vj. Sacerdos. Qñ ergo vis ſecurus eſſe cũ opus habes de aliquo pctõ tibi cõfeſſo reqrere doctiorẽ aliquẽ ſup ꝯſilio dando nõ dicas ſic. Ecce qdam ꝑſona eſt mihi cõfeſſa de ciuitate vł villa de hoc qd cõſulitis cũ ea facerel: ſed potius dimittas vt ipa ſola cõſulat vel qrat auctoritatẽ. Qđ ſi forte vereꝛ. dicas ſic. Ecce qdã caſus accidit ſub hac forma. vel puenit ad me caſus talis. qd conſulitis ſup eo. Et lꝫ eſſet de licẽtia cõfitẽtis ꝙ poſſit reuelari. vt dicit Tho. vbi ſupra. hoc tamẽ fiat ſine ſcandalo ⁊ abſtineat ab hoc ſacerdos q̃to magis poteſt vbi ſcandalum timeꝛ. Ille etiã cui reuelatur de licẽtia cõfitẽtis teneꝛ illud ſeruare ⁊ celare ſicut ꝯfeſſor principalis: niſi dareꝛ ſibi licentia a cõfitẽte ꝙ ille abſolute ac libere faciat ac ſi eſſet publice factũ. Caueat aũt cõfeſſor ne ſic reuelãdo de licentia cõfitẽtis dicat narrãdo. dictũ eſt mihi in confeſſione hoc qꝛ in nullo caſu dꝫ nec põt hoc facere q̃tũcũqꝫ haberet licẽtiã a cõfitẽte: qꝛ iſta ſola verba includũt peccatuꝫ mortale: qꝛ includunt reuelationem huius vt cogniti eo mõ quo nõ licꝫ reuelare ẜm Scotum. Dicit tñ ſubtilis doctor in. iiij. di. xxj. q. ij. ꝙ ad celationẽ pcti in confeſſione detecti teneꝛ homo de lege natũre. Iuxta illud. Nõ facias aliis ⁊c̃. Math. vij. Quia quiſqꝫ tenetur conſeruare famam alterius ſicut ꝓpriã. ſilr fidelitatem dꝫ ſeruare quã pene vult ſibi ſeruari. Item de lege poſitiua que eſt. De ꝯfeſſiõe aliqua nullus te tradere dꝫ. Talis etiã dat occaſionem ficte ꝯfitẽdi. Tertio caueat ſacerdos ne audiat mulierẽ illã cũ qua peccauit. ſ. cõcubinã vel adulterã ſuã. Nã lꝫ ẜm dñm archi. xxx. q. j. in. ca. oẽs ſup glo. ij. talis ſacerdos põt tali mulieri iniũgere pñiam cũ ſit parrochiana eius ẜm Hug. q hoc notat. iij. q. vij. capi. vl. Quicqd tñ eſt de hoc ego video aliđ. ſ. ꝙ clerici nõ debẽt ſuis cõcubinis pñiam iniũgere. ſed magis eas inducãt vt ab aliis penitentiã accipiãt: vt in glo. xxxiij. q. ij. Placuit. Et hoc totũ eſt ꝓpter honeſtatẽ ẜm Bartholomeũ brixien. ⁊ ꝓpter ordinẽ ẜm Hu. Quãtũ tñ eſt de iuris rigore ſi p̃sbyter dat penitẽtiã cõcubine ſue ꝓ delicto cõmiſſo valebit pñia ẜm archi. q ita notat. xxxiij. q. ij. vbi hoc idẽ ſentit Laurẽtius polonus dicẽs cũ glo. xxx. q. j. oẽs ꝙ p̃sbyter orientalis ſicut rutenus vel grecus non audit peccata ſue vxoris. qꝛ nec ipa libere confiteꝛ ſi adulteriũ cõmiſit. Ergo in oĩbus iſtis melius eſt ꝑſonas hmõi remittere ad ſupiores. ⁊ ego miror de tantis in hoc magnã difficultatẽ faciẽtibus an p̃sbyter poſſet audire ſue cõcubine ꝯfeſſionẽ. Ego aũt video ꝙ iſte caſus eſt epalis vt dictũ eſt ſupra de caſibus epalibus. Quarto caueat ſacerdos ne exiſteſ in crimĩe audiat cõfeſſiões alioꝝ nã talis grauiter peccat. nã ſacerdos bñ docen-

do pplm ꝛ male viuẽdo instruit deũ quõ eũ ðbeat ꝯdẽnare. xl. di. c. mlti ꝛð pe. di. vj. q vult ꝟ. ſacdos vbi dic Au. ſacdos cui oĩs offert pctõr: añ quẽ ſtat uit oĩs lãgor ĩ nullo eoꝝ ſit iudicãdꝰ q̃ in alio eſt iudicare prõp tus. Ubi dicit glo. ꝙ peccat ſacerdos in crimine iniũgẽs pñiam ꝛ verũ eſt: vt. iij. q. vij. Itẽ in euangelio. vbi dicit glo. ꝙ ſi in neceſſitate ſuus parrochianus petat ab eo pñiã con terat ipe ſacerdos ꝛ ſtatim iniunge re põt vt dicit glo. Qñ ergo tu ſimplex ſicut ꝛ ego legis auctoritates ꝙ nõ ſoli ſcti exiſtẽtes ſoluũt peccatores: ſꝫ etiã mali qñqꝫ iudicabãt ali orũ exceſſus ꝛ peccata ſicut ſaul cũ a dño eſſet reprobatus pplm dei iu dicabat: ꝛ eius iudicium vniuerſus ppls expectabat. Itẽ dauid cũ eſſet adulter ꝛ homicida interrogatus a ꝓpha ſentẽtia in diuitẽ dedit q̃ ouẽ paupis rapuit dicẽs Filius mortis eſt vir q̃ fecit hoc. ij. Regũ. xij. Itez ſalomõ cũ amore mulierculaꝝ deoſ gentiliũ coleret. tñ vniuerſa plebs iſ raelitica ad eius iudiciũ cõfluebat Sic ꝛ achab q̃uis coleret baal. tñ decẽ tribus iudicabat. iii. Regum. xxij. Nõ te decipias q̃ſqꝫ iſta legẽs. qꝛ nihilominus grauit peccaſ. lꝫ ab ſolutio quã facis in ſubditos teneat apud deũ q̃tũ ex officio nõ ex iuris merito. qꝛ vtiqꝫ melius faceres: qꝛ ꝛ tibi meriti grãm mereris. ꝛ cõfitẽti veniã adaugeres. Quinto caueat ſacerdos ne audiat ſacerdotẽ ſine li centia ſpeciali vel generali epi ſui: niſi eps ſciret vel approbaret tacite vel expſſe. Et hoc eſt cõtra multos plebanos quorum vnuſquiſqꝫ audit alium ꝛ preſertim in caſibus fornicationuꝫ qui ſunt caſus epiſcopales vt multotiens clamaui ꝛ adhuc clamo more lupi in celum ꝛ terram ꝙ iſti decipiunt ſe. Sexto caueat cõ feſſor ne confitentem q̃ non vult vel non poteſt ſufferre onus penitentie remittat a ſe vacuum. Caueat etiaꝫ ne exigat iuramentum a confitente de peccato illo de quo confeſſus eſt amplius nõ faciẽdi neqꝫ cõmittẽdi hoc eñ repprobat. xj. q. iij. vbi glo. ij. dicit ꝙ ab hereticis reuertẽtibus ꝛ ab incẽdiarijs. vel in horrẽdis cri minibus ſilibus tñ iuramẽtum exiget vt iuret cõfitẽs de cetero ſe nun q̃ſ ſimile cõmiſſurum. Et expſſe ꝓ hibet glo. ibidem hoc nõ fieri ĩ quo libet peccato mortali. Ego tñ com peri q̃ſdam ſciolos apud ſe a mulieribus coniugatis extorſiſſe iuramẽta ſuper fornicationeꝫ de cetero nõ faciendam q̃tum periculi ſit quilibet aduertere poteſt. Quando ergo venit ad te homo qui non vult ſubire onus penitentie dicas ſibi iuxta tenorem capitu. ꝙ quidem. de peni ten. ꝛ remiſſio. Quod ſi confitetur ſed ſe dicit abſtinere non poſſe nihilominus eius cofeſſionem audias: ꝛ dicas ei ꝙ non eſt vera penitentia talis: ſed ꝙ diſponat ſe q̃to citius poteſt ad propoſitũ abſtinen di a peccatis huiuſmodi. Cum autem habet propoſitum abſtinendi a peccatis ſed non vult ſubire onus penitentie tam magnum ſicut ſua peccata requirunt. dicendum eſt ei Chariſſime fili tu debuiſti pro iſtis peccatis penitentiam agere tantaꝫ vel tantã. ſed ex quo nõ vis ſufferre

eam ſcias ꝙ exiget a te in purgatorio ⁊ nihilominꝰ ex quo habes contritionē ego te abſoluā. In hoc eñ caſu meliꝰ eſt de mīa facere rōnē ꝙ̃ de iuſticia. ſi tñ eſſet ſuſpectus aliqͣ de quo ꝑſumit ꝙ nō faciat qđ ei precipit dicendū ē ei ꝙ ſi nō faciat hoc puto ꝙ nō reſtituat talez rez de qua confitet ꝙ carebit fructu cōfeſſiōis. Et iſte eſt modus optimus ⁊ ſecurꝰ

De penitentijs infirmorum et decendentiuz de hac vita.

Habitis cautelis mōis et diſpoſitionibꝰ penitentiū in bona ſanitate. Videnduz eſt de penitentijs infirmoruz ⁊ decedentiuz de hac vita. Eſt igitur ſciendum ꝙ ſacerdos circa quelibet moriturum primo ad eū veniēs ita querat ſm conſiliuz Anſelmi. dicēs Chariſſime fili habes ne forte intētionē abſtinendi a pctis ſi ſupuixeris ⁊ de eis ſatiſfaciendi. Et ille dicat ꝙ ſic. Itez letaris ꝙ in fide xpiana decedis ⁊ ille reſpondeat. Etiaz. Itez fateris te nō ita bene vixiſſe ſicut debuiſſes. reſpondeat. fateor. Itez credis ꝙ ꝓpter te eſt mortuꝰ filiꝰ dei viui ihs xps. rñdeat. Etiā. Itē credis reſurrectiōez mortuoꝝ. rñdeat etiaz Tūc hortare infirmū dicēs. Age ergo pniaz dū eſt aīa in te habēdo veram ꝯtritionē. ⁊ ī morte xpi verā fiduciā cōſtitue huic morti te totū cōmitte: hac morte te totū ꝓtege ⁊ īuolue. Et cū dñs deꝰ tuꝰ voluerit te iudicare. ſ. iuxta pctā tua. dī. dñe mortez dñi nři ihu xpi obijcio īter me et iudiciū tuū. aliter tecū nō cōtendo.

Si dixerit deꝰ ꝙ mereris dānationē dic attēdo crucem dñi nři ihu xpi ⁊ nulla merita mea ipiuſqꝫ meritū offero ꝓ merito meo mō qđ ego habere debuiſſez nō habeo. Iſtis ſic habitis audiat eū ꝯfeſſionē: q̄ cū ꝯfeſſus fuerit nō eſt ei īponenda ꝗ̄titas penitentie ſꝫ īnoteſcēda. xxvj. q. vij. Ab infirmis. q̄ poſtq̄ꝫ cōualuerit illā penitētiaz ſeruare debebit. Dicat ergo ei ꝯfeſſor. Bone fili. ecce tu ꝓ iſtis pctis tm̄ deberes pati ſi ſupuiueres. Vñ ex quo iā nō potes ſatiſfacere ꝓ eis in pñti vita doleas ſaltē ꝗ̄tū potes roga tñ amicos ad faciēdū ꝓ te orōnes ⁊ elemoſynas. ſi aūt cōualueris accedas iterum ad me. ⁊ ego iniungā tibi penitentiā ſalutarē. Quare aūt innoteſcenda eſt penitētia taliter decedēti Archid. i. dicto. ca. Ab infirmis. dicit ꝙ ꝓpter duo ſcz vt ſciāt amici quā recōpenſatōez facere debeāt. ⁊ vt iſte ſciat q̄liter penitere debeat ſi ſupuixerit. Et idem ponit verba qualiter tales ſunt ammonēdi dicēs. Talia pctā q̄lia tu ꝑpetraſti tot annoꝝ a nob penitentiā accipiūt. ſed te interim quouſqꝫ euaſeris forte expectamꝰ. vt tūc tibi cōgruam penitentiaz imponam. ſi autem dominus noſter vite terminum tibi dare voluerit ꝑ auctoritatē Petri ⁊ pauli pricipis cui date ſunt claues regni celoruz abſoluo te a pctis tuis ꝑdictis. ⁊ ſacrificia ⁊ ꝓces. nec nō elemoſynas ⁊ ieiunia: necnō ⁊ cetera opa pietatis q̄ ꝓ te fiāt tibi profutura ī redēptionē aīe iudico ⁊c.

Quomodo ſacerdos ſe habere debeat erga infirmos.

VT aũt practicã habeat ſacerdos circa ꝑdicta ſic ꝓcedat. veniẽs ad infirmuꝫ ꝓmiſſis iſtis interrogationibus ſupradictis: audita cõfeſſiõe: nõ iniũgendo ſꝫ innoteſcẽdo pniaꝫ eo mõ ꝙ ſupra dictũ eſt ſic eũ abſoluat. Miſereat tui dñs omps ⁊ dimittat tibi pctã tua ⁊ ꝑducat te in vitã eternaꝫ. Dñs noſter ieſus xp̃us te abſoluat ab oibus pctis tuis ꝙ cõmiſiſti cogitatiõe: locutiõe ope: ⁊ omiſſiõe. et auctoritate dñi nr̃i ieſu xp̃i ꝙ fũgor in hac pte ego te abſoluo ab oibus ſentẽtijs excõicatõis minoris ⁊ maioris ab hoie vel a canone i te latis. ⁊ ab oibus pctis tuis dõ ⁊ mihi cõtritis ⁊ cõfeſſis aut oblitis. ⁊ reſtituo te in gremiũ ſctẽ matris eccl'ie ⁊ participatiõi ſacroꝝ. In noie pr̃is ⁊ fi. ⁊ ſ. ſ. amẽ. Si v̄o decedẽs hꝫ bullaꝫ papalẽ a pena ⁊ a culpa in agõe tũ tũc obſeruet forma bulle ⁊ abſoluat ſic. Et p̄mo tã i iſto caſu ꝙ̃ in oibus ſupradictis ꝓmittat decedẽs ſatiſfactionẽ oibus qbus tenet. vl' a qbus illicite aliqd recepit ꝑ vſuras: vel aliter iniuſte. Et hoc faciat ꝑ ſe ſi ſupuixerit ifra certũ tp̃s ſibi aſſignãdũ vel ꝑ ſuos heredes: qs tũc obliget ⁊ tũc deinde abſoluat p̄mittẽdo ſicut ꝓ̄us. Miſereat tui ⁊c. ⁊ aucte dñi nr̃i ieſu xp̃i ⁊ ſctoꝝ petri ⁊ pauli. ⁊ aucte dñi. N. pape mihi in hac pte vigore gr̃e tibi facte cõmiſſa. ego te abſoluo ab oibus ſentẽtijs excõicatiõis maioris vl' minoris ab hoie vl' a canone in te latis. concedoq; tibi oim pctoꝝ tuoꝝ de qbus cõtritus es et cõfeſſus plenã remiſſionẽ. In noie. p. ⁊ f. ⁊ ſ. ſ. Circa ꝑdicta tñ ẽ ſciẽduꝫ ꝙ qlibꝫ ſacerdos ſimplex i mortis articulo hꝫ plenã auctoritatẽ abſoluẽdi decedẽtẽ ab oibus excõicatiõibus ⁊ pctis ſeruata tñ forma eccl'ie. Vñ ꝙ̃tũcũq; vnus ſit excõicatus a iure vl' ab hoie: dũmõ fuerit i forma eccl'ie abſolutus ſepeliet i cimiterio niſi ius ſibi ſpecialiter denegaſſet ſepulturã ⁊ i hibuiſſet. vt ꝑꝫ de torneamẽtis ꝑ totũ. ⁊ ſic de alijs. Forã aũt eccl'ie circa iſtos ſeruãda ẽ hec. Primo ſi ẽ excõicatus ꝑ cõtumaciaꝫ ꝓmittat ſtare ⁊ parere iuri. ſi aũt eſt excõicatus ꝓ debito ꝓmittat ꝙ ꝙ̃cito cõualeat ſatiſfaciat creditori. ſiue ſint vſure ſiue rapine ſiue ſpolia ſiue qdcũq; aliud debitũ. Qd ſi cõtigerit eũ decedere tũc põat heredes ſuos vl' alios habẽtes ibi bonos fideiuſſores ſuos ꝙ ꝓ ipſo ſatiſfaciãt cũ effectu. ⁊ hoc ipſi fideiuſſores debẽt facere ⁊ ꝓmittere añq; abſoluat Dicẽdũ eſt etiã ei ꝙ ſi ſupuixerit ⁊ infra tp̃s ſibi aſſignatũ poſtq; ꝯualuerit: nõ ſatiſfecerit reincidit i ſentẽtiã eandẽ excõicatiõis. vt in. c. eos ꝙ. de ſen. excõ. li. vj. Si aũt eẽt paup ꝙ nõ poſſet facere vl' hr̃e fideiuſſores ſaltim ꝓmittat ꝙ poſtq; ad pinguiorẽ fortunã veniet vult ſatiſfacere ⁊ ſufficit de ſolutiõibus. Odoardus. Oibus aũt p̄miſſis ſacerdos corã teſtibus põt eũ ſepelire in cimiterio vel in ecclia eo mõ ꝙ dictũ eſt ſupra. Vñ ſic dicit Gre. papa. ix. c. vl. de ſepul. cuilibꝫ curato Parrochiano tuo ꝙ excõicatus eſt ꝑ mãifeſtis exceſſib9 videlꝫ ꝑ homicidio. icẽdio. violẽta manuũ iiectiõe in ꝑſonas eccl'aſticas: vl' eccliarũ violatiõe vel iceſtu.

dum ageret in extremis p p̄ſbyterū ſuū iuxta formā eccl'ie abſolutus nō debēt cimiteriū ⁊ alia eccl'iaſtica ſuffragia denegari: ſed eius heredes ⁊ ꝓpinq̄ ad q̄s bona ꝑuenerūt ipſi⁹: vt ꝓ eodē ſatiſfaciāt cēſura eccl'iaſtica ſūt cōpellēdi. Hec ibi. Et q̄ multi dubitāt vtrū talit̄ abſoluti i agōe poſtea debēt abſolui p iudicē ſupiorem: e q̄ fuerūt excōicati eſt ſciēduz q̄ ſi p̄dicti infirmi cōualeſcunt ⁊ faciūt ea q̄ eis iniungunt̄ nō debēt vlterius q̄rere vlteriorē abſolutionez ab aliq̄ iudice a q̄ fuerūt excōicati. ſed cōtenti erūt abſolutione ſimplicis ſacerdotis p quē fuerūt in agōe abſoluti alias enim ad q̄d valet illa forma circa eos obſeruata. Illa em̄ abſolutio circa eos facta dū tradebat̄ in agone lz nō deceſſerit eſt valida intātū ac ſi p illum iudicē p quez fuerūt excōicati fuiſſet facta. q̄ i tali articulo q̄lib3 ſacerdos ē papa. de pe. di. j. Quē penitet. ⁊ de ſen. excō. non dubites. ⁊ eo. ti. eos qui. li. vj. Sciat aūt ſacerdos q̄ abſoluit vſurariū vel raptorē vel incendiariū. ſacrilegū. homicidā. percuſſorem clerici. vel ſil'em in agone ſine forma ſupradicta. puta nō accepta ab eo ꝓmiſſiōe vl' cautōe fideiuſſoria ſufficienti q̄ ipſe ſol⁹ ſoluat illos q̄s negocium tangit. Tenetur em̄ ex quo nō ſatiſfecit forme ſtatute ab eccl'ia ⁊ illis ſubtraxit p̄ſonam contra quam reſtabat eis actio. Ad hoc facit cle. eos qui de ſepulturis. in fi. nec puta ipſum abſolutuz fuiſſe quo ad actionem: quia eccleſia nō habebit eum ꝓ abſoluto niſi alias ſacerdos ſatiſfaceret pro eo.

Regule q̄bus pctā mortalia atq3 vēialia ſūt cognoſcēda.

Expeditis modis congruis q̄bus ſe cōfeſſores circa audiendas cōfeſſiōes regere dn̄t. vtile iudicaui ꝯfeſſorib⁹ occaſiōez dar̄ aliquā cognoſcēdi ⁊ ſi nō certitudialit̄ cōiecturatiue tn̄ pctā mortalia ⁊ venialia. Pro q̄ p̄mo eſt ſciēdū q̄ pctm̄ mortale ſic diffinit̄. eſt cōmiſſio ſiue omiſſio volūtaria recte rōni ꝯtraria. rōne cuius ⁊ de p ſe ꝑditur gr̄a. Vn̄ ex hoc non plus accipe niſi q̄ pctm̄ mortale eſt cōuerſio inordinata p delectationē ad creaturā ſupra deū vel eq̄liter cū deo. Veniale aūt fit p delectationē in creatura citra deū vl' ſub deo: Et d̄r mortale q̄ſi magis dignū morte: q̄ infert mortē culpe ⁊ aufert vitam gr̄e. Veniale aūt q̄ venia dignum. Et cōmittit̄ veniale ex impotētia ⁊ inaduertētia ⁊ ignorātia. Et cū nullū iſtorū ꝓcedat ex malo ꝓpoſito ſiue malicia. ẽ d̄r venia dignuz. Ponā igit̄ aliquas regulas de noticia pctoꝝ mortaliū. Prima eſt q̄n̄cūq3 hō prefert creaturā creatori vt puta magis ei intēdēdo. ſibi plus credendo. de ipa plus cōfidēdo q̄3 de deo: aut ei maiorē honorē exhibēdo q̄3 do. ſilr̄ ei plus placēdo q̄3 deo. ⁊ mādatis eius prōptius obediēdo. aut ei ſubiiciēdo aut difficiliora ꝓ ea q̄3 ꝓ deo ſuſtinēdo plus in ea q̄3 in deo delectādo. aut ꝓ ea diuina mādata trāſgrediēdo. aut i ea ſufficiētiā ſuā ponēdo. tūc ſp p̄ſūit̄ mortale pctm̄. Ex hoc collige hoc notabile dictuz

q̄ qñ amor vel affectio ad creaturã ſiue ad ſe ſiue ad aliũ tantũ creſcit in hoie vel ẽ tã magna q̄ in ea cõſti-tuit̃ vltim⁹ finis: ſic q̄ aliq̄s nec ac-tu nec habitu ordinat illã creaturã nec eius dilectionẽ. aut etiã ſeipſꝫ ſꝫ deũ: ſꝫ vellet cũ tali creatura cõtẽta ri ⁊ nõ curat deũ offendere aut p̄cep ta eius trãſgredi ꝓpt̃ illã creaturã. vl' nõ curaret de btitudie dũmõ poſ ſet hic manere cũ tali creatura. oĩa iſta ſũt mortalia. q2 icludũt ↄtẽptũ dei lꝫ nõ formalẽ tñ interp̄tatiuũ ⁊ ẽ fruitio creature q̄ p̄ponit̃ deo. Hoc eſt ↄtra illos curiẽſes q̄ amore ama ſiaꝝ ſuaꝝ d̾bachati dicũt. O ſi tecũ poſſẽ in ꝑpetuũ manere nõ curarẽ ſi deus i celo reſideret ⁊ me hic tecũ di mitteret. O miſer oĩm miſeroꝝ infe liciſſime: q̄ nõ guſtaſti q̄ꝫ ſuauis eſt dñs ſperãtibus in ſe: ⁊ quãta p̄para uit diligẽtib⁹ ſe. Si tñ aliq̄s diligit creaturã pluſq̄ꝫ dꝫ: ſed tñ ꝓpter hoc deũ nollet offendere: aut eius amici ciã ꝑdere nec trãſgredi eius p̄ceptũ. aut eũ ꝓpter hoc d̾ſerere tũc nõ opꝫ q̄ ſit mortale. Scḋa reg'la qñ aliq̄d cõmittit̃ cõtra dilectiõnẽ dei vl' ꝓxi mi notabilit̃ tũc eſt mortale. Illud aũt eſt cõtra dilectionẽ dei: ⁊ qḋ vio lat̃ amicicia int̃ deũ ⁊ hoiem: vt cũ fit aliq̄d cõtra eius ꝓhibitionẽ vel qḋ ſibi diſplicet. Illud v̾o fit cõtra dilectõeꝫ ꝓximi qḋ hõ facit ꝓximo ⁊ tñ ſibi nollet hoc fieri iuxta illud. nõ facias alijs ⁊c̃. ⁊ qḋ tibi rõabilit̃ ⁊ ex d̾bito vis fieri ⁊c̃. Et põt ẽt attẽ di penes ſcãdalũ actiuũ qḋ ego infe ro ꝓximo meo ꝑ mala exẽpla. Sed q̄ꝫtũ iportat cõtra dilectionẽ: vel q̄ꝫ tum ſit illud ſcãdalum ab hoc q̄ ſit mortale nõ p̄ciſe d̾terminatũ eſt q2 in modico facere contra ꝓximum aut in paruo ſcãdalizare nõ eſt mor tale. Vñ q̄libet attẽdat ſeipm q̄d ſi bi vellet fieri. ⁊ q̄d ſibi nollet fieri. et ꝑ qḋ factũ ⁊ non factũ inter ſe ⁊ ꝓxi mum amiciciã quã ſimul habẽt ſol ueret. Tertia regula qñ aliq̄s cõmit tit vel omittit contra p̄ceptũ dei vel eccleſie vel legis nature. vel ſupioꝝ: ⁊ preſertim ſi ſunt precepta de neceſ ſitate ſalutis. vel facit cõtra votum publicum vel cõtra iuramẽtum lici tum: tale eſt mortale. Quarta regu la qñ aliquid fit vel omittit̃ contra ↄſciam vere vel falſe dictantẽ aliq̄d eſſe mortale vel contra conſcientiã formidantem ꝓbabiliter ⁊ dubitati ue an ſit mortale ſi conſcientia non ſit ſufficienter inſtructa. Quinta re-gula eſt de actibus intus manenti-bus qñ q̄dem quis habet ſolã cogi tationem de aliquo q̄ꝫtũcũq̄ꝫ turpẽ vel malam abſq̄ꝫ tñ cõplacentia ſeu delectatione vel cõſenſu: nunc nun-q̄ꝫ eſt peccatũ mortale: ſed vel venia le vel nullum. Qñ vero eſt cõſenſus in actum q̄ eſſet pctm̃ mortale tũc ſemper eſt mortale. q2 deus volun-tatem pro facto acceptat. Quando autem cum cogitatiõe aut compla centia eſt delectatio moroſa in ali-quod turpe ⁊ ſpecialiter in libidino ſis. tunc eſt mortale ſm dictũ Aug. eſto q̄ non ſit cõſenſus in actũ ſꝫ in ſolam moroſam delectationẽ. ⁊ hoc bñ eſt attendendũ. plures em̃ hic de cipiunt̃. Ex his ergo iã ponamus practicã d̾ ſingulis pctis mortalib⁹ Et p̄mo de ſupbia q̄ tunc eſt pctm̃ mortale ſm primã regulaꝫ quando

quis ſubtrahit ſe a ſubiectiõe ꝛ obi
dientia diuina. ꝛ totã vitaz ſuã ord
nat ad laudez humanã ꝛ ad vanam
gloriam. Talis em̄ ex quo nõ curat
hoc facere ad laudē dei ſed potius
humanã videt̄ hoīes plus diligere
q̄ꝫ deuz: q2 illis plus vult cõplacere
q̄ꝫ deo. Siľr eſt mortale ꝑ regulam
ſcðaz cuz q̄s pro ſua ſupbia faciēda
faciat extorq̄re paupes ꝓximos ꝑ
ſuis tunicis pompoſe faciēdis. Si
milit̄ cū q̄s nõ curat ſcādalizare ꝓ
ximos. ſicut ſunt mulieres ornātes
ſe q̄ prebēt occaſionē vidētibꝰ ad cõ
cupiſcendū eas Uel cuz q̄s p̄ſump
tuoſe trāſgredit̄ p̄cepta dei: vel pre
cepta legis nature vt faciens alteri
qđ ſibi diſplicet tūc eſt mortale ꝑ ter
tiā regulā. Qñ vo q̄s appeteret hu
manam laudē vel vanā gl'iam aliis
modis: tūc eſt veniale. Itē auaricia
eſt mortale pctm̄ ꝑ ſecundā regulaz
qñ aliquis appetit diuitias habe
re nõ curādo an per fraudē: menda
cia: vſuras: piuria. ꝑ ludos illicitos
vľ emptões vľ vēditões exercēs illi
citas vľ detinēdo debita alioꝝ: vel
mercedē ſuoꝝ ſuoꝝ peccat mortali
ter. ſiľr ꝑ p̄mā regulā ē pctm̄ morta
le ſi nimis magna ſpes ī eis ꝯſtituit̄
Eſt etiaz ꝑ tertiā regulaz pctm̄ mor
tale quando pro eis acquirēdis ne
gliguntur precepta ſalutis vt forzā
do die dominico vel feſtiuo. Item ꝑ
quartā regulā ſit peccatuz mortale
quando dubitat̄ de ꝯtractu an ſit li
citus: ꝛ tamen exercet̄. Quando ve
ro appetuntur diuitie pluſq̄ꝫ ſunt ne
ceſſe ſed tamen nollet eas acquirere
malo ꝛ iniuſto modo veniale eſt pec
catum ſm Aug. in li. de purgatorio
vel quando nollet offendere deum
nec in eis cõfidere tunc etiaz eſt ve
niale ꝛc. Itez gula eſt pctm̄ mortale
per primā regulam quādo quis tā
tam delectationē in comeſſatiõe vel
potatione habet q̄ ꝓpter ipſam nõ
curat deuz offendere aut miſſas ne
gligere vel ieiunia frangere. Itē quā
do homo grauat ſe potu itm̄ q̄ vſuz
rationis obmittat obliuiſcens vbi
ſit ꝛ reddit̄ vt beſtia: vel cū aliuz ſtu
dioſe inebriat. ꝛ hoc eſt pctm̄ morta
le ꝑ ſcðam regulā. Et hoc eſt verꝝ ſi
ſcit fortitudinem potus q2 ſi neſcit ꝛ
bibit exceſſiue cauſa ſeſſiõis vel col
lationis amicoꝝ ꝛ ſocioꝝ eſt venia
le. Itē ꝑ quartaz regulā eſt mortale
ſi q̄s cõtra ꝯſciam ſibi dictātem q2
talem potū bibere imoderate eſt de
ſtructio capitis: vel q2 hoc eſt pctm̄
tali die: vel q2 inde ſcandalū orit̄ eſt
pctm̄ mortale. Hoc attēdat p̄ſbiter
viſitās tabernas ex cuiꝰ viſitatione
ſcādalizāt̄ laici: ſi talis peccat mor
taliter iudicet ſe ipm̄. Si aūt q̄s co
medit vel bibit ex delectatiõe vel vl
tra mēſuram: vel p̄cioſos cibos ſu
mit ſed tñ nollet ipe ſibi ꝑ hoc ordi
nare aliq̄d ipedimētuz ſanitatis vel
ſalutis licet ei eueniat dolor capitis
vel infirmitas alia eſt veniale. Item
ira qñ ꝓcedit vſq̄ꝫ ad odiū proximi
ita q̄ vult notabilit̄ nocere ꝓximo i
rebus corpore vel honore eſt morta
le ꝑ ſcðaz regulā. ſi aūt ex ꝯmotiõe
ſubita vult malū ꝓximo nõ bñ deli
beratꝰ qđ tñ deliberatꝰ nõ faceret ē
nõ mortale. Itē iuidia q̄ eſt triſticia
de bono ꝓximi ſi ꝓcedit ex odio ꝑ
ſonali eſt pctm̄ mortale ꝑ ſcðam re
gulam vel ſi gaudet de malo proxi

mi ⁊ triſtatur de ipſius bono ⁊ tñ ex
hoc nullã hꝫ vtilitatẽ ſẽp eſt morta
le. Sed ſi ideo gaudet de malo ne
ſit ei nocuus. puta gaudet de ſui ini
mici depſſiõe vt ꝑ hoc ſit ſibi ad no
cendũ minꝰ potẽs hoc nõ eſt pctm̃
mortale. Siſr detrahẽs ⁊ infamãs
ex iuidia eſt mortale. Jtez luxuria q̃
eſt coitus oĩs extra thoꝝ matrimo-
nialez ſemꝑ eſt pctm̃ mortale. Siſr
concupiſcentia cũ delectatione mo-
roſa: vel cõſenſus in talem actũ. Et
omĩs actus turpis in locis impudi
cis vt oſcula ⁊ alia que verecũdare-
tur homo facere corã hominibꝰ ſũt
peccata mortalia. Similiter dicen-
dum eſt de amicicia et fauore viri et
mulieris. q̃dam dicũt ꝙ eſt mortale
pctm̃ eo modo videlicet dũ vnꝰ vult
cõplacere alteri in actibꝰ p̄ſcriptis
ſcꝫ oſculis motibꝰ ⁊ tactibꝰ inordina
tis dãs ſibi poteſtatẽ in ſe exercẽdi:
vel habẽs animũ paratũ ad hoc dũ
alter nollet exercere. Et tales ſtan-
tes in tali periculo vel ꝓpoſito non
ſunt in via ſalutis. Jtẽ accidia eſt te
diũ de diuinis rebꝰ ⁊ de rebus ſpũa
libus: vel tarditas ⁊ pigricia ad au
diendũ de deo ⁊ faciendũ ea q̃ ad de
uꝫ ſpectãt ⁊ eſt mortale. Vñ patet ꝙ
diſtractio cogitatio vl' occupatio ex
terior infra diuinũ officiũ eſt pecca-
tum accidie. Et ſi eſt ſtudioſa appli
catio ad talia imptinẽtia. ita ꝙ non
curet homo a ſe repellere hmõi cogi
tatiões et dimittere occupatiões eſt
mortale pctm̃. Et nota circa p̄dicta
ꝙ aliud eſt mortale. aliud veniale et
aliud criminale. vñ inter mortalia ⁊
criminalia eſt differentia ſicut inter
genus ⁊ ſpeciẽ: nam om̃e criminale
eſt mortale ſed non ecõuerſo: multa
em̃ mortalia ſunt que nõ ſunt crimi
nalia id eſt capitalia que nõ ĩducũt
decapitationeꝫ ſiue depoſitionẽ vel
exilium vel intruſionẽ carceris. licꝫ
quodãmodo om̃e pctm̃ vocetur cri
men. di. xxv. vnum orariũ. §. crimi-
nis appellatio. Primũ peccatuꝫ cri
minale eſt peccatũ hereſis: vt errare
in fide trinitatis. xxij. q. primũ. Se-
cundum eſt inceſtus: vt habet. xxx.
ij. q. vij. ca. Adulterium. ⁊ ca. flagi-
cia. Tertium eſt homicidium. l. di.
Placuit. Quartuꝫ crimẽ leſe maie
ſtatis. vj. q. j. ſi quis. iij. q. v. accuſa-
toribus. Quintũ crimen ſacrilegij.
ij. q. j. Jn primis requirẽdũ eſt. xvij.
q. iiij. Si quis in atria: et cap. frater
Sextum inceſtus. iij. q. iiij. conſan-
guineoꝝ. xxxv. q. iij. de inceſtis: ⁊ ea
deꝫ. q. viij. hec ſalubriter. Septimũ
cõſpiratio. xj. q. j. Conſpirationũ: et
ca. ſi q̃s clericoꝝ. Octauum adulte-
rium. xxij. q. vij. quid in omnibus et
eadem cauſa. q. iiij. Nonũ falſum te
ſtimoniũ. xxij. q. iiij. nõ periurabis.
vj. q. j. quicũqꝫ. Decimuꝫ eſt crimen
ſymonie reſpectu cuius om̃ia crimi
na pro nihilo reputant̄: vt de ſymo-
nia ſicut ſymoniaca. j. q. vij. ca. vlti.
Undecimũ eſt vſura. iiij. q. iij. pleri
qꝫ. Alia aũt pctã nõ vocant̄ crimina
lia qr nõ ſunt capitalia licꝫ mortalia
ſint: ſunt em̃ diſpẽſabilia ſine deco-
loratione ſtatꝰ eccl'ie. j. q. xij. diſpẽſa
tores. ⁊. c. ⁊ ſi illa. ẜm archi. xxv. di.
audire. Jtẽ pctã mortalia ſũt om̃ia
cõtra decẽ p̄cepta cõmiſſa q̃ enume
rat ap̄l's ad Ro. j. vt ydolatria. a-
uaricia. iuidia. contentio. dolus. ſu
ſurratio. detractio. ꝯtumelia. ſuper

bla. elatio. inuentio maloꝝ. inobe-
dientia. Nam qui talia agunt digni
ſunt morte. Item ad Gal'. v. enume-
rat alia dicēs. Manifeſta ſunt opa
carnis que ſunt fornicatio immūdi-
cia: impudicicia: luxuria: auaricia:
veneficia: inimicicie: contentiones:
emulationes: ire: diſſenſiōes: ſecte
inuidie: homicidia: ebrietates: come
ſationes. Et ſequit. Qui talia agūt
regnū dei nō conſequentur. Ad iſta
autē reducuntur oīa alia mortalia
Sꝫ peccata venialia enumerat Au
guſt. xxv. di. vt cū aliquis plus acci
pit i cibo vel potu ꝙ ſit neceſſe. plꝰ
loquit ꝙ oportet. plus placet ꝙ ex
pedit quotiēs pauperem importūe
petentē exaſperat vel ſi ſanus alijs
ieiunātibꝰ prādere voluit Aut ſom-
no deditus tardiꝰ ad eccleſiam ſur-
git: aut vxorē excepto deſiderio fili-
orum cognoſcit qđ tamē ſepe ē mor
tale quotiēs incarceratos tardiꝰ re
quiſierit vel infirmos nō viſitauerit
Si diſcordes nō cōcordare curauit
Si plus filiū vxorē vel ſeruū exaſpe
rauerit ſeu increpauerit aut correxe
rit. Si fuerit plus blāditus. i. adula
tus alicui ꝙ expedit. Si paupibus
eſuriētibus nimis delicatū cibū pre
parauit. Si in eccl'ia aut extra eccl'i
aꝫ iocoſis vel fabuloſis vel ocioſis
verbis inſtiterit. Si aliquid iurat in
caute qđ poſtea implere non poteſt
Uel cuꝫ ex facilitate vel temeritate
maledicit. Hec omīa pro tanto diu
tius ꝯtraximꝰ putātes multuꝫ eſſe
vtile circa hoc ſacramentū penitētie
cognoſcere pticulariter et ad oculū
illa ſine quorum cognitione nō be-
ne pōt expediri illud ſacramentum.

De ſacramento extreme vnctionis.

Infirmatur qs ex vob
inducat pſbiteros ec-
cleſie vt orent ſup euꝫ
vngentes eum oleo in
noīe dn̄i. Jaco. v. cap.
Quia vt dicit glo. de appel. ca. qua
fronte. homo ꝓpter peccatū citius
mori pſumit. xj. q. iij. Epi. ꝛ. xij. q. j
ca. ij. ꝛ. xxiij. q. iiij. Ea vindicta. Et
gloſa ordinaria ſup verbo themat
dicit ꝙ multi ꝓpter pctā plectūtur
morte corporis. Hinc ē ꝙ ſaluator
prouidēs de remedio contra pecca-
ta hominū ſanoꝝ vt de pnīa proui-
dere etiaꝫ eſt dignatus de remedijs
contra pctā hominū infirmoꝝ: vt
de extrema vnctione. p quā quidem
peccata venialia dimittūtur. ꝛ etiaꝫ
infirmitas corporis alleuiatur. Uñ
ſequitur i themate. Et oratio fidei
ſaluabit infirmum ꝛ alleuiabit eum
dn̄s. Glo. interlinearis id eſt ſi eum
contigerit mori ſic dimittentur. Et
bene hoc expreſſuꝫ eſt in apoſtolis.
De quibus dicitur. Mar. vj. ꝙ vn-
gebant oleo multos infirmos ꝛ ſa-
nabantur quod vtiqꝫ fit virtute hu-
ius ſacramenti. et non alia ſimpli-
ci vnctione. Nam apoſtoli tunc vn
gentes conferebant hoc ſacramen
tum a xpo eis preceptū. Uñ dicit ly
ra ſuper. Mar. vbi ſupra. ꝙ ex eo ꝙ
apoſtoli ſic vngebāt patet ꝙ vnctio
extrema que eſt infirmorum fuit in-
ſtituta a chriſto. qđ eſt ꝯtra multos
dicentes ꝙ Jacobꝰ aplus in verbis
pmiſſis eā inſtituiſſet qđ falſum eſt
cū nullus apl's aliqđ ſacrm̄ inſtitue

re potuit. ſed bene publicare potuit inſtitutū. Et hoc fecit iacobꝰ i v̾bis pmiſſis nr̄i thematis dicens. Infirmatur quis ex vob̄. &c. Unde dicit Tho. in. iiij. diſti. xxij. q. j. arg. iij. ꝙ oia ſacra xp̄us inſtituit p ſe: ſʒ q̄ ſunt difficiliora ad credendū illa p ſe promulgauit alia aūt ꝑuauit apoſtolis ꝓmulgāda ſicut extremā vnctionez ꝛ cōfirmationē. Uñ p iſta verba thematis nr̄i a iacobo fuit iſtud ſacr̄m ꝓmulgatū ꝛ nō iſtitutū. Diffinitur autez extrema vnctio ſic ſm̄ Scotū vbi ſupra eſt vnctio infirmi hoīs facta in partibus determinatis corporis cū oleo conſecrato ab ep̄o miniſtrata a ſacerdote certa verba cum intentione debita ꝓferēte ex inſtitutione diuina efficaciter ſignificans curationē venialiū. Ex qua diffinitione ſatis ptʒ euidēter a quo debeat iſtud ſacr̄m cōferri. ex qua materia ꝛ ſub qua forma de q̄bus p ordinez eſt videndū. Et primo ſciendū eſt ꝙ materia huius ſacramēti eſt oleum oliue ab ep̄o cōſecratum. Et nō eſt oleum balſami ſicut in cōfirmatōe. Cuius ratio eſt qꝛ q̄ habet exire de via non oportet ꝙ habeat odorem bone fame que p balſamū deſignaꝶ: ſed ſufficit ip̄m habere bonā conſciētiam. Nec pōt aliq̄s hoc ſacramentuʒ cōferre niſi ſacerdos. Et ſi aliꝰ confert nihil facit. Uñ in diffinitiōe diciꝶ a ſacerdote miniſtrata. Scd̄o ſciendū eſt de forma huiꝰ ſacramēti que eſt ſeptuplex ad ſeptē vnctiones principales. Circa qd̄ ſciendū ꝙ in quibuſdā eccl̄ijs diciꝶ iſta forma in collatione huius ſacramēti. Ungo oculos tuos oleo ſacrificato. In nomine p̄ris ꝛ filij ꝛ ſp̄ūſſācti. Similiꝶ vngo nares &c. et conſequēter labia manus ꝛ pedes. Sed in rei veritate iſta v̾ba nō ſunt vera forma huiꝰ ſacramēti: ſed bene ſunt diſpoſitio ad formā. Forma aūt huius ſacramenti vera eſt hec. Per iſtā ſacrā vnctionem ꝛ per iſtam ſacratiſſimā benedictionem indulgeat tibi dñs q̄cquid deliquiſti p viſuʒ. ſiſr reſumendo ſuper aures. nares. labia. manꝰ ꝛ pedes. Licet aūt in hoc ſacro fiāt multe vnctiones. vltima tn̄ vnctio. ſ. in pedibus eſt forma reſpectu oīm precedentium ꝛ agit in virtute oīm. Et ideo in vltima gr̄a infundiꝶ que effectum ſacramēti p̄bet. Uñ ſm̄ Tho. in. iiij. di. xxiij. Si iam alique partes eſſent inūcte ꝛ presbiter deficeret ſicut ꝯtigit in peſtilentia. qd̄ factū eſt nō debet iterari: ſed vnctiones q̄ reſtant per alium ſacerdotem debent cōpleri. Sint ergo presbiteri cauti vt de cetero corrigant libros ſuos ꝛ agendas. In quibus communiter habent formam ſacramenti huius per illa verba. Ungo oculos tuos vel nares tuas &c. Iſtud enim ſacramentuʒ conferꝶ p modum ſuffragij ſm̄ Tho. ꝛ ideo datur p ſolam oratiōnē: ꝛ p verba optatiui modi. Uñ dixit Jacobus in verbis thematis. Inducāt p̄ſbiteros vt orēt ꝓ eo. illa vero v̾ba. Ungo ocl̄os tuos &c. nō ſunt de ſubſtātia ſacramēti de bene eſſe ſm̄ Pe. de tharan. diſti. xviij. ꝛ Tho. in. iiij. q. iiij. arg. ij. Quibꝰ aūt ꝯferendū ſit hoc ſacramētū. Reſpōdeo ꝙ ſolū ē dandū infirmis et nūq̄ȝ ſanis. nihil em̄ efficit in eis. Et hoc ptʒ ex diffinitōne prius data in qua

dicitur q hoc ſacramētū eſt infirmi
hois. Nec dꝫ dari infirmis iſtud ſa
cramētū ex periculo exterioris vio-
lentie puta armoꝝ vel ſubmerſiōis
ſm doctorē ſubtilē in. iiij. diſt. xxiij.
Et ex hoc ſoluo vnū dubiū de quo
cum audirē ſententiarū libros dubi
tabat a lectoribus ⁊ a formatis bac
calarijs ſacre theologie an valeat
vulneratis vel ſubmergēdis hoc ſa
cramentū. Patet em̄ q nō dico em̄
ꝓbabiliter q ſi qs eſt vulneratus et
ex vulneribus inflictis incidit in in-
firmitatem longā ex qua deſperat
de vita ſua: puto q ei ſit dandū ſed
alias recent vulnerato iā decedenti
non eſt dandū. Similiter ſuſpendē-
do vel ſubmergēdo nō eſt dandum.
qꝛ illi nō dicūtur infirmi: nec moriū
tur ex defectu nature: ſed ex euentu
fortune ſm Petrū Item nō dꝫ dari
pueris furioſis ⁊ amētibus q̄ prius
nō petierūt hoc ſacramētū. Si qs
tn̄ ſenio deficeret ſubito in articulo
mortis pōt ei dari hoc ſacramentū.
Sed tn̄ adultis vſum rōnis habēti
bus nō dat niſi petāt ſpāliter: ſed tn̄
q̄ in vita ſua habuit bonū ꝓpoſitū
oia ſacramēta ſuſcipiēdi ſibi neceſ-
ſaria vel vtilia: etiā ſi amitteret loq-
lā vngat in noīe xpi. Nō dꝫ etiā qs
inungi ſepius in eadē infirmitate
niſi eadē infirmitas vltra annum ꝓ
trahat. ita q vno anno in eadem in
firmitate nullus bis inungat. ne ſa-
cramētū iſtō vileſcat. Iterat tn̄ hoc
ſacrm̄ in diuerſis infirmitatibus vl
in eadem recidiua: qꝛ nō hꝫ effectū
ꝑpetuum. eo q ſanitas corporis et
mentis q̄ ſunt eius effectus reitera-
ri poſſunt. ⁊ amitti ⁊ recuperari. De
bet autem fieri vnctio ſup organis
qnq ſenſuum q̄ ſunt quaſi prime ra
dices peccandi. Vn̄ oculi vngunt
ꝓpter viſum quo peccamus. Aures
ꝓpter auditum. Nares ꝓpter odo-
ratum. Labia ꝓpter guſtum. Ma-
nus ꝓpter tactum. Pedes vero ꝓ
pter vim motiuā. qd nō eſt de neceſſi
tate. Cor aūt non vngat. qꝛ eſt pͥnci
pium imediatū vite. ⁊ remotū actio
nis: nec genitalia ꝓpter immūdiciā
⁊ reuerētiam ſacramenti. nec lingua
ꝓpter abhomiatione. Itē ſꝫ Tho.
mutilati inungi debēt quāto ꝓpin-
quius poſſunt circa partes q̄ inun-
gi debuerāt. qꝛ q̄uis nō habēt mē-
bra tn̄ habent potentias q̄ illis mē-
bris debent saltē in radice. ⁊ ideo in
terius peccare poſſunt ꝑ ea q̄ ad eos
ꝑtinēt. Et effectus extreme vnctio-
nis ſm Tho. eſt qdam ſanatio ſpūa
lis q̄ datur cōtra quādam debilita-
tem vel ineptitudinem que in nobis
reliquitur ex peccato actuali vel ori
ginali. contra quā debilitatem ho
mo roboratur per hoc ſacramentū.
Et quia hoc robur ſeu fortitudo
gratiam facit ſecum non compatit
peccatum. ideo ex cōſequenti ſi īue-
nit peccatum aliqd veniale vel mor
tale ablutū quo ad culpā tollit: dum
modo nō ponat obex parte recipiē
tis. Scdarius aūt effectꝰ eius ē cor
poralis ſanitas. Sed diceres q̄re
non ſemper homo infirmus vnctus
ſurgit de infirmitate ſed ſepius mo-
ritur: Rn̄deo q cum in iſto ſacro ſa
nitas eſt effectus ſecundarius. ⁊ iō
non datur niſi ſm q expedit ad ſa-
nitatem ſpiritualem: quia tūc ſemp
eam inducit dummodo nō ſit impe

dimentū ex parte recipiētis. Vñ pa
tet ꝙ vnctꝰ in extremis ſi non ſurgit
ab infirmitate illa per illā vnctionē
ſignū eſt ꝙ ſanitas corporalis eſt ſi
bi nociua: ⁊ vult deus potius eū ſic
habere infirmū ꝙ̃ ſanū. vel ſignum
eſt ꝙ infirmus nō bene diſpoſitꝰ eſt
in ꝯſcientia. ita ꝙ adhuc aliquid hꝫ
quod impedit ne ſanitas corporalis
ſibi reſtituat̄. al's raro fallit. In hoc
eñ ſacro vnctio exterior eſt ſacramē
tū: ſed res ſacramēti eſt ſanitas cor
poris ⁊ aīe. res aūt et ſacramētū eſt
vnctio ſpūalis interior. i. mentis io
cūditas vel ſolaciū. Poteſt aūt hoc
ſacramentū ſacerdos cōferre cū vno
clerico q̄ ſibi reſpondeat ad orōnes
⁊ ad pſalmos qui ibi dicūtur. Si tñ
caret clerico poteſt ſolꝰ expedire to
tum ſm̄ vvilhelmū ⁊ Hoſtiē. Si au
tem vngitur ſacerdos non eſt opus
clerico q̄ reſpondeat ad pſalmos et
ad orōnes. ſed ipſemet reſpōdeat ſo
lus dicēs cū dicit̄ in letania. Sācta
maria. ora ꝓ me. Sancte petre. ora
pro me. ⁊c̄. Similiter cum dicit̄. A
morte perpetua: rñdeat. libera nos
domine. Nec vngant̄ ſacerdoti ma
nus in palmis interioribꝰ: qꝛ ibi vn
cte ſunt per epm̄ in ordinibꝰ: ſed ex
terius vngant̄ in ſuꝑficie. De hoc ta
mē nō eſt magna vis qualitercunqꝫ
faciat ſꝫ tñ illud ſecurius eſt ⁊ tutiꝰ.
Practica huiꝰ ſacramēti eſt facilis
Naꝫ ꝑmittit ſacerdos primo veni
ens in domū infirmi ſeptē pſalmos
penitētiales cū letania. Demū q̄rat
ab infirmo ſi poſtulat ſacram vncti
onem. Tertio dicit orationes poſi
tas ī libello ad hoc cōgruas. Quar
to vngit euꝫ forma ſupradicta. Qui
to tergit cum ſtupa canapi. vel lini
loca vncta ⁊ proijcit in ignem. Sex
to lauat manus ſale ⁊ aqua: ⁊ ſimili
ter proijcit ad ignem. Septimo alli
gat loca illa mūdo pāniculo vſqꝫ ad
tertiam diem: que tertia die cōburē
tur. Octauo relinquit ſignum paſſi
onis xp̄i. in cuiꝰ virtute iſtud ſacra
mentum ſicut ⁊ alia habet virtuteꝫ
ſanatiuā aīe ⁊ corporis.

De ſacramento ordinis.

Regale ſacerdotium:
gens ſctā pplꝰs acq̄ſi
tionis. j. Pe. ij. Et ſi
xp̄us deſcendēs de ce
lo ad terras humanū
genus nō ſolū a ſeruitute diabolica
redemit et libertati ac dignitati reſti
tuit. iuxta illud. Non ſumꝰ eñ filij
ancille ſed libere qua libertate libe
rauit nos xp̄us ad. Gal'. iiij. ⁊ Joh.
viij. Si filius vos liberauerit vere li
beri eritis. multo tamē meliori mo
do ſtatum ſacerdotaleꝫ in illa liber
tate extulit ⁊ dignificauit. ita vt nō
ſolum ipſi ſacerdotes ſint liberi mo
do cōmuni vt ceteri homines in cō
munione vnius fidei ⁊ participatio
ne ſacramentoꝝ ſed etiaꝫ ꝙ ſint qua
ſi duces preſides ⁊ reges diſpēſato
res ⁊ rectores diuinoꝝ myſterioꝝ
vnde dicuntur ſacerdotes quaſi ſa
cri duces vel ſacra dātes. vel ſacra
menta ſacrificātes ſeu ꝯſecrātes qđ
vtiqꝫ maximū eſt ⁊ excedens cōmu
neꝫ ſtatū fideliū. Unde merito Pe
trus neſciens eos cōparare alijs ꝙ̃
excellentiſſimis perſonis in congre
gatione fidelium ſcilicet regibus di
cit. Regale ſacerdotium. Ne ergo

ſacerdotes putarent̄ eſſe tm̄ nobilio res vt reges additur gēs ſctā.ſ.ſpecialiter ſctificata dño ihū xpo. et ne leuis reputatiõis in ſctitate eſtimarent̄ vt ceteri ſubiūxit. pplus acqſitionis.i.ſpecialiter acqſit⁹ ⁊ deo ap propriatus. Non em̄ ſacerdotes ſolum ſunt ppl's dei:⁊ oues paſcue ei⁹ iure creationis: vt om̄es hoīes nec redemptiõis ſolū. vt oēs xpiani.ſʒ iure ſpecialiſſimo ⁊ peculiari q̄ vocauit eos vt virtutes ei⁹ nūcient. vt dicit̄.j. Pe.ij. Quib⁹ non ſupra homines ſolū:ſed ſup ipſuʒ quodāmodo dedit poteſtateʒ. dādo videlicet eis ptātem cõſecrandi ⁊ conficiendi corp⁹ ſuū ⁊ ſanguineʒ vt dʒ Math. xxvj. Circa igitur ſacr̄m ordinis ſacerdotalis videndū ē primo de ſubſtantialib⁹. Scd̃o de accidentalib⁹. Tertio de cautelis. Quantū ad primū ſciendū ꝙ ordo ſic diffinit̄ p magiſtrum ſententiaꝝ.li.iiij. di.xxiiij. ē ſignaculuʒ quoddā eccl'ie per quod ſpūalis ptās traditur ordinato. Ita etiaʒ diffinit Hugo de ſctõ victore. Ordo aūt ſacerdotalis ſm doctorē ſic diffinit̄ in ſpecie. Ordo eſt inſtitutio in gradu eccl'ie ſimpliciter ꝑmi nente diſponēs habētem ad cõficiēduʒ euchariſtie ſacr̄m facta ab ep̄o per certa v̄ba cū intentione debita proferēte. Et in ipſa ordinatõne q̄ddaʒ eſt ſacr̄m tm̄. vt ptās q̄ traditur quoddaʒ res tm̄. vt gr̄a q̄ confertur quoddā res ⁊ ſacr̄m. vt caracter qui imprimit̄ in ſingulis ordinib⁹ vt ſtatim patebit. Sūt autem ſex de ſubſtantia huius ſacramēti. Primū ē ptās ordinantis: q2 opʒ vt ſit ep̄us. Scd̃m eſt materia.ſ. vnctio in ſacer dotibus:⁊ tactus illoꝝ que ſunt tāgenda. Tertiū eſt forma verborum. Quartuʒ eſt ſex⁹ virilis. q2 femina ordinari nō pōt: nec recipit caracterem ordinis ſi milleſies ordinaret̄. Cuius ratio eſt ſm Tho. q2 cuʒ in ſacerdotio debeat ſignificari eminentia gradus. ⁊ femina tenet ſtatū ſubiectionis:ideo nō eſt apta ad ſuſcipiendū hoc ſacr̄m. Quintū eſt intentio debita: vt ep̄s intendat cõferre:⁊ clericus ſuſcipere. Sextum eſt: ꝙ ordinādus ſit prius baptizatus. al's nō ſuſciperet hoc ſacr̄m: q2 fundamentū oīm ſacroꝝ ⁊ ianua eſt baptiſm⁹. Ubi aūt fundamentū deeſt nihil deſup edificari pōt. de preſbitero non baptizato.c.miſerāte.⁊.c. veniēs. Caracter auteʒ cõfirmationis nō preexigit̄ de neceſſitate:ſʒ de cõgruo. Ulterius eſt ſciendū ꝙ ſeptem ſunt ordines. Prim⁹ eſt oſtiariatus:cui⁹ eſt cuſtodire locū cõfectionis ſacroꝝ ab īmundis.ſ. infidelibus ⁊ excõicatis. Scd̃us eſt lectoratus:cui⁹ eſt legere ꝓphetias ad inſtruendū illos q̄ volunt credere. Et ideo ſm Thomā ꝓphetie quaſi prima rudimēta eis legenda cõmittuntur. Tertius eſt exorciſtaꝝ quoꝝ eſt arctare demones ꝑ adiurationē ne dn̄ent̄ in corpore nõdum baptizato Quart⁹ ē accolitoꝝ:quoꝝ eſt ꝑſentare materiaʒ: vrceolū cū aq̄ ⁊ vino et lumen accēdere. Alij v̄o enumerant adhuc alios duos ordines ſcʒ pſalmiſtaꝝ ⁊ cātoꝝ. q̄ tm̄ ſm Tho. in iiij. di.xxiiij. q.iiij. arg.ij. nō ſunt ordines:nec ſunt illa noīa ordinuʒ ſed officiorūʒ. tm̄ inter ordines large acceptos computantur. Et iſti vocā-

tur minores ordines quos poſſunt abbates benedicti cõferre incluſiue vſq ad lectoratum. vt.lxix. diſt. qm̃ videm⁹. vbi glo. dicit q poſſunt facere pſalmiſtã: oſtiariũ ⁊ lectorez. et hoc licet abbati in ſuo monaſterio. Exorciſtã vero aut accolitũ facere nõ licet: q2 iſti duo per ſolum epm fiunt. vt dr ibidez in.c.non opz. Hec fuit ſnia Hugonis ⁊ laurentij quos ſequit̃ archi. ibidẽ. Idez tenẽt Raymũdus ⁊ Goffredus in ſentẽtijs eorum. de epo q renũciauit epatui. et põt abbas taliter ordinare ſupradictos non ſolũ in qt̃tuor tẽporib⁹: ſ3 etiaz dieb⁹ dñicis ſed tm̃ in ſuo monaſterio. al's alteri faceret preiudiciuz. Iſtã aũt habet ptãtez abbas nõ ſolũ ex ordine: ſ3 ex ptãte bñdictõis Unde licet abbas nõ cõſecrat⁹ manuz ĩponere nõ põt ordinato. vt in. ca. qm̃ videm⁹. ⁊ c. nõ opz. ⁊ c. cũ cõtingat. de eta. et qua. or. tñ manũ benedictionis põt ĩponere. de ſupplẽda negligentia prelatoꝝ. c. j. ſ. recipiendo ꝓfeſſos. ⁊ ſic nõ põt ordinẽ cõferre: niſi ſit bñdict⁹. De hoc iã determinatũ eſt de ꝑuilegijs. c. abbates. li. vj. ⁊ de collatiõib⁹. ibidẽ. immo pſalmiſtã ⁊ cãtorẽ põt ordinare ſimplex ſacerdos. vt. xxiij. di. vbi dr Pſalmiſta ⁊ cantor pñt abſq ſcientia epi ſola iuſſione pſbiteri officiuz ſuſcipe cãtandi. dicẽte ſibi pſbitero. vide vt qd ore cãtes corde credas. ⁊ qd corde credis opib⁹ approbes. Laurenti⁹ etiã. xcij. di. nõ lic3. exponit hoc. c. cu3 dr ĩ eo officiũ cantãdi ſuſcipe. i. ſuſcepti officij executionẽ. Quod etiã ꝓbat Hoſt. ĩ ſumma de ordinatis ab epo q renũciauit epatui circa principiũ. Ray. vo in ſumma eodẽ titu. notauit hoc ĩtelligendũ de ſacerdotib⁹ curã hñtib⁹. q ſoli hoc pñt. videt̃ tñ q cũ nec alios ordines poſſet qs exeq ſine licẽtia ei⁹ ita nec aliqd ſpecialitatis in pſalmiſta hic ĩtroducat̃. S3. Inno. Berñ. ⁊ Petrus de ſamprana dicunt hoc poſſe quẽlibet ſacerdotẽ. et hãc vltimã ſniaz approbat archi. in ꝑdicto ca. pſalmiſta. Utrũ aũt infigat̃ caracter aie ꝑ hmõi ordinẽ dicit ibidẽ archidiacon⁹ q nemo ſcit ⁊ iõ ꝑcutiẽſ talẽ nõ icidit canonẽ. Or vt dicit vicẽti⁹. hic ordo nõ eſt de pricipalib⁹: nec dr ordo ꝓprie ſ3 large ⁊ iſtã ſententiã tenẽt theologi q dicũt pſalmiſtatũ cantoriatũ ⁊ epatũ nõ eſſe ordines. Credit tñ archid. vbi ſupra q ꝑcutiens pſalmiſtã icidit canonem: nec ſuꝑ eũ ſeclare iudiciũ põt habere ptãtez: ⁊ dicit q ſi obmittat̃ ordo iſte ⁊ conferat̃ lectoratus ⁊ accolitatus non eſt repetend⁹. Hoſtiẽ. tamẽ in. ca. contingit de etate ⁊ qualitate ordi. dicit q ſit repetendus. Hec de iſtis. Deinde ſequuntur ſacri ordines qui dicuntur maiores. Prim⁹ eſt ſubdiaconat⁹. ad quem pertinet oblationes recipere ab offerẽtib⁹: ⁊ eas diacono offerre. itẽ legere epl'a3 ⁊c. Scd's ẽ diaconat⁹ ad quẽ ꝑtinet hoſtias ordinare in altari. ſilr̃ legere euangeliũ. Tertius ẽ pſbiterat⁹. ad quẽ pertinet cõſecrare corp⁹ xpi ⁊ ſanguinẽ. ⁊ hic ẽ act⁹ principalis. alius autem conſequens ſc3 ſoluere ⁊ ligare per quẽ actũ ꝑparatur corpus xpi miſticũ ſcilicet fideles xpiani. vt ſint apti ad corpus xpi veru3. De epiſcopatu aũt an ſit ordo eſt di

uerſitas inter theologos ⁊ iuriſtas
Nã theologi dicũt eũ nõ eſſe ordinẽ
Iuriſte ꝟo cõmuniter tenẽt ꝙ ſit or
do de q̃ Jo. an. i nouella ſixti notat
pulchre circa ꝓhemiũ. Et hoc idẽ
tenet doctor ſubtilis in. iiij. ſen. di.
xxiiij. ar. ij. In q̃libꝫ aũt ordine cara
cter imprimitur cũ eis ꝑ epiſcopuꝫ
porrigit̃ liber cũ forma verborũ. ac
colito cũ datur candelabrũ: ſubdia
cono cũ dat̃ calix vacuus cuꝫ alijs
vaſis quoꝝ vſus eſt in cõfectiõe eu
chariſtie. Diacono ⁊ preſbytero qñ
ẽps imponit manũ capiti. ⁊ hec im
poſitio ꝯfert plenitudinẽ grẽ Tho.
tñ dicit di. xxiiij. q. v. ar. ij. ꝙ ſubdia
cono imprimit̃ character in datione
calicis tm̃ cuius actus ꝑncipalis ẽ
circa vaſa tm̃ ⁊ nõ circa contenta in
vaſis Vñ nõ põt tãgere corpus xp̄i
ſine neceſſitate magna. Sed actus
diaconi nec eſt ſup vaſa tm̃ nec ſup
cõtenta in vaſis: q2 ille eſt ſacerdotꝫ:
ſꝫ eſt ſup corpus cõtentũ in vaſe tm̃
Vñ eius eſt diſpenſare corpus xp̄i
in patena ⁊ ſanguinem in calice. iõ
poteſtas eius ad actuꝫ nõ potuit ex
ꝑmi ꝑ dationem vaſis tm̃ nec mate
rie tm̃: ſed exprimit̃ ꝑ actum in hoc
ꝙ dat̃ ſibi liber euãgelioꝝ ⁊ in hac
datione impꝛimit̃ caracter ſm Tho.
vbi ſupra dicẽs ꝙ cõtractus iſte in
ſtrumẽtoꝝ taliũ eſt de eſſentia ſacri
q2 dr̃ accipe hoc aut illud. Impoſi
tio aũt manus nõ eſt de neceſſitate
⁊ ſubſtãtia huius ſacramenti. vt de
ſacramentis iterandis. c. vl. Et licꝫ
iſti caracteres in eſſentia diſtingant̃
tñ in fine vniuntur: q2 ad vltimũ ca
racterem pſbyteratus. ſm Pe. in.
iiij. di. xxiiij. q. ij. ar. j. ⁊ Jo. pariſien
ſis. nõ eſt credẽdũ ꝙ caracter vnius
ordinis ꝓſupponat caracterẽ alteri
us ordinis. Nam vt dicit Tho. vbi
ſupra in ꝓmitiua eccl'ia aliq̃ ordina
bant̃ ad pſbyteros: qui tñ prius in
feriores ordines nõ acceperunt ⁊ tñ
poterãt q̃ inferiores: ſꝫ hodie ſtatu
it eccl'ia vt nõ ingerat ſe quis ad ma
iores q̃ prius in minoribus officijs
ſe nõ humiliauit. ideo hoc eſt de cõ
gruitate ⁊ non de neceſſitate. Et no
ta ſm Tho. in. iiij. di. xxiiij. q. ij. ar.
ij. ꝙ ẽps ꝑmo ꝓparat ordinandos
ꝑ tria. ſcꝫ ꝑ bñdictionem ꝑ quã diui
nis officijs mancipantur. ꝑ manus
impoſitionẽ: ꝑ quam dat̃ plenitudo
gratie ꝑ quam ad magna ſũt idonei
⁊ ſolis diaconis ⁊ pſbyteris fit ma
nus impoſitio. tertio ꝑ vnctionem
ad aliqđ ſacramentũ tangendũ qđ
fit ſolis ſacerdotibus q̃ ꝓprijs ma
nibus tangunt corpus xp̄i. Vnde
etiã calix ⁊ patena vngunt̃.

De accidentibꝰ huius ſacri.

Est aũt ſciendũ ꝙ illa
dicunt̃ accidẽtalia ſa
cramẽti q̃ reqrunt̃ de
cõgruitate ⁊ nõ de ne
ceſſitate ſacri. Cõgru
um eſt ergo ꝑmũ vt non ordinet̃ q̃s
ad ſacros ordines niſi habeat etatẽ
legitimaꝫ. Etas aũt ꝑ ſubdiacono
eſt. xx. annoꝝ. ꝑ pſbytero. xxv. ⁊ po
nitur in clemẽtina ꝺ etate ⁊ qualita
te ꝑficiendoꝝ. ca. generalem. Et vt
notat Jo. an. in ca. ⁊ tui. de ꝑbẽdis.
li. vj. in glo. iiij. non eſt opus ſeruare
interſticia longa tempoꝝ in ordini
bus ſuſcipiendis ſicut prius. vñ ha
bens etatem legitimã laicus in car

niſi priuſq̄ pōt cantare miſſam in ſacerdotio cōſtitutus in feſto paſche. Si tñ q̄s in minori etate recipit hoc ſacramētū: tenet ſed peccat ⁊ dz ſuſpendi ab executiōe ipſius ⁊ ordinator a collatiōe ordinum ⁊ cum hoc pōt cōpelli vt ſibi ꝓuideat d̄ aliquo bñficio: vt de temp. or. ca. vel nō eſt. Hoc em̄ ꝙ quis imꝑfectis annis diſcretiōis recipiat ſacr̄m ordinis. lz ſm Thomā ſit ꝓpter honeſtatem ſacramēti inſtitutū. ita vt iā ſit ex neceſſitate p̄cepti non tñ eſt ex neceſſitate ſacramēti. Vñ ſi ordo ſacer cōfertur puero carenti vſu rōnis tenet q̄ꝫtū ex vi ſacramēti. Dicit tñ Tho. ꝙ in illis ſacris vbi actus ſuſcipiētis req̄ritur: ibi vſus rōnis eſt de neceſſitate ſacramēti. ſicut in penitentia ⁊ matrimonio Sed in q̄bꝫ actus ſuſcipiētis nō requirit̄ vſus etiā rōnis non eſt de neceſſitate ſacr̄i ſicut eſt in ordine ſacro vbi ſolū ſp̄ualis poteſtas datur ⁊ ideo vſus rōnis nō requiritur. Sciendū ꝙ licet laicus ignarus nihil ſciens de lr̄a ordinem poſſet ſacrū ſuſcipe q̄ꝫtum eſt ex vi ſacramēti. peccat tñ grauiter ep̄us cōferēs tali ordinē ſacrum. Nā dicit Tho. ꝙ tenetur ordinandus ſcire q̄ d̄ ꝑtinet ad eius officiū. ſm magis ⁊ minus. Vñ ſacerdos religioſus ex quo recipit poteſtatem tm̄ ſuper corpus chriſti verū conſecrandi. ideo ſufficit ꝙ ſolum ſciat illa q̄ requirūtur ad conſecrationē corporis chriſti. Curatus autem vt plebanus tenetur plus ſcire quia ꝓmouetur ſuper corpus chriſti myſticum: quod eſt eccleſia. Vñ debet ſcire ea que ſpectant ad populū. Ad ep̄m vero pertinet ſcire etiā difficiles q̄ſtiones ſacre ſcripture Q̄d ergo dr̄ ꝙ d̄ ſubſtantia ſacri ordinis ſunt eloquia diuina. vt dr̄. xxxviij. di. Om̄es pſallentes. exponendū eſt nō de ſubſtantia ordinis ſed de ſubſtātia executiōis. qr ſcz talis exeq̄ nō pōt ſacrū ordinē niſi ſciat illud q̄d ad illū ordinē ſpectat exequendum. Itē licet ſex t̄pa anni ſunt deputata ad cōferendū ordines. tñ hoc nō eſt de ſubſtātia ſm Ray. ⁊ hoc exp̄ſſum eſt de tēpo. or. Sane. Congruū tñ valde eſt vt non alijs niſi p̄dictis ſex t̄pibus cōferantur. ſ. q̄ttuor t̄pibus ſingulis. ſabbato ſitiētes. ⁊ ſabbato paſche vt dr̄ di. lxxv. c. vl. Pōt tñ ep̄s conferre minores ordines diebus dñicis ſed nō multis ne videat̄ generalē ordiatiōnē facere: vt de tēpo. or. de eo. Idō autem ſabbato cōferunt̄ ſacri ordines qr ſabbatū ſignificat requiem ꝑ q̄d ſignificat̄ ꝙ q̄ ordinat̄ ad ſacros ordines irreuocabiliter trāſit de labore in requiem. puta de labore ſecularīū negocioꝝ ad requiem: ad vacandum ſp̄ualibus. vt dr̄. lxxxviij. diſt. fornicari. Poſſunt etiam cōferri ordines ſacri in die dñico mane. ita tamen ꝙ ordināđus ⁊ ordinator continuent ieiunium p̄cedentis ſabbati quia tunc mane dominice diei trahitur ad ſabbatum ꝓpter continuationem ieiunij: ſed hoc non faciat epiſcopus ſine neceſſitate: vt ſi forte īfirmaret̄ ſabbato poteſt differre in craſtinum. Et intellige de vno ⁊ eodem ordine non de diuerſis. Nam nullus debet ſuſcipe duos ordines. vel minorem ⁊ vnum ſacrum in eiſdem quattuor t̄pibus. Pena autē

ordinatoꝝ extra dicta tēpora eſt ſu-
ſpēſio ab executione illius ordinis
quē ſuſcepit vt de tēpo.or.c.ij. Po-
teſt tñ cū eis diſpenſari vt miniſtrēt
impoſita eis penitentia vt in ca. Cō
ſultationi.ibidē. Ordinator vero de
bet ꝓuari auctoritate ordinandi: vt
ibidem patet.

De cautelis hic obſeruādiſ.

ET primo caueat epi-
ſcopus ne ordinet ali
enum clericum vel lai
cū: vt de tempo.or.cū
nullus li.vj. Quod ſi
fecerit ꝑ annū a collatiōe ordinum
eſt ſuſpendendus Et interim clerici
ſui abſqꝫ licentia ſua a vicinis epīs
poſſunt ordinari: vt patꝫ de tempo.
or.li.vj. Clerici vō q̄ ſine ꝓprij epi
licentia ordinant̄ ab executiōe ordi
num ſuſpendant̄. tamen epīs poteſt
cū eis diſpēſare.ix.q.ij. lugduneñ.
de tempo.ordina. ꝙ tranſlationem
Secundo caueat epiſcopus ne or-
dinet aliquem ad ſacros ordines ſi-
ne titulo: alias ſolus ei ꝓuidere te-
nebitur de beneficio. Tertio caue-
at ne ordinet per ſymoniam: vt de
ſymonia.per totum. nec ſolus. epi-
ſcopus ſed etiam notarius non de-
bet formatas vendere.de ſymonia.
ca.j. Quarto caueat ordinādus ne
recipiat ordinem aliquēꝫ ab epiſco-
po quem ſcit ſymoniace in ordine ſu
ſceptum: ſiue ſit occultum ſiue ma-
nifeſtum: quia non recipit executio-
nem: ⁊ indiget diſpenſatione.j.q.j.
qui a ſymoniacis. Dicit tamē Tho
mas.ij.ij.q.viij. ꝙ ſi eſſet ſymonia
cus alia ex cauſa poſſꝫ ab eo recipe
re ordines dummō ſit occultum qꝛ
talis epiſcopus nō eſt ſuſpenſus ad
alios ſed ad ſe tantum. Quinto ca-
ueat ordinandus ne tempore ordi-
nationis ſit in pctō mortali. nā mor
taliter peccaret. diſtin.xl.multi. Et
idem ſctūs Tho. in.iiij. diſt.xxiiij.
Nec talis poteſt vti ordine ſic ſuſce-
pto ſm ipſum quia facit contra p̄ce
ptum illō. Deutero.xvj. Juſte quod
iuſtum eſt exequaris. Unde talis
quotiens talem actum exercet ſem-
ꝑ peccat mortaliter. Dicit tñ Tho.
ibidem ꝙ ſubditus hmōi ordinati
in pctō mortali tenetur ab eo recipe
re ſacr̄ꝫ ſi eſt occultum: ⁊ hoc q̄ꝫdiu
toleratur ab ecclīa. Tñ dicit idē. Non
eſt tutum talem ad aliquem actum
ſui ordinis exequendū inducere du
rante cōſcientia ꝙ iſte ſit in peccato
mortali: quā tñ deponere poſſet: qꝛ
in inſtāti hō poſſꝫ a diuina grā emē
dari. Sexto caueat clericus ne ordi
netur ſine examine. alias dr̄ furtiue
ordinatus ſm Hoſtien. vt.lxiiij.di.
extra conſciam: nec ꝓſunt ei forma
torie. ſi tñ eſt dignus ⁊ notus nihil
obeſt: qꝛ tales nō ſunt examinandi.
Archid.xxiiij.di.c.nullus. Sꝫ ſi eſt
indign⁹ deponi dꝫ. de corpore vicia
tis. Expoſuiſti. Si etiā ſit ignotus
q̄ꝫuis dignus deponi dꝫ.xxiiij.di.c.
vl. ⁊ multo fortius ſi eſt indignus.l.
di.ex penitentibus. Debet etiam cō
fiteri publice epō ſuo crimia ſeu no-
toria impedimēta iuris vel facti. vt
ibidem dicitur. Si autem ſubticet
talia etiā poſt pniam impediunt ex
ecutionem. Nec etiam ſuſcipiat ali-
quem ordinem ſupiorem omiſſo in-
feriori: qꝛ hoc eſt ꝑ ſaltum ꝓmoueri

Et talis debꝫ deponi: ſi hoc faceret ex malicia: ſecus ſi ex ignorãtia vel negligẽtia. di. xlviij. ſicut olim. Ex diſpenſatiõe tñ epi ad obmiſſum ordinez põt ꝓmoueri: ſed in ſuſcepto prius nõ miniſtrabit. Datur autẽ gratia gratũ faciẽs in hoc ſacr̃o ꝙ neceſſaria eſt nõ ſolũ ad digne ſuſcipiẽdũ ſacr̃m: ſed etiã ad digne miniſtrãdũ ſm Tho. ꝛ Petruꝫ in. iiij. di. xxiiij.

De ſacramẽto matrimonij.

PRopter fornicationez habeat quiſqꝫ vxorem ſuaꝫ. j. ad Cho. vij. ꝛ. xxxij. q. ij. ca. his ita. Licet matrimonium i ſtatu innocẽtie ſit inſtitutũ in officiũ nature. hoc eſt i ꝓpagationẽ ꝛ multiplicationem ꝓlis ad dei cultũ: qꝛ tñ natura lapſa viciata eſt ex originali peccato. adeo vt ſalcem ꝓpriã in meſſem nõ vereatur mittere alienam. q̃rens indifferenter quãcũqꝫ feminam cũ qua fornicationis expleat peccatum. Ideo magnus doctor gentiuꝫ p̃dicator ꝛ rector ꝓuidens de remedio dicit: vt ꝓpter fornicationem euitandam vnuſqꝫſqꝫ habeat vxorem ſuaꝫ per quod damnat peccatuꝫ fornicationis ꝛ cõmendat ſtatum matrimonij coniugalis In quibus ỽbis primo apoſtolus ſuadet vitare fornicationem. ibi ꝓpter fornicationem. ſcđo conſulit remedij adhibitionem: qꝛ habeat vxorẽ ſuã Per p̃mum damnatur error illorũ ꝙ dicunt ſimplicem fornicationem non eſſe peccatum allegantes ſctõs patres ſcꝫ Abrahaꝫ Jacob Dauid ꝛ alios qui habebant concubinas: nec tñ illa fornicatio imputata ẽ ad peccatum. Quibus reſpõdetur ſm Tho. in. iiij. ſenten. di. xxxiij. q. iiij. qꝛ q̃libet fornicatio extra matrimonium ꝙ tollit debitã ordinationem parentis ad ꝓlem quã natura ex cõcubitu intendit eſt pctm̃. ideo ſm ipſum ſine dubio ſimplex fornicatio ẽ peccatum mortale. etiã ſi lex ſcripta non eſſet. quod eſt multuꝫ notabile Ubicunqꝫ aũt legimus aliquos patres habuiſſe concubinas illud fuit ꝑ ſpeciali diſpenſatione ſpũſſancti. ꝛ ad deſignandũ aliquid Hoc enim ꝙ filij Jacob ex liberis ꝛ ancillis fuerunt heredes deſignat ꝙ xp̃o in baptiſmo naſcũtur filij ꝛ heredes per bonos ꝛ malos miniſtros. Sic etiã alia oĩa in p̃dictis patribus ad myſteriũ ꝑtinent. vt habetur latius. xxxij. q. iij. ca. j. ij. ꝛ. iij. De quo cui placet ſufficiẽter informari videat notata mea ſup. vj. precepto. ſ. Nõ mechaberis. Per ſcđm damnatur bigamia cum đr habeat vxorem ſuam. ſi ſic vnam tm̃. non plures ſimul. Unde ſaluator repetens illud Geneſis. ij. Erunt duo in carne vna. Mat. xix. dicit. Itaqꝫ iã nõ ſũt duo ſꝫ vna caro.

De ſpõſalibꝰ hic prius agitur.

CIrca iſtud ſacr̃m p̃mo videdũ eſt de ſubſtãtialibus. ſcđo de accidẽtalibus tertio đ cautelis Quantũ ad primũ ſciendum ꝙ q̃dam ſunt accidẽtalia matrimonij. ſcꝫ ſponſalia. ꝛ ideo de ipſis primo videndum eſt. ſecundo quid ſit matrimoniuꝫ. tertio que requiruntur ad matrimonium: quarꝫ

to que impediunt ſpm. Quantū ad
primū ſponſalia ſm Frāciſcū de ſa
rabellis ſup rubrica de ſponſalibus
ſic diffiniunt. ſunt futurarꝫ nuptiarꝫ
ſeu matrimonij promiſſio. Et diffi-
nitio illa trahit ex canone. xxx. q. v.
noſtrates. Dicunt a ſpōdeo. des. qꝫ
vt dicit Caſpar de caldarijs. ꝙ oliꝫ
ſponſus ꝛ ſponſa mittebāt cautiōes
quibus ſpondebāt ſe in iura matri-
monij conſentire. ꝛ fideiuſſores da-
bant qbus id ſe obſeruaturos obli-
gabant. Quādoqꝫ etiam ſponſalia
dicūtur matrimoniū ſed tunc debēt
intelligi ſi ſunt ſponſalia de preſenti
Et fiunt ſponſalia quattuor modis
Primo nuda promiſſione. vt cū dr:
promitto te ducere in vxorē. Scđo
datis arris ſponſalicijs: vt pecunie
vel alterius rei. Tertio anuli ſubar-
ratione. Quarto interueniente iura
mento: vt cū alter alteri iurat dicēs.
Juro ꝙ te in vxorem ducere volo.
Quomodocūqꝫ ergo quis iſtorum
quattuor modorū promittit ducere
aliquā ꝛ poſtea nō curat peccat mor
taliter: niſi legitimū impedimētū in
terueniat. Sciēdum tñ ꝙ ſi ſponſi ſi
bijnuicē diſplicēt ꝛ diſſentiūt ſi ſpō
ſalia nō fuerit iurata poſſunt ſe mu
tuo abſoluere. Unñ notāt doctores
in. c. ꝑterea. de ſponſalib⁹. vbi inter
ceteros Jacobus de alberga notat
ꝙ quando eccleſia videt ꝙ ſponſi ſi
bijnuicem diſplicēt debet diſſimula
re: id eſt nō debet cogere ſponſum et
ſponſam ad perficiendū matrimoni
um propter maluꝫ qđ poſſet inde ꝓ
uenire ſcilicet vxoricidiū vel mutua
adulteria cōtrahentiū. Et hoc pla
cet Caſpar. Si autē tñ alter diſſen-
tit dicit Goffred⁹ ꝙ ex quo alter diſ
ſentit diſſentiens preciſe compellit
donec in eodem ſtatu permanet. ſed
ſi cuꝫ alio cōtraxerit ꝑ verba de pre
ſenti ceſſabit coactio Jbidem vult
Innocē. ti. de ſponſalibus. An autē
ſpōſalia iurata poſſunt mutuo par-
tium diſſenſu diſſolui: licet antiqui
doctores dubitēt de hoc: moderni
vero expedierunt iſtuꝫ caſuꝫ. Unde
Uincentius in ca. preterea de ſpon
ſalibus. ponit diſtinguēdo an iura-
mentū dirigat in deum an in hoīem
Primo caſu nullus pōt abſoluere:
niſi deus. Scđo caſu homo cui iu-
ratur pōt abſoluere. Tūc aūt dirigi
tur in deuꝫ ſm. Jo. an. qñ is q̄ iurat
magis intēdit placere deo q̄ hoīb⁹
ſiue ſit in faciendo aliqđ meritoriuꝫ
ſiue in abſtinendo ab aliquo illicito
Exemplū primi iuraui abbati itra-
re monaſterium. hoc eñ tñ deū cō-
cernit nō abbatem. Unñ abbas non
poteſt me abſoluere a iuramēto Si
militer iuraui non occidere hoīem
ꝛc. Ad hoīem autem tunc dirigitur
ſi iuraui tibi ſcribere libruꝫ. ab hoc
enim tu potes me abſoluere quia te
ſolum cōcernit hoc opus. Licet eñ
oīe iuramentum concernat deum
principaliter quia per religionē ꝑ-
mittit: tñ quia concernit cōmodum
eius cui iuratur pōt ab eo dimitti.
de iureiurādo. c. j. Jdē etiam tenet.
Caſpar dicens. ꝙ ſponſalia etiaꝫ iu
rata mutuo diſſenſu tolluntur. quia
ſublata obligatione ſublatum eſt iu
ramentum. ſicut dicitur de ſtatuto ꝛ
iurato. ꝛ notatur de prebendis. dile
cto. Facit ad hoc regula. qđ fauore
lib. vj. Et notatur. xxxj. q. iij. c. j. in

glo.penultima. vbi dicit ꝙ parentes ſicut poſſunt frãgere ſponſalia filioꝝ: ſic ⁊ iuramẽta remittere. Cõcludo ergo ⁊ dico ſm Franciſcum de ſarabellis ꝙ ſi aliqͦs iurat ſpõſe eius intuitu poteſt ſpõſa ipm abſoluere. ſecus ſi intuitu dei ſeu ob pietatẽ: vt cũ ſponſus eſſet diues ⁊ ſpõſa pauperrima. Tamen dicit Franciſcus ꝙ etiã in hoc caſu poteſt eũ ſponſa abſoluere. quia licet iurauit intuitu dei. tamẽ ex quo cõmodum cõcernit ſponſam ipſa poteſt remittere predicta. ⁊ ſic generaliter obſuatur. Nam eccleſia ſe nõ intromittit de ſponſalibus de futuro. nec ad inſtantiã alterius partis. Ambobꝰ ergo diſſentiẽtibus etiã ſi iuraſſent mutuo ſe poſſunt abſoluere. Et nota ꝙ etas ſeu tẽpus ꝯtrahendi ſpõſalia vtrobiqꝫ eſt ſeptẽnium. Unde ſpõſatio que fit in quinqꝫ vel ſex annis nulla eſt. vt de deſponſatiõe impuberũ. litteras. Nã ex talibus ſpõſalibus inducit publice honeſtatis iuſticia. Eſt aũt publica honeſtas ſm Franciſcũ in ca. iuuenis de ſpõſalibus impedimentũ: qđ nec ex cõſanguinitate nec ex affinitate procedit. ſed ex quadã honeſtate q̃ in matrimonijs cõſideranda eſt. vt ille q̃ prius cõtraxit ſpõſalia cuꝫ aliqua: ipſa mortua nõ ducat aliam cõſanguineã ipſiusinfra quartũ gradũ. vt in. c. ad audientiã. vt de ſponſalibus. c. j. li. vj. Ratio aũt huius cõſtitutionis eſt qꝛ experiẽtia docuit graues rixas ⁊ inimicicias inter cõſanguineos oriri: quãdo vni deſpõſatam aliquis de conſanguinitate ſponſi procurat habere. Similiter quando quis conſanguineã ſponſe ſue ipſa mortua cum qua nondum perfecerat matrimoniũ vult ducere non eſt honeſtum. cũ per hoc quaſi duo conſanguinei videntur vni mulieri copulari. quod honeſtas prohibet. Uerũtamen ius cõmune eſt ꝙ ſi qͦs deſponſat puellã ante ſeptẽ ãnos ſi interim ipſe moritur poteſt eam frater ſuus ducere. Similiter ſi moreretur illa puella ãte ſeptimũ annũ vir duceret eius ſororẽ aut matrem. Et hoc totum habes de ſpõſatione impuberum. litteras. Sunt aũt octo caſus in quibus ſoluũtur ſponſalia. Primus ſi alter ſponſorum poſt deſponſationẽ trãſeat ad religionem. qđ etiam poteſt facere cõtracto matrimonio ante copulã carnalem. tunc enim mulier poteſt alteri nubere quaſi poſt mortẽ viri: quia religio eſt quedaꝫ mors ſcđm Tho. in. iiij. di. xxvij. q. iij. Secundus quando ſponſus ſe abſentat ꝑ longũ tempus ſponſa cum alio poteſt contrahere. Tertius ſi alter eorum incurrat lepram vel paraliſim Quartus ſi superuenerit affinitas: vel quia ſponſus cognouit conſanguineaꝫ ſponſe. Quintus ſi mutuo ſe abſoluunt. Sextus ſi alter eoruꝫ fuerit medio tempore fornicatus: quia tunc redditur alteri ſuſpectus de fide poſtea ſeruanda. Septimꝰ ſi ſponſus cum alia contrahit ꝑverba de preſenti vel etiam de futuro: cum copula carnali. Si tamen cõtrahit cum prima ſine iuramẽto. cũ ſecunda cum iuramento debet adherere prime: et penitere de ꝑiurio. Octauus quãdo quis impubes cõ

traxit ſponſalia: ⁊ venit ad etatē adultam ⁊ petit abſolui a vinculo ſpōſalium: ⁊ ſibi dari licentiaꝫ nubēdi. In oībus autē iſtis caſibus debent ſpōſalia auctoritate eccl'ie abſolui: preterq̄ꝫ in pmo. quinto et ſexto. in quibus ſoluuntur ipſo iure. Addit etiā nonū caſuꝫ Hoſti. ſ. ſi fama eſt ꝙ īter eos eſt canonicū īpedimētū.

De diffinitiōe matrimonij.

Conſequēter de matrimonio ſciendū ꝙ ipm ſic diffinit. Matrimoniū eſt viri ⁊ mulieris cōiunctio indiuiduaꝫ conſuetudinē vite retinēs. Iſta diffinitio tradit. xxvij. q. ij. ca. j. Per hoc ꝙ dicit viri ⁊ mulieris excluditur vir cū viro. vel mulier cū muliere. vel vni⁹ viri cū multis mulieribus. quia talis cōiunctio nō cauſat matrimoniū ſed peccatuꝫ. Dicitur etiā cōiunctio. ſ. amoris matrimonialis. Dicitur etiā indiuiduā vite conſuetudinē retinēs. qđ eſt tantuꝫ dicere ꝙ neuter eoꝝ abſq̄ꝫ alterius conſenſu poteſt cōtinentiam ꝓfiteri vel orationi vacare: nec ſe alteri copulare: ſed ſibiinuicē ſeruare fidē ⁊ debiti redditionem mutuam Similiter debent eis mutuo de neceſſitatibus ꝓuidere ⁊ ſubuenire inuicē Et hoc intelligendum eſt totum de matrimonio copula carnali cōſummato: q2 nō cōſummatū tali copula poteſt ſeparari per ingreſſum religionis. vt de ſpōſalibus cōmiſſum. Intelligitur etiā hoc de matrimōio fidelium: quia matrimonium infidelium poteſt ſeparari altero tranſeunte ad fidem. Ratio autem beati Thome. in. iiij. diſtinctio. xxiiij. q. j. Quare cōiunctio matrimonij eſt inſeparabilis vſq̄ꝫ ad mortē inter homines ⁊ non inter alia aīalia eſt hec. Quia alioꝝ animaliū filij poſſunt ſibi victū ſtatim habere vel ſaltem ad eoꝝ ſuſtentationē vnū ſufficit ſicut eſt de vacca equa aſina ⁊ ſimilibus ⁊ ideo ibi nō eſt certa ꝯiunctio certi maſculi ad certā feminam nec etiā neceſſaria diuturna cōiunctio. eo ꝙ femina in eis ſufficit ad educādū fetum ſine maſculo. In his autē quoꝝ filij indigent vtriuſq̄ꝫ. ſ. tā patris q̄ꝫ matris ſuſtētatiōe aliud eſt. Similiter vbi inuenitur aliqua determinatio q̄ꝫtū ad tps ſuſtentationis ⁊ educationis ſicut in auibus. Vñ paſſeres turtures ⁊ colūbe habent determinatas feminas: q2 habent educare pullos ⁊ alter eoꝝ nō ſufficeret ad q̄rendum victū cuꝫ ⁊ ſe equaliter nutrire debeant. Non aūt ſic eſt in hoībus vbi filius indiget cura parentū ad magnū tēpus. Et ergo matrimonialis ꝯiunctio inter ſolos hoīes dicitur indiuiſibilis ſꝫ totā vitam alterius cōiugis. Oportet eñ filium generari. educari. nutriri. ⁊ doceri. ⁊ ſibi de neceſſarijs vite a parentibus ꝓuideri eo ꝙ iuxta apl'm oportet patres filijs theſaurizare. ij. ad Cho. Iſta aūt req̄rūt magnum tps. Et quo ad hoc dicit Lyra ſup Mat. xix. ca. ꝙ matrimonium non ſoluꝫ eſt de iure diuino ſed etiā de iure naturali: quia natura dictat ꝙ vir ⁊ mulier cohabitēt ſimul ꝑ totam vitam ad educandum ⁊ ꝓmouendum ꝓlem vſq̄ꝫ ad ꝑfectum

ſtatum virtutis. Dicitur autem matrimonium potius q̄ patrimoniū: q2 maxima onera ſunt in matre q̄ i viro. Et dicitur a matre quaſi matris munium q2 munitur a matre: ⁊ dat mulieribus eſſe matres. Et q2 etiam finis principalis matrimonij eſt bonū plis. in cuius pcuratione mater magis laborat. ⁊ iō ab ipſa d̄ noiatur. Fuit aūt matrimonium inſtitutum a deo in ſtatu innocētie: vt d2 d̄ voto. c. j. li. vj. Et hoc p illa verba. Hoc nunc os ex oſſibus meis q̄ verba adam ſpūſctō illuſtratus dixit. Gene. ij. in fi. ⁊. xxvij. q. ij. lex diuina. Et p hoc reprobatur illa opinio que dicit q2 matrimonium ſit inſtitutum a deo illis verbis. Creſcite ⁊ multiplicamini: quod videt̄ inconueniens cum etiam illa v̄ba p̄us dixerat deus non ſolum ad homines ſed etiam ad beſtias. Geñ. j. Et q̄uis matrimonium etiam ſit inſtitutuz tempore moyſi. ⁊ tpe xpi. hoc fuit tamē diuerſis reſpectibus. Nam vt dicit Tho. di. xxvj. in. iiij. ſ3 q2 ordinat̄ ad generationē plis q̄ erat neceſſaria etiā ante peccatum inſtitutum eſt a deo in ſtatu innocentie. in hoc q2 deus formauit mulierem in adiutorium viri. ⁊ hoc modo dicit̄ in officium fuiſſe inſtitutum. S3 q̄tum eſt in remediuz pctī fuit inſtitutum poſt pctm̄ tempore legis nature. Scd̄m aūt determinationē pſonarum habuit inſtitutionem in lege moyſi: vbi nō niſi de certis tribub9 copulabant̄. Sed ſ̄m q2 repreſentat cōiunctionē xpi ⁊ eccleſie ſic habuit inſtitutionē in lege noua. Et ſ3 hoc dicitur ſacrm̄ noue legis. Et ex hoc habetur q2 due p̄ncipales ſunt cauſe inſtitutionis matrimonij. ſ. educatio plis ad cultū diuinuz: ⁊ vitande fornicationis cauſa. Alie ſūt multe cauſe minus p̄ncipales. ſ. pulchritudo vxoris: diuitie: reformatio pacis. Et pter iſtas cauſas ſi etiam ducatur vxor ſeruatis verbis d̄ preſenti tenet matrimoniū. Sciendū autē ex quo vt d2. vij. ethicorum in actu carnali priuat̄ homo magno bono. ſ. vſu rōnis q2 vt dic̄ philoſophus. Talis actus furatur intellectū ſapientis. Et vt dicit Aug. xvj. li. de trini. ipſa voluptas carnalis qua maior in voluptatibus carnalibus nequit inueniri momento ipſo tpis q̄ ad eius peruenitur extremum: pene omnis acies ⁊ vis rōnis obruitur. Nullus aūt ſ̄m rectam rōnem d3 ſe obligare ad aliqđ in q̄ tantum maluz patit̄: niſi ſit aliquod bonum recōpenſans iſtud dānum. Vñ a ſctis patribus ponunt̄ excuſantia illum actum tam dānoſum. ſ. bonuz fidei. plis. ⁊ ſacramenti. Fides hic ſumpta: eſt fidelitas ſiue iuſticia ad actū ad quez obligat ſe. ſ. vt ille non q̄rat aliam: nec econuerſo. Silr̄ bonum plis obligat quo ad cultum diuinū. ſ. vt religioſe. i. ſancte ⁊ deuote educatur. Bonum autem ſacri eſt illa indiſſolubilitas inter viruz ⁊ mulierem. ⁊ ſignat indiſſolubilitatem cōiunctionis xpi ⁊ eccl'ie: ⁊ hoc eſt bonū itrīſecū mr̄imōij: q2 pfectio p̄ma ē formalis. Pria aūt duo bona. ſ. fides ⁊ ples ſūt bōa extrīſeca mr̄imōij. Ex his pt3 q2 ex q̄ vt dictū ē ſacrm̄ eſt bonū excuſans iſtū actū videt̄ q2 actus iſte mr̄imonialis nō ſolū ē bo

nus: ſed etiam ſanctus quam ſancti
tatem habet ex indiuiſibilitate con-
iunctionis: ſm quā ſignificat cōiun
ctionez xpi ⁊ eccl'ie. Ita etiam dicit
Tho. in diſti. xxxj. in. iiij. q. iiij. Ex
quibus oib' infertur ſm Bonauē.
ibidez. ij. principali. q. ij. q' qui coit
cauſa fornicationis vitādē in vxore
ne ſcz vxor fornicet' ſic reddendo de
bitum nullo modo peccat: ſed ma-
gis meret' q2 exercet op' iuſticie hoc
eſt fidei ad quam tenetur. ⁊ ideo oīs
culpa excuſatur. Si vero coit cauſa
fornicationis vitande in ſeipſo. ſcz
ne ip̄e ſolus fornicet' i hoc peccat ve
nialiter: ⁊ hoc ſi nō pulſatur a carne
Nā ex quo nō pōt procreare ꝓlem.
nec propter eā procreandū coīt nec
cōpellitur ab vxore ad reddendum
debituz. aliqua ſupfluitas eſt ibi et
ideo peccat: ſed venialiter. immo di
ci pōt ſm Pe. de tharā. in. iiij. diſti.
xxx. q. iiij. prīcipali. q. ij. ar. j. q' que
rens delectationem in cōiuge ſiſten
do tn̄ intra fines matrimonij. ſ. quā
do cum altera muliere id nō faceret
veniale eſt pctm̄. licet etiam fiat cau
ſa explēde libidinis. Sed ſi querat
delectationem in ea nō vt in cōiuge
ſed vt in alia muliere quacunqȝ tunc
eſt pctm̄ mortale Hoc eſt cōtra Hu
gonem. xxxj. q. j. Quomodo. vbi di
cit vſuz matrimonij nō poſſe imple
ri ſine peccato ſaltem veniali: quia
poteſt etiā eſſe matrimoniū cum fit
bono intuitu ſicut fuiſſet in ſtatu in-
nocētie ſm Franciſcū in rubrica de
ſponſalibus. Hoc idem inuit Joh.
an. i glo. ſuper cap. alma. de ſen. ex.
lib. vj. ſuper verbo ſacramentis. vbi
dicit q' datur gratia per iſtud ſacra
mentum. ſed nō ſicut per alia ſacra-
menta. Confertur aūt in hoc ſacra-
mēto gratia adiuuās ad illa opera
que in matrimonio req̄runt'. Ratio
ſm Tho. in. iiij. di. xxvj. q. iiij. quia
vbicunqȝ diuinitus datur facultas
aliquid faciendi. dant' etiaz auxilia
ſine quibus nō pōt conuenienter vti
illa facultate: ſed in matrimonio da
tur diuinitus facultas vtendi vxore
et per cōſequens dat' grā qua idem
cōuenienter fieri poſſit. Hec ſanct'.
Tho. Et ꝑ hoc reprobat' glo. j. q. j.
Quicq̄d. Etiam dicit doctor ſubti
lis q' effectus iſtius ſacramēti ſunt
due gratie in aīabus cōtrahentiuz.
et hoc niſi ſit obex mortalis peccati
Etenī non ſufficit ad grām ꝑcipien
dam q' cōtrahēs nō ſit fictus reſpe
ctu ſacramenti. i. q' non ficte recipe
re intendit: ſed oportet q' prius pe-
nituerit: quia illud ſacramentuz nō
dat penitentiam. Eſt ergo vnus et
totalis effectus iſtius ſacramēti ſci-
licet gratioſa coitio animoꝝ. Hec
doctor ſubtilis. Pro iſto dicto ē. c.
vnicum de ſacra vnctiōe. Ulterius
eſt ſciendū de illis que requirunt
ad matrimoniuz vt ſit verum. Pri-
mo requiritur etas debita perſona-
rum contrahentiuz. Nam vir debet
eſſe. xiiij. annorum. ⁊ femina. xij. an
norum. Unde ſicut ſpōſalia infra ſe
ptimū annū nō tenent. ſic matrimo-
niuz etiā non tenet infra. xiiij. annuz
Quantūcunqȝ eī fuerit matrimo-
niuz de verbo de preſenti infra. xiiij.
annū. nihilominus nō eſt aliud niſi
ſponſalia de futuro vſqȝ ad. xiiij. an
nuz. Et iſta poſſunt rūpi poſtqȝ ſpō
ſi vel alter illoꝝ venerit ad debitam

etatez. Scdo requirit cōſenſus mutuus contrahentiū perſonaꝝ ꝑ verba de preſenti. Cōſenſus aūt ille ſm Bona. in. iiij. di. xxviij. debet eſſe in mutuaz corporis poteſtatē. Verba aūt de preſenti ſunt iſta ex parte viri Accipio ego te in meā vxorez. Verba aūt mulieris ſunt iſta. Ego te accipio in meū virū. Et ſunt iſta vba neceſſaria qꝛ ſacramentū eſt res ſenſibilis. ꝛ ideo in eo reqritur ſignū expreſſiuū que expreſſio cōuenientius ſit ꝑ vba de preſenti. vñ ꝛ iſte cōſenſus pōt bene per alia verba expediri vel exprimi inter hoīes vſitata que iſtis eqpollent dicēdo. Conſentio in te tanq̄ꝫ in vxorē. Similiter ſi preceſſit interrogatio inter aliquos de cōtrahendo. Si alter eoꝝ dicat. volo te de cetero habere in vxorē. Et illa rñdet. Et ego te volo habere in virum. Vel volo q̄ tu ſis vxor mea. ꝛ illa. ꝛ ego habeo te ꝓ viro. In omibus talibus cōtrahit matrimoniū. Sed ſi diceres. volo te accipe in vxorem vel volo in te cōſentire tanq̄ꝫ in vxorē non eſſet matrimoniū. Silr ſi dicat vir. promitto q̄ te nō dimittā ꝓ meliori vel pro peiori. etiā iudicāduz ē ꝓ matrimonio. Itē ſi poſt datam fidem dicāt aliq̄ bibamus noīe matrimonij et oſculemur nos. vvilhelmus dicit q̄ nō eſt matrimoniuz niſi vellent ꝑ hoc recedere a ſpōſalibus ꝛ cōtrahere de preſenti qꝛ illud dictū ſignificat futurū matrimoniū ſed ſi diceres bibam⁹ pro matrimonio cōtracto eſſet matrimoniū. Frāciſcus tñ dicit q̄ illa vba bibamus noīe matrimonij ſunt confeſſio veri matrimonij: ꝛ ergo eſt matrimoniū

In oibus aūt iſtis vbi verba dubia ſunt recurrendū eſt ad intentionem cōtrahentiū ꝛ ad cōmunē verboruꝫ vulgariū intelligentiā. Unde credo q̄ per illa vba ſponſi interrogati. ſ. in polonia dicēdo. M. placet tibi habere. K. in vxorem. illo reſpondēte. placet. ꝛ mulier interrogata reſpondeat ſimiliter. contrahat veꝝ matrimoniū. ar. c. ex litteris de ſpōſalib⁹ Nam ꝑ illa verba oēs in polonia intelligunt cōtrahi matrimonium. Ergo ſi ſic vicini cōmuniter intelligunt debent etiā cōtrahentibus illa verba facere eundē ſenſuz. Nā vt dicunt doctores in. cap. ex litteris. de ſponſalib⁹. in talib⁹ recurrendum ē ad intellectū vicinoꝝ. Hoc approbat. Frāciſcus ibidez. Et dicit Ho. q̄ q̄uis alter nō intellexit ad litterā vel linguā. ſi tamē intellexit affectū vel ſenſuz nutu vel ſigno ſufficit. Et nō refert an nutu vel lingua intelligatur. ar. de trāſlatione inter corporalia. xliij. di. ſi rector. Vñ ſi ſpōſus dat anulū dicendo in theutonico ꝑ verba de pñti. ꝛ ſponſa polona recipit anulū. annuendo vꝫ cōſentire in dicto. c. ex litteris. Dicit etiā Franciſcus de ſarabellis in ca. ex parte. de ſponſalib⁹ q̄ ſi dicat vir. ꝓmitto q̄ te ducā in vxorem. et de cetero tenebo te vt vxorez. Si talis cōtrahit cum alia ꝑ verba de pñti adherebit ſcōe ꝓpter verba illa ducā te q̄ ſunt de futuro. q̄ etiaz verba reſtringunt per ſequētia cum dixit tenebo te vt vxorez. Et dicit Innocētius q̄ hec verba ducaz nō ſonant tm̄ actū: ſed etiam ius: vt ſit ſenſus. promitto q̄ tunc fiaz tua legitima vxor. Et hoc

eſt ſi ſunt verba mulieris. Illa autē verba promitto ꝙ tenebo te ꝓ vxore habent ſenſum. ac ſi dicat vir. habeo tecum matrimonium. vel accipio te in meam vxorem. ⁊ promitto ꝙ de facto tenebo te pro vxore. Si aūt dicat. promitto ꝙ nūꝗ̄ habebo aliam niſi te. licet iſtam non tenetur ſimpliciter accipere ſi nullaȝ vxoreȝ in vita ſua vult ducere tamen ſi vellet ducere aliā non poteſt: q̄ꝛ de communi vſu loquendi ſenſus eſt. Recipiam te ⁊ nō aliam ſi vxoreȝ voluero ducere. Iteȝ ſi cōcubina dicat alicui: nolo ꝙ me cognoſcas niſi tāꝗ̄ vxorem ⁊ vir taceat ⁊ cognoſcat Dicit Johannes de lignano ꝙ eſt preſumptū matrimonium. Sed tamen Caſpar dicit ꝙ nō quia nō expreſſerunt. ⁊ etiam q̄ꝛ tacēs habet pro cōtradicente in hoc caſu cū agatur de obligatione ipius. ſ. ſub conditione vel ſub modo. Sub cōditione fit vt cōtraho tecū ſi patri meo placuerit. vel ſi inuenero te habere centū marcas. et ſic de ſimilibus ⁊ talis cōtractus ſuſpendit matrimonium vſꝗ̄ ad exiſtentiam cōditionis. ſ. nō prius tale matrimoniū tenebit niſi impleatur illa cōditio. Si tamē interim cōſenſus de p̄ſenti vel copula carnalis fuerit ſubſecuta tenebit matrimonium. eo ꝙ tales videnť receſſiſſe a cōditione vt de cōditioib⁹ appoſitis. de illis. ⁊. c. ſup eos. ⁊. c. ꝑ tuas. Et hoc intelligendū eſt de cōditiōe honeſta quales ſunt due ille ſupra poſite. Nam ſi eſſet cōditio cōtra ſubſtātiam matrimonij vt cōtraho tecum ſi nō prolificabis: vel donec mihi aliaȝ īueniā. vel ſi te exponas ꝓ queſtu proſtituēdi oēs tales nihil agūt. Si tn̄ q̄s dicat. cōtraho tecū ſi te virgineȝ inuenero: ⁊ poſtea ſeq̄tur coitus nec inuenit virgo. dicit. Bern̄. ⁊ Hoſt. ꝙ iudicabit ꝓ matrimonio: ⁊ hoc in foro iudicij. tn̄ in foro aīe nō ſic iudicabit. q̄ꝛ dignuȝ eſt vt mulier que mentita eſt ſe eſſe virginē maneat decepta: et vt viro ſubueniať qui forte vult vitare bigamiā. Sed ſub modo cōtrahit ſic. do tibi tunicā vľ cingulū vel anulū: vt cōtrahas mecuȝ alioquin reuoco q̄d donaui. taľ cōtractus ſtatim tenet. Sȝ ſi nō ſeruetur modus poterit reuocari. Dicunt tn̄ doctores ꝙ licet poſſet ꝯtrahi matrimoniū ſub cōditione: nō tn̄ ſub modo: ⁊ hoc eſt tenendū. Matrimoniū tn̄ ex cauſa cōtractū tenet ſiue cauſa ſit v̄a ſiue falſa: vt ꝯtraho tecum q̄ꝛ pulchra es ſiue diues. niſi cauſa eſſet ita falſa ꝙ cōtineret in ſe aliq̄d impedimentū: vt contraho tecum q̄ꝛ libera es. nā ſi nō eſſet libera nō teneret matrimoniū ⁊c̄. Et ſciendū etiā ꝙ ſi q̄s cōtrahit cū aliq̄ cuȝ cōditione. deinde tn̄ ante aduentuȝ cōditiōis cōtrahit cuȝ alia pure debet manere cū ſc̄da. etiā ſi ſit cōſanguinea prime.

De ipedimētis matrimonij.

Hunc videndū eſt de impedimentis matrimonij. Sunt aūt. xij. impedimenta que impediunt matrimoniū cōtrahendū ⁊ dirimūt iam cōtractuȝ ſm̄ Inno. in. c. iuuenis. de ſponſalibus. Primū eſt furor. xxxij. q. viij. c. neꝗ̄ furioſus. vbi dicit neꝗ̄ furioſus. neꝗ̄ furioſa cōtrahere poſſunt

matrimoniū:ſed ſi ꝯtractū fuerit.ſ.
aū furorez nō ſeparent̃ ſcʒ ꝓpter fu-
rorem. Et rō qꝛ tales nō pñt ꝯſenti
re:ſi tñ hñt lucida interualla tūc be-
ne pñt.vt dicit glo.ibidem. Scđʒ ſi
eſſet vtroqꝫ articlo.i.teſticulo carēs
vel ipotēs coire.xxxj.q.vij.Jlli Ter
tiuʒ eſt affinitas: vt ſi q̇s ſpōſam de
pñti cōſanguinei ſui recepit in vxo-
reʒ ⁊ eam cognouit impedit̃ contra
hendū ⁊ dirimit̃ cōtractū ita ꝙ ꝓma
reſtituit̃:ſʒ mulier nō pōt induci ad
abſtinentiā ꝓpt̃ publice honeſtatis
iuſticiā:vt de eo q̇ cognouit conſan-
guineā vxoris ſue.ca.diſcretionem.
Quartū eſt error in pſona vt cū quis
putās cōtrahere cū.R.cōtrahit cuʒ
vrſula. Quintū eſt error in cōditiōe
ſeruili vt ſi q̇s ꝯtrahit cū aliq̇ putāſ
eaʒ eſſe liberā cū tñ eſt illibera.vt de
cōiugio ſeruoꝝ.c.ij.Sed q̇d dicēdū
eſt de iacob q̇ deceptus eſt in pſona
ſcʒ q̇ putans rachaelem cū qua con
traxerat inuenit lyam:⁊ tamen tenuit
matrimoniū. Reſponſio ſm grañ
xxix.q.j.c.j.ꝙ illud matrimonium
nō tenuit ex ꝓcedēti cōſenſu ſed ſub
ſequēti qꝛ poſt copulā carnalē in ea
deʒ cōſenſit de nouo. Error tamen
qualitatis nō excludit vt ſi putatur
bonus q̇ tñ ē malus cōſenſuʒ matri
monij:vt ſi putat̃ virgo q̄ tamē inue
nitur corrupta. Similiter error for-
tune:vt ſi putat̃ ſpōſa diues que ta-
men eſt pauper. Jn omibus iſtis ca
ſibus nō dirimit̃ matrimoniū con-
tractum. Sextū eſt votū ſolenne vt
ſacri ordinis vel ꝓfeſſionis.vñ ſi q̇s
profeſſione facta in religione vel in
ſacro ordine vxorem duxit dirimit̃
matrimoniuʒ:vt qui clerici vel vouē
tes.c.inſinuāte.⁊ de voto.ca.vnico
li.vj. Alia aūt vota ſimplicia licet i-
pediant contrahendum non tamen
dirimūt iam cōtractum:vnde ſi q̇s
vouet ſimpliciter non velle ducere
vxoreʒ ⁊ poſtea duxerit tenet matri-
moniuʒ. Sed ille peccat mortaliter
ſic cōtrahens ⁊ non debet petere de
bitum ab vxore:ſed tamē tenet̃ red-
dere quādo petit̃ ab eo:vt notāt do-
ctores in.ca.rurſus.q̇ clerici vel vo-
uentes de q̇bus vide ibi materiam
iſtam. Sʒ tñ ſi q̇s hñs votū ſimplex
querat a ſacerdote an poſſʒ ꝯtrahe
re dat conſilium Hoſti.ꝙ poteſt di-
cere ꝙ ſic. Si autem querat vlteriꝰ
an tale matrimonium tenebit debet
dicere ꝙ nō.alias peccaret.quia da
ret occaſionē mortaliter peccandi.
Septimū ſi machinatus eſt in mor-
tem prioris coniugis ſeu vxoris.vl
eam ducere promiſit.de eo qui du-
xit in matrimonium quam polluit
per adulterium cap.ſignificaſti. Et
dicit Johan.anđ.in cap.laudabilē
de conuer.infidelium ꝙ quādo ma
chinatio eſt ab vtroqꝫ ſcilicet a viro
et a muliere in mortem mariti tunc
ſufficit ad dirimendum matrimoni-
um ſine adulterio. Quādo vero ma
chinatio eſt ab altero tantum tunc
nō ſufficit ſine adulterio vt de diuor
tijs.ca.j.⁊ iſtud imprimendū eſt mē
ti qꝛ raro iſte pūctus bene intelligit̃.
Octauū ſi eſt alteriꝰ cultꝰ vt ſarrace
nus vel iudeus.xxviij.q.j.caue. No
nuʒ ſi ꝑ vim coactꝰ eſt cōtrahere. vt
de ſpōſalibꝰ cū locū. Et intellige de
vi vel metu qui cadit in conſtantem
virum vt dicit gloſa ꝓma ibideʒ que
etiam dicit ꝙ minor metus excuſat

femınā q̄ʒ virum. q̇ ſilr nota. Decimum eſt ſacer ordo vt q̄ clerici vel vouentes. c. j. ⁊ de voto capi. vno li. vj. Undecimū ſi eſt alteri nupta de ſponſa duoꝝ. ca. ij. Duodecimum eſt publice honeſtatis iuſticia. ꝺ ſpōſalibus. c. iuuenis. ⁊. c. ad audientiā. Sūt alia duo īpedimēta q̄ īpediūt ⁊ nō dirimūt. ſ. tp̄s feriaꝝ vt de ferijs. ca. capellanus. Et interdictum eccleſie vt de deſpōſatiōe impuberū. c. ad diſſoluēdum de oībus iſtis dātur ꝟſus. ꝑ Johēm an. in ſū. quarti ſub hac forma. Error cōditio votū cognatio crimē. Cultus diſparitas vis ordo ligamen honeſtas. Si ſis affinis vel ſi coire neqbis. Hec ſocianda vetant cōnubia iuncta retractant. Et de vltimis duobus dantur ꝟſus. Eccl'ie vetitū necnō tempus feriarum. Impediunt fieri ꝑmittūt facta teneri.

De cautelis huius ſacri.

ET p̄mo caueat vir ne volēs a muliere extorquere carnalē cōmixtionē fingat ſe eam ducere velle non habēs tamen intentionē. ⁊ ꝓpoſitum eam ducendi. Nam talis ſi eam non ducat grauiter peccat. licet in foro penitentiali non iudicatur ꝓ matrimonio Et licet mulier que ſimplici aīo ſibi cōſentit a peccato excuſatur. tū deceptor talis ſi vult veram penitētiam agere neceſſe habet eam ſine fictione ducere quantū in eo eſt vel dare ſibi virū conuenientem vel aliter ſatiſfacere. Et hoc ſm Tho. Et hoc ſi vir eſt equalis conditionis cū illa. Nā ſi vir eſſet melioris cōditionis puta nobilis ⁊ mulier ruſtica vl' ribalda poteſt ꝓbabilit̄ p̄ſumi q̄ nō fuit decepta ſed ſe decipi finxit: ⁊ tūc in tali caſu ſi ille nō aīo ducendi cohabitauit cum ea nō tenet eam ducere. nec ei ſatiſfacere: vt dicunt doctores. Secūdo caueat ne quis ſpōſam ſuā contractis ſponſalibus anteq̄ʒ ſolennitates matrimonij fiant ſcʒ anteq̄ʒ in facie eccl'ie copulentur audeat cognoſcere naʒ talis peccat ſm vvilhelmum. Et hoc intellige ī illis partibus vbi p̄me nuptie bn̄dicunt. Vn̄ cum iſte non ſunt ꝟgines nec alter illoꝝ poſt illam occultam cōmixtionē. ſi accipiunt benedictionem quā ſoli ꝟgines vel alter ipſoꝝ accipere cōſueuit peccāt. cum ſcd'e nuptie nō ſunt bn̄dicende. ſi tū non eſſet cōſuetudo in aliqbus partib⁹ p̄mas nuptias bn̄dicēdi ſicut eſt in polonia credo q̄ ſpōſus cognoſcēs ſponſam aīo cōſummādi matrimoniū anteq̄ʒ in facie eccl'ie copulent nō peccent niſi venialiter. hec Tho. in iiij. ſententiarū. diſti. xxviij. Tertio caueat vir ne cū illa cōtrahat ꝑ verba de p̄ſenti cum qua alter cōtraxit per verba de futuro ⁊ copula carnali conſummauit: q2 nec verū nec aliquod cenſet matrimonium q̇ poſtmodum de facto eſt ſubſecutum vt de ſpōſalibus. is qui. Quarto caueant parentes ne contrahant ꝓ filijs aut ꝓ filiabus ſponſalia vel matrimoniū cum additione pene. nam talis adiectio pene non valet de iure: vt dicitur in. ca. gemma. de ſpon. eo q̄ matrimonia debēt eſſe libera. Et hoc eſt cōtra noſtrates q̄ ſtipulāt pe

nas niſi impleāt filij eoꝝ voluntatē. Dicit tamē Franciſcus de ſarabellis. Joh. an. Uincentius ⁊ abbas i dicto ca. gēma. ⁊ archid. xxx. q. ij. c. vno ꝙ bene poſſunt ſtipulari vel dari pignora inter cōtrahentes: ſed nō pene. Ratio quia pena ſolū promittitur. arre vero dant᷑. faciliores autē ſumus ad promittēdum ꝗ̄ ad dandum. Item arre fiūt in modica quātitate. pene vero in magna: ⁊ ideo timore magne quātitatis poſſet quis cōpelli ad matrimoniū. Uincētius tamen dicit ꝙ ſi ſint extranei oīo q̄ non habent cōtrahentes pſonas in ſua poteſtate iſti poſſūt ſtipulare penas inter ſe ⁊ perdūt eas. vel acquirunt ſi ſponſi nō ſtant in eoꝝ promiſſionibꝰ. Inter ẜo parētes vel alios qui hn̄t ſpōſos in ptāte nō habꝫ hic locū de pignoribus. Etiā teneas ꝙ ſi dat᷑ pignus loco arre tunc tenet ſi aūt pro pena tūc nō. Item ſi dat᷑ per cōuentionē nō tenet. ſi aūt ꝑ traditionē tenet. Hoc aūt dr̄ ſm Jacobū de arra ꝙ rō pignoris tenet. ſi traditur ſecꝰ ſi ꝯſtituit᷑: tm̄ qꝛ quādo cōſtituitur tm̄ tunc cedit loco arre ſed ſi cōſtituit᷑ cedit loco pene. Quito caueāt cōtrahētes ne in cognatiōe carnali ſpūali vel legali cōtrahāt. Naꝫ prohibent᷑ cōtrahere conſanguinei vſqꝫ ad quartū gradum incluſiue in collateralibꝰ. in aſcendentibꝰ aūt ⁊ in deſcēdentibꝰ ꝑpetuo. In cognatione aūt ſpūali ꝓhibent᷑ hi. ſ. baptizatus ⁊ leuās. Baptizatꝰ ⁊ filij leuātis. Itē baptizatꝰ et coniūx leuātis prius cognita. Item leuās ⁊ parentes leuati. Et eodem modo dico de baptizato et baptizante. Similiter inter cōfirmatum ⁊ tenentem ⁊ inter cōfirmanteꝫ ⁊ cōfirmatum. In alijs autem ſacramentis nō contrahitur talis cognatio. ſ. in penitentia. quia penitentia non eſt ſacramentū collatum per modū generationis ſed ſanationis. ideo per ipm̄ non cōtrahitur ſpūalis cognatio. al's enim filiꝰ preſbiteri non poſſet inuenire vxorē in tota parrochia ſm Tho. in. iiij. ſententiaꝝ. di. xxij. q. j. ar. ij. licet inter ſacerdotes ⁊ cōfitenteꝫ cōtrahit᷑ fedus: non tamen deriuatur ad alios eoruꝫ cognatio. tn̄ cathecismus licet impedit contrahendū nō tamē dirimit contractum. vt de cognatione ſpūali per cathecismū. lib. vj. Itē cognatio legalis īpedit vſqꝫ ad emācipationem. Eſt aūt cognatio legalis illa quādo quis adoptat in filiū aliquem extraneum coram iudice. ⁊ dico coraꝫ iudice. quia al's facta in priuato nihil valet ſm Hoſti. de cognatione legali. ca. vnico. ⁊c. Et qꝛ iſta cognatio apud nos hodie nō viget. ideo de ipa ſuperſedeo. Sexto caueat vir ne dimittat vxorem ſuaꝫ propter quācūqꝫ cauſam: niſi ꝓpter fornicationeꝫ. vt dr̄ in glo. ca. j. queſiuit de diuortijs. Et intellige tā de fornicatione carnali ꝗ̄ etiam ſpūali ſicut eſt ydolatria vel hereſis. Similiter ſi morteꝫ viro machinatur. In iſtis tamen caſibus nō ducet aliam ꝗ̄diu viuit quā dimiſit. xxxij. q. iiij. omnes cauſationes. Ratio quia lꝫ quo ad coniugalem thoꝝ ſit diuiſio et diuortium nō tamen quo ad vinculum qđ eſt indiſſolubile ⁊ ꝑpetuū Ex hoc ptꝫ ꝙ mulier a viro non ſeparat᷑ ꝓ furto vel ꝓ alio crimine vel

ꝓ alio impedimēto. vt dicitur in
c. queſiuit. de diuortijs. Nec etiam
ꝓ aliquo defectu corporali. ſ. ꝓ ſur
ditate. cecitate. pro fetore oris. ⁊c.
Et intellige etiā ꝙ ꝗ̄tūcunqȝ eſſet
notoriū crimē fornicationis in vxo
re nō poteſt vir ſine iudicio eccleſie
ꝓpria auctoritate eā dimittere. licȝ
bene poteſt debitū ſibi in p̄uato de
negare. Arch. in. ca. porro. ⁊. c. ſig-
nificaſti. de adulterijſ. In hoc tn̄ ca
ſu qn̄ alter fornicat̄ ſpūaliter. ſ. ſi la
batur in hereſim: nō poteſt is q̄ re-
manet in fide aliā ducere illa viuen
te heretica. Secus ſi aliquis infide
lis vel pagan⁹ conuertit̄ cui⁹ vxor
nō vult cōuerti: vel nō vult cohabi
tare ſine cōtumelia creatoris. q̄a ta
lis poteſt cōtrahere etiā viuente ta
li vxore. vt de diuor. c. v. Septi-
mo caueat vir ne vxorē in adulterio
deprehēſam interficiat. quia lȝ ſm̄
leges ciuiles nō puniat̄ talis occi-
ſor aliqua pena. tn̄ ſm̄ ius diuinuȝ
punit̄. xxxiij. q. ij. inter hec. vbi ex-
preſſe prohibet̄ tale vxoricidiū. De
bet eīm potius eā corrigere ⁊ ſibi re
cōciliare. cū deus paratus ſit acci-
pere ipi⁹ penitētiā. exēplo mulieris
adultere. Joh. viij. vt dicit Bona.
in. iiij. diſti. xxxiij. q. j. et Tho. q. j. q̄
etiā addit ꝙ occidēs vxorē propter
adulteriū vel odiū ex ſtatuto eccl̄ie
cōtrahere cū alia nō debet. ⁊ maxi-
me ſi occidat eā vt cōtrahat cum a
lia. ſecus eſt ſi nō eo aīo. qꝛ tūc licȝ
nō debeat cōtrahere: ſi tamē cōtra
hit tenet. Octauo ne aliquis ha-
bens aliquē ſacrū ordinē cōtrahat
matrimoniū. qꝛ tale matrimoniuȝ
nō tenet. vt de voto. c. vno li. vj. Si
miſ̄r e cōuerſo caueat ne cōtrahens
ꝑ verba de p̄ſenti cū aliqua ſacrum
ordineȝ accipiat. qꝛ talis debet re-
ſtitui vxori. ⁊ ſi poteſt eſſe ſine ſcan-
dalo vxoris debet deferre habitū ⁊
coronā clericalē. nec poteſt cōtrahe
re poſt mortē illi⁹ vxoris. Et ſi cō-
traxerit nō tenet matrimoniū ſcd̄m
Inno. Nec etiā poſt mortē vxoris
poterit in ſuſcepto ordine miniſtra
re. vt in extrauagāti iohis pape vi-
geſimiſecūdi. q̄ incipit. Antiq. Ta
lis eīm reſtitutus vxori tenebit̄ red-
dere debitū: ſed non poterit petere.

Nono caueant cōiuges ne poſt
benedictionē acceptā prima nocte
cōmiſceant̄. vt. xxiij. di. ſpōſus. Ali
bi etiā d̄r ꝙ biduo vel triduo debēt
cōtinere. vt in. xxx. q. v. aliter. Sed
hoc eſt conſiliū nō preceptū. ⁊ ideo
ne q̄s obliget ſub precepto ſpōſos
ad talia hoc pono pro auiſamēto.
qꝛ multi faciūt indiſcrete ꝯſcientiā
de talibus ipſis coniugibus ꝑ mo-
dū precepti. qđ fieri nō debet. ſed ꝑ
modū cōſilij tm̄. ⁊c. Decimo ca-
ueat vir vel femina ne ſine parentū
conſilio vel cōſenſu nubat. quia di
cit Amb. in lib. de patriarchiſ. Nō
eſt virginalis pudoris eligere mari
tū. Unde ⁊ Euariſtus papa dicit:
qꝛ aliter nō eſt legitimū cōiugiū ni
ſi a parētib⁹ tradat̄. Et Euripidio
in perſona cuiuſdaȝ femine legitur
dixiſſe. Sponſaliuȝ meorum pater
meus curam ſubijt. maritum elige
re non eſt meuȝ. Hec omnia haben
tur. xxxij. q. ij. Non omnis. §. Luȝ
ergo dicitur. et. §. honorant̄. Si tn̄
fecerit tenet matrimoniū. qꝛ hoc ſo
lū eſt de honeſtate: ⁊ nō de nccītate.

maxime ſi habet annos legitimos ſcʒ vir quattuordecim ⁊ femina duodecim Dicũt tamẽ leges ꝙ femina poſt.xxv.inuitis parẽtibus nubit.⁊ verum eſt. Undecimo caueat ſacerdos ne clandeſtine aliquos copulet hoc eſt ne pretermiſſis bannis in eccleſia aliquos ĩtroducat ſiue copulet. Nam talis ſacerdos ſuſpendit̃ ꝑ triẽnium.vt notatur de clandeſtina deſponſatione.ca. Cuʒ inhibitio. Duodecimo caueat ſacerdos ne benedicat ſcđas nuptias:quia irregularitatem incurreret. põt tamẽ per epm̃ ſuꝑ eo diſpenſari.vt in extrauaganti Johis.xxij. que incipit.cõcertationi. Tredecimo caueat vir ne ſemper exigat vel reddat debitum vxori:qꝛ hoc preceptũ de redditiõe debiti cũ affirmatione non obligat: niſi ꝑ loco ⁊ tpe ſm Joh. pariſiẽ.qꝛ obligat ſemꝑ. ſed nõ ad ſemꝑ nec ꝓ ſemꝑ.ſed qñ põt eſſe debite circũſtãtionatus ſm doctorem ſubtilem. in iiij.di.xxiiij.qꝛ fortiori vinculo obligatur ad nõ reddendũ:vt in hoc caſu qꝛ tenet̃ non occidere fetuʒ in vtero pregnãtis: vel nõ eſſe cauſa aborſus. Sil'r ſi redditio debiti vergit in detrimentũ ſanitatis nõ tenet̃ reddere:qꝛ tenet̃ potiꝰ propriã incolumitateʒ ꝙ̃ iſtud detrimẽtũ vitare in cõiuge. Similiter nõ tenet̃ ſatiſfacere volũtati mulieris tpe mẽſtrui ne ꝓles naſcatur leproſa que al's poteſt procreari ſana ⁊ etiã qꝛ talis coitus inducit ꝑpetuã ſterilitatem in muliere ſm Aug.ꝓpter cõmixtionẽ ſeminis cũ ſanguine.vñ ſi cõtingeret naſci fetum fit leproſus ſcabioſus cecutiens:vel interdum caducus. vel obſeſſioni demonum tanꝙ̃ vas immunde compoſitũ aptus. Et ideo in lege moſayca accedens ad menſtruataʒ morte moriebatur: ꝙ̃ mors non infligebatur niſi pro mortali.et ſi dicitur tamẽ leproſo viro tenetur mulier reddere debitum. licet nõ tenetur ſecum cohabitare: vbi tamen certiſſimuʒ eſt ꝙ proles naſcet̃ leproſa.ergo ſimile eſt in mẽſtruata. Rñdeo ſm doctorẽ ſubtilem vbi ſupra: quia in menſtruo põt expectari tp̃s congruũ vt naſcat̃ proles ſana.in lepra vero nõ. Uñ melius eſt ꝙ naſcatur leproſa vel aliq̇s ꝙ̃ oĩno nulla: quia melius eſt ſic eſſe ꝙ̃ nõ eſſe. veruntamẽ dicit Tho.vbi ſupra.q.ij. arg.ij. Si eſt fluxus innaturalis et diuturnus põt vir ad talem accedere.qꝛ al's oporteret virum ꝑpetualit̃ abſtinere. Dicit etiam ꝙ mulier mẽſtruata poteſt reddere debitum viro petenti.debet tamen eum auertere precibus vt ſufferat. non tamen ita efficaciter debet auertere ꝙ poſſit eſſe occaſio ſibi incidendi in aliquas peſſimas corruptiones ſicut ad id pronus creditur. Si autem credit ꝙ petit ignorãter debet mulier aliquã occaſionem pretendere: vel infirmitatem allegare:ne debitum reddat: niſi periculum viro timeatur. Dicit auteʒ Thomas ꝙ accedens ad pregnatam non ſemper peccat mortaliter.niſi timeatur aborſus. Dicit etiam ipſe ꝙ ſi tunc vir preter conſuetudinem et modum a natura inſtitutum ꝙ̃tum ad ſitum exigit debitum a coniuge puta a parte poſteriori vel ad latus non ſemper eſt peccatum mortale: ſed quando poteſt

eſſe ſine pctō. Dimittere aūt ꝓpriū vas ſemp ē peccatū mortale ⁊ ſodomiticum: quia hoc eſt cōtra naturā cōiugij. Hec ſctūs Tho.

De expoſitione miſſe.

Hoc facite in meā commemorationem. Lu. xxij. de conſe. di. ij. iteratur. Quia ſm beatum Tho. i tertia parte ſumme ſue. q. lxxxiij. ar. iiij. myſterium nr̄e ſalutis totū cōprehendit in ſacro euchariſtie. ideo tale ſacramentum pre ceteris agit cum maiori ſolēnitate. q̄ qdem ſolennitas in miſſe officio cōſiſtit. vbi recolit ſingularis memoria dn̄ice paſſionis: iuxta qd ipſe iturus ad paſſionem fieri pcepit dicēs. Hoc facite in meam cōmemoratione glosa. i. in memoriam mortis mee. Et qꝛ ſingule ptes miſſe inenarrabilē dulcedinem redundant diuinoꝝ myſterioꝝ. Deſignant em̄ geſta facta ⁊ opa xp̄i q̄ operatus eſt ſalutē in medio terre. ⁊ pcipue circa myſteriū ſue paſſionis reſurrectiōis. ⁊ aſcenſionis ideo de ſingulis particulis huius ſacri officij breuit intēdamus. Circa qd ſciēdum ꝙ miſſa dr pmo a mittēdo: qꝛ angeli ibi mittunt. vt dicit Gre. de cōſe. di. ij. ꝙ ſi ſanguis. Scdo rōne filij q̄ ibi mittit a deo patre. Tertio ratiōe noſtri q̄ mittimꝰ vota noſtra ad deū p ſacerdotē: vt nobis deus mittat benedictionē ⁊ grām. Quarto rōne. ſ. cathecuminoꝝ: q̄ vt dicit Hugo antiquitus admittebant vſqz ad offertorium: ⁊ ab offertorio foras mittebant. Cathecumini autē erant nouiter credentes nondū baptizati. Habet aūt multa nōia iſtud officium miſſe ſeu ſacramētū. Dicit em̄ miſſa ꝓpter rōnes pdictas. Itē dr euchariſtia ab eu qd eſt bonū. et charis grā q̄ſi bona grā. Dicit hoſtia ab hoſtibus vincendis: qꝛ p eā noſtri hoſtes vincunt. Immolatio dr ſm Iſi. vj. ethimo. ab in ⁊ moles qꝛ in mole. i. in cumulo altaris ſacrificat: Communio dr qꝛ eſt eſca oīm fidelium. Iuxta illud. Oēs de vno pane ⁊ de vno calice participamus Dicit viaticus: qꝛ dat in hac via p̄ſentis vite ad ſuſtentationē. Dicit ſacrificiū: quaſi ſacrū faciēs: qꝛ myſtica pce cōſecrat. in pſalmiſta. Immola deo ſacrificium laudis ⁊c. Dicitur etiā actio ſm Leonem papā: qꝛ hic q̄ſi in quodā iudicio agimus Nā locus eſt eccleſia. iudex deus. actor dyabolus. reus pp̄lus. cōſciētia teſtis. ſacerdos defenſor. Sic dicit Aug. de ſe in orōne quadā. Sūme ſacerdos q̄ me inter te ⁊ meum pp̄lm eſſe voluiſti ⁊c. Scdo vidēdū eſt qs inſtituit miſſā. Reſpōdeo ꝙ Petrus Iacobus ⁊ baſilius ceſarienſis eps. De petro dr in cronicis ꝙ pmus antiochie pmam miſſam celebrauit ſub tribus orōnibus vt dicit Hugo de ſctō victore lib. ij. de ſacramētis. c. viij. De iacobo ⁊ Baſilio habet de cōſe. di. ij. Iacobus. Dicit aūt Archid. in dicto. c. Iacobus ꝙ iacobus inſtituit dicere ſecretā. Baſilius aūt alia addidit. Pro quo ſciēdū ꝙ miſſa quōdam nō cū tanto apparatu nec cū tanta ſolēnitate dicebat. Primo em̄ ab apl'is dicebātur tm̄ illa xba in celebratio

ne miſſe q̄ dñs dixit. Hoc eſt enim corpus meū. ſed poſtea apoſtoli addiderūt dñicā oratione. Et adhuc etiā aploꝝ cōſuetudo preſentat ſingulis annis ſctō die veneris. excepto ꝙ illo die nō cōſecrat. Poſtea apoſtoli vel eoꝝ ſucceſſores inſtituerunt ꝙ epiſtola ⁊ euangeliū leger et ante ſacrificiū. Primo aūt legebat epl'a. Scd'o euangeliū. Tertio dñica orō. Quarto dicebant v̈ba dñi. ⁊ tūc offertoriū inchoabat a lectore. qui mos ſabbato ſctō penthecoſtes adhuc ſeruatur. Poſtea v̈o ſācti patres ⁊ aplici illas ſolēnitates que nūc ſunt in miſſa addiderunt. vt Alexād̄er. Gelaſius. Greg. Leo Celeſtin⁹. Damaſus ⁊c̄. Canonē aūt dicit Greg. fuiſſe cōpoſitum a quodā ſcolaſtico. Aplici tñ ibi multa addiderūt ſicut infra patebit in ſuis locis de quolibet iſtoꝝ ſpecialiter. Tertio videndū eſt de ꝑparatione ſacerdotis. Et q2 ſacerdos ē quaſi pugil qui dimicare habet cū diabolo ꝓ delictis ppl'i in miſſa. iō armat ſe ꝑmo orōnib⁹. ſcd'o veſtib⁹ ſacris. tertio cerimonijs debitis. Primo igit dicit p̄s. Quā dilecta. Bn̄dixiſti. Inclina. Credidi. et De ꝓfundis. Et hoc quantū ad illos q̄ dicunt officiū romanuz. qd' Lin⁹ inſtituit. Dicūtur aūt iſti qnq3 pſalmi ſm Inno. ꝓpter tranſgreſſionē quinq3 ſenſuuz. Et etiā q2 in quol3 eoꝝ fit cōmemoratio de his q̄ ſpectant ad illud ſacramentuz ⁊ ad remiſſionē pctoꝝ. In ꝑmo dr̄ de altaribus. ibi. Altaria tua dñe v̈tutuz. In ſecūdo de mia dei. ibi. Oſtende nobis dñe. ⁊c̄. In tertio de orōne. ibi. Veniēt ad te ⁊ adorabūt cora3 te. In quarto de oblatiōe. ibi. Calicem ſalutaris accipiā. ⁊c̄. In quīto de finali redēptiōe. ibi. Quia apud dñm mia. ⁊c̄. Secūdo ſacerdos ornat ſe pectendo pilos ⁊ purgando euulſos. per quod deſignatur cogitationū malaꝝ mūdatio. Tertio lauat manus. iuxta illud Iſaye. Lauamini ⁊ mundi eſtote. Quarto induitur ſacris veſtib⁹. Circa qd' ſciēdu3 ꝙ aliter induit ep̄s: q̄3 ſimplex ſacerdos. Nam ep̄s ſm iohēm beleth. primo induit ſandales vel ſotulares. qd' deſignat ocreas pugilloꝝ. Ipſe eīn tūc debet pugnare cū diabolo. vn̄ accipit ſp̄ualia arma. Alba ꝓ lorica operitur. cingulū ꝓ arcu. ſubcingulū ꝓ pharetra. et dicitur ſubcingulū quo ſtola ligatur. Stola circūdat collū. quaſi haſta3 cōtra hoſtem vibret. Manipulo ꝓclamat. Caſula quaſi clipeo ꝓtegit Libro ꝓ gladio vtit. Mitra quaſi galea caput ꝓtegit. Sed ſimplex ſacerdos ꝑmo habet calceos: ſine q̄bus nullus debet celebrare. etia3 q̄ habet ex voto ꝓfeſſionis incedere diſcalciatus ſm Bern̄. de parantinis. Et hoc ſignificat humanitatē xp̄i quā iohānes baptiſta calceū appellauit. vnde in ſignū deſponſationis xp̄i ⁊ eccl'e incedimus diſcalciati. Et demū ſacerdos ponit humerale qd' deſignat velamē xp̄i qd' habuit cū ſibi dicebatur velato capite. ꝓphetiza nobis xp̄e. Alba ſignat veſtimentū quo herodes illuſit xp̄m. Luce. xxij. Cingulum ſignificat flagellū quo ceſus eſt circa columnā. Ioh. xix. Manipulus funē

q̄ ligat⁹ fuit Jo. xviij. Cōphēderūt et ligauerūt eū Stola ſignificat ligamē q̄ ligat⁹ fuit ad colūnā Caſula ſigni purpureū veſtimētū. Jſta ſpūalr ſignāt ꝟtutes i ſacdote. Nā hūerale ſignat fidē q̄ȝ apl̄s appellat galeaȝ. Eph. vj. Alba ſpē q̄ totum cōtegit Ro. viij. Spe ſalui ſum⁹. Cingulus iuſticiā Jſa. xi. Erit iuſticia ciguluȝ lūboꝝ ei⁹. Manipul⁹ ſignificat fortitudinē ꝯtra īpedimētum diaboli. Stola ab vtroq̄ȝ hūero ſignificat prudētiā ⁊ tēperātiā. Caſula q̄ totū opit ſignificat charitatē. Hȝ ḡ ſacdos ſimplex ſex indumēta: q̄ꝛ hȝ ſex officia. ſ. baptizare. p̄dicare catheciȝare. ligare. abſoluere ⁊ conſecrare. Eps̄ ꝟo hȝ nouē. ſ. caligas. ſandalia. ſuccitoriū. mitrā. dalmaticā. tunicā. cirothecas anulū ⁊ baculū: q̄ꝛ eps̄ hȝ plura officia q̄ȝ ſacdos. ſ. virgines ꝯſecrare. eccl̄ias dedicare. clericos ordiare. ſynodū celebrare. chriſma ꝯficere. veſtes. vaſa ⁊ alia ſacra eccl̄ie ornamēta ꝯſecrare: ⁊ ꝯfirmare. ꝯſecratiōnē autē veſtimētoꝝ p̄dictoꝝ Step. inſtituit āno dn̄i. cclvij. Deide ſacdos accedēs altare dicit. Aufer a nob dn̄e cunctas iniq̄tates nr̄as ⁊c̄. ſignādo ſe i facie. ꝓ q̄ð petit oīa īpedimēta a ſe auferri ſeu remoueri. Tādē oſculat̄ reliq̄as i medio altaris dicens Oro te dn̄e ꝑ merita oīm ſctōꝝ tuoꝝ ⁊ eoꝝ q̄ꝝ hic oſſa recōdita ſūt vt eoꝝ ītercessiōe nob dignēris idulgere vniuerſa d̄licta nr̄a ꝑ q̄ð petit ſcōꝝ ſuffragiū q̄ſi ex ſe ſit idign⁹. Deīde oſculat̄ libꝝ dicens. Dign⁹ ſim dn̄e accipe libꝝ ⁊ apprire ſignacula ei⁹ q̄m occiſus es ꝓ nob ⁊ redemiſti nos d̄o i ſāguīe tuo. oſculū illud q̄ð fac̄ i medio altarꝫ ſignificat iudaicū pp̄lm. Euāgeliū ꝟo gētilē q̄ ꝑ euāgeliū credidit. Vn̄ q̄ꝛ xp̄s vtriq̄ȝ pp̄lo veniēs i mūdū dedit pacē. iō vtrūq̄ȝ oſculat̄ Q̄ð āt p̄us ſacdos accedit ad dextꝝ cornu altaris ſignificat ꝙ p̄us xp̄s p̄dicauit iudeis. deide gētib⁹ His expeditis vidēdū ē d̄ ip̄o officio q̄ð hȝ ſex ptes. q̄ꝝ p̄ria vocat̄ p̄paratio ⁊ durat ad epiſtolā. Sc̄da iſtructio. ⁊ durat ad offertoriū. Tertia oblatio: ⁊ durat ad p̄fationē Quarta ꝯſecratio ⁊ durat vſq̄ȝ ad orem⁹ p̄ceptꝫ. q̄nta ſacri ꝑceptio: ⁊ durat vſq̄ȝ ad cōmūiōnē. ſexta gr̄aꝝactio: ⁊ durat vſq̄ȝ ad finem.

De prima parte miſſe.

Et q̄ꝛ pp̄ls dȝ p̄mo venire cuȝ mētꝫ deuotōe ad eccl̄iaȝ. iðo miſſa p̄mo icipit̄ ab itroitu. Pro q̄ ſciēdū ꝙ oli miſſa īchoabat̄ a lcōnib⁹ ſicut adhuc fit i ſabb̄o paſche ⁊ penth. Vn̄ celeſtin⁹ p̄m⁹ natiōe roman⁹. āno dn̄i. ccccxxvij. iſtituit vt ab itroit⁹ inciperet̄. poſt quē Greg. p̄m⁹ āno dn̄i. cccccix. cātualē itroitū ꝯpoſuit. ⁊ ſignificat deſideriū ſāctoꝝ patrū q̄ icarnationē xp̄i d̄ſiderabāt clamātes d̄uote. Emitte agnū dn̄e dn̄atorē tr̄e ⁊c̄. et iteꝝ. vtinā diſrūpes celos. Per ꝟſū deſignat̄ d̄ſiderij numeroſitas: q̄ꝛ diuerſi diuerſimode clamabāt. iō aūt vt cōit̄ itroit⁹ ſumit̄ de pſalis: q̄ꝛ oliȝ cātabant̄ i p̄ncipio miſſe. cl. pſalī. ſȝ q̄a tedioſū pp̄lo erat. iō pelagi⁹ ſtatuit vt ſolū aliq̄d de ip̄is ſumeret̄. ſ. itroit⁹ cū ꝟ. Aliq̄ tn̄ ſci hn̄t ſpāles itroit⁹ i ſuis feſtis ꝓpt̄ reuerētiā eoꝝ. addit̄ etiā glīa pr̄i. q̄ꝛ lȝ ſol⁹ fili⁹ ſit incarnat⁹ tn̄ tota trinitas opata ē incarnatōȝ. q̄ð damaſcen⁹ pa. iſtituit Obmittit̄ tn̄ i miſſa defūctoꝝ: q̄ꝛ illi

nō ſūt i ſtatu glīe ſꝫ pene. Sil'r i dn̄i
ca paſſiōis dn̄i. qꝛ tūc n̄ recolit glīa
ſꝫ ꝯfuſio i pſōa filij di fctā. reſumit
āt itroit⁹ iō qꝛ tā pcedētes q̄ꝫ ſequē
tes ſci i fide xpi ſūt ꝯcordes. vn̄ ꝛ q̄
pcedebāt ꝛ q̄ ſeq̄bant clamabāt oſā
na. Sciēdū āt ꝙ ſacdos dꝫ pmo e
gredi de ſacriſtia qn̄ itroit⁹ ichoat.
ſiḡt āt egreſſ⁹ ille xpi egreſſū d vtō
v̄gis glioſe: de q̄ pceſſit tāq̄ꝫ ſpōſus
de thalāo ſuo. Scd̄o ppl's dꝫ vēire
cū mētꝫ hūilitate. qd̄ deſiḡt kyriel'.
qd̄ etiā greg. papa cātare nonies i
ſtituit. ꝛ ē grecū ſignificās tm̄ ſicut
dn̄e miſere. Fit āt i greco vt inuat
xpi titl's ſcript⁹ fuiſſe grece ebraice
ꝛ latie. vn̄ oſana ꝛ ſabaoth hebraica
ſūt: reliq̄ v̄o latia. vl' vt ois ligua ꝯ
fiteat xpi paſſionē. Et fit nonies vt
ad. ix. ordinū angelorū ꝯtēplationē
poſſim⁹ pueire. triplicat āt ad lau
dē trinitatꝫ. et recte ſeq̄t p⁹ itroitū.
itroit⁹ ei ſignificat aduētū xpi i car
nē. kyriel' v̄o i mētez. qd̄ ſiḡt p hoc
qd̄ dr miſere nb. Tertio dꝫ ppl's ve
nire cū mētꝫ erectōe qd̄ ſiḡt cāt⁹ an
gelorū. ſ. Glīa i excelſis. ꝛ recte ſeq̄t
p⁹ illa duo. ad ſignādū ꝙ hō ad ad
uētū xpi i carne ꝛ mēte dꝫ gaudere
gaudio ſpūali ꝛ vocal'r exp̄mere. Et
pmo icipit a ſacdote. ſcd̄o a choro
ꝯplet p qd̄ deſiḡt ꝙ pmo vn⁹ cho
r⁹. i. vn⁹ āgel⁹ i natiuitate dn̄i ince
pit iſtū hymnū. p⁹ hoc alij m'lti ipꝫ
ꝓſeq̄bant. vt dr lu. ij. Et qꝛ iſte hy⁹
dict⁹ ē ad laudē dei i natiuitate q̄ ē
mediator di ꝛ hoiꝫ. iō i medio alta
ris dr. vl' qꝛ i media nocte nat⁹ ē. et
qꝛ etiā iſte hy⁹ i ortu xpi i mūdū di
ct⁹ ē. iō facie v̄ſa ad oriētē ipe icipit
Et qꝛ iſtd̄ cāticū ē leticie: iō i aduē
tu n̄ canit. qꝛ ſcti pr̄es nō i re ſꝫ i ſpe
hūerūt pmiū. ſpes āt q̄ differt affli
git aiaꝫ. puer. xiij. Sil'r i. xl. ꝛ. lxx.
vbi recolit lapſ⁹ pmi hoīs flebil' nō
dr. vn̄. ix. ſeptianis tacet ppt nouē
chororū āgelorū ꝯſortij puatōeꝫ. Itē
i die inocētiū n̄ cātat: qꝛ fuerūt nō i
glīaꝫ ſꝫ i vituperiū xpi occiſi. Gnāl'r
tn̄ dr iſte hy⁹ qn̄ dr Te deū lau. exce
pto ſabbo paſche ꝛ cēa dn̄i ppt ſpā
les rōnes. In cena āt dn̄i nō dr niſi
ab epō. ſꝫ ſabbo paſche ab oīb⁹. qꝛ
illa miſſa ē q̄dāmodo diei ſeq̄ntꝫ. ſ.
reſurrectōis xpi. vn̄ i nocte deberet
celebrari. de ꝯſe. di. ij. nocte. Deide
ſacdos v̄tit ſe ad ppl'z dicēs. Dn̄s
vobcuꝫ. qd̄ valet tm̄. i. dn̄s tribuat
pctōrib⁹ affectū ꝛ volūtatē bonā. ſꝫ
epūs dic pax vob: qꝛ ē vicari⁹ xpi. q̄
dixit aplis ſuis poſt reſurrectioneꝫ
ſuā: pax vob. q̄ſi diceret in p̄nti det
vob pax tpis. ꝛ i futo pax et'nitatꝫ.
ꝛ chor⁹ r̄ndet. Et cū ſpū tuo. i. dn̄s
q̄ ē i corde tuo ſit etꝫ nobcū i corde
nr̄o. ꝛ hoc v̄bū dn̄s vobcū ſūptū ē
de lib. ruth. c. ij. ſic ei legit booz ſa
lutaſſe meſſores ſuos. ꝛ ppha i pa
ral'. aſa regē ꝛ q̄ cū eo erāt. ꝛ angel⁹
ſalutās gedeonē dix. dn̄s tecū. Sꝫ
h⁹ v̄bū ꝛ cū ſpū tuo ſūptū ē ab aplo
ad thi. vl. Sciēdū tn̄ ꝙ ſacdos v̄tit
ſe i miſſa q̄nq̄es ad d'ſignādū ꝙ x⁹
p⁹ reſrectōeꝫ ſuā ipo die reſrectōis
q̄nq̄es appuit ſuis electꝫ. pmo ma.
mag. ſcd̄o mulierib⁹. tcio petro. q̄r
to duob⁹ diſci. i emaus eūtib⁹. q̄n
to oīb⁹ diſc. abſēte tho. Et qꝛ ppl's
ꝯuenit ad orādū cū itētiōe ipetrādi
iō ſtati ſeq̄t colecta. vn̄ dic ſacdos. o
rē⁹ ſigns ill'd ꝙ x⁹ dix aplis. orate
n̄ itretꝫ i tētatōeꝫ. p ꝙ et r̄ddit ſe idig
nū vn̄ q̄ ꝯuocās ad ſe fideles dic orē⁹
i. ōs orate vt ꝙ peti⁹ facil'⁹ ipetrē⁹

Et tūc dicit̄ collecta ſeu oratio que
deſignat ꝙ xp̄us dans nobis exem
plum orauit. Et dicit̄ collecta: quia
fit ſuper pp̄lm collectuz vel quia in
ea colligitur populi oratio ſeu dep̄-
catio. Et fit in dextera parte altaris
per quam deſignant̄ bona eterna et
ſp̄ualia que primo ſunt petenda iux
ta illud. Primuz querite regnū dei.
Fit etiā verſus orientem iuxta Da-
maſcenuz. li. iiij. ca. xj. vt paradiſuz
affectare monſtraremꝰ que eſt in p̄ti
bus orientis. Secūdo vt xp̄m cruci
fixū qui verſus orientē ſtans in cru-
ce reſpiciebat attendamꝰ. Tertio vt
ip̄m iudicem inde venturum ſignifi
cemꝰ. Quādoq̄ autem d̄r vna or̄o
ratione ſolēnitatis. Aliquando due
vel tres vſq̄ ad ſeptenarium et non
vltra quia ſm̄ Inno. dn̄s ſeptem pe
tionibus docuit orare. Et etiam q̄
vltra in tediū verteret̄. de cōſe. diſti.
ij. cum om̄ia. Qn̄ aūt imponuntur
plures collecte tunc primo imponā-
tur due poſtea tres vel primo vna vl'
poſtmodum due ita ꝙ maior nume
rus ſequat̄. Et ſemp̄ fiant in nume-
ro impari: q̄ p̄ſone diuine ſunt im-
pares in numero. Et dirigunt̄ oēs
orationes patri ꝛ filio ꝛ nō ſp̄uiſctō:
q̄ cū ipſe ſit donū a dono non petit̄
donuz ſm̄ Bern̄. de parantinis. De
modo aūt cōcludendi collectas dā-
tur verſus. Per dn̄m dicas cū p̄rez
preſbiter oras. Cū xp̄m memores p
eundē dicere debes. Cum xp̄o loq̄-
ris. per eundez dicere queras. Qui
tecum ſi ſit collecta finis in illo. Si
ſp̄us almꝰ eiuſdē dicere debes. hoc
eſt. vbicūq̄ ad deū patrē dirigit̄ or̄o
et non eſt mentio de filio dicat̄ p dn̄z
ꝛc. Si aūt ibi eſt mentio filij dicatur
per eundez dn̄m. ꝛc. Si aūt ibi ē mē
tio de ſp̄uſctō dicat̄ per dn̄m ꝛc. qui
tecum viuit ꝛ regnat in vnitate eiuſ-
dem ſp̄uſſcti deus per omnia ſeculo
ſeculorū amen. i. p oīa p̄n̄tia et futu-
ra. Nullus aūt debet ſibi facere no-
uas collectas que nō ſunt ab eccl'ia
probate. q̄ hoc ꝓhibuit ꝯſiliū affri
canum cui interfuit. Aug. Sciendū
etiaz ꝙ ſi imponit̄ collecta defuncto
ruz in miſſa viuorū ꝙ illa debet eſſe
penultia ꝛ nō vltia q̄ finis debet ſuo
principio conuenire. Nullo aūt mo
do in miſſa defunctorū collecta pro
viuis debet imponi: quia mortui vi
uos iuuare nō poſſunt. Item collec
tas dici precepit Symachus natio
ne ſardus anno. ccccxciiij.

De ſecunda parte miſſe.

Expedita prima parte
miſſe que eſt ad popu
li preparationez dicē-
dum eſt de ſecūda que
eſt ad populi inſtructi-
onez ꝛ incipit ab epiſtola in qua do
cetur pp̄lus i diuinis mādatis. Et
habet ſex partes ſcz myſterialem in
formationez de qua in epiſtola peni
tentionalez opationē de qua in gra
duali: ſalutarem lamentationē. de q̄
in tractu ſp̄ualem exultationem. de
qua in all'a. principalez inſtructiōez
de qua in euangelio. ꝛ ſpecialē fidei
inſtructionem. de qua in ſymbolo.
Scd̄z aūt Inno. epiſtola ſignificat
officiū precurſoris: qui preibat ante
faciem dn̄i. Et quia predixit. p̄niaz
agite. ideo ſequitur graduale. Sed
quia poſt penitentiaz ſequitur gau-
diuz. quia ipſe dixit. Appropinqua

bit em̄ regnū celorum. iō ſequit᷑ alle
luia qđ eſt cantus gaudij. Et quia
poſt Johis doctrinam ſecuta eſt do
ctrina xp̄i. iō ſequit᷑ euangelium q̄
eſt doctrina xp̄i poſt quā ſecuta eſt
fides apoſtoloꝝ. iō ſequit᷑ ſymbolū.
Quare aūt epiſtole nō ſūt de libris
moyſi: qꝛ in illis ꝓmittunt᷑ tempora
lia. In epiſtolis vero pauli eterna-
lia. Et hac rōne lectiones de libris
moyſi terminant᷑ in grauem accen-
tuȝ. Sed lectiōes epiſtolarū in acu
tum qꝛ ſurſum tendūt. Graduale fȝ
Inno. đr a gradibus in quibus cā-
tabat᷑: ꝛ ſignificat cōuerſionem fide
lium penitētium. Et interponit᷑ ver
ſus ad deſignādum ꝙ nullus veraȝ
penitētiā facit niſi plene conuerſus
ſit ad deum. Et obmittit᷑ graduale
in feſtis paſchalibus: ꝛ loco eius đr
Hec dies. Quia illi dies ſtatū eccl'ie
futurum felicem inſinuant ſcȝ ſtatū
poſt reſurrectionē vbi nō erit pena
ſed gaudium Alleluia vox leticie ſi
gnificat gaudiū penitentiuȝ qđ ha
bent ex ꝓmiſſo p̄mio Et canit᷑ etiā
in aduentu. qꝛ licet ſancti patres ha
buerunt ſpem de incarnatiōe xp̄i.
tamen qꝛ certi de hoc erāt ideo exul
tabāt. Sed in ſeptuageſima obmit
titur: qꝛ tūc caſus p̄mi hominis de
fletur loco cuius canitur tractuſ cū
ꝓlixitate ꝛ aſperitate vocis. ſignifi-
cans ꝓlixitatem miſerie p̄ſentis in-
colatus. Et hoc Symachus papa
inſtituit ſicut ꝛ colectas. Addit᷑ etiā
quādoqꝫ pſa poſt alleluia. ſ. que eſt
vox exultatiōis. ad ſignanduȝ gau
dium corporis ꝛ aīe. Et eſt inſtitu-
ta a Nicolao papa. Prius em̄ can
tabatur neuma quoddam longum
poſt alleluia. loco cuius Nicolaus
papa in feſtiuitatibus precipuis ꝓ
ſam cantare inſtituit Significat eti
am diutina ꝓtractio notarum ipſi
us alleluia gaudium celeſtis patrie
quod eſt abſqꝫ fine: ꝛ fit ſine voce ſi
gnificatiua. qꝛ tale gaudium nulla
lingua exp̄mere poteſt ꝛc. Euange
lium quod legit᷑ in ſiniſtra parte al-
taris deſignat ꝙ p̄ ipſum pctōres
ſunt vocati. Et đr verſus aqlonem
ad euitationē maloꝝ ꝛ imitationē
bonoꝝ. Mali em̄ p̄ aquilonez ſigni
ficant᷑. Nam p̄ aquilonē dyabolus
frequent᷑ deſignat᷑ cōtra quē eſt euā
gelium. Et đr in loco alto ſcȝ in pul
pito: qđ non fit in ep̄la: qꝛ altus lo-
cus datur ſeruantibus euangelium
qꝛ celum. Et ꝓpter hoc etiam ter-
minat᷑ in altū. Premittit᷑ autē ante
euangeliū dn̄s vobiſcum. ſalutatio
populi p̄ qđ diſponit pp̄lm ad audi
endum deuote. Et chorus reſpon-
det: ꝛ cū ſpiritu tuo. i. ſicut tecuȝ eſt
deus ad dicendum verbum dei. ita
nobiſcum ſit ad audiēdū. Deinde ſi
gnat ſe in p̄ncipio ꝛ in fine. Primo
in libro facit ſignum crucis q̄ſi di-
cat crucifixū p̄dico. Scđo in pecto
re q̄ſi dicat crucifixū credo. Deide
in facie: ac ſi dicat crucifixū p̄dica-
re non erubeſco. Sil'r populus faci
āt ne diabolus vertat facies ac mē
tes eorum ab auditione verbi dei i
principio: ꝛ in fine. ne verbuȝ tollat
de cordibus eorum. Debȝ etiaȝ po
pulus ſtare ꝛ non ſedere in ſignum
ꝙ ſun t parati pugnare ꝓ euāgelio
ꝛ caput eleuare in ſignum reueren-
tie. Et hoc ſtatuit Anaſtaſius pa-
pa primus anno dn̄i. cccc. ꝛ. iiij. ha-

betur etiam de cō. di. j. apl'ica. Item arma vel baculos ponere in ſignuz ꝙ iuxta doctrinā euāgelicaz parati ſunt nō armis ſed patientia ſe defendere iuxta illud. Si qs te ꝑcuſſerit ad vnā maxillā p̄be ei ⁊ alteraz. Aliqñ aūt thuriſicat circa euāgelium ꝑ qḋ ſignificat odoꝛ bone operatiōis iuxta illud. Sic luceat lux vr̄a ⁊c̄. Dat etiā oſculum libꝛi tm̄ ſacerdotibus poſt euangelium ⁊ clericis. ad deſignandū ꝙ ipſis debent eſſe manifeſta diuina ſecreta. ceteris aūt in parabolis. Lu. viij. Poſt hoc canit ſymbolum nicenū: qḋ Marcianus romanus poſt. Siluestruz inſtituit anno dn̄i. ccc. xxxix. Et dꝛ a ſim ꝙ eſt con ⁊ bolos morſus q̄ſi cōpoſitū per morſellos paruos. i. articulos. Eſt eīn collectū ex diuerſis locis ſacre ſcripture in quo eſt tota fides. Compoſitū eſt tñ ꝓpter maioꝛem cautelā. ſ. ꝓpter herecticos: ne ſit difficile q̄rere articulos fidei i ſcripturis multis. Et eſt triplex ſymbolū. Primū apoſtoloꝝ. ſ. credo. qḋ cōmuniter dꝛ in p̄ma ⁊ in cōpletoꝛio. Scḋm Athanaſij. ſ. Quicunq̧ vult ſaluus eſſe. Et terciuz nicenū quod in ſynodo nicena fuit cōpoſitū. Iſtḋ autē potius canit in miſſa ꝙ aliud: qꝛ cōditū eſt tp̄e veritatis ꝓpalate cōtra herecticos inſurgētes: ⁊ clarꝰ eſt determinatiuū fidei q̄ȝ ſymboluz aploꝝ. ideo potius canit iſtud q̄ȝ illud. Vñ licet eadez ſit veritas vtrobiq̧. magis tñ clare in vno q̄ȝ alio. Canit aūt alte ⁊ expreſſe vt omnes illud diſcant ⁊ ſciant.

De tertia parte miſſe.

COnſequenter vidēdū eſt de tertia p̄te miſſe q̄ dꝛ oblatio q̄ continet ſub ſe ſex p̄tes. Pria ē ppl'i exultatio ꝓ q̄bus offerre dꝫ. ⁊ hec ſignatur ꝑ offertoꝛium. Secunda eſt oblationis p̄ſentatio ibi Suſcipe ſctā trinitas. Tertia eſt altaris thuriſicatio. Quarta coꝛdis humiliatio. cū dꝛ i ſp̄ū humiliationis. Quinta ſequens oꝛatianem .ſ. ſecretū Sexta manuum ablutio. Circa qḋ ſciendū ꝙ ſacerdos poſt ſymbolū dicit dn̄s vobiſcū. ad ſignificanduz ꝙ exquo debet ad oblationez accedere. ⁊ nulla oblatio poteſt eſſe accepta ſine deo. iō dicit dn̄s vobiſcum Et quia taz ſacerdos q̄ȝ populus debent eſſe valde attēti circa oblationē hoſtie ſalutaris vñ tūc q̄ſi excitādo populuz ſacerdos dicit. Oꝛemus Nō tñ vlterius ꝓſeq̄tur voce alta: ſed ſub ſilētio dicit offertoꝛium. ꝑ quod denotat ſuā intentionē maxime recollectā ad deū. Significat etiā illud ſilētiū latibulū xp̄i ante paſſionē. qñ iudei cōſpirauerunt cōtra eū vt ſi qs eū cōfiteret extra ſynagogā fieret: cātat tñ tunc choꝛus valde letabūde ad deſignādū hylaritatē offerētium qꝛ datoꝛē hylarem diligit deus. Et qꝛ legit etiā de dauid ꝙ cytharā cū cantoꝛibus percutiebat. Tenētur aūt fideles ad oblationes ſc̄m cōſuetudinē approbataz in aliquibus feſtiuitatibus: vt ḋ cō. di. iij. oīs xp̄ianus. qꝛ dictum eſt a dn̄o. Non apparebis in conſpectu meo vacuus. Licet aūt hoc ſit p̄ceptum tñ q̄ȝtum ad q̄ȝtitatē. vt tm̄ vl tantum offeratur non eſt p̄ceptum

ſed cõſilium. iuxta illud Exo. xxv.
Ab omni hoĩe q̃ offert vltroneuſ ac
cipietis eas ſcilicet oblationes.

SEquitur ſecunda ps
tertie ptis. ſcʒ. oblati-
onis pñtatio. Circa
qđ ſciẽdũ q̃ ſacerdos
volẽs pſentare oblati
onẽ deo parat pmo materiã. Et p-
mo p hoſtia accipit panẽ triticeuʒ
azimũ mũdũ ꝛ purũ ꝛ p ſanguinis
cõſectione accipit vinũ bonum ꝛ ſa
pidũ admixta modica aq̃ q̃ poſſet
abſorberi a vino. quo facto dicit Fi
at hec cõmixtio vini pariter ꝛ aque
In noĩe pa. ꝛ fi. ꝛ ſſ. Deinde accipit
calicem tenendo vna manu in me-
dio. ꝛ reliqua ſuſtendando pedẽ ca
licis: ꝛ alte ſubleuando dicit. Suſci
pe ſctã trinitas hãc oblationẽ. q̃ ora
tio de ſe indicat qđ vel p quo tunc
orat. tũc eñ orat eccleſia deũ ꝛc. Di
cta autem iſta oratiõe debet calicez
deponere deorſum ꝛ patenã deſup
tollat. ꝛ panez ad pedes calicis col
locare videlʒ inter ſe ꝛ calicẽ ſʒ mo
dũ magis cõmunẽ Calix ſignificat
xpi diuinitatẽ. patena humanitatẽ
q̃ diuinitatez ſicut patena calicem
cõtexit. Sed tũc patena ſub corpo-
rali obſeruat. qꝛ diſcipli relicto xpo
oẽs fugerunt. Calix autẽ corporali
opitur qđ ſignat ſepulturaʒ xpi. de
bet aũt corporale eſſe de lino mũdo
ꝛ cãdido ſm Hugonẽ ꝛ ſm cõciliuʒ
lugdunẽ. vt etiã habet in bocardo
li. iij. Hoc inſtituit ſilueſter primus
anno dñi. cccxv. Nec debet in eo al
terius rei materia pcioſior aut vili
or miſceri. vñ dicebat Jo. de deo ſʒ
q̃ refert archid. de cõ. di. j. cõſultu.
q̃ illi grauiter peccant ꝛ offendunt
q̃ mittunt corporale cõfici cum fari
na ad hoc q̃ ſtet rigidũ ſup calicem
Nec tale corporale dʒ per mulieres
lauari niſi p ſacerdotẽ prius lauet i
vaſe ſpecialiter ad hoc deputato. in
quo nihil eſt poſtmodũ lauanduʒ.
vt dr de cõ. diſt. j. nemo. Significat
aũt hoc corporale ſʒ archid vbi ſu
pra eccliam. Quod aũt ſupraponit
calici ſignificat q̃ xpi paſſionem ec
cleſia nõ deſinit imitari. Corporale
autẽ multo labore candidatur ꝛ ec-
cleſia multo labore xpo conformat
Itẽ ſignat ſyndoneũ in qua xps fu-
it inuolutus: ꝛ ideo fit corporale de
lino: qꝛ ſicut linũ multis pulſiõibus
ꝛ tunſiõibꝰ ad cãdorẽ deducit. ita ec
clia p illđ ſignificatũ q̃ p corpꝰ xpi
itelligit multis pſſiõibꝰ ꝛ paſſiõibꝰ
ad candorẽ vite eterne pducit. Et
ita etiam corpus xpi p illud ſignifi
catũ p multas tribulatões venit ad
gl'iam: vt dicit glo. j. c. pſultu. đ cõ.
di. j. Et qꝛ dictũ eſt q̃ calix cooptus
ſignificat xpi ſepulturã hinc ẽ q̃ tũc
maria mag. venit vngere ieſum ꝛc.

TErtia ps ẽ altarj thu
rificatõ maria ei mag
dalena accepit libraʒ
vnguenti nardi piſtici
precioſi ꝛ vnxit pedes
ieſu. ꝛ domus impleta eſt ex odore
vnguenti. Et ſacerdos in modum
crucis ſuperducit ꝛ circumducit in-
cenſum ſupra ſacrificium et altare
vt ꝛ crucis ſignaculo ꝛ thuris incen
ſo diabolice fraudis malignitas ex
tricetur ꝛ effugiat. Quod vero ter-
tio ſuperducit ꝛ circumducit incen
ſuʒ deſignat q̃ maria ter exhibuit ꝛ

adhibuit vnguentū circa corpꝰ ie-
ſu. Primo cū vnxit pedes ipſius i
domo ſymonis phariſei. Scđo in
domo ſymonis leproſi ſuper caput
eius vnguentū effudit. Tertio cum
emit aromata vt veniēs vngeret ie
ſum ⁊c̄. voluntas eñi reputat̄ ꝓ fa-
cto. cū et ꝑ ſeipſam nō ſteterit quo
minus expleſſet qđ incepit. Quod
vero poſtmodū vndiqꝫ totū incen-
ſatur altare deſignat ꝙ factū illud
totū reſperſit eccleſiā. ſicut dñs ipe
teſtatur dicens. Amen dico vobis:
vbicunqꝫ ⁊c̄. Math. xxvj. Et Leo
papa ſtatuit incenſum ſuꝑ oblataꝫ
fieri. qđ ⁊ conciliū rothomageñ. fie
ri ſtatuit. De alijs etiā thurificatio
nis ſignificationibus plura vide in
rationali diuinorum.

S Equitur quarta pars
tertie partis de humi
liatione. vbi ſacerdos
dicit inclinato capite
In ſpū humilitatiſ. ⁊c̄.
⁊ eſt orō. Danielis. iij. ca. vbi ſacer
dos ꝓfunde inclinat̄ habens manꝰ
ante pectus. ⁊ circa hoc oſculat̄ al
tare in ſignū crucis. qꝛ per paſſionē
crucis reconciliati ſumus deo et in
eius amiciciā admiſſi. ad Eph. ij.
Alij tñ nō oſculātur hic altare. Dei
de ſequitur orō. Ubi ſciendū ꝙ ſa-
cerdos vertit ſe tūc ad populū eos
ſalutādo dicēs hec verba. Orate ꝓ
me peccatore. ꝑ que ꝟba ſacerdos
implorat auxiliū circūſtantiū ꝓpt̄
altitudinē ſacramēti. Et debēt iſta
verba ſonoroſe ⁊ expſſe dici Et tūc
vertit ſe ſacerdos ad alterā partem
dicens. Dñe exaudi orōnē meā: qꝛ
tūc orat ſingulari orōne. Et in hoc
multi errāt ſuppreſſe illa ꝟba dicē-
tes: ⁊ cū hoc nolentes ſe vertere ad
poplm nec ad alterā partē altaris:
qđ nō ē ſine pctō. Iſta cōuerſio ad
pplꝫ cū ſilētio ſbſeqnt̄ ſignificat oc
cultā apparitionē xpi qua apparu-
it petro. qꝛ licet certū ſit ꝙ ei in die
reſurrectōis apparuerit. vt dꝫ Luc
vltimo. tñ incertū ē vbi: ergo fit ſub
ſilētio Unde qnto ſequit̄ ſecreta: qꝛ
ſecrete dꝫ vt notet̄ mētalis cōuerſio
ad deū: vt ſit ſacrificiū āte deū gra-
tuꝫ. Debēt eñi tot dici ſecrete quot
fuerūt in principio collecte. ⁊ eodeꝫ
ordine poni ⁊ cōcludi. Sed tñ in fi
ne omniū dicit̄ expreſſe. ꝑ oīa ſecla
ſeculoꝝ. ſcꝫ. ad ſignificandū ꝙ licet
ſacdos orat vt pſona ſingularis: tñ
ex quo ꝓ toto populo orat. ideo oc
culte nō debet finiri. Uel ad innuē-
dum ꝙ ſacerdos hic poſtulat auxi
liū populi. vnde expſſe reſpōdet cle
ricus amen. ad deſignandū ꝙ poſt
lazari reſuſcitationem xps publice
predicauit.

H Eſtat nunc videre de
qnta parte tertie par
tis que dicit̄ ſequens
orō vel prefatio. q̄ ha
bet quatuor partes.
In prima pplus ſalutat̄ cū dicitur
Dñs vobiſcū. In ſecūda ratio aſſi-
gnatur. ibi. Uere dignū. ⁊c̄. In ter-
tia laus diuina a pplo cātatur: cuꝫ
dicit̄. Sāctus. ſctūs. ſāctus. ⁊c̄. In
quarta canon ipſe inchoat̄. ibi. Te
igitur clemē. ⁊c̄. Quantū ad pmuꝫ
ſacerdos ſalutādo pplm primo ex
citat eū ad attentionē dicens. Dñs
vobiſcū. Scđo ad mētis erectionē
ibi. Surſū corda. Tertio ad grāꝝ

actiões.ibi.Grãs agam⁹.Excitat aũt ad attentionē ꝓpter reuerentiā ſacramēti in quo xp̄s ſumit ip̄e fōs bonitatis.idō ſacerdos dicit.Dn̄s vobiſcū.Deīde dicit Surſū corda. ad deſignandū ꝙ circa hoc ſacr̄m debem⁹ habere altitudinē contemplationis.⁊ ea q̄ ſurſuꝫ ſunt appetere.vt dr̄ Col.iij.Et etiā qꝛ iſtud ſacramentū nō poteſt rite pfici ſine illo q̄ eſt ſurſum:a quo cūcta bona ꝓcedūt:vt dicit Greg.Et a quo om̄e bonū ꝓcedit.vt dr̄ iacobi.j.Et ad deſignandū ꝙ hoc ſacr̄m nō ꝓdeſt niſi habētibus corda ſurſū.Ad qđ ſtatim rn̄det miniſter.Habem⁹ ad dn̄m.Et eſt ſenſus.i.habemus corda nr̄a ad dn̄m leuata.Sed forte in hoc multi mētiunt habētes corda depſſa.quos arguit ꝓpheta dicēs. Filij hominū vſqꝫ quo graui corde. Tertio excitat ppl̄s ad grãꝝ actiones.ibi.Grãs agam⁹ dn̄o deo nr̄o Ubi vide ꝯgruentiā laudis.qꝛ eñ eſt dn̄s ergo a ſeruis vult laudari. Malach.j.Si ego ſum dn̄s vbi eſt honor meus:Et qꝛ deus ideo vult coli.⁊ qꝛ noſter eſt:ideo ſpecialiter vult honorari vel venerari.Et q̄a tā innocētes q̄ꝫ penitētes habēt laudare deū.ideo dr̄ recte.dignū et iuſtū eſt.Et certe dignū ratōe ſue maieſtatis.iuxta illud Apoc.vij.Bn̄dictio ⁊ claritas ⁊ ſapiētia ⁊ grãrū actio honor ⁊ virtus ⁊ fortitudo đo nr̄o.dignū etiā ꝓ tātis bn̄ficijs nobis impēſis.dignū rōne ſupabundantis charitatis.ex quo ꝓprio filio ſuo nō pepcit deus ⁊c.Quarto ſtatim rō aſſignat hui⁹ a ſacerdote cū dr̄.Uere dignuꝫ.Et hic incipit p̄fatio que repſentat illud gaudiuꝫ pueroꝝ cātantiū in die palmarum. Bn̄dictus q̄ venit in noīe dn̄i.Tpe aũt quo cantat prefatio debēt manus eleuari ad deſignandū ꝙ tunc ſacerdos vult orare ꝓ celeſtibus. Et ꝑ iſta v̄ba ſacerdos approbat p̄mo deū digne eē laudādū.Scđo inuitat angeloꝝ exēplo cum dicit. quā maieſtatē tuā laudāt angeli.q.d.ſm Inno.dignū eſt:qꝛ mera nos volūtate feciſti.Iuſtū:qꝛ mera miſericordia redemiſti.Equū:qꝛ gratuitate nos viſitaſti.Salutare:qꝛ perpetue nos ſaluaſti.Nos tibi ſemꝑ. id eſt in omni tp̄e.⁊ vbiqꝫ.i.in omni loco.Et ſi nō actualiter tñ habitualiter:nō ponēdo videlꝫ obicē mortalis peccati.Unde nō ceſſat orare q̄ nō ceſſat bene facere ſm Augu.

Circa qđ ſciendū ꝙ tantū deceꝫ ſunt p̄fationes.Pelagius eñ papa ſtatuit nouē.ſed Urban⁹ papa anno dn̄i.cccc.xliiij.addidit decimā de btā virgine.Quotidianā autem p̄fationē fecit Symach⁹ natione ſardus anno dn̄i.cccc.xciij.Prima ē de natiuitate.ſcđa de epiphania.tertia de quadrageſima.quarta de reſurrectiōe.quinta de aſcēſione.ſexta de pēthecoſte.ſeptima de trinitate.octaua de ſācta cruce.nona de apl̄is.decima de btā virgine. de hoc habet de ꝯſe.di.j.inuenim⁹ Ex quo patet p̄fationē nouiter inuentā de dedicatiōe eccl̄ie eſſe ſupfluaꝫ ⁊ erronee introductā.niſi al̄s interueniret auctoritas pape.de q̄ tñ vſqꝫ modo nō conſtat.Unde illi ea vtētes grauiter peccāt.Cuꝫ eñ vnā collectā minimā nō poſſūt mu

tare vel addere.multomagis taʒ ſo
lennem prefationeʒ pro ſuo libitu i-
mutare q̃s preſumat. Deinde ſequi
tur ſanctus.quod Sixtus primus
anno dñi.cxxix.inſtituit. per qd̓ ſa-
cerdos orat vt laus noſtra et voces
noſtre laudibꝰ et vocibus angelorũ
aſſocientur.quia ãgeli ſemꝑ cãtant
ſanctus. Ter autem canit᷑ ad hono-
rem trinitatis. Oſanna.bis ad deſi-
gnandum duplicẽ ſtolaʒ ſeu gaudi-
uʒ corporis ſcʒ ⁊ anime. ⁊ ſignificat
tantum id eſt obſecro ſalua.

SEquit᷑ ſexta pars ter-
tie partis principalis
miſſe.ſ.ablutio manu
um. Primario eñ ſa-
cerdos abluit manus
ad ſignificandũ ꝙ debet carere mor
talibus ſed in hoc loco abluit quia
iuxta poſſe ſuũ dʒ etiã carere veniali
bus. Et ideo ſolũ capita digitoꝝ ꝓ-
fundit. Et licet aliq̃ dicũt tũc verſi-
culũ.lauabo inter innocentes manꝰ
meas: tñ cõuenientius obmittit᷑ ꝓ-
ter cõtinuationẽ ſequẽtis canonis q̃
incipit. Te igit᷑: cuius preludiũ fuit
ſctũs. Senſus eñ eſt. Te igit᷑ clemẽ
tiſſime id eſt te q̃ ſanctꝰ es dñs deus
ſabaoth deprecor qd̓ congrue fieri
nõ poſſet interpoſitis aliq̃bus v̓bis
puta. Lauabo inter innocẽtes ma-
nus meas ⁊c. que faciũt notabilem
diſcõtinuatõeʒ illaꝝ orõnũ pricipa
liũ.⁊ ideo cautiꝰ obmittit᷑ q̄ʒ dicitur.

De quarta parte miſſe.

SEquitur quarta parſ
principalis miſſe.ſ.ca
non. Ad cuiꝰ euidẽtiã
ſciendũʒ ꝙ canon gre-
ce interpretatur regla
latine.quia multuʒ regulate cõpoſi
tus eſt. Dicit᷑ aũt ꝙ Gelaſius papa
canoneʒ principalit᷑ ordinauit:licet
a pluribus ſit aliq̃d additũ in eo:tñ
ab vno eſt compoſitꝰ. Dicitur auteʒ
ꝙ Clemẽs ſcd̓us ãno.lxxj.poſt Cle
tum inſtituit canonem ante cõſecra
tioneʒ:⁊ ita dicit᷑ canon quaſi lex re-
gulis ſctoꝝ patrũ editus ⁊ cõpoſitꝰ
Dicit᷑ etiam ſub ſilentio ſm Inno-
primo ad ſignificandũ ꝙ xp̃s ſe ceſ-
ſerat in Effrem a iudeis. Secundo
propter maioreʒ conuerſionẽ men-
tis ad deum:quia tunc ſacerdos de-
bet intrare thalamuʒ cordis. ⁊ oſtio
ſenſuum clauſo deum orare. Tertio
propter periculi euitationeʒ. ne vſu
quotidiano verba ſacra vileſcant.
Quarto propter maioreʒ reuerẽtiã
quia que in publico fiunt citius vi-
leſcunt. Hec Bernardus de paran-
tinis. Incipit autẽ ab illa littera. T
que valde repreſentat ſignuʒ crucis
ad ſignificandũ ꝙ hoc ſacramentũ
ſeu ſacrificium fit ad memoriaʒ paſ
ſionis chriſti i cruce. Et fit circa ca
noneʒ ymago crucifixi vt tanto me
lius imprimat᷑ memoria xp̃i paſſio-
nis in cruce ipſi celebrãti. Accedẽs
aũt ſacerdos poſt ablutionem p̃mo
benedicit ſe.ſecũdo compoſitis ma
nibus oſculat᷑ ymaginem crucifixi.
inclinando ſe humiliter deſignans
humileʒ inclinationẽ quã fecit xp̃s
ante ſuam paſſionẽ:in qua factus ẽ
ſudor eius ſicut gutte ſanguinis de
currẽtis in terrã.ſicut habetur Luc
xxij. Alij autẽ oſculantur altare ad
ſignificanduʒ ꝙ per hoc ſacramẽtũ
acquirimus veram dilectionem cuʒ
xp̃o quia miniſter non debet eſſe in-

fidelis:vt iudas. Deinde incipit di-
cens. Te igitur. Circa quod notan
duz ꝙ illa coniūctio igit̄ eſt illatiua
reſpectu precedentiū vnde exquo di
xit prius:ſanctus dn̄s : nunc infert.
Te igitur clementiſſime pater q̄ es
ſanctꝰ. Dicitur autez clementiſſimꝰ
quaſi in miſericordia ſumme abun-
dans. Et hec verba dicēs ſacerdos
ſe inclinat deſignans xp̄i humilita-
tem ſeu humiliationem ad paſſionē
Additur etiam per ieſum xp̄m filiū
tuum dn̄m noſtruz. Hoc fit ideo:qꝛ
xp̄s docuit in ſuo nomine om̄ia eſſe
petenda.iuxta illud. Joh. xvj. Amē
amen dico vobis ſi q̄d patrez petie-
ritis in nomine meo ꝛc̄. Deſcribitur
aūt quadrupliciter. Primo vt ſal-
uatoꝛ:qꝛ ieſus Math. primo. Uo-
cabis nomē eius ieſus. q̄d interp̄ta-
tur ſaluatoꝛ. Secundo vt rex : quia
xp̄s quod interpretatꝛ vnctꝰ. Pſal.
Unxit te deus deꝰ tuus. Tertio vt
patri naturaliter dilectus. qꝛ filiuz.
Quarto vt nobis prelatus qꝛ dn̄m
noſtrū. Supplices.i.humiles roga
mus ſm̄ Bern̄. de parantinis.roga
mus pro illis que nobis deficiunt.
ac petimus pro illis que ad ſalutem
noſtrā nobis neceſſaria ſunt. Uti ac
cepta habeas.i.accipias ſeu grata
habeas. Et aliq̄ hic oſculantꝛ alta-
re q̄ſi oſtendentes ſe cōpati xp̄o. ſed
non eſt de eſſentia. Et dꝫ ꝓduci illa
dictio vti in fine. Naz licet idem va-
let vt ꝛ vti tn̄ plus eſt expreſſiua. hec
dona dicuntꝛ dona q̄ dantꝛ a ſupioꝛi-
bus:quia hoc ſacrificiuz fit virtute
ſupremi dei. ideo dicitꝛ donum. Mu
nera dicuntur munera quia dantur
ſeu offeruntur ab inferioꝛibus. hoc
enim ſacrificiuz miniſterio ſacerdo-
tum offeritur deo patri. Hec ſancta
ſacrificia dicuntꝛ:quia fiunt pro pec
catis noſtris. Dicuntur autez illiba
ta id eſt incoꝛrupta non ꝙ illa acci-
dentia nō poſſunt coꝛrūpi ſed ꝙ cō-
tentuz ſub eis ſcilicet coꝛpus chꝛiſti
et ſanguis non coꝛrumpitꝛ iuxta ill' d'
Non dabis ſanctum tuū videre coꝛ
ruptionez. Fiunt autem tres cruces
in verbis iſtis. Hec dona. hec mune
ra. hec ſancta ſacrificia illibata. pro
quo ſciendum ꝙ ſacerdos ideo vtitꝛ
ſepiſſime ſigno crucis circa hoc ſa-
cramentum magis q̄ʒ circa aliud qꝛ
iſtud ſacramentuz eſt magis memo
riale paſſionis chꝛiſti que ad crucez
eſt terminata. Fiunt autem hic pri-
mo tres cruces ad deſignanduz tri-
plicem chꝛiſti traditionem. quaru m
prima fuit gratioſa a dō patre ex di
lectione. qui pꝛopꝛio filio ſuo nō pe-
percit ſed pro nobis tradidit illum
Secūda fuit a iuda que fuit ex aua-
ricia ꝛ cupiditate. eo ꝙ pecuniaz ꝓ
eo recepit:quam appellat mercedez
iniquitatis. tertia fuit a iudeis que
fuit ex inuidia quia ſciebat pilatus
ꝙ per inuidiam tradidiſſent eum.
Quia igitur deus pater dedit eum
nobis in donum. Jdeo prima crux
fit cum dicitur hec dona. Et quia
iudas pro munere tradidit eū. ideo
ſecunda crux fit cum dicitur hec mu
nera. Quia vero iudei ad moꝛtem
tradiderunt eum. vt crucifigeretur
in ſacrificium illibatum. ideo tertia
crux fit cum dicitur. hec ſctā ſacrifi-
cia illibata. Uel etiaz ſm̄ Guil'. ma-
nitin̄. tres cruces fiūt in reuerētiam
eius q̄ eſt trinus deus in ꝑſonis. cu

ſus potentia fit cōuerſio panis ⁊ vi
ni. Et ſm Bern̄. de paratinis ſigni-
ficat crucifixionem triplicem quaꝝ
prima fuit in volūtate ⁊ effectu quā
do collegerunt pontifices conciliū
Joh. xj. ⁊ Math. xxvj. Secunda fu
it in vocibus clamantiuꝫ. crucifige
crucifige. Luc. xxiij. ⁊ Joh. xix. Ter
tia in crucifixiōe manuum ⁊ pedum
Luce. xxiij. Eſt itaqꝫ ſenſus iſtoꝝ
ꝟborum quantū ad triplicem effe-
ctum. Naꝫ quia chriſtus datus eſt
liberaliter: ideo dr̄ dona pluraliter.
quia vero datus eſt vtiliter. ideo di-
citur munera: ⁊ qꝛ datus eſt vt nos
ſctificaret mentaliter ideo dicitur
ſacrificia illibata. i. immaculata.
Sed quare dicitur pluraliter dona
munera ⁊c. ⁊ non donuꝫ munus ⁊c.
cum hic non fiunt plura ſacrificia
ſeu ſacramenta ſed vnum tantum.
Reſpondetur ꝙ licet corpus ⁊ ſan-
guis chriſti ſint proprie loquendo
cōpoſita diſtincta. tamen dicuntur
vnum integritate. ſicut comeſtio in
vna menſa ꝙ̄tumcunqꝫ fercula ſunt
diuerſa aut potus diuerſi nihilomi
nꝰ dr̄ vna comeſtio ⁊ hoc vnitate ite
gritatis. quia cibus ⁊ potus ſimul
integrant refectionem: ⁊ hn̄t vnum
effectum ⁊ nutritionem. Et iſto mo
do iſtud ſacramentum dicit̄ vnum.
Vn̄ ergo dicūtur dona munera plu
raliter refertur ad illas ſubſtantias
panis ⁊ vini ꝙ̄ plura ſunt compoſi-
ta p ſe ⁊ nondum ſunt corpus ⁊ ſan
guis xp̄i. vnū. Vn̄ ſm Gorram ſup
Mat. ꝙ̄uis ibi ſint plura materia-
liter. nō tn̄ formaliter ꝓpter vnam
operationem quam intendunt. ſ. re
fectionem ſpiritualem.

Sequitur. In p̄mis ꝙ̄ tibi offerimus. vbi ponitur optatio ſalutis eoꝝ ꝓ qbus offert̄ hoc ſacrificiū ⁊ cui: qꝛ deo patri. vn̄ dicit in p̄mis. i. principaliter tibi. Sc̄do quis offert qꝛ ſacerdos ex p̄te totius eccl'ie. iō dicit offerimus nō offero Ex ꝙ̄ pꝫ ꝙ malicia ſacerdotis nō viciat effectionē conſecratiōis qꝛ non offert ex bonitate vel malicia ꝓpria: ſed ex officio qđ gerit ex perſona eccleſie. Tertio ꝓ quo offertur. Et p̄mo qꝛ generalit̄ ꝓ tota eccl'ia. vn̄ dicit ꝓ tota eccl'ia catholica. i. vniuerſaliter toto orbi terrarū diffuſa: ⁊ fidei ſacris vnita. nō ꝓ ſynagoga iudeoꝝ abiecta ⁊ diſperſa vbiqꝫ p diabolū. Quarto oñdit qđ petit. vn̄ dicit quā. ſ. eccl'iā pacificare digneriſ. vt ſcꝫ pacē habeat ab hereticis ⁊ ſciſmaticis. digneris etiā eam adunare. i. in vnitatē colligere ꝙ̄ diſperſa eſt inter p̄fidos vl' paganos. Vel ſm Guil. manitin̄. orat hic p̄ſbyter ꝓ inuicē diſcordātibus vt vniant̄ in charitate. Addit̄ auteꝫ vt cuſtodire digneris ſcilicꝫ a vicijſ ⁊ demonibus: ⁊ regere. ſ. in pſperis Deinde orat ꝓ perſonis ſingularibus ⁊ p̄mo pro capitaneis eccl'ie. ſ. papa. ꝙ̄ verba addidit. Clemens et poſtea. Pelagius papa confirmauit. vn̄ idē dicit. Conſtat ab vniuerſo orbe ſepatū eſſe ꝙ̄ ob quā lꝫ diſſēſionē inter ſacra myſteria ap̄lici pōtificis ſm cōſuetudinē memoriā nō freqntat Deide ꝓ ep̄o ꝓprio vn̄ dic̄ pro antiſtite nr̄o. qđ ep̄s celebrans omittit cū ſit met antiſtes. poſt hoc addit de ſeculari p̄ncipe. vn̄ dicit. et

pꝛincipe noſtro hoc em̄ eſt cõſilium apl'i. j. ad Thi. ij. c. vbi inquit. Obſecro pꝛimo oīm fieri obſecrationes oratiões. poſtulationes et gratiarū actiones pro oībus hoībus ꝓ regibus ⁊ pro oībus qui in ſublimitate ſunt cõſtituti: vt quietā ⁊ trāquillā vitā agamus in omī pietate ⁊ caſtitate. Debet aūt intentio celebrantis fieri ad pſonā illius epi i cuius dyoceſi celebrat. Rome tñ nõ dicit pro antiſte nr̄o qꝛ ibi papa eſt eps. Sil'r dicendū de pꝛincipe illo in cuiꝰ regno vel ducatu celebrat. deinde deſcendit generaliter orādo ꝓ oībꝰ fidelibus. Uñ dicit ⁊ ꝓ oibus orthodoxis. i. veris catholicis nõ ſciſmaticis vel hereticis. Uñ orthodoxis dicit ab orthos ti. qđ eſt rectū. ⁊ doxis gloria vel doctrina quaſi recta gloria vel doctrina. Qui ergo recte glorificāt deū ⁊ rectam fidei doctrinaꝫ ſequūtur orthodoxi vocant: atꝗ aplice ⁊ catholice fidei. i. ꝑ apl'os fundate ⁊ ꝑdicate fidei cultoribus.

Memento etiam domine famulorū famularꝫꝗ tuarum: vbi iteruꝫ deſcēdit in ſpeciali ad memoriaꝫ certarū perſonarū. Unde licet deus noſcat oīa nec opus eſt ſibi demõſtrare pſonaꝫ pro qua orat preſbiter: cū oīa nuda ſint oculis eius. Heb. iiij. Sed tñ obliuiſci dr̄ illoꝝ quibꝰ grām ſuā non infundit. Sil'r dicit illoꝝ recordari quibus gratiā ſuaꝫ ⁊ dona largitur. Et eſt modus vulgariuꝫ quo cõiter dicūt tribulati: deꝰ oblitꝰ eſt mei. petit ergo hic duo: Pꝛimo explicite pro quibuſdam ſcd̄o ꝓ oībꝰ circūſtantibus. Uñ dicit. Memento dñe famuloꝝ famularūꝗ tuaruꝫ nõ dicit ſeruoꝝ: qꝛ ſeruus pctī deſignat. Joh. viij. Qui facit pctm̄ ſuꝰ eſt pctī. Et tales q̄diu ſunt in pctis obliuiſcunt a deo. iuxta illud. Peccatores nõ exaudit deꝰ. Joh. ix. Sꝫ famulus dr̄ a fauore: qꝛ eſt in fauore ⁊ gratia dñi. vt ſunt pctõres ꝯuerſi ⁊ penitētes pro pctis: ⁊ tales deus nouit. vñ petit pſbiter recordari taliuꝫ. Et ſciendū ꝙ ſacerdos dꝫ facere memoriaꝫ ordinate vt. ſ. pꝛīmo oret pro illis q̄ ſunt maiori charitate diligendi. Et qꝛ ordinata charitas incipit a ſe. ideo pꝛimo facit memoriā ſuiipſius. cogitādo tm̄ mente vel expꝛimendo vt deus ſui miſereat: ⁊ dimittat pctā ⁊ tribuat grām. Deinde orat ꝓ patre ⁊ matre parentibus et fratribus atꝗ ſororibus. Tertio ꝓ bñfactoribꝰ. Quarto pro inimicis ⁊ ꝓ pſecutoribus. Quito ꝓ infidelibus vt cõuertant ad fidem. Et hic q̄deꝫ faciūt eis diſpoſitionē in mēte ſatis pulchrā: faciētes taleꝫ memoriam ad ſimilitudinē ordinis caſuū quoꝝ Pꝛimus eſt noīatiuꝰ: in quo ſuiipſius recordant. Scd̄s eſt genitiuus ⁊ ſignificat genitorē. i. parētes Tertiꝰ datiūs ⁊ ſignat datorē vel bñfactoreꝫ. Quartꝰ actūs: ⁊ ſignat accuſatoreꝫ vel inimicū. Quintꝰ vtūs ⁊ ſignat vocandos ad fidē. Sextus ablatiuꝰ ⁊ ſignat mortuos a nobis ablatos. et de iſtis fit mētio in ſcd̄a memoria. Sꝫ quare priꝰ pro viuis ꝗ pro mortuis oramus: Reſpõdeo quia viui ſunt in maiori periculo. qꝛ poſſunt dānari. Mortui autem pro quibus oratur ſunt in purgatorio.

de quib⁹ nõ timet. Et de iſta memo-
ria dʒ ſe cito expedire ꝓpter diſtra-
ctionẽ mentis ⁊ euagationẽ. non ſi-
cut quidã faciunt dormitãtes in tali
memoria: ita ꝙ q̃nq̃ populares re-
cedũt a miſſa tedio victi. ⁊ hoc ẽ ſcã
lum: ⁊ ꝑ cõſequens fugiendum.

Sequit. Et oim circũ-
ſtantiũ id eſt audiẽtiũ
miſſam digneris eſſe
propici⁹ quos vides i
te credere recte ⁊ te de-
uote diligere. Et ex hoc pʒ ꝙ valde
vtile eſt intereſſe miſſe: q₂ pro talib⁹
ſpecialit orat. Vñ ſtatutũ ẽ vt oẽs
fideles audiant miſſaʒ dñicis dieb⁹
⁊ feſtiuis diebus. de ɔſe. diſt. j. omſ
fideles. ⁊ cap. miſſas. Et dicunt do-
ctores hoc idẽ eſſe preceptũ vt ibidẽ
patet. Sequit. pro quib⁹ tibi offe-
rimus: vel qui tibi offerũt. id eſt non
ſolũ illis digneris miſereri pro qui-
bus hoc offerim⁹ ſacrificiũ laudis.
ſed etiaʒ illis qui ſoli hoc offerũt, ꝑ
ſe ſuiſq₃ omnib⁹ videlicet cõſangui-
neis ⁊ affinibus familiaribus ⁊ ami
cis. pro redẽptione aiaꝝ ſuaꝝ. q. d.
non pro tꝑali lucro: ſed pro ſpe ſalu-
tis ⁊ incolumitatis ſue. i. pro ſalute
et incolumitate ſua ſperãda. Et q̃a
bona hois triplicia ſunt: ido ꝓ eter
nis prius orat. ſ. ꝓ ſpe ſalutis. ſcdo
pro corporalib⁹: ido dicit incolumi
tatis. i. corporalis ſanitatis. tertio
pro ſpũalib⁹. ideo dicit ſeu addit ꝓ
redemptione aiaꝝ ſuaꝝ. Sequit q̃
reddũt vota ſua eterno deo viuo et
vero. Vota dicunt illa q̃ voluntarie
promittunt. Dicunt aũt vota noſtra
q₂ fiunt a nobis ex libertate arbitrij
ſine coactiõe. Dicunt etiã dei. quia
per grãm eius fiunt quã dat illis q̃
vouent: vt poſſint etiã ea perficere.
Sed circa predicta querit q̃re p̃ſbi-
ter non orat primo pro ſe ſʒ prius et
principaliter orat pro papa. ⁊ ſe ob-
mittit. Ad qḋ dicendũ ꝙ ibi orat vt
pſona publica. ideo publicũ bonuʒ
ſeu cõmune ꝑtulit ꝓprio bono. hic
aũt orat vt pſona ſingularis intran
do memoriã ſingulariũ ⁊ priuatarũ
pſonaꝝ. ⁊ ideo preponit ſe oĩbus.

Communicãtes. poſt-
q̃ꝫ poſuit cõmemorati
oneʒ illoꝝ q̃ ſalute indi-
gent. hic ponit illos q̃
ad ſaluteʒ adiuuãt. vt
ſunt ſancti. Et p̃mo ponit eos i ge-
nerali. Scḋo in ſpeciali. Dicit ergo
cõicantes. Et hoc cõpoſuit Linus
papa. Cõmunicãtes. i. participãtes
cuʒ ſctis in hoc ꝙ deũ videm⁹: licet
differenter q₂ nos per fidem: ipi ad
oclm. tñ ex quo idẽ obiectũ habem⁹
cũ illis ſcʒ vnũ deũ: ergo participa-
mus cũ eis: ⁊ memoriam venerãtes
id eſt venerãter colimus. In primis
glorioſe virginis marie genitricis
dei ⁊ dñi noſtri ihu xpi: ſed ⁊ beatoꝝ
apoſtoloꝝ ac martyꝝ tuoꝝ Petri ⁊
Pauli: vbi ponit. xij. apoſtolos et
xij. martyres. Confeſſores aũt non
ponit. cui⁹ ratio eſt q₂ tꝑe quo poſi-
tus eſt canõ non celebrabat memo-
ria confeſſoꝝ ita ſolenniter: vel ideo
ponunt martyres: quia imitati ſunt
xpm in paſſione. ⁊ maximũ honorẽ
oſtenderunt pro ipſo morientes. qḋ
non fecerũt confeſſores. hoc autem
ſacrificiuʒ eſt maximi amoris. Po
nunt etiam aliqui martyres minus
notabiles. quod factum eſt diuina

diſpenſatione. Nam vt dicitur dum ſancti patres deleuiſſent iſtos: ⁊ alios ſcribere vellent cras inuenerunt illos deletos aureis litteris ſcriptos. Unde bonum eſt etiã aliquando minus ſanctis reputatis reuerentiam impendere et eorum ſuffragia poſtulare: quia ſecundum Tho. quibuſdam ſctis datũ eſt patrocinari ſpecialiter ⁊ in ſpecialibus negocijs. vt beato Anthonio contra ignem ⁊c. Preponitur aũt oibus ſanctis beata virgo maria quia ipſa eſt ſalutis noſtre precipua adiutrix. ⁊ ipſa in celo primũ locum tenet poſt dei filium. deinde ponunt apoſtoli quia ipſi tradiderũt nobis formã ⁊ ritum huius ſacrificij. deinde martyres qui pro illo qui eſt in hoc ſacramento ſe obtulerũt hoſtiam viuentem. Petimus aũt hic eorum ſuffragium ſignificãtes quod quamdiu ſumus in hac vita neceſſe habemus eorum ſuffragia poſtulare cũ ipſi xpo ſint in gloria propinqui. vnde poſſunt nobis impetrare gloriam. Poſt eleuationem vero petimus eorũ conſortiũ deſignantes per hoc quod poſt reſurrectiõem iungemur ſanctorum conſortio et non indigebimus ſuffragio. Non dirigimus aũt orões noſtras ad ſanctos vt per eos impleantur que poſtulamus. ſed vt eorum precibus noſtre orões ſortiãtur effectũ. In quibuſdã libris ponitur hic ſignũ crucis cũ dicitur muniamur auxilio: ſed nõ habet fundamentũ cum nõ petimus hic muniri ſigno crucis ſed patrocinio ſctorum. Quomodo aũt ſcti videãt orões nr̃as dicit hic Bern. de parãtinis quod nõ cognoſcũt eas cognitiõe naturali vel btã. ſed virtute reuelationis per quam cognoſcunt orationes nr̃as vocales ſiue mentales. Fit etiam additio in quibuſdam feſtiuitatibus: quia ibi petimus protectionẽ diuinã ſpãlem. vt in natali. in epyphania. in paſcha. aſcenſione ⁊ penthecoſte. in quibus ſpecialia dona circa nos facta recoluntur que nobis dari tũc poſtulamus. In fine aũt hic non dicitur amen. quia angeli reſpondent amen.

Hanc igitur oblationẽ hoc addidit Leo papa ãno dñi. cccc. xliiij. vbi quaſi cõprehẽdendo oia ſupradicta ſũmarie cõcludit. Petit ergo quattuor. Primo petit acceptationẽ oblationis. vnde dicit. Hãc igitur oblationem ſeruitutis nr̃e. Et vide quare hic pſbiter ſpecialiter appellat ſe ſeruũ: ſuperius vero alios appellat famulos. Nõ quia quilibet debet ſe reputare pctõrem ⁊ nõ alios. Dicit aũt hec oblatio ſeruitus quia ſumus empti iſta oblatione iuxta illud. Empti eſtis pcio magno. Sed ⁊ cũcte familie tue que tibi famulantur ⁊ ſeruiũt vt placatus accipias. licet enim deus ſit ſemper placatus. i. miſericors quantũ ẽ in ipo ſacrificio. tñ ſepe offenditur ex parte miniſtrorum qñ ſũt in pctõ. Sequitur: dieſque nr̃os. vbi petit fedus pacis. Unde dicit. dieſque nr̃os in tua pace diſponas. ⁊ loquitur nõ ſolũ de pace tpis. ſed etiã pectoris que eſt ceſſatio a pctis: atque ab eterna dãnatiõe nos eripi vbi petit euaſiõem carceris. i. dãnatiõem perpetuã. et in electorum tuorum iubeas grege nũerari vbi petit adiũctiõem cũ electis per ieſũ xpm dñm nr̃m et iſtã particulam ſctũs Gre. appoſuit. fit ãt appoſitõ iſtius particule certis diebus vt i

reſurrectiõe ⁊ penthe. Ex quo enim petimus remunerationem q̃ fit ꝑ reſurrectionez xpi ⁊ ſpũſſancti miſſionem. iõ tũc fit additio. ſm alios etiam in cena dñi: quia ꝑ illud ſacrificium tunc inſtitutum daꝛ remuneratio iuxta illud. Qui mãducat hunc panẽ ⁊c̃. Hec aũt ṽba dicens ſacerdos ſe ꝓfũde inclinat ſignificãs q̄ legalis ſacerdos ſummo conamine obũbꝛabaꝛ ne videreꝛ. vel qꝛ oꝛauit xp̃s ꝓfunde ſe inclinãdo ⁊ humiliãdo an̄ horã paſſionis.

Seq̃tur ſecũda ps canonis.

Quam oblationem ⁊c̃. Hec eſt ſcḋa pars canonis in q̃ ponit ſacrificij cõſecracio ⁊ habz tria dicta. Primo nãq3 virtus cõſecrãdi petiꝛ. Scḋo ipa cõſecratio ꝑficiꝛ ibi qui pridie. Tercio rei cõſecrate cõmemoꝛatio exp̄miꝛ ibi. vñ et memoꝛes. Circa p̄mũ pꝛimo ponit ſacrificij oblationem. Scḋo oblatiõis bñdictionez. ibi q̃ ſumus bñdictam. Tertio ſacrificij trãſſubſtãtiatiationẽ. ibi: vt nobis. Dicit ergo quam oblationẽ. i. terrenam materiã ad coꝛpus filij tui deſtinatã ſm Guil. manitiñ. Tu deus queſumus in oĩbus. i. tota cogitatione. tota cognitiõe. tota mẽte ⁊ toto intellectu digneris facere benedictaz. i. ꝑ quã hoĩes bñdicanꝛ. Aſcriptam. i. ꝑ quã hoĩes aſcribunꝛ in celo. Ratam. i. ꝑ quaz de viſceribus xp̄i eſſe cenſenꝛ. Rationabilẽ. i. per quam a beſtiali ſenſu exuanꝛ. Acceptabilem vt q̃ nobiſmetipis diſplicemus ꝑ hanc acceptabiles vnico filio eius ſimus. Ita exponit Aug. de cõ. di. ij. vtrum ſub figura. ſ3 Inno. exponit referendo ad xp̄m. bñdictam. i. immunẽ a pctõ. aſcriptaz. i. ſcripturis pꝛenũciatã ⁊ figuratam. Ratã. i. non trãſitoꝛiaz ſicut vetus lex. Rationabilem. i. q̃ſi nõ peculiarem ſicut erat hoſtia legalis q̃ non mundabat a pctõ. acceptabilẽ contra illam de q̃ Iſa. ⁊ Hiere. dicunt. Obtuliſti hoſtiã nõ acceptã Cõmuniter tñ hoc refert ad differentiã oblationis iude. Illa eñ traditio fuit maledicta: iõ iſta ſit bñdicta. Illa autem ꝓſcripta vel diſcripta de libꝛo viuẽtiũ. iõ digneris facere aſcriptam illã. Illa fuit irrita. i. iniq̃ ⁊ deteſtabilis. iõ deus fac iſtã ratã. Itez illa fuit irrationabilis: iõ deus fac iſtaz rõnabilẽ. i. ratiõe plenam. vt fiat rationabile nr̃e ſeruitutis obſeq̃um. Ille reddidit mala ꝓ bonis ꝓpter qḋ repꝛobatus eſt: ſed tu deus fac hanc acceptabilem ꝑ quam tibi nos reddas acceptos. Fiunt autez hic q̇nq3 ſigna crucis tres cõmũes ſuꝑ panem ⁊ calicẽ ſimul. q̃rta autẽ ſuꝑ panem: ⁊ q̇nta ſuꝑ calicem ꝑ ſe. Et ſignificãt quinq3 loca vulneruz eius. Uel ſm Innocentium tres ſignificãt triginta denarios ꝓ q̇bus venditus eſt xp̄s. Due aũt venditionem ⁊ emptionem ſiue venditoꝛẽ et venditũ. Uel ſm Bernardum ḋ parantinis ⁊ ſm Guil. manitiñ ſignificant tria q̃ xp̄s fecit circa hoc ſacramentũ. Nam accepit. benedixit ⁊ dedit. Ecce tria. Et ſpecialiꝛ fit crux ſuꝑ oblatam ⁊ vna ſuꝑ calicẽ. qꝛ dixit. Hoc eſt eñ coꝛpus meũ. ⁊ iterũ bibite ex hoc oẽs. Et ſeq̃tur: vt no-

bis corpus ⁊ ſanguis fiat dilectiſſi
mi filij tui dñi noſtri ieſu xpi. Ubi
petit trãſſubſtãtiationē panis i cor
pus xpi p hoc v̾bum cuz dicit fiat.
Illud em̃ eſt verbũ creatõis ſiue cre
atoris. Gen̄.j. vbi dixit. Fiat lux. et
ſequit᷑ ⁊ factũ eſt ita. Et nõ dicit ſa
cerdos. vt faciã corpus xpi: qꝛ non
eſt niſi miniſter huius conuerſiõis.
Ideo nõ in ꝓpria pſona: ſꝫ in pſona
xpi dicit fiat. Dicit aũt dilectiſſimi
filij tui: qꝛ nullus põt eſſe dilectus
deo q̃ꝫ tũcunqꝫ ſctũs ſicut xps. rõne
cuius dilectiõis ꝓpter ipm̃ totius
mũdi peccata ĩdulſit. Fiũt aũt due
cruces. vna ſup panem. alia ſup ca-
licem: ad ſignificandum q hoc ſa-
cramentũ valet ad ſalutē corporis
⁊ anime.

SEquitur q̃ pͦdie. Hec
verba addidit alexan-
der pͥmus. anno dñi.
cxxij. Et hic pficit᷑ cõ
ſecratio. Circa qđ pri
mo repñtat᷑ qđ xps in cena fecit.
Uñ dic. Qui pridie. i. vna die añqꝫ
paſſ⁹ ē vl̾ vna die p̄cedēte añ paſſio
nē accepit panē. ⁊ i hͦ loco terſis di
git; ſup corporale accipit ſacerdos
hoſtiã reuerent᷑. Et dꝫ eã tenere ſub
miſſe nõ oſtendēdo populo vel mi-
niſtro ne videat᷑ aliquo mõ añ cõſe
cratiõem. Uñ dicit. accepit panem
in ſctãs ac venerabiles manus ſu-
as ⁊ eleuatis in celũ oculis ad te de
um patrē ſuũ oipotentē. Et hic ele
uat ſacerdos oculos ſupra celuz in
quo xps ſignificat᷑: qꝛ oculos men-
tis debemus eleuare in celũ vñ veni
at auxilium nobis. vt dꝛ. ps. Quia
omne bonum deſurſum deſcendit.

Sequit᷑. Grãs agens nõ p ſe ſed p
nr̃a redēptiõe. bñdixit ⁊ fit ibi crux
ſup hoſtiam q̃ ſignificat q xps paſ-
ſus eſt in natura humana. ſ. in cor-
pore ⁊ anima. qꝛ dixit. Triſtis ē aĩa
mea vſqꝫ ad mortē. Et iõ p ſe bñdi-
citur hoſtia ⁊ p ſe calix. Et nõ intel-
ligas q xps benedixit. i. crucē fecit
ſup panem cuz virtus crucis nulla
fuit ante paſſionē eius ſed bñdixit.
i. verba conſecratiõis. ſ. illa. hoc eſt
em̃ corpus meũ. ſup panem ꝓtulit.
quoꝝ virtute v̾boꝝ facta eſt ſtatim
bñdicta trãſſubſtantiatio panis in
corpus xpi. vnde expone. bñdixit. i.
vim bñdictionis verbis p ipm̃ pro-
latis dedit vt trãſſubſtantiaret᷑ pa-
nis in corpus xpi veruz. Sequit᷑. ac
fregit deditqꝫ diſcipulis ſuis dicēs.
Accipite ⁊ comedite. Ubi ſciendũ
q licet hic dicat᷑ q xps pͥus fregit ⁊
tũc cõſecrauit. tñ ita nõ intelligēduz
eſt q xps prius fregiſſet ⁊ tũc bñdi-
xiſſet: ſed q xpus poſt bñdictionē ⁊
cõuerſionez fregit. Uñ ſic conſtrue
litterã. Accepit panē ⁊ bñdixit. ſ. di-
cens hoc eſt em̃ corpus meũ ⁊ tunc
fregit deditqꝫ diſcipulis ſuis dicēs.
accipite ⁊ comedite hoc eſt em̃ cor-
pus meũ. Prius ergo ꝓtulit illa v̾
ba vt eis vim cõficiendi tribueret:
deinde ea ꝓtulit vt aplos formã cõ
ficiendi doceret. Ita dicit Guil. Cõ
muniter tñ dꝛ q ſel̾ ꝓtulit xpus illa
v̾ba. tunc ſcꝫ qñ voluit dare aplis.
Uñ dando eis tunc bñdixit p illa v̾
ba iam dicta. ſ. hoc eſt enim corpus
meũ. Itez dicit Gorra ſuper Mat.
Et ita per illa verba ſemel prolata
ſimul confecit ⁊ formam conficien-
di dedit vt dicit Berñ. de paratinis

Un̄ ſenſus eſt. bn̄dixit fregit deditq̄z
diſcipulis ſuis. ⁊ tūc dixit. hoc ē em̄
corp⁹ meū. Et iſte ē verus itellect⁹.

HOc eſt em̄ corpus me
um. Iſta eſt forma cō
ſecratiōis venerabilis
ſacri euchariſtie quaꝫ
dicens ſacerdos habe
at intentionē verā cōſecrādi corpus
xpi. Nō obmittat aūt illā cōiunctio
nē em̄. q꞉ lꝫ nō ſit de ſubſtantia ſacri
eſt tamen de eſſentia p̄cepti. vn̄ gra
uiter peccaret obmittēs eam. Aliq̄
ꝟo dicētes iſta verba tenent hoſtiaꝫ
in manibus. ita q̄ poſſit videri a cir
cunſtātibus: qđ eſt graue periculuꝫ
q꞉ tunc poteſt adorari p ſimplices
ante conſecrationem qđ erit graue
pctm̄ idolatrie. Et ideo teneat eam
valde depreſſe in altari ne videatur
Fit aūt eleuatio hoſtie ſacratiſſimi
corporis xpi vt oſtendat oībus ob
latā eſſe ad ſaluteꝫ iuxta illud. Ego
ſi exaltatus fuero a terra ⁊c̄. Secun
do vt ex tūc populus cognoſcat eſſe
veritatem ſacrimenti que nō p̄us fa
cta eſt: ſed modo vt iam ſciat veraci
ter adorare deū p̄ſentem. Expoſitio
autem iſtius forme verboꝝ requira
tur ſupra in tractatu de ſacramētis
circa ſacrm̄ euchariſtie. vbi ſufficiē
ter expedita eſt. Sequit. ſilr ⁊c̄. vbi
ponit forma cōſecratiōis ſanguinis
xpi. Ubi ſciendum q̄ ſacerdos vo
lens ꝓferre iſta verba debet ipſum
calicem accipe ambabus manibus
⁊ cum dicit. Bn̄dixit dꝫ facere crucē
ſup calicem tenendo calicē in manu
ſiniſtra ne tactu vel impetu cadat.
Crux ſup calicem ſignificat paſſio
nem xpi in anima vt dictū eſt. ⁊ etiā
noſtrā ſalutē in anima. Et facta cru
ce debet tenere calicem ſicut prius.
Et hoc facto ꝓfert ꝟba cōſecratio
nis habēdo intētionem cōſecrandi
ſanguinem xpi. Et ſi poteſt habere
actualē eſt tanto melius. Debꝫ aūt
ꝓferre ꝟba iſta ſine aſpiratione ma
gna. nō ſicut quidā fatui faciūt faci
entes anhelitum magnū ac peſſimū
in hoſtiam vel calicē: ita q̄ aſtantes
ſcandalizant. Un̄ dicit. Silr poſtq̄z
cenatū eſt accipiens hunc p̄clarū ca
licem. Et ponit hic cōtinēs ꝓ cōte
to. i. vinum cū aq̄ mixtū in calice ad
trāſſubſtantiandū in ſanguinē ſuū.
Dicit etiā hunc calicem: q꞉ idem eſt
nunc q̄ fuit tūc in ſpecie ſimilis q̄tū
ad materiā calicis. q̄tuꝫ vero ad cō
tentū xpi ſanguinem idem eſt in nu
mero nūc q̄ fuit tūc. Addit aūt pre
clarum: q꞉ iſtud ſacrificiū inter oīa
eſt preclariſſimum. vnde. pſ. Calix
meus inebrians q̄ preclarus eſt.
Sequitur in ſanctas ac venerabi
les manus ſuas: quo tempore reci
piat ſacerdos calicem in manus.
Sequitur. Item tibi gratias agens
quod referas ad illud quod dictuꝫ
eſt. ſimili modo. ⁊ facit ſicut prius
agendo gratias deo patri. Sequi
tur. Benedixit deditq̄z diſcipulis ſu
is dicens. Accipite et bibite ex hoc
omnes ⁊c̄.

HIc eſt enim calix ſan
guinis mei noui ⁊ eter
ni teſtamēti myſteriuꝫ
fidei qui ꝓ vobis et ꝓ
multis effūdetur in re
miſſionē peccatoꝝ. Hoc totū eſt de
forma cōſecratiōis ſanguinis. ⁊ ex
ponitur. hic eſt calix ſanguinis mei

id eſt hic eſt ſanguis meus in calice cōtentus. noui. i. vltimi. ⁊ eterni. i. ꝑpetui teſtamēti. myſteriū fidei. i. habēs ſecretā ⁊ abſconditā intelligentiā tenendā ꝑ fidem: qꝛ aliud videt ⁊ aliud ſub viſis ſpeciebus firmiter eſſe creditur. qui ꝓ vobis ⁊ ꝓ multis effundet in remiſſionē pctōꝝ. Dicit notāter ꝓ multis. ⁊ non dicit ꝓ oībus. qꝛ licet ꝓ oibus effuſus ē q̄tuz ad ſufficientiā. ita ꝙ ſufficiēs eſt ſaluare oēs: nō tn̄ quātū ad efficaciā: qꝛ nō oēs efficiuntur ſaluati ꝑ ipſum. Dicit aūt ꝓ vobis. q. d. iudeis. qꝛ apoſtoli iudei erāt: ⁊ ꝓ multis. ſ. gētilib⁹. in remiſſionē pcōꝝ. i. ꝓpter remiſſionē peccatoꝝ. His dictis eleuat ſacerdos calicē vt ppl's adoret ſciens iam ibi veraciter eſſe ſanguinē xp̄i. Aliqui aūt eleuant tectū calicem. Aliqui diſcoopetū: ſed nō eſt vis. Nam cooptus deſignat occultū ⁊ difficile miſteriū ſacramēti huius. diſcooptus aūt ſignificat ſeparationē ſanguinis xp̄i a ſuo corpore tēpore paſſionis. Et ob hanc etiā cauſam ſeparatim conſecratur corpus xp̄i ⁊ ſanguis: vt ſignificatio exp̄matur. vt dicit Gorra ſuper Math. xxvj. ca. Hec quotienſcūq3 feceritiſ i mei memoriā facietis. hec clauſula quia tā cōſecratōis corporis q̄3 etiā ſanguinis reſpicit cōplementū. ideo poſt vtrūq3 eſt dicēda. Sciendū etiā ꝙ tp̄e eleuationis d3 fieri a pp'lo deuota inclinatio. vt dr̄ in. c. Sane. de cele. miſ. ⁊ poſſunt dici hec v̄ba a pp'lo: vt dicit glo. ibidem. Salue lux mūdi verbū patris hoſtia vera. viua caro. deitas integra. verus homo. Poſſunt etiā dici iſta. Tranſſubſtantiātur res iſte in corpus ⁊ ſāguinē tuū dn̄e ad honorem ⁊ laudē nōis tui. ad remiſſionē peccatoꝝ ⁊ ad ſalutē aīaꝝ nr̄aꝝ. Poteſt etiaꝫ tunc dici pater nr̄. ⁊c. Unde ⁊ memores dn̄e nos ſui tui. vbi ponitur cōſecrate rei cōmemoratio. qꝛ enim xp̄s dixit. Hoc facite in meā cōmemorationē: ideo preſbiter dicit. Unde ⁊ memores nos ſerui tui. Hoc dicūt miniſtri cauſa humilitatis vocātes ſe ſuos. Sꝫ hec plebſ tua ſctā. i. ꝑ baptiſmū ſanctificata. eiuſdeꝫ xp̄i filij tui dn̄i dei nr̄i tam btē paſſioniſ. Et hic ſacerdos manus extēdit ad modū crucis: vt ꝑ illā extenſionē manuū ſuaꝝ: extēſionē manuū xp̄i rep̄ſentet in cruce cōtra qđ tn̄ faciūt illi qui vix man⁹ mouent verecūdantes manus extēdere in hoc loco. Sꝫ tu miſer ſicut et ego vt q̄d vereris tanti dn̄i et dei tui repreſentare figurā ⁊ diſpoſitioneꝫ qua te redemit: ⁊ nō vereris circa illicitas choreas ⁊ forſan amplexus mulieꝝ extēdere manus pedes brachia atq3 totū corpus ⁊ rep̄ſentare diaboli figurā. Sequitur. necnō ab inferis reſurrectionis. vbi ſacerdos cōtrahit ad ſe brachia. ⁊ ſignificat ab inferis reſurrectionē. Sequitur. ſed ⁊ in celos glorioſe aſcenſionis. vbi ſacerdos erigit alti⁹ manus vſq3 ad humeros. in ſignuꝫ ꝙ xp̄s eleuatis manibus ferebatur in celum. Et ab hoc loco ſtringuntur digiti. ſcilꝫ pollices ⁊ īdices vtriuſq3 manus. nec diſiunguntur niſi qn̄ op⁹ eſt tāgere ſacramētū. qđ fit ob reuerētiā ſacramēti. ne digiti aliq̄d tāgāt poſt cōtactū corporis xp̄i. ne

etiam eis incaute aliquid cohereat
qđ per diſiunctionē deperdat quod
eſſet magnū peccatū. ideo ſit ſacer-
dos in hoc multū cautus. Sequit.
Offerim⁹ preclare maieſtati tue. i.
pre omibus alijs clare. q2 licet cor-
pora ſanctoꝝ erūt clara. tñ deus pre
clarior eſt in ſua maieſtate: q2 ē ſpe-
culum ſine macula. Sequit de tuis
donis: qđ dicit ratione ſpūaliu3 ac
datis ratione temporaliū in preſen-
ti. Et quid offerimus ſubdit hoſtiā
puram: q2 xp̄s concept⁹ eſt ſine ori-
ginali peccato de virgine. ſanctam.
ſine mortali. imacl'ata3 ſine veniali.
pane3 ſanctū vite eterne. panē viato
ribus preſentis vite pro vita eterna
conſequēda preparatū: ꝛ calicē ſalu
tis ꝑpetue: q2 ipe eſt reficiens et ine-
brians in patria ꝯm Bern̄. de parā-
tinis. Fiūt aūt hic quinq3 cruces ad
deſignandū ꝙ xp̄s in quiq3 ſenſib⁹
patiebat. vel etiam plagas ꝛ vulne-
ra duas manuū ꝛ duas pedū. ꝛ vnā
lateris ꝯm Guil'. Manitin̄. Facit
aūt tres cruces ſuper vtrūq3 ſcilicet
corpus et ſanguinem. ꝛ duas per ſe
quālibet ſingl'ariter. ſcđm aūt Ber.
de parantinis ſignant q̄nq3 effuſio-
nes ſanguinis xp̄i. ſ. in circūciſione.
in ſudore. in flagellatione. in crucifi
ctione. et in lateris apertione.

Sequit tertia ps canonis.

Supra que ꝑpicio ac
ſereno vultu ꝛc. Hic
ponit tertia pars ca-
nonis in qua ponitur
effectus ſacramenti q̄
eſt res tantū. Et ſunt tres particl'e.
Primo petit donoru3 acceptatio.
Scđo diuine miſericordie implora
tio ibi: ſupplices. tertio collatio glo
rie. ibi memēto dñe. Dicit ergo. ſup
plices te rogam⁹. Ubi ſacerdos cā
cellat man⁹ in modū crucis eleuan-
do eas ita ꝙ aliqliter ad miniſtrū ꝑ
trahi pn̄t. ꝛ eſt ſenſus. Supplices te
rogam⁹ vt ſuper iſta dona propicio
ac ſereno vultu reſpicere digneris.
propicio. i. accipiendo ea tanq3 tibi
gratuite placita ac ſereno. i. miſeri-
cordi iuxta illud. Illuminet vultu3
ſuū ſup nos ꝛc. Reſpicere digneri
. i. accepta hr̄e digneris. vnde ſeq̄t
ꝛ accepta hr̄e ſicut accepta digna-
t⁹ es hr̄e mūera pueri tui iuſti abel
De iſto abel hēt hyſtoria Gen̄. iiij.
vbi dr̄. Reſpexit dñs ad abel ꝛ ad
munera ei⁹. ꝛ ita fuer̄t duo accepta
Seq̄t ꝛ ſacrificiū patriarche noſtri
abrahe q̄ filiū ſuu3 voluit īmolare.
Gen̄. xxij. qđ reputatum eſt ei ad iu
ſticia3. Sequit. ꝛ qđ tibi obtulit ſa-
cerdos tuus ſumm⁹ melchiſedech.
De iſto dicit Ber. de parantinis ꝙ
fuit primo genitus noe q̄ vixit tem-
porib⁹ abrahe. et iſte obtulit pane3
et vinu3 in ſacrificiū gratias agens
deo pro victoria abrahe conceſſa ſu
per q̄nq3 regib⁹ per q̄ omnis deſig-
natur iſti⁹ ſacramenti grata deo ac-
ceptabilitas. Na3 ſicut abel obtulit
grata primogenita ſic xp̄s oblatus
eſt primogenit⁹ in multis fratribus
Et ſicut abrahā vnicū obtulit filiū:
ſic xp̄us vnic⁹ dei patris oblat⁹ eſt.
et ſicut melchiſedech obtulit pane3
et vinū. ſic xp̄us in pane ꝛ vino hoc
ſacramentū inſtituit. de quo dr̄. Tu
es ſacerdos ineternu3 ꝯm ordinem
melchiſedech. Uocat autē abel pue
rum nō a puericia: quia fuit vir. xx.

annorum.ſed a puritate innocētie.
Abrahā autē dr̄ patriarcha.i.pater
fidei catholice:q᷑ ꝑmus ī deū credi
dit:⁊ primus incarnationē ꝓcogno
uit Joh.viij. Uidit ⁊ gauiſus eſt.
Sctm̄ ſacrificiū immaculatā hoſti
am.Hoc addidit Leo papa.

SUpplices Hic petit
diuine gr̄e īfuſio. Un̄
dicit ſupplices.i.humi
les te rogamus oipo-
tens deus.vbi ſac̄dos
humiliter inclinat cancellatis mani
bus poſitis ſuꝑ altare:q̄ cancellatio
ſicut ⁊ ꝑma ſignificat ꝙ ꝑ crucem ⁊
paſſionez petit offerre iſta.Siniſtra
aūt ſuppōit ꝑ quā ſignificat paſſio
xp̄i.Sed dextera ſupra ponitur per
quam xp̄i reſurrectio deſignat.Se
quit Jube hec ꝑferri ꝑ manus ſācti
angeli tui qđ exponit Tho.in.iiij.
ſentē.di.xiij.non ꝙ angelus iſta cō-
ſecret cū poteſtatem nō habeat.ſed
orōnem ſacerdotis ⁊ ppl̄i deo ꝑſen
tat ſcḋm illud Apo.viij. Aſcendit fu-
mus aromatū in cōſpectu dn̄i.i.vo
ta vel ſupplicatiōes fidelium de ma
nu angeli q̄ ſunt orōnes ſanctoruz.
Expōit ergo.Jube hec vota vl̄ ſup
plicationes fideliū ꝑferri ꝑ manus.
i.ꝑ myſteria angeloꝝ in ſublime al-
tare.i.in eccl̄iam triūphātem vel in
plenā participationē deitatis qđ eſt
ſublime altare Un̄ ſeq̄tur in cōſpe-
ctu diuine maieſtatis tue.Uel iube
ꝑferri hec.i.eccl̄iam militātē in ſub
lime altare.i.in triūphātē ⁊ hoc fac
ꝑ manus angeli.i.filij tui.Sequit.
Et preſta vt q̄tquot.i.fideles ex hac
altaris participatiōe ⁊c̄.Et hic pri
mo ſacerdos diſiungit man⁹ ⁊ oſcu
latur altare in dextera ꝑte ꝑ qđ rep̄-
ſentat oſculum iude qđ dedit xp̄o
cuz ſurrexit ab orōne.Et fit hoc i ꝯ
teſtatiōem ipſius iude. Seq̄tur ſa-
croſctm̄ filij tui corpus.⁊ hic facit
crucem ſuꝑ hoſtiā.Seq̄tur ⁊ ſangui
nem.⁊ hic facit aliā crucē ſuꝑ calicē
Sequit ſumpſerimus oī bn̄dictiōe
celeſti ⁊ gr̄a repleamur. hic ſignat
ſe ante faciem.Crux ſuꝑ hoſtiā deſi
gnat vincula q̄bus alligatū fuit cor
pus xp̄i:Crux ſuꝑ calicem deſignat
flagellum quo edunctus eſt ſāguis
de corpore.Crux ſuꝑ faciē deſignat
ſputa in facie xp̄i.vel ſignāt iſte cru
ces ꝙ xp̄s ter orauit:vel etiā q᷑ tria
verba dixit in cruce ꝑmū pat dimit-
te illis.ſcḋm in manus tuas. terciū
vt quid dereliquiſti me.

MEmēto et dn̄e famlo-
rum famulaꝝq̄ tuaꝝ
vbi petit collatio gl̄ie
⁊ ꝑmo mortuis poſtea
viuis.Un̄ dic̄. memē
to dn̄e famuloꝝ famularūq̄ tuarū.
Ubi ſciēdum ꝙ lʒ q̄dam mortui ſūt
in celo.q̄dam in inferno ⁊ q̄dam in
purgatorio: tm̄ q᷑ nobis nō conſtat
de ſingulis in ſpāli.iō q̄ſi eſtimātes
eos eſſe in purgatorio.oramus pro
oibus.iō dicimus Memēto dn̄e ⁊c̄.
q̄ nos ꝓceſſerūt cū ſigno fidei.i.oſt-
derūt aliqđ ſignū fidei.puta habue
rūt cōtritionē vel deuotionē decedē
tes.Nā de talibus adhuc ē ſpes.Et
dormiūt i ſomno pacis.i.ſine pctō
mortali ſcḋm Bern̄.de parantinis.
Et debet hic fieri memoria eodem
modo ſicut ſupra.Prima ꝓ illis ꝓ
q̄bus ſpecialiter miſſa legitur vel q̄
in ſpeciali memoria ſunt tibi cōmē-

dati. Scdo p parentibus mortuis Tertio p benefactoribus. Quarto pro omnibus fidelibus defunctis. Nō aūt p inimicis ſm quoſdā. Et hoc dico de illis d q̄bus certū eſt q̄ non recōciliati deceſſerūt. Quia p illis nominatim non eſt orandū im- mo nec generalr̄ niſi ſub cōditione inq̄ʒ tum ſunt ſuſceptibiles ſuffragij. Sequitr̄ ſecunda memoria. Ipſis et oībus in xp̄o requieſcentibus .i. in fi- de xp̄i q̄eſcentibus locū refrigerij lu cis ⁊ pacis vt indulgeas depcamur Et nō eſt opus dicere ipſis dn̄e: q2 p̄mittir̄ p̄us. memēto dn̄e. Vn̄ illud qd̄ ſeq̄tur. ſ. indulgeas refertur ad il lud dn̄e. aliter vnū illorū ſupflueret Et dicit locū refrigerij. Vn̄ regnuʒ celorū dicir̄ locus refrigerij reſpectu purgatorij q̄ eſt locus ardoris ma- ximi ⁊ caloris: q2 ſm Aug. ibi eſt pe na maior q̄ʒ aliq̄ que pōt excogitari in mundo. Dicir̄ etiaʒ locū lucis q2 purgatoriū eſt locus obſcuritatis. Dicit etiam locum pacis q2 purga toriū eſt locus inquietudinis q2 nū- q̄ʒ aīe habēt pacem: nec quietē. non ſicut q̄dam fingūt dicētes eos feria ſcd̄a quieſcere aliq̄ vero dn̄ico die q̄ omnia ſunt friuola ac īſana ⁊ ſacris ſcripturis cōtraria. Sequitur. No- bis quoq̄ʒ peccatoribus vbi petit glorie collationē viuis. Primo em̄ petit collationē eiuſdem glorie. Se cundo glorie ſocietatē cum ſanctis apoſtolis. Tertio ponit mediatorē p quem hoc exequi poſtulat dicens p dn̄m ⁊c̄. Circa primum nota q̄ ſa cerdos dicēs iſta verba eleuata mo dicum voce tundit pectus ſuum p quod interrumpit ſilentium. ſignifi

cans p hoc confeſſionem ⁊ contriti onem latronis penitentis in cruce. q̄ increpans alium dixit. Nos qui- dem. ſ. tāq̄ʒ peccatores digna factis recipimus. Unde ſacerdos dicit no bis quoq̄ʒ peccatoribus famulis tu is de multitudine miſerationū tua- rū ſperantibus. ſ. ſicut ille latro ſpe- rauit. Percuſſio autē pectoris ſig- nificat illam tunſionē pectoris illo- rum q̄ aderant ad ſpectaculum paſ ſionis xp̄i ⁊ percutientes pectora re uertebantur in hierl̄m. Exaltatio vero crucis ſignificat clamorem cē- turiōis dicētis. Vere filius dei erat iſte. Sequitur partem aliquam ⁊ ſo cietatem. donare digneris. Licet tn̄ deus ſit ſimplex non hn̄s ptes tn̄ di cit ptē aliquam ꝓpter hoc q2 q̄libet ſm meritum habebit diuine faciei viſionē. ita q̄ vnus alio pfectius vi- debit deum: vel q2 ſcti videbūt deuʒ totum. non tn̄ totaliter. i. nō ſm om nes modos quibus eſt viſibilis: q2 eſt infinitus: ⁊ cū cōprehendi nō poſ ſit ergo q̄ſi parteʒ dabit nobis. To talir̄ aūt nō eſt cōprehenſibilis deus niſi filio ſuo qui eſt in ſinu ſuo vt dr̄ Joh. primo Sequitur. cū Johe ſm Bern̄. de parantinis. ſ. Johe bapti- ſta. Et prefer̄t ſtephano. nec miruʒ: q2 ⁊ apl̄is prefer̄t. Adiūgitur ſtepha no: q2 iſti duo erant p̄mi martyres noui teſtamēti Inno. tn̄ dicit q̄ hic repetitur Johes euāgeliſta ꝓpter p̄ uilegium virginitatis. quia virgīes ſequuntur agnuʒ quocūq̄ʒ ierit. An te vero pſecrationē ponir̄ ꝓpter pri uilegium apoſtolatus. Sed credit Bern̄. q̄ melius intelligar̄ de bapti- ſta q̄ ꝓpter excellentiam ſingularis

ſanctitatis nō dʒ excludi a canone. Poſtea ponunt duo apoſtoli.ſ.mathia ꝛ barnaba q̄ ideo poſt cōſecrationem ꝛ non an̄ ponunt qꝛ iſti poſt aſcenſionem dn̄i fuerūt electi. Deinde ponit Ignatio. de q̄ legit ꝙ cum eſſet deuotus xp̄o ꝛ btē v̄gini: poſt eius mortē inuentū eſt hoc nomē ieſus aureis lr̄is ſcriptum ī corde ſuo in oibus partibus. Ponūtur autē q̄nq̧ martyres poſt mortē xp̄i ꝓpt q̄nq̧ vulnera xp̄i. Item ꝓpter ſeptē dona ſpūſſcti ponunt ſeptem v̄gies ibidem q̄ ſequunt. Sequit Nō eſtimatoꝛ meriti: qꝛ non ſm̄ exigentiā meritoꝝ retribuis. ſed magis p̄miādo q̄ꝫ q̄ſq̧ meruit. Deinde cōcludit p xp̄m dn̄m noſtrū. Et non dr̄ amē: qꝛ ſm̄ doctores illud reſpondēt angeli: qꝛ fit cōtinuatio ad p̄cedentia. vn̄ ſtatim ſeq̄t. in cuius virtute hoc petimus cū dr̄. p quem.ſ. xp̄m hoc ſacramentuʒ hʒ originē quo ad plura. Et p̄mo quo ad eſſe nature. vn̄ dicit. creas. Scd̄o quo ad eſſe ſacri vn̄ dr̄ ſctificas. Tertio quo ad eſſe v̄tutis. vn̄ dr̄. viuificas. Quarto q̄ ad effectū gr̄e q̄ ē vita aīe vn̄ dr̄ bn̄dicis. q̄nto q̄ ad augmētū gr̄e eiuſdē. ꝛ q̄ꝫtū ad opationem ꝛ vſum. vn̄ dr̄ et preſtas nobis. Eſt ergo ſenſus. per quem.ſ. xp̄m tu deus pater oīa bona creas condēdo naturam. viuificas conſubſtantiando naturam. bn̄dicis accumulando gratiam: ꝛ preſtas q̄ꝫtum ad vſum. Oīa enī creata ſunt p xp̄m. Joh̄is.j. Omnia ſctificantur: qꝛ a plenitudine eius accipiunt vniuerſi. Omnia viuunt quia ipſe eſt vita. Johan.xiiij. Omnia benedicuntur quia ipſe eſt benedictus fructus ventris. Luc.primo. Et aliqui dicunt per quem hec omnia dn̄e ſemp bona creas. Et eſt ſenſus. hec omnia. ſcʒ panem ꝛ vinum ꝛ aquam creas ſm̄ cauſas primoꝛdiales ꝛc̄. ſanctificas ſm̄ cauſas ſacramentales. viuificas vt transferātur in coꝛpus xp̄i ꝛ eius ſanguinem Et ideo benedicis vt nos per ipſa benedicamur. Scd̄m alios hoc ꝓnomen hec nō ponitur ibi in quo ſequenda eſt conſuetudo eccl'ie. Seq̄tur ꝛ preſtas nobis. vbi ſacerdos remouet coꝛpoꝛale de calice ad denotandum ꝙ chꝛiſtus emiſit ſpiritum ꝛ velum templi ſciſſum eſt: ꝛ aperta ſunt nobis abſcondita in lege myſteria. Accepta quoq̧ hoſtia dicit. ꝛ p̄ſtas nobis per ipſuʒ.ſ. tanq̄ꝫ mediatoꝛem. ꝛ hic facit vnam crucem per totum os calicis ꝓcedēdo vltra calicem. Unde dicit. Et cum ipſo. Et hic facit minoꝛem crucē.ſ. a labio calicis ad aliud. Poſt hoc dicit. Et ī ipſo ꝛ hic facit adhuc minoꝛē crucē .ſ. in calice. Tād̄ ē ſubdit: eſt tibi deo pr̄i oīpotēti. vbi iteꝝ facit magnaʒ crucē ſup p̄mū labiū calicis incipiēdo ab extremo calicis labio v̄ſuſ ſe ipʒ. Deīde ſubinfert. in vnitate ſpūſ ſcti oīs honoꝛ ꝛ gl'ia ꝛ hic facit paruā crucē in pedē caliciſ. Eſt aūt ſenſus v̄boꝛum. p ipſum tanq̄ꝫ mediatoꝛem cum ipſo tanq̄ꝫ cum equali. ꝛ in ipſo tanq̄ꝫ in conſubſtantiali. Uł' hic ſignificāt tres pſōe ſctē trinitatiſ. vn̄ pr̄i attribuit auctoꝛitas. vn̄ dicit p ip̄m filio equalitas. iō dr̄ cuʒ ipſo ſpūſctō cōmunitas. ideo dr̄ in ip̄o. ſigna v̄o crucis tria p̄us facta p illa v̄ba ſctificas ꝛc̄. q̄ fiūt coopto

calice ſignāt tres crucifixiones ſꝫ
Tho. Naz hora tertia crucifixus ē
linguis iudeoꝝ clamantiū crucifi-
ge ꝛc. Hora ſexta manibꝰ gentiliū:
vt dicit Johes. Hora nona emiſit
ſpiritū. Et qa poſt interuallū triuꝫ
horaꝝ xp̄s crucifixus eſt manibus
gentiliū. cū milites crucifigerēt ie-
ſum. ideo iterū ſacerdos facit tres
cruces ſup calicē diſcooptū ſup tri
bus verbis. ſ. p ip̄m. cū ipſo. ꝛ in ip
ſo: deſignās illā crucifixionē que fa
cta eſt poſt tres horas interpoſitas
inter terciā ꝛ ſextā. Quia ṽo ibi fu
it diuiſio corporis ꝛ aīe. ideo iterū
facit duas cruces vt dictū eſt. Uel
ſm̄ Guill. manitiū. tres cruces per
illa verba p ip̄m ꝛc. ſignificāt fideꝫ
cēturionis qua credidit vnū deū in
trinitate. Due vero alie ſignificant
duo ſacramēta que fluxerūt de late
tere xp̄i. videlicet aqua regeneratio
nis baptiſmi: ꝛ ſanguis redēptiōis
generis humani. Uel ſignāt quiqꝫ
cruciatus xp̄i ante mortē tres ſcilꝫ
alapas: ſputa et flagella. in morte
crucifixionē: ꝛ poſt mortē lateris a
pertionē. Quarta vero ſignat aīe a
corpore ſeparationē. quinta deſcen
ſum in limbū. Seqtur p oīa ſecula
ſeculoꝝ. qđ debet dici alta voce. ſed
anteqꝫ hoc dicat ponat reuerenter
hoſtia ante calicem in ſuo loco. Et
tūc ſtatim dꝫ cooperiri calix. q̄ fa-
cto dr̄ p oīa ſcl'a ſcl'oꝝ. Et hoc alta
voce ad deſignādū ꝙ xp̄s clamās
alta voce emiſit ſpiritum. Et reſpō
detur Amen ad ſignificandum cla
morem mulierum lamentātium do
minum. vnde ꝛ tunc chorus lamē-
tabiliter reſpondet.

Quinta ps pricipalis miſſe

ORemus p̄ceptis ſalu-
taribus ꝛc. Hic ponit
ſacramēti pceptionē.
Circa quā p̄mittūtur
multe p̄parationes. ſcꝫ
tā generales: vt ſunt pater nr̄ ꝛc. qꝫ
ſpeciales: vt alie orones. Dicit er-
go. Oremꝰ p̄ceptis ſalutaribꝰ mo
niti. Circa qđ ſciendū ꝙ hec oratio
prius nō dicebat in miſſa. ſed Gre-
gorius fecit eaꝫ dici: qꝛ nō fuit dig-
num eā obmittere in hoc officio cū
ſit nr̄i ſaluatoris. Greci aūt nō p ſa
cerdotē ſed p ſe clamāt eā in miſſa.
apud nos vero ſacerdotes. Et hoc
cū magna reuerētia. vnde quaſi nō
preſumēs ſubito ſubrūpere in eam
premittit prefationē dicēs. Oremꝰ
p̄ceptis ſalutaribus moniti. nō ſim
pliciter nō nr̄a auctoritate vel teme
ritate: ſꝫ p̄ceptis ſalutaribꝰ moniti
Preceptis. ſ. dn̄i. ꝛ moniti. ſ. magi
ſtri nr̄i: q̄ ſunt ſalutaria. i. ad ſalutē
diſponentia: formati. i. inſtructi in-
tus ꝛ exterius. Et dicit formati: q̄
informatio ſignat ſolū exteriorē do
ctrinā. Ad oſtēdendū aūt ꝙ nos ſu
mus a deo formati. i. inſtructi intꝰ
ſ. in intētione. ꝛ extra. i. in opatiōe.
ideo dicit audemꝰ dicere. q. d. ex q̄
habemꝰ preceptū ꝛ monitioneꝫ de
iſta orone dicenda. ꝛ ex quo illa ora
tio eſt cōpoſita per illum qui errare
nō poteſt ideo audemꝰ cuꝫ fiducia
dicere. Dicit aūt alte. qꝛ xp̄s palaꝫ
predicauit. Uel ſm̄ Joh. beleth. qꝛ
ſumpta ē de euāgelio qđ eſt predi-
candū ſupra tecta ꝛ etiā omi creatu
re. Dicit etiā ſacerdos ſolus in fine

amē.ſub ſilētio. Cuius rō eſt. q̄a in
alijs orōnib⁹ amē exp̄mit affectuȝ
optātis. iō a pp̄lo vel a clero dr̄. in
hac aūt amē ſignat ꝯcluſionē affir
mātis. vn̄ hic valet tm̄.i.exaudita ē
orō. Sȝ ne h⁹ videat̄ p̄ſūptuoſe aſ-
ſerere dicit amē ſub ſilētio ad euitā
dum oſtentationē ꝓpriā. Sequitur
orō. Libera nos q̄ſum⁹ dn̄e. vbi pe
titur petitionū explicatio: qꝛ eīm in
orōne tria mala petim⁹ a nobis re
moueri. iō hic explicātur q̄ ſint. vn̄
dicit. Libera nos q̄s dn̄e ab oībus
malis preteritis p̄ntibus ⁊ futuris.
Et qꝛ nos nō ſum⁹ digni hoc ex ſe
ꝓmereri niſi donet̄ nobiſ orōne btē
ꝟginis marie ⁊ aploꝝ petri ⁊ pauli
atqȝ andree ⁊ alioꝝ. iō eos hic i au-
xiliū imploram⁹. Et rect⁹ ordo eſt
ex q̄ ei pacē q̄rimus a maliſ merito
dȝ implorari virgo btā q̄ eſt mater
veri ſalomonis pacifici.ſ.xp̄i: cum
apl̄is tribus ſequētib⁹ q̄ ſūt teſtes
pacis.ſ.petr⁹ paul⁹ ⁊ andreas. Et
ponūtur ibi tres ꝓpt̄ ſpecialē ratio
nē. Nā petr⁹ ꝓpter priuilegiū p̄ro-
gatiue dignitatis. Paulus propt̄
p̄uilegiū predicatiōis ⁊ immēſi la-
boris. ⁊ Andreas ꝓpt̄ nimiū affe-
ctū ↄcupite crucifixionis. Dicitur
autē ſub ſilētio illa orō: qꝛ deſignat
quietē triduanam in ſepulchro vbi
tūc ſiluit a p̄dicatiōe. Cū aūt ſacer
dos dicit. Da ꝓpici⁹ pacē dn̄e i die
bus nr̄is accipit patenā de altari ⁊
oſculat̄ ſignū crucis faciēdo. ꝑ qđ
deſignat̄ ꝙ ſum⁹ recōciliati deo ꝑ
paſſionē xp̄i. Tandē ſacerdos in fi
ne diſcooperit calicē ⁊ hoſtiā reue-
rēter accipit: ⁊ eā ſuꝑ calicē frāgit.
p̄mo ꝑ mediū: ⁊ tūc dicit. ꝑ dn̄m no
ſtrum ihm̄ xp̄m filiū tuū. poſtea me
dietatē que erat i dextera manu po-
nit ſuꝑ patenā ⁊ frāgit illā que erat
in ſiniſtra manu ꝑ mediū dicens. q̄
tecū viuit ⁊ regnat. ⁊ ꝯiungēdo illā
particulā q̄ eſt in ſiniſtra ad illaȝ q̄
eſt in patena ad modū lune dicit. in
vnitate ſp̄uſſancti de⁹. Illā xo vlti
maȝ quā hȝ in dextera manu tenēs
ſuꝑ calicē. dicit. ꝑ oīa ſc̄la ſc̄lorum.
Et tandē erecto modicū calice cuȝ
illa particula quaȝ tenet in dextera
manu ſubiūgit. pax dn̄i faciēs cru-
cē magnā ſuꝑ calicem a labio ad la
biū. deinde ſubdit. ſit ſemꝑ. faciens
minorē crucē. tertio addit vobiſcū.
faciēdo terciā intra calicē. Et qꝛ al
ta voce iſta fiunt: ideo ꝑ hoc ſignat̄
gaudiū qđ habuerūt apl̄i de reſur-
rectiōe dn̄i nr̄i ieſu xp̄i. Et ideo q̄a
gauiſi ſunt viſo dn̄o: popl̄s clamat
dicēs. ⁊cū ſp̄u tuo. Sciendū aūt eſt
de ſignificatiōe omniū iſtoꝝ predi-
ctoꝝ ꝙ ꝑ calicē paſſio xp̄i deſignat̄
et eterne beatitudinis fruitio. Vn̄
ps̄. Calix me⁹ inebriās q̄ȝ preclar⁹
eſt. Per patene rotunditatē ſignat̄
bonoꝝ opeꝝ ꝑfectio. Sacerdos au
tem volēs frangere hoſtiā. p̄mo eā
ſuꝑ patenam locat. deinde eam tol-
lens ſuꝑ calicē: frāgit ad ſignificā-
dum qꝛ nemo paſſiōib⁹ hui⁹ mūdi
meritorie ſe valet exponere vel ad
eterne fruitōis beatitudinē admitti
niſi pri⁹ in bonoꝝ opeꝝ ꝑfectōe fue
rit ſolidat⁹. Vn̄ apl̄s Eph. vj. Ac-
cipite armaturā fidei: vt poſſitis re
ſiſtere in die malo: ⁊ in oībus ꝑfecti
ſtare. Patena ergo hoſtie ſupponi-
tur: ⁊ hoſtia ſuꝑ calicē frangit̄. quia
xp̄s ex latitudine charitatis q̄ ſig-

viſicat̃ per patenā ſe ſuppoſuit paſ-
ſioni. Super calicē vero frangit̃ ne
minutie aliq̃liter ſpargant̃. Frangit̃
aūt in memoriaꝫ eiꝰ ꝙ xp̄s fregit et
dedit diſcipulis ſuis ⁊c. Frangitur
aūt primo in duas partes ad ſignifi
candū duplicem predeſtinatoꝝ ſta-
tum ſcꝫ eterne gl'ie ⁊ tpalis miſerie.
Subdiuidit̃ aūt vna medietas ī du
as partes quarū vna offert̃ pro illis
q̄ ſunt in purgatorio. Alia pro illis
qui ſunt in mūdo. Pars autē illa q̄
poſt primaꝫ fractionem remanet in
manu dextera ⁊ ponit̃ ſupra patenā
deſignat illos qui iam ſunt in gloria
⁊ iam tenēt illaꝫ rectitudinē cui nul-
la obliquitas admiſceri pōt et ideo
dextre comparant̃. Illi aūt q̄ adhuc
ſunt in miſeria per ſiniſtrā ſignātur
vbi ſunt multa obliqua. Subdiuidi
tur aūt illa q̄ eſt in ſiniſtra ⁊ nō q̄ eſt
in dextera: qꝛ illi q̄ ſunt in celo ſtatū
vniformē iam tenent. ⁊ vna btitudi-
ne fruūtur. Illi aūt q̄ ſunt in miſeria
ſunt diuerſi ſeu diuiſi: qꝛ q̄dam ſunt
in miſeria purgatorij. quidam ſunt
in miſeria huius mundi. Particl'a
aūt illa que eſt in ſiniſtra poſt diuiſi
oneꝫ addit̃ ad illā que eſt in patena.
Qꝛ ſm Aug. deꝰ habet duas manꝰ
dexterā qua miſeret̃. ⁊ ſiniſtraꝫ qua
punit. Illis ergo q̄ ſunt in purgato-
rio inquantū ibi purgant̃ rn̄det ſola
punitio. ⁊ ido particula q̄ in ſiniſtra
manu tenet̃ illos figurat. Illi vero q̄
adhuc ſunt in pn̄ti vita in qua eſt ſta
tus merendi conſequi poſſunt miſe
ricordiam: ⁊ ideo ipſi ꝑ aliam parti
culā q̄ in manu dextera remanet de
ſignantur. Quia vero abſq3 dubio
illi qui ſunt in purgatorio cōiungē-
tur eis qui ſunt in celo. ideo particu
la ſiniſtre manus cōiungitur illi que
eſt in patena. Sed quia illi qui ſunt
in hac vita egent multum paſſionis
xp̄i. que ex effuſione ſanguinis eius
procedit. ideo particula que in dex-
tera manu remanſit q̄ ſignat illos q̄
ſunt in mūdo: mittitur in ſanguineꝫ
xp̄i in calicem. Iteꝫ ſacerdos dicēs
hec verba tenet hoſtiam ſuper os ca
licis. per quod ſignatur ꝙ viuentes
in corpore indigent miſericordia dī
⁊ meritis xp̄i paſſionis. Sacerdos
autem volens dicere. ꝑ omnia ſecu-
la ſeculoꝝ erigit ſe ad ſignificanduꝫ
ꝙ vult petere exiſtentiam ꝑpetuam
dn̄i nobiſcum vnde ſubdit. Pax do
mini ſit ſemꝑ vobiſcū. ad ſignifican
dum ꝙ dn̄s poſt reſurrectionē pacē
dedit. Sed ſciendū ꝙ ſacerdos dicē
do. per oīa ſecula ſeculorū eleuat
modicum calicem ad ſignificandū
populo vt populus pacē cōſiderās
hoc intelligat ⁊ dicat amen. Parti-
cula aūt quam tūc ſuper calicē tenet
ſignificat ꝙ viuentes adhuc petūt
iuuari merito paſſionis ⁊ effuſionis
ſanguinis xp̄i. Iteꝫ per hoc ꝙ ſacer
dos alte dicit. pax dn̄i repreſentat ꝑ
ſonaꝫ xp̄i. q̄ poſt reſurrectionē dixit
apl'is. Pax vobis. q. d. Do vob̄ pa-
cem pectoris in via ⁊ pacem eterni-
tatis in patria. eſt ergo ſenſus. pax
dn̄i. i. pax pectoris qđ eſt a vicijs ſit
in preſenti vobiſcum ⁊ in futuro pax
eternitatis. Ille aūt tres cruces ſuꝑ
ſanguinem xp̄i ſignificant triduum
ſepulture. vel tres mulieres q̄ erant
circa monumentū xp̄i. deinde ſacer
dos mittēs corpus xp̄i in ſanguinē
dicit. Fiat hec commixtio corporis

et ſanguinis dñi noſtri ieſu xp̄i mihi
et om̄ibus ſumentibus ſalus mētis
et corporis. et ad capeſcendam vitā
eternam preparatio ſalutaris que
commixtio ſignificat ꝙ aīa vnita ē
corpori xp̄i in reſurrectiōe. Et bene
hoc fit poſt. Pax dñi: quia poſtq̄꞉
dñs pacificauit omnia que in celo ⁊
in terra ſunt primo vniuit aīam cor
pori. Hec omnia vvilhelmus. Dein
de ſequitur agnus dei. Et ſciendu꞉
ꝙ anteq̄꞉ dicit agnus dī fit modicū
ſilentium dicendo hanc orationem.
Fiat hec cōmixtio ad deſignandu꞉
illud manifeſtū ſilentium apl̄oꝝ qđ
fuit ante reſurrectionem xp̄i anteq̄꞉
ſcirēt apoſtoli: nec eſſent certificati
poſtq̄꞉ apparuit mulieribꝰ. ſm Ber
nardū de parantinis. dicit aūt xp̄s
agnus qꝛ agnouit patrem ſibi obe=
diendo. Item matrē in cruce pēden
do. Vel dicit ab agnon grece qđ eſt
piū latine: quia pie pro nobis ſe ob=
tulit. Canit aūt tribus vicibus pro
pter tres rationes ſm Inno. ſcʒ ꝓ=
pter obedientiā patris. propter no=
ticiam matris: ⁊ ꝓpter rēdēptione꞉
generis humani. Vel ſm Rauañ.
dicit ter ꝓpter tres partes corporis
xp̄i miſtici. ſ. in celo. ī terra: ⁊ dormi=
entium ſiue in purgatorio. Dicitur
aūt primo. miſerere nobis bis vltio
autē dona nobis pacem. ſm Tho.
Ratio eſt qꝛ per prima duo petimꝰ
amotionē culpe et pene. ꝑ tertiū aūt
ſcʒ ꝑ pace꞉ petimꝰ aſſecutionē om̄is
boni ⁊c̄. vel qꝛ ip̄e redemit nos a mi
ſeria culpe ⁊ pene: ⁊ dedit plenitudi=
ne꞉ gr̄e. Illud tamē dona nobis pa=
cem additū eſt propter ꝑſecutione꞉
tyrannoꝝ. poſt hoc ſequitur oratio
Dñe ieſu xp̄e q̇ dixiſti apoſtolis tuiſ
pacem meā do vobis ⁊c. vbi poſtq̄꞉
ſacerdos venit ibi. eāq̄꞉ pacificare ⁊
adunare ⁊c̄. etiam oſculat̄ patenam
in ſiniſtra parte ad ſignificandu꞉ ꝙ
per hoc ſacramentū vult vniri xp̄o
in charitate. poſtq̄꞉ vero cōpleuerit
verba oſculatur reliquias vel crucē
ſi habet. ſi nō habet oſculat̄ altare ī
dextera parte. qđ fit ad ſignificādū
antiquū ritum. vbi priꝰ ſingulis die
bus cōicabāt: ſed cū nec hoc potuit
fieri ſine periculo ordinatū fuit: vt ī
tribus feſtiuitatibꝰ cōmunicarent.
ſcilicet natiuitate. paſcha ⁊ penthe=
coſten. Reliq̄s tamen diebus oſcu
lum pacis reciperēt ⁊ panē bñdictū
Sʒ qꝛ hoc fieri nō poſſet. xl. vbi nō
pōt ſumi panis benedictus ordina=
tū fuit vt ꝓ eo fieret collecta in fine
ſuꝑ ppl̄m dicēdo inclinate capita ve
ſtra deo. Et ſciendū ꝙ pax dñi non
dat̄ in miſſa defunctoꝛu꞉: ſed dr̄ do=
na eis requiē qꝛ mortui nō indigent
pace tēporali: qꝛ non ſunt in pertur=
batione huius mundi: vel quia nō
ſunt in pace: ſed in penis ſm. Bern̄.
de parātinis. ideo dicimꝰ. dona eis
requiem. Aliq̇ autem dicunt in offi
cio mortuoꝝ. dona eis requie꞉ ſem=
piternam ⁊ locu꞉ indulgentie qđ tñ
diſſonat qꝛ ibi non eſt locꝰ indulgen
tiaru꞉. eo ꝙ illi q̇ ſunt in purgatorio
ſunt extra locu꞉ militantis eccleſie
vbi ſolum eſt locꝰ merendi indulgē
tias. vnđ qꝛ illi q̇ ſunt in purgatorio
nullomō merent̄ eis ꝑ modū ſuffra=
gij. vtiq̄꞉ ſatis improprie optat̄ locꝰ
indulgētie. ſi tñ illđ dictū itelligat̄ ſi
cut dona eis locū indulgētie. i. locū
in quo indultij culpis ⁊ penis eos re

colloces.ſ.i celo ⁊ tūc bene pōt ſuſti neri. Itē dicende ſunt ille tres orō: nes.ſ. Dñe ieſu xp̄e fili dei viui. q̄ ex voluntate patris. ⁊ dirigit ad filium ⁊ alie.ſ. Dñe ſctē pater oīpotēs eterne deus da mihi hoc corpus ⁊c. Et poſt hoc dicit. Dñe nō ſum ⁊c. Dei de ſumpto corpore xp̄i ⁊ ſanguine abluat calicem p̄mo: ⁊ ablutionem ſumat. ſcd̄o abluat intus ⁊ etiam ſumat: qd̄ tñ in die natiuitatis xp̄i nullo mō facere dʒ q: tunc nullā ablutionē dʒ ſumere ſi vult aliā miſſam celebrare ſed dʒ ablutionē dare cōicātib⁹ ſubditis vel reſeruet in vaſe mūdo.ſ.in ampulla ſi non hʒ calicem.

Sexta pars miſſe.

Sexta pars miſſe eſt q̄tū ad grārum actiones q̄ dr̄ communio q̄ fit in memoriā eius q̄ ppl's olim ſingulis dieb⁹ cōmūicabat ſm Joh. beleth. vel ideo vt p eā cōmunicemus deo ⁊ ſctis. Dicit etiam cōplenda: q: p eam cōplet miſſa. Sed tñ cōplenda potius dr̄ colletta poſt cōionē. Tot aūt fieri debēt complēde q̄t ſūt orōnes añ epiſtolam: ⁊ ſignificat grām ſubſequentē nobis neceſſariā ⁊ dr̄ i dextera pte cōuertēdo librū p qd̄ ſignat q̄ adhuc in fine ſeculi iudei cōuertent ad dexteram fidei q̄ nūc ſūt in ſiniſtra. Juxta illud ad Ro.ix. Reliq̄e iſrl' ſalue fient. Deinde ſacerdos oībus pactis cōuertit ſe ad populum dicēs. dñs vobiſcū Ubi ſciēdum q̄ ſacerdos ſalutat ppl'm ſepties in miſſa. p̄mo añ p̄mā collectā. ſcd̄o añ euāgeliū. tertio p⁹ credo q̄rto in p̄ncipio p̄fatōis q̄nto poſt pax dñi ſexto poſt cōmunionē. ſeptimo hic in fine miſſe ad ſignificādum q̄ tūc eſt dñs nobiſcū q̄ñ habem⁹ ſeptiformē grām ſpūſſcti. Deinde ſacer: dos vertit ſe ad ppl'm cantans. Ite miſſa eſt. ⁊ hoc tpe ſuo cuius ſenſus eſt ſm Bern̄. de parātinis. ⁊ Johannem beleth. Ite ad p̄pria q: miſſa eſt conſummata. vel ite miſſa eſt.i. hoſtia cōſummata eſt vel hoſtia et oblatio ē miſſa igit ſequimini et ite poſt eam. Iſte aūt regreſſus a miſſa ad p̄pria ſm Joh. beleth ſignificat regreſſum ppl'i iſrael de captiuitate babilonica cū gratiaꝝ actione iō dr̄ Deo gratias. Dicit autē ſemp. Ite miſſa eſt q̄ñcunq̄ʒ. Te deum lauda: mus dicitur vel gloria in excelſis q̄ñ autem non dicuntur tūc dr̄ bñdicamus dño. Et eſt ſumptū de ap'lo vel de Judith ca. vij. vbi dicunt ca: ptiui benedicamus domino. Et eſt ſenſus referamus grās vel laudes deo. Et eſt vox humilior q̄ ite miſ: ſa eſt. Et iō non vertit ſe ſacerdos ad populuʒ dicēdo bñdicamus ⁊c. ad ſignificandum q̄ nunq̄ʒ debem⁹ ceſſare referre. grās ſʒ Waldeñ. autem ſup pſ. xxvij. Berengarium dicit inſtituiſſe ita dicēdū. bñdicamus dñm ⁊ non dño. q: bñdictio non fit ad vtilitatem dei ſʒ ad nr̄am. nos aūt dicimus idifferent q̄ vtrūq̄ʒ pt dici. Creatura nāq̄ʒ bñdicit creature bonū optādo creatura aūt creatorē dupl'r.ſ. laudādo ⁊ bonū ei tribuēdo. Creator aūt creaturā bonū augēdo Et hoc dupl'r vl'i nūero vl'i merito ſicut eñ creſcit bonum ſic ⁊ merita. Hec Waldeñ. Sʒ Bern̄. de paran

tinis dat tres rõnes. prima qñ celebram⁹ de ſanctis in celo decim⁹. ite miſſa eſt q̃ſi ꝓuocãtes populũ. Ite .i. feſtinate illuc vbi illi ſunt. Qñ aũt ꝓ viuis in mũdo. benedicam⁹ dño: q2 neſcimus an ſum⁹ in gratia. idõ timere debem⁹ ne effectus miſſe euaneſcat in nobis. Sed cũ celebram⁹ pro mortuis dicimus. Requieſcãt in pace: q2 eis hoc cõpetit. His expeditis bñdicit pplm̃ ſacerdos dicẽs Celeſti benedictiõe. Prio ſtãs ante altare benedicit ſeipm̃. deinde dicit reuertendo ſe ad pplm̃ in dexteram partẽ altaris. ⁊ cõſequẽter ad pplm̃ in medio altaris. ⁊ fili⁹: ⁊ vltimo redeũdo: ⁊ ſpũſſctũs amen. p qd̃ deſignatur miſſio ſpũſſcti in apoſtolos. licet aũt ſpũſſanct⁹ ibi tm̃ datus eſt: tamẽ q2 tota trinitas miſſionẽ operata eſt. ideo dicit pater ⁊ fili⁹ ⁊ ſpũſſctũs. Poſt hec oĩa ſacerdos flectẽdo ſe corã altari hũiliter dicat. Placeat tibi ſãcta trinitas obſequiũ ⁊c. Et deinde hymnũ triũ puerorũ cũ pſalmis ⁊ orõnib⁹ conſuetis. Cõtra hoc tñ multi ſacerdotes peccant q non ſe flectũt dicentes iſtã orõnem. Placeat tibi ſancta trinitas ⁊c. cũ tamen flectere cõgruit ꝓpeo q tunc grãꝝ actiones referunt ſancte triniti pro beneficijs in miſſa exhibitis. Et quod dicitur deteri⁹ eſt q aliqui obmittunt hanc orationẽ in quo grauiter peccant. Unde legitur q quidam obſeſſus a demone poſtq̃ adductus eſſet ad quemdam ſacerdotem in eccleſia ille volens certificari a diabolo quid de eius vita ſentiret. queſiuit de ipſo quaſi de alio dicens. quid tibi videtur de Jacobo ſacerdote. Reſpondit demon. Olim fuit noſter ſed iam eſt dei. Deinde idẽ ſacerdos queſiuit de ſocio ſuo dicens. Quid tibi videt̃ de Bartholomeo ſocio meo. Reſpõdit demon. ſi nõ ſubtraheret bonus eſſet. Ille vero fuit valde admiratus q diceret eum furem cũ tamen ſciret eũ ſanctũ hominem. Interrogauit igit̃ quidnam ſubtraheret. Reſpõdit demon ſubtrahit deo illam orationẽ poſt miſſã. Placeat tibi ⁊c. Quod multũ nobis placet: ⁊ deo maxime diſplicet. que omnia fuerunt ita cõperta ſicut ille dixit. ideo caueat ſacerdos ne aliquid obmittat quod ẽ de conſuetudine eccleſie circa miſſam obſeruandum.

Cautele ſeruande in celebratione miſſe.

SEquuntur cautele circa miſſam obſeruãde Et primo generales tam laycis q̃ clericis neceſſarie. Prima igitur cautela generalis eſt: vt tam clerici q̃ layci eccleſiã precipue tẽpore celebrationis miſſe humiliter ⁊ deuote frequẽtent: ⁊ quieta ꝯuerſatiõe deo grata: atq3 inſpicientib⁹ placita proximũ non ſolũ inſtruãt. ſed ⁊ reficiant. de emunitate ec. ca. decet domum. li. vj. Scd̃a vt audientes miſſam quotiens audierint preſbitero dici nomen dñi noſtri ieſu xp̃i flectãt genua. et caput inclinent reuerenter vt dicitur ibidẽ. Tertia vt nulla ꝓphana ⁊ multo forti⁹ feda colloquia

proferant vt ibidem pulchre dicit. Quarto caueant ne aliquis ante finem miſſe recedat ſine magna neceſſitate. Idem ſi exit de ſermone. qđ ſi fecerit excõicetur. maxime ſi hoc fecerit cõtẽnendo ſacerdotez predicãtem tanq̃ minus ſcientem. ſicut ſolent facere quidaz laici litterati dicẽdo. quid audirem iſtũ ribaldũ cum ego plus ſcio de ſcriptura q̃ ipſe Cõtra quos eſt canõ. xxxvij. di. ſedule. ꝛ c. cũ ex iniuncto. de hereticis. vbi talia ꝓhibent. Sz q̃ tales poſſent excõicari habes expreſſe de ꝯſe. di. j. vbi ſic dr. Oĩs fideles qui conueniunt in ſolẽnitatibꝰ ſacris ad eccleſiam ꝛ ſcripturas aplor̃ ac euangelium audiãt. Qui aũt nõ pſeuerauerint in oratione vſq̃ dũ miſſa pagatur nec ſctãm cõionem percipiũt velut inqetudines eccl'ie cõmouẽtes cõuenit cõione priuari. Et iſte ẽ canõ apoſtolor̃. Et ibidez in cõcilio carthaginenſi dr. Sacerdote in eccl'ia verbũ dei ꝓponente q̃ egreſſus fuerit de auditorio excõicet. ꝛ ex ꝯcilio agatẽſi ibidẽ habet. Miſſas die dominico ſecularibꝰ totas audire ſpeciali ordine precipimus: ita vt ante ſacerdotis benedictionez egredi populus non preſumat quod ſi fecerit ab epo publice ꝯfundatur vbi dicit glo. hoc dico preceptũ eſſe. Vñ contra preceptũ faciunt qui diebus dñicis miſſam non audiunt. Hoc etiaz eſt cõtra illos qui venientes ad miſſam non audiunt quid ibi legit aut predicatur. ſed circũeũt eccliam ſicut iudei ſynagogã cum tñ dicatur in ps. Stantes erant pedes noſtri i atrijs tuis. et de talibus poteſt dici illud ps. In circuitu impij ambulãt Cõtra quos expreſſe eſt canõ Anaſtaſij pape. de ꝯſe. di. j. aplicam. vbi dicit q̃ cũ legit euangeliũ nõ ſedentes nec ſtantes: ſed curui debemꝰ audire. Si aũt ſeſſio prohibet multomagis diſcurſus ꝛ circuitꝰ. Hoc idẽ habes in ca. qñ aũt ibidez. vbi Cyprianus dicit eſſe ſtandũ ad orõnem ꝛ vigilandũ ꝛ incũbendũ ad preces toto corde. neq̃ aliqđ carnalis hominis ꝛ ſecularis eſſe cogitandum. o ſi ꝓhibet carnalis cogitatio q̃to plus carnalis locutio ꝛ cõfabulatio Quito caueat laicus ne vacuus die feſtiuo ad miſſaz veniat. de ꝯſe. di. j. Oĩs xpiani. Qr ſcriptũ eſt. Nõ apparebis in cõſpectu dei vacuus hoc tñ eſt cõſiliũ ſcdz glo. ibidẽ diebꝰ ꝑuatis. ſz diebꝰ feſtiuis videt eſſe preceptuz. Vñ videt q̃ oblationes ſint exigende: ꝛ q̃ parrochiani ſint ad eas cogẽdi. vt. xvj. q. j. ſtatuimꝰ. Eſt tñ argumentũ cõtra. xij. q. j. duo. dicit tñ glo. in. c. oẽs xpiani. vbi ſupra q̃ ſi ſacerdos eſt paup pot diuina ſubtrahere parrochianis niſi dẽt. vt de ſymonia. c. cũ ſit. Sexto caueat quilibet ne alibi niſi i ꝓpria parrochia die feſtiuo miſſam audiat. al's poterit excõicari. vt de parrochijs. ca. j. Septimo caueat quiſq̃ ne audiendo miſſaz ꝓpe altare nimis appropinquet. vt de vita ꝛ hone. cleri. c. j. Et iſta ſũt itimãda ppl'o ſepiꝰ: vt debita reuerẽtia circa ſacra eccl'aſtica hẽat

SEquũtur nũc cautele clericis neceſſarie. Et prĩo caueat ſacdos ne in veſtibꝰ vel ornamẽtis ſordidis celebret:

ſed ornamenta predicta iuxta melio rez diſpoſitionē mūdet ⁊ iuxta facultatem bonoꝝ eccleſie meliora ꝙ poterit cōparet. Vñ dicit. Stephanꝰ eꝑus familiari amico hylario ꝙ veſtimenta eccleſie quelibet dūmodo miniſtrant̄ ſacramēta debēt eſſe mūda ⁊ honeſta. Hoc eſt contra illos ꝙ de bonis eccleſie comparāt eis tunicas pro decē marcis ⁊ ornamentū pro miſſa pro media marca aut ſexagena. nec debēt in alijs ꝙ̄ʒ aureis vel argenteis calicibus celebrare. ꝑmittit tamen canon ſtagneū habere calicē ꝑpter paupertatē. de ꝯſe. di. j. calix. Scđo caueat ne plures miſſas celebret preter diem natiuitatis xp̄i vbi tres celebrant̄ ⁊ ſine neceſſitate magna. Et hoc fit in iſtis caſibus vt ſi poſt miſſam celebrataʒ de die occurrit funus tūc in prima miſſa nō ſumēdo aquaʒ ablutionis pōt poſtea celebrare requiē. Itē ſi occurreret hoſpes magnꝰ vt princeps vel magnꝰ dñs qui non audiuit miſſaʒ. Item ſi occurrerint ſponſi volentes audire miſſam. Iteʒ ſi aliqͥs habuerit plures eccleſias propter paupertatem vni cōmēdatas. Itē ſi ſupuenerint peregrini. adhibita ſemꝑ predicta cautela ne aqua oblutiōis prioris miſſe ſumat̄: de his habemus. ca. j. de cele. miſ. ca. cōſuluiſti. Dicit tñ Franciſcus de ſarabellis. ibidem ꝙ hoc eſt fugiendum niſi neceſſitas ſuaderet. Tertio caueat celebrās ne ſine lumine ⁊ cāpana celebret. vt de cele. miſ. ca. j. qꝛ xp̄us candor eſt lucis eterne: vt ibidem dicitur in. c. ſane. Quarto caueat ne plus ponat de aqua ꝙ̄ʒ de vino. quia dicit. Joh. an. in. ca. pernicioſus. de. cele. miſ. ꝙ credere debemus ꝙ de latere xp̄i maior quātitas exiuit ſanguinis ꝙ̄ʒ aque vt dꝛ in. c. iij. ibidem. Quinto caueat ille ꝙ ſolus eſt in eccleſia ne propter miſſaʒ peculiarem. i. priuataʒ ſeu ex deuotione celebrandā obmittat miſſam de die vt dicit̄ in. ca. quidam de cele. miſ. Sexto caueat ne legat miſſaʒ ad alicuius petitiones ꝑpter hoc ꝙ haberet bonos ſegetes vel vt ſibi in haſtiludio bene ſuccederet: quia iſta ſm Inno. reprehendunt̄ in. c. quidam. de cele. miſ. Multo fortius autē caueat ne legat miſſam vt deus aliquos ꝑdat quia talis grauiter peccat. Et eſt deponēdus ſm Joh. an. in. c. quidā: vbi ſupra ꝑ quo allegat. xxvj. q v. q̄cūꝙ̄ʒ. Septimo caueat ne nimis mane celebret. ſ. ante diem: quia ſm ſctm̄ Tho. iſtud ſacramētū ꝑtinet ad diē gratie ſicut dicit apoſtolus. Ro. xiij. Nox preceſſit ⁊c. Contra illos qui canunt. Rorate ante diem. cum tñ in aurora cantari debet. Excipit̄ tñ natiuitas xp̄i. in ꝙ canitur miſſa poſt medium noctis. que ſignificat ſtatū ante legeʒ qui fuit in tenebris: vt dicit glo. de cele. miſ. Uerūtamē ep̄is cōceſſum eſt. vt videt̄ ſm Joh. an. ꝙ ſūt invia ꝙ pñt maturiꝰ ꝙ̄ʒ alij audire. vt de priui. ca. vlti. li. vj. Octauo caueat ne legat qͥs miſſaʒ niſi poſt matutinum primam et tertiam ideo ex quo hora tertia dicitur paſſꝰ et crucifixus linguis iudeorum: videtur ꝙ tunc eſt hora cōueniens celebrandi: ſm doctores modernos.

De dicēdis horis canonicis

Oportet ſemꝑ orare. Lu. xviij. Sicut dicit Henric⁹ de vrimaria de pfectiõe interioris hoīs. li. ix. c. j. cuiuſlibet iuſti hoīs ſui cordiſqꝫ pfectio ad iugem ⁊ indiſruptā orationis pſeuerantiā tendit. Et quantū humane fragilitati conceditꝛ ad continuam tranqllitatem mentis niti debꝫ ⁊ ad eius ꝑpetuam puritatez. ꝓpter quā poſſidendam ⁊ oēm laborez corpoporis ⁊ contritionē ſpiritus inde feſſe qrimus ⁊ iugiter exercemus. Et ſicut ad orationis pfectionez tendit ſtructura virtutum. ſic nec ipe ꝟtutes abſqꝫ orationis iugitate ⁊ pſeuerantia poſſunt cõpleri. Quo circa ſaluator noſter nos ammonens vt hanc pſeuerantiam orādi teneam⁹ dicit. Oportet ſemꝑ orare. Non eſt autem intelligēdum ꝙ hõ ſic quotidie dbeat orare: vt nec dormiat: nec comedat: vel nec laboret: ſed ꝙ iſtāter temporibus congruis oret. Vñ lyra dicit ſuꝑ Lucam ſuꝑ loco thematis noſtri ꝙ hec dictio ſemꝑ non importat cõtinuitatē tꝑoris qꝛ oportet orōnē interrumpi tꝑe dormitionis ⁊ aliquaꝝ aliarum neceſſitatū: ſed importat cõſtantiā ſiue inſiſtentiā orōnis tꝑoribus ⁊ horis ad hoc cõgruis. Hinc dicit Beda ſuꝑ locū iſtum. Dicendū eſt eū ſemꝑ orare et nõ deficere q̄ canonicis horis rogare nõ deſiſtit. Pro q̄ facit illud qđ i collationibus patrum legitꝛ đ abbate Lucio q̄ tacitantes quoſdaz monachos ꝙ ſine intermiſſione orarēt ⁊ nullum aliud opus facerent corripiens dicit. Qñ manducatis ⁊ bibitis qs ꝓ vobis orat: q̄ audito illi obmutuerūt. Ille vero cõſequenꝛ ſubiunxit. Ego oſtendā vobis qꝛ operans manibus meis ſine intermiſſione oro. Sedeo em̄ iuuante deo infundens mihi paucas palmulas et facio ex eis plectā. ⁊ dico Miſerere mei deus ⁊c̄. Et illas plectas vendens ꝓ ſedecim nummis duos pono an̄ oſtiū domus ⁊ q̄ recipit orat ꝓ me tꝑe quo ego mãduco vel dormio. atqꝫ ita impletꝛ a me ꝙ ſine intꝛmiſſione oro. Iſte pater laborioſus nihil aliud ſignificabat niſi ſtatum laicalē opoſum ⁊ manuali labore inſudantē. q̄ vt dicit. Hoſt. nõ valens cõtinuis tꝑibus orōnibus vacare laborat manualitꝛ ⁊ corporalitꝛ ⁊ de labore ſuo bona tꝑalia: poſſeſſiões oblatiões ⁊ multiplices redditus. ⁊ ꝓuentus pſonis ſpūalibus pſoluit. hac itaqꝫ intentione vt eo deficiēte vel deſiſtente a iugi oratione, ſpūales deū exorent. vt ſic ſemꝑ orare videatur. Qui q̄dem ſtatus ſpūalis ſemꝑ orare dicitur cum horis tam nocte q̄ꝫ die competenter diſtinctis ſeptē vicibus horas canonicas perſoluit qua rõne iura canonica dictū ſeptem horarum canonicarū officium penſum ſeruitutis appellant. vt in. c. j. de cele. miſ. Ex quo patet totum clerum in ſacris inſtitutuz obligari ad horas canonicas ſingulis diebus dicēdas. Circa quoꝝ conſiderationez: vt facilius memorie cõmendentur q̄ ſequūtꝛ ponunꝛ aliqua dubia ꝑ queſtiunculas breuiſſimas cum ſolutionibus earundē. Et primo q̄ritur an oēs clerici in ſacris inſtituti tam beneficiati q̄ꝫ non beneſi

ciati ad horas canonicas teneant.
Et dicendū eſt ſm Joh.an.in.ca.j.
de cele.miſ.et in glo.vj.cle.j.de ce-
lebra.miſ.ꝙ ſic.Idem notat Arch.
xcj.di.eleuterius vbi ipſe dat hui9
dicti rationem dicēs quia ordini ſa
cro officiū eſt annexū.vnde ſubdia-
cono dicitur in ordinatiōe ſua.vide
ſi hactenus fuiſti ad eccleſiā tard9
modo ſis velox.ſi ſomnolētus mo-
do ſis vigilans. Et ſi dicitur tamē
forte nō habet beneficiū de quo ſer-
uiat.. Reſpondeo ꝙ imputet ſibi ⁊
epō qui eum ſine titulo ordinauit.
Verūtamen dicit archi.xcij.di. in
c.Si quis preſbiter.ꝙ licet q̄s ſpō
te ordinē accipiens ſe huic neceſſi-
tati ſupponit:nō tamen tenet inter-
eſſe eccl'iaſticis officijs ſicut ille q̄
eſt ad hoc deputatus ſm Hugo. q̄
etiā credit ꝙ is qui nō eſt alicui9 ec
cleſie clericus debet cogi intereſſe
diuinis officijs. ⁊ hoc ſi commode
poteſt intereſſe. Secundo queritur
q̄d ſi clericus beneficiat9 neſcit ho
ras legere. Reſpōdeo nō excuſatur
q2 dʒ ſcire legere. alias ꝑuatur bñfi
cio. cū tales habere debent compe
tentē ſciētiam:vt dʒ in.c.cū in cun-
ctis de elec. Competēs aūt ſciētia
ſm archi.xxxvj.di.Illitteratos.eſt
vt ſciat canones penitētiales. pſal-
teriū.omelias. ⁊ hmōi.xxiij.di.ca.
qui epſ.imo dicit Hug.lxxxv.di.i
c.Archi.et in.c.omnes.xxxviij.di.
nō ſolum requirit ꝙ ſacerdos ſciat
in libro legere ꝑfecte:ſed etiā debet
corde tenus pro maiori parte ſcire
pſalteriū. Verūtamen dicit Inno.
ꝙ licet clericus cātans cū alijs nō
oīa intelligit que canūtur.tñ nō pec
cat mortaliter dūmodo cor ſuū ſur
ſum ad deū habeat culpaʒ dicens.
Eſt tñ clericus ſi iſta cōmunia ig-
norat que ad ei9 officiū ſpectāt ſm
Hoſti.de qualitate ⁊ etate ordinan-
doꝝ.eā te.⁊c. Tertio querit quid ſi
aliquis puer maior ſeptēnio ex di-
ſpēſatione obtinet beneficiū nō cu-
ratū ⁊ neſciat horas legere. Reſpō
deo poteſt cum eo epſ diſpēſare ex
cauſa neceſſaria vl' vtili: vt aliquas
alias orōnes loco horaꝝ dicat Ra
tio magiſtri ſtaniſlai de ſcabinū dñi
mei in quadā poſitione ſua eſt.quia
ex quo diſpēſat epſ in pncipali ſcʒ
in bñficio:diſpēſare poteſt in acceſ-
ſorio.ſcʒ officio. Quarto querit q̄d
ſi quis eſt infirm9. Rñdeo ſm In-
no.de cele.miſ.c.j.ſi eſt talis ĩfirmi
tas que impedit a dicēdo vel audiē
do horas excuſat infirmus: nec te-
netur poſtea aliq̄d dicere:nec ꝑ iſto
penitere:quia neceſſitas legē nō ha
bet.de obſeruatione ieiunioꝝ.conſi
lium. Secus eſt ſm Hoſti.ſi eſt ali-
qua infirmitas q̄ ſolū impediret di
cere: ſʒ nō audire. tūc eñ ſacerdos
debet aliquē aliū corā ipſo legenteʒ
audire ſi eum habere poteſt. Vel ſi
eſt infirmitas leuis ſicut vetus q̄r-
tana.in q̄ etiā ſua negocia procura
ret.tūc oīs horas legere tenet ⁊c.
Quinto querit quid de illo qui ami
ſit librū in via eūdo. Reſpōdeo ꝙ
ſi caſu hoc accidit poteſt excuſari
ꝑ illa vice ab horis. ſed nihilomi-
nus dicat illa que ſcit.puta orōnes
vel pater nr̄ ne vacet ocio. Ratio
huius dicti quare iſti nō imputat:
quia ꝑ eū nō ſtat.ergo ſibi nō debet
imputari ex regula iuris.li.vj. Qʒ

p me. Sexto q̃ritur an clericus bñfi
ciatus in ſcolis ſtans de licentia epi
vel peregrinãs ad curiã excuſat ab
horis canonicis dicẽdis. Rñdeo lz
aliq̃ dicũt q̃ tales excuſant ſi p alios
loco ſui in eccl'iis cõſtitutos cõpleã
tur: ⁊ hoc ſi eſt clericus beneficiatus
in minoribus ↄſtitutus ꝓut recitat
Archi. xcj. di. Eleutherius. allegã
do dictum abbatis ⁊ Petri de ſam
prana. de cele. miſ. c. j. Tu dicas au
dacter q̃ talis clericus ſiue ſit bñfi
ciatus ſiue nõdũ ſit in maioribus
conſtitutus ſiue in minoribus nec
propter ſtudiũ nec ꝓpter laborem
peregrinationis ab horis canonicis
excuſat nec archieps nec eps poſſit
ſup his diſpẽſare: aut in aliud com
mutare. Nec abbas cũ monacho ꝓ
pter ſtudiũ. ita ſcribit Archi. ĩ dicto
c. Eleutherius. ⁊ Raymũdus in ſũ
ma: in titulo ꝺ officiis clericoꝝ. ca.
nunq̃d. ⁊ ſeq̃ntibus. Ex his oĩbus
ſumit iſtud documentũ q̃ obmittẽs
horas ex volũtate: aut ex accurata
negligentia peccat mortaliter. Te
netur etiã eas reſumere vel diſpenſa
tiue in alio genere ſatiſfactiõis recõ
penſare. Rõ q: ex quo talis ſoluere
tenet ⁊ nõ ſoluit. neceſſe eſt vt ſoluat
Verũtñ ſi fieret multitudo negligẽ
tiarum põt diſpẽſari ſecũ vt alio die
ſecus nõ faciet: niſi ſatiſfaciet. vt di
cit Jo. an. in. c. dolẽtes. ⁊ Inno. in.
c. j. de. cele. miſ. Et idẽ dicit Hoſti.
q̃ ſi eſt tanta diuerſarum horarum
negligẽtia q̃ q̃ſi impoſſibile eſt eas
redicere cõmutet in aliam peniten
tiã. Septimo q̃ritur an ille q̃ ex oc
cupatione liciti operis vt q: multũ
ſcripſit vel audiuit confeſſiones vel
aliud fecit per quod neglexit horas
mortaliter peccet: Reſpondeo non
quia talis per ignorantiam ꝓbabi
lem excuſatur. de clerico excommu
nicato miniſtrante aplica. Octauo
q̃ritur an tot q̃s pctã cõmittit mor
talia q̃t horas vnius diei obmiſit
vel neglexit: Rñdeo q̃ lz officiũ to
tum vnius diei ſit quoddam totum
integratũ ex ſuis partibus ⁊ vno p̃
cepto p̃cipiatur. ⁊ p conſeq̃ns tranſ
grediens oẽs ſimul vna die non pec
cat niſi vno pctõ mortali. tñ ſi q̃s ne
gligit vnã horam: vt puta primã vł
tertiã ⁊c̃. ⁊ alias cõplet etiã peccat
mortaliter: ſed nõ ita grauiter ſicut
obmittẽs vel negligens oẽs horas.
vñ vnum pctm̃ mortale eſt grauius
alio. Eſt aũt veritas q̃ ꝓ negligen
tia horarũ vnius diei integre incur
rit q̃s mortale grauius q̃ꝫ ꝓ negligẽ
tia vnius hore canonice diei illi⁹.
Rõ q: maior eſt cõtemptus diuine
laudis in toto q̃ꝫ in parte Nono q̃ri
tur an attentio mentis in horis ſit
neceſſaria. Rñdeo ſm Tho. ij. ij. q.
lxxxiij. q̃ duplex eſt attentio. vna q̃
attenditur ad v̾ba ne q̃s ĩ eis erret.
Scđa qua attendit ad finẽ oratio
nis. ſ. ad deum ⁊ ad rem ꝓ q̃ oratur
q̃ quidẽ maxime eſt neceſſaria. Et
hanc etiã ydiote pñt habere. Qñ er
go euagatio mentis fit in orõne ex
ꝓpoſito ẽ pctm̃ mortale ⁊ impedit
orõnis fructũ. vnde p̃cipit clericis
vt officium diuinũ q̃tũ deus dede
rit ſtudioſe celebrent pariter ⁊ deuo
te. de cele. miſ. dolentes. Hoc aũt cõ
tingit qñ hore canonice trãſcurrunt
⁊ ſincopant vel extranea ⁊ ꝓphana
vana ⁊ inhoneſta colloq̃a intermi

ſcenk. vt dr̄ ex conciſio p̄mo vien̄. de
cele. miſ. graui. in cle. Euagatio tñ
que fit preter intentionem oratiõis
fructum non tollit. q2 dicit Baſiliuſ
ꝙ cuz homo ex fragilitate neq̄t ora
re attente de9 illō ignoſcit. vñ glo.
v. in cle. graui p̄mo allegata ꝙ in ta
li caſu ſatis eſt ex labijs ſuis ſeruire
deo in diuinis officijs. lȝ cor diuer-
tat ad alia: ſꝫ Inno. ⁊ Hoſt. de cele.
miſ. in ca. dolentes q̄ tenent ꝙ talis
nõ peccat mortaliter maxime cogi
tando ſpūale q̄d vel tēporale quod
de ſui natura nõ ſit malū: ſicut ille q̄
in veſperis cogitat de ſmone faciē
do poſt veſperas p̄cipue ſi eſſet fa-
tigatus. de quo p Tho. iiij. ſenten-
tiaꝝ. di. xv. Ex quibus oĩbus infer
tur ꝙ ſi ſubeſt neceſſitas q̄ dilatio-
nem nõ capit poſſunt licite tūc alia
negocia expediri. Scd̄o infertur ꝙ
ſi q̄s ſtudioſe incipit legere horas
⁊ tandē in medio errat: ſed in fine ſe
recolligit: merito nõ fruſtrak apud
deum. Ratio q̄a non ſemp requirik
intentio p actus eſſentiales. Naz p
pheta dauid de ſe dixit. Cor meum
dereliquit me. ps. xxxix. Satis eñ
eſt ꝙ maneat per virtutē q̄ fit quā
do cuz bona intētione quis accedit
ad orandū. licet in proſecutõe mēs
ad alia rapiātur. Semp eñ vis pri
me intentõis manet: niſi tanta eſſet
euagatio ꝙ attentio omnino periꝛ
Et tunc notum eſt quod dicit Cy-
prianus. li. vj. ō oratione dominica
Et quid audiri poſtulas a deo: cuz
teipſum non audis. Et Caſſianus
dicit. Nunq̄d orat etiam quiſq̄ fle-
xis genibus ſi per diuagationem di
ſtrahik. Hec in gloſa magna in cle.

Si dominum. de reliquijs et vene-
ratione ſanctorum. Ex quo patet
ꝙ hic ſolum negligentia accurata ⁊
craſſa damnatur ſm Innocentium
in capitu. dolentes. Decimo queri-
tur quid de illo qui non interfuit p̄n-
cipio hore alicuius: vt quia negle-
xit: ſed non malicioſe: quia forte pul
ſum tam cito non audiuit vt ſic in-
duatur. Nunquid ille debet princi-
pium repetere: Reſpondeo ꝙ non
oportet a capite incipere: niſi mag-
nam partem obmitteret: quia tunc
deberet repetendo adimplere ſm
Inno. Et ſimiliter dico de fine ho-
re: ſi aliquis ex neceſſitate exit cho-
rum tunc enim reſiduum ſuppletur
per alios: quia omnes ſunt vnū cor
pus in dño. de conſtitutionibus. cū
omnes. Undecimo queritur an ſi
obmiſſus vel neglectus eſt vnus
pſalmus debeat fieri repeticio in
choro: Reſpondeo ſm Innocen. ꝙ
non eſt tanta obmiſſio pſalmi vni-
us ꝙ deberet repeti ſi ſcandalum in
populo immineret. Unde melius
eſt obmittere ⁊ non repetere pro-
pter ſcandalum populi. quia meri-
to dicerent. Ecce clerici noſtri aut
ſuffuſi ſunt aut ignari neſcientes
quid cantandum ſit. Ex quo di-
cto arguendi ſunt illi cauillatores
non cantores chori qui propter
vnum accentum faciunt ſilentium:
quod tamen ſepe contingit ⁊ male.
et iterum reincipiunt. qui potius
dicendi ſunt diuinorum turbatores
q̄ cātores. Uerūtñ vbi hec ſine ſcā
dalo fieret. vt ſi ppl's deeſſet meli9 fit
repeticio ſpal. q̄ obmiſſio ſm Joh.
an. in. ca. dolentes. Duodecio q̄rik

an degradatus ab ordine ſuſpēſus ꝛ
excōmunicat⁹: et ꝗlibet criminoſus
teneat̄ ad horas canōicas? Reſpō-
deo ꝙ ſic ꝗ̄diu tolleratur ab eccleſia.
patet ꝙ non debet eſſe melioris con
ditionis malus ꝗ̄ bonus. Si ergo
bon⁹ obligat̄ multomagis malus.
Unde licet iſti amiſerunt honorem
non tamen on⁹. alias ex malicia cō
modū reportant tales. tamen in ho
ris non debent dicere dn̄s vobiſcū
ꝛc. Tredecimo queritur vtrū ꝗs ha
bens plura beneficia in plurib⁹ ec-
cleſijs debet plures dicere horas?
Reſpondeo non: ſed ſolum ſimpli-
ces. Nec obſtat illud Greg. Cū cre-
ſcūt dona: rationes etiā creſcūt do
norū. illud eīn fit propter impoſſibi-
litatē facti ad qd̄ nemo obligat̄. vi
deant tamen tales ꝗ diuites ſunt. q̄
tales occupāt ꝛ ſubtrahūt alijs pau
peribus neceſſaria: vt in alijs bonis
operib⁹ recōpenſent. Et debet dice-
re illi⁹ eccleſie horas in ꝗ maiorem
habet gradū dignitatis vel officiū.
vt ſi es decan⁹ in vna ꝛ in alia cano
nicus: dicas illi⁹ eccleſie horas vbi
habes decanatum. vnde q̄ laudes
dat vt vn⁹ homo. ideo ſimplas non
duplas horas tenet̄ dicere. Si eccle
ſie diuerſe ſunt eiuſdem dignitatis:
vel equalia beneficia habet in diuer
ſis: tunc ſi eſt ab vtraqꝫ eccleſia ab-
ſens eligat qd̄ officiū voluerit. ſi ta-
men habet eccleſiā parrochialē in
vna dyoceſi ꝛ in alio prebēdā dicat
horas ſm̄ eccl'ie parrochialis ꝯſue-
tudinē ꝛc. pro ꝗ facit illud Amb. ad
quācūqꝫ eccl'iam deueneris: eiuſdē
morē ſerua. xij. diſt. illa. Ex quo in
fert̄ ſm̄ vvilhelmū laudiū. in. cap. di
gnemini. de cele. miſ. in cle. ꝙ adue-
ne comedentes carnes vel alia q̄rta
feria vel ſabbato die in loco vbi non
eſt ꝯſuetudo peccarēt. licꝫ in patria
ſua comedat̄ de ꝯſuetudine. Rō q̄
debet ſe cōformare his cū quib⁹ cō-
uerſat̄. xij. diſt. ca. j. et de ſtatu regla
riū. c. ij. Quartodecimo querit̄ vtrū
monach⁹ exiſtens prelat⁹ eccl'ie ſcla
ris reget eā in horis ſm̄ conſuetudi
nē illi⁹ eccl'ie vel ſm̄ officiū mona-
chale? Reſpondet̄ ſm̄ Jo. an. in cle.
de cele. miſ. in ꝟ. licite ꝙ nō reget ſꝫ
monachale officiū ſed ſm̄ clericale
Hoc dicit placere Joh. xvj. q. j. ca.
iij. Goffre. de ſtatu monachoꝝ. in ſū
ma. ca. ſed nūqd. ꝛ Hoſti. in ſumma
eiuſdē. c. ij. Quintodecimo querit̄
ꝗ ſit cōpetens hora pro ꝗlibet hora
canonica regl'ariter dicenda? Reſ-
pondeo ꝙ ſeptē ſunt hore canonice
ſcilicet matutinū. p̄ma. tertia. ſexta.
nona. veſpere. ꝛ cōpletoriū. vt in ca.
j. de cele. miſ. ꝛc. di. preſbiter. Et ſūt
iſte hore inſtitute in memoriā paſſio
nis xp̄i. Nā matutinū ſignificat de-
tentionē xp̄i ꝗ fuit poſt cenā in me-
dia nocte. Unde tali hora dꝫ ꝗlibet
dicere matutinū: vt ei cōueniat illd̄.
Media nocte ſurgebā ad confitēdū
tibi. Tho. tn̄ dicit ꝙ ſufficit matuti
nū dicere poſt tres partes noctis. i.
ante aurorā. ꝛ hoc hodie approbat̄
quaſi per om̄s doctores. Qd̄ tamē
cōtra m̄ltos eſt ꝗ conſumpta nocte
in potatiōe gula et ebrietate nō niſi
clara die dicūt matutinū. ꝗs arguit
illd̄ ꝓpheticū. Ubi eras cū me lau-
darēt aſtra matutina. Cōtra ꝗs eſt
decre. de cele. miſ. dolētes. vbi d̄r ꝙ
tales circa cōeſſationes ſupfluas et

ↄfabulatiões illicitas. vt de aliis taceã fere medietatẽ noctis expẽdũt. ⁊ ſomno reſiduuz relinq̃ntes vix ad diuturnum cõcentũ animũ excitãt traſcurrentes vndiq; cõtinua ſyncopa matutinuz. Prima vo canit in aurora orto ſole in memoriã reſurrectiõis xpi q̃ tunc dr ſurrexiſſe q̃tum ad noticiam mulierũ: q̃ orto ſole venerũt ad monumẽtum. Prima etiã hora viſus eſt in littore poſt reſurrectionẽ. Prima hora conduxit ꝓcurator vinee operarios. Math. xx. ⁊ ſignificat laudẽ hois quam deo in puericia impendit. Tertia canit in memoriã ſue crucifixiõis q2 tunc eſt ore blaſphemantiũ ⁊ accuſantiũ iudeoꝝ crucifixus. Tũc etiã ſpm̃ ſctm̃ miſit aplis. Et ſignificat laudez hominis in adoleſcentia. Sexta canit in memoriale corporalis paſſionis tũc eñ tenebre facte ſunt a ſexta hora vſq; ad nonam. Eadem hora diſcubuit cũ diſcipulis in aſcenſione. Et ſignat laudem hois in iuuentute. Nona canit. q2 tunc xps emiſit ſpm̃. ⁊ latus eius fuit pforatuz. Uñ ꝓfluxerunt ſacra. ſ. ſanguis in redẽptionem. ⁊ aqua in ablutionem. Et ſignat laudẽ hois in virilitate. Veſpere dicunt in memoriã depoſitionis xpi d̃ cruce. Et ſignificat laudẽ hois in ſenectute. Cõpletoriũ autez canit in memoriam ſepulture xpi. Et ſignificat laudẽ hois in decrepita. Unde vſus. In matutino damnat tpe xps. Qñ ſurrexit pmam canit ordo fidelis. Tertia cum canit tunc eſt cruciamina paſſus. Tenebre ſunt ſexta p mũdi climata facte. Emiſſus nona diuinus ſpũs hora Veſpere claudunt xpi mẽbra ſepulchro. xp̃o biſſena cuſtodia ponitur hora. Quamuis aũt horis cõpetẽtibus ⁊ diſtinctis hore canonice in eccleſiis cathedralibus vel collegiatis regulariter ſunt cõplende põt tñ in horis canonicis dicendis ex cauſa rationabili: vt q2 plebanus hz viſitare ĩfirmos ⁊ eos ꝓcurare ſacris vel hz audire cõfeſſiones. ⁊ cuz hoc aſpicere licitos labores corporales oẽs horas incluſiue dicere etiaz añ diem. Silr qui habz p̃dicare vel aliquid legere in facultate vtili ſcolaribus põt etiam ſimul ante diem omnes complere. Qui vero hoc facit cauſa laſciuie: vt. ſ. expeditis horis ante diem in die liberius vacet ocio ⁊ vanitatibus ſeculi nõ põt hoc facere ſine pctõ ſm Tho. in q̃daz quodlibeto. Sunt etiaz aliq̃ qui ante medium noctis oẽs horas euadunt. Et hi ſimiliter peccãt cũ adhuc nõ ſunt digeſti: vt legitur in vita ſpatrũ q̃ quidã pater qñ orabat valde mane angelus ſibi portabat vuas non maturatas: quando vo nimis tarde tunc portabat putridas: qñ vero competẽti tpe tunc portabat maturas ⁊ valentes. Sed quare in q̃dragesima dicunt veſpere ante prãdiuz ferialibus diebus cum miſſa? Rñdeo ſm Archi. de cõſe. diſt. j. Solet eñ ieiunium quadrageſime magis celebrari ad imitationem xpi Et q2 xps ieiunauit. xl. diebus ⁊. xl. noctibus nihil comedẽs d̃beremus nos toto illo tpe ieiunare nulla die vel hora comedentes ſicut ip̃e non comedit. Et quia hoc facere non poſſumus ꝓpter defectũ nature ſaltem

toto die ieiunando volumus eũ imi
tari: ⁊ qꝛ inſtante ⁊ vrgente famis ne
ceſſitate nõ poſſumus expectare vt
finiatur dies. expectamus ſaltez ꝙ
hore diurnales finiantꝛ. hore ſcꝫ q̃ in
die ſunt celebrãde quarũ vltima eſt
officiũ veſpertinũ. Completorium
eñ quod ſeqtur licet deputetꝛ huic
diei q̃ſi complens ipſam. non tñ de
cantatꝛ in hac die: ſed poſt finem ip
ſius in p̃ncipio ſequẽtis diei. qꝛ ẜm
cõputationẽ canonicam a veſperti
no tp̃e incipit ſequẽs dies. Ar. lxxv.
diſt. q̃d a patribus. Et ideo ſtatutũ
eſt ꝙ ĩ q̃dragesima veſpere poſt miſ
ſam nonalẽ ſtatim celebrentur ſine
interuallo. quod non fit in alijs ieiu
nijs q̃ nõ cum tanta diſtrictione ſer
uantur hec archi.

De modo dicendi horas canonicas.

COnſequenter q̃ritꝛ de
mõ dicendi horas ca
nonicas. Eſt aũt mo
dus dicẽdi horas ẜm
modũ ⁊ formã ⁊ diſpo
ſitionẽ eccl'ie cathedralis ſi in ea ha
beatur ſpecialis rubrica. alioquin
recurritur ad metropolitanaz eccle
ſiam. cuius rubrica ab oibus eſt ſer
uanda. vt dꝛ in concilio toletano.
xij. di. de his. qua deficiente recurri
tur ad romane eccleſie cõſuetudinẽ
Hoc eſt cõtra multos romipetas q̃
in patrijs noſtris volunt dicere ho
ras canonicas ẜm moduz romane
curie: cum tñ habeãt ſpecialem mo
dum ⁊ formã ⁊ rubricam in eorũ ca
thedralibus aut metropolitanis ec
cleſijs. Et hi incidunt in penã dicti
cõcilij. ſ. ſuſpenſionis a cõmunione
ꝑ ſex menſes. Nam lꝫ eccleſia roma
na ſequẽda eſt in ſacris: nõ tamẽ in
diuinis officijs. vt notat Jo. an. de
cele. miſ. c. j. Monachi aũt orabũt
ẜm rubricã ſui ordinis vt ibidem dꝛ.
Item q̃ritur vbi hore canonice ſunt
dicende. Rñdeo in cathedralibus
eccleſijs dicẽde ſunt. immo etiaz in
parrochialibus eccleſijs ſi fieri põt
ꝯgrue. iuxta illud In eccleſijs bñdi
cite deo dño Uerũ qꝛ curati in par
rochialibus debent occupari cõfeſ
ſionibus ⁊ ꝓcuratiõe ſacramẽtorũ
tam circa ſanos q̃ʒ infirmos. ideo
ſufficit eis orare priuate in eccleſijs
vel in domibus. dum tamen in loco
honeſto ſit ⁊ q̃eto nõ ſicut quidam
diſcoli cõſueuerũt horas dicẽdo pel
lere ſcrophas vl' vacas ad paſcua ⁊
impellẽdo rũpere ꝟba horarũ ꝑ cla
mores ⁊ ꝑ minatiões ſcropharũ vl'
vacharꝫ. Quidã etiã in lecto iacẽtes
ſpoliati: ⁊ q̃d deterius eſt dicere ia
cẽtes ſupini ĩ dorſo poſito libro via
tico ſupra pectus murmurãt horas
Alij ꝟo de domo in domũ diſcurrẽ
tes ꝑ villã vl' opidũ clamitãt impla
teis ſonoroſe vt more phariſeorum
orare videantꝛ. Alij ꝟo añ fores ec
cleſie ſtãtes aut in cimiterijs circũ
euntes ſalutãtes ꝑſonas ad eccl'ias
deſcendentes. vnde fit aliq̃ñ vt dicat
dñs vobiſcũ ⁊ rñdeat. bonuz mane
dña groſa. q̃ potius errare q̃ʒ orare
dicẽdi ſũt. Nã hore cũ magna reue
rẽtia ⁊ etiã attẽtiõe dicẽde ſunt. Que
aũt reuerẽtia eſt in talibus locis cũ
tãtis ſtrepitibus. De q̃bus dicit Iſi.
d ſum. bo. Quid ꝓdeſt ſtrepitus la
biorũ vbi cor eſt mutũ. Sic eñ vox

ſine modulatiõe fit vox porcoꝝ. ſic orõ ſine deuotione eſt vox boũ. Et qđ deterius eſt nõnulli inter iſta ſordida ꝛ abhorrenda ꝛ abhominãda opa vbi etiam cũ cane loqui verentur cũ deo in orõne loquũtur. Certe mẽtior: ſi nõ audiui quẽdam preſbiterũ voce alta veſpas dicere beate virginis ſedendo in cloaca ꝛ purgando aluũ. Qđ nephas q̃tuz pudoris habeat et culpe attẽdere põt vnuſquiſq; ſenſatus. Ideo corrigat tã inepta corruptela: ne deus vnde placari debuit acrius ꝓuocet. Verũtamen qđ dictũ eſt de attentione interpretationẽ recipit mitiorẽ. Qꝛ dicit ſctũs Tho. ij. ij. q. j. q licet in orõnibus ꝑuatis debeat eſſe magna deuotio ꝛ attẽtio orantis. qñ em̃ ſentit abeſſe deuotio dimittẽda eſt. Non tñ ſic eſt in horis canonicis i quibus nõ requiritur deuotio ex neceſſitate debiti vel precepti eccleſiaſtici. ſed ex conſilio. vñ ſiue ſit deuotus ſiue nõ: nihilominus ſunt hore dicẽde a preſbiteris. alioquin expectãdo deuotionẽ que nõ eſt in poteſtate nr̃a raro oraremus. Intẽtio tñ omnino requirit vel actualis vł habitualis. vt videlicet intẽdat deum orare ꝓ ſalute ꝓpria ꝛ aliorũ. Et ꝑ hoc pꝫ etiã q ſacerdos orãs in peccato mortali q̃uis fruſtrat deuotione ꝛ gr̃a dei. tamen ipſe horas dicere tenet. qui licet nõ exaudit pro ſe: tñ ex quo orat in ꝑſona totius eccleſie pro alijs exaudit. Unde in hoc caſu cõparatur faci accẽſe que ſeipſaz ꝯſumit ꝛ alijs lucet. ꝛ canali qđ alijs aquã influit ꝛ in ſe putreſcit. ꝛ cineri ſeu lixiuio qđ alios mundat: ꝛ in ſe ſordidat. Pro iſto igit facit qđ ſcripſit in cle. Jo. an. Si dñm. i glo. magna. vbi q̃rit an orõnes maloꝝ ꝓſint his ꝓ quibus orant. Et dꝫ q ſic. niſi ſciẽter malũ eligerent. Ad hoc etiã facit qđ ſcribit Arch. iij. q. vij. in grauiorib⁹. Facit etiam ad hoc expreſſe glo. xlix. di. c. j. vbi dꝫ q ſi ex certa ſcientia malus eligitur a pplo: ꝛ ſit cõformis eoꝝ moribus. nocet ſubditis. alꝛ ſpũſſctũs eque ꝑ malũ ſicut ꝑ bonũ operatur remiſſionẽ pctõꝝ. vt. j. q. j. Si fuerit. argu. ad hoc. vj. q. j. ex merito. viij. q. j. audacter. Vñ illud dictum Greg. in paſtorali q̃ dicit. Cum is q̃ diſplicet ad intercedenduz mittit irati animus ad deteriora ꝓuocat. xlix. di. ca. j. ſic intellige ſm Archi. ad deteriora ꝓuocat. ſ. cõtra euz q̃ mittit: nõ cõtra eũ q̃ mittit: niſi ſcieter mittat indignus. Et ſic hoc videtur intelligere Hugo. Laurenti⁹ ꝛ Johes. maxime qñ ſciẽter ordinatur indign⁹: aut ꝑ̃ſentatur ad ordines vel beneficiũ. His em̃ modis aliquis mittit ad intercedendũ ꝓ populo. Itẽ querit an hore canonice legẽde ſunt alta voce vt ab alijs audiãtur: vel potius ſubmiſſa vt a ſolo deo audiant. Rñdeo ſm Jo. an. in dicta glo. magna. q licet de⁹ agnoſcat cordis deuotionẽ: nõ tñ fruſtra vox adiũgitur. vnde dicũt theologi q orõ que fit ꝑ miniſtros eccleſie. i. pſbiteros q̃lis eſt i horis canonicis. iõ fit vocalit ꝛ expſſe: qꝛ talis orat i pſona toti⁹ eccłie ac ppli. vñ vt pplo inoteſcat q ꝓ eo orat ſacerdos merito fit expſſe ꝛ vocalit orõ. tñ nõ eſt ſic de illa que priuate fit. ꝓ

alio. De neceſſitate adiungit tamē vox p̄me ad excitandū interiorē deuotionē. verbis enim ⁊ ſignis noſmetipſos interi⁹ excitam⁹ ad ſctm̄ deſideriū augendū. vt dicit beatus auguſt. ad pbaꝫ q̄ fuit vxor adariſi pcōſulis. vt dicit Iſido. li. v. viroꝝ illuſtriū. Scdo ad redditionē debiti: vt. ſ. ſeruiat deo orans ſm ſe totū in corde ⁊ corpore. de cōſe. di. v. nūquid. Tertio ex quadā redūdantia ab aīa in corpus ex vehemēti affectione. Vn̄ pſalmiſta pſal'o. xv. Letatū eſt cor meū: ⁊ exultauit lingua mea ⁊c. Et tūc querit an accoliti tenent dicere ſeptē pſalmos. Rn̄det ſm Paulū aluor ratiſpan̄. epm in tractatu ſuo de hereſi q ſic. Cuius rō precipue inter ceteras ē: quia ex quo dicuntur clerici a cleros qđ eſt ſors qr in ſortē ⁊ in partē dn̄i ſūt vocati. rōnabile videt vt dicant aliqđ ratione ſui officij. Hoc tn̄ depēdet ad cōſuetudinē an ſingulis diebus an tm̄ feſtiuis dicere debeāt. Eſt tn̄ conſonū rōni q qui nō ſtudēt in ſcolis aut ſtudijs: vt ſingulis diebus orent ſeptē pſalmos. iuxta illud ambroſij: qr ſemp pecco debeo ſemper habere medicinā. de cōſe. di. ij. in fine. Itē querit an ſacerdos tenet ad horas btē virginis marie? Rn̄deo ſm eundē vbi ſ̄ q ſic. licet non de iure tn̄ de optima cōſuetudine q̄ ſam p lege putāda ē. vt dicit Aug. ad cōſulariū pſbiterū. xij. di. in his rebus. vn̄ in hoc caſu nō valet illoꝝ excuſatio q̄ dicūt q hore btē virginis nō precipiūtur p aliquā conſtitutionē autēticam eccleſie vniuerſalis. nec p ſacrā ſcripturā. ergo ſunt in bn̄placito. Quib⁹ reſpondendū eſt q multa fiūt in eccleſia dei que nō ſunt de inſtitutiōe eccl'ie vel precepto ſcripture: ſed ex ſolo cōſuetudinis vſu ātiquo: que ptermitti nullo modo debet ſine periclo ſalutis. vt ſignatio crucis q̄ fideles ſignāt. v̄ba plixa oronis ſup panē ⁊ ſup calicē. bn̄dictio fontis. trina vnctio olei illoꝝ quos baptiſam⁹. q̄ oīa vt dicit Aug. xj. di. eccleſiaſticaꝝ. obſeruata ſunt reuerēter a patrib⁹ magis ſilentio q̄ꝫ publicata ſcripto. vt dicit Paulus d leazarijs. Stephanus pvincialis gētinus in cle. graui. de cele. miſ. q vbi eſt cōſuetudo q plati ⁊ maiores eccl'iaꝝ dicūt horas btē virginis obmittentes eas peccāt mortalit. niſi ſubſit cauſa rōnabilis. An aūt iſte hore debent dici in feſtis btē virginis. ex quo tunc totū officiū eſt de btā virgine. Dicēdum eſt q ibi recurrendū eſt ad cōſuetudinē cathedralis eccleſie. Nā in quibuſdā eccleſijs dicūtur nō obſtāte officio ſolēnitatis. ī quibuſdā nō. Et ſic ſtatur cōſuetudini eccl'ie cathedralis q̄ eſt mater omniū inferioꝝ: a qua nō licꝫ diſcedere. xij. di. nō dicet. Itē querit an oēs ſacerdotes tenētur ad vigilias mortuorū. Rn̄deo ſm vvilhelmū q curati tenētur ad vigilias mortuoꝝ ordinarias iuxta cōſuetudinem eccleſie cathedralis. vbi eſt ɔſuetudo q maiores plati dicāt vigilias ſingulis dieb⁹ quadrageſime. in aduētu. et ī vigilijs aploꝝ: debēt etiā ipſi curati dicere vbicunqꝫ ſint ſiue circa eccleſias pp̄as ſiue in ſtudijs. Verū tamen ad extraordinarias nō tenē-

tur ſm ipm curati in ſtudijs exiſtẽtes aut alij beneficiati. Extraordinarie vocãtur q̃ dicũtur ſpecialiter ꝓ aĩa cuiuſlibet defuncti. ad quas dicẽdas ſolũ illi aſtringũtur q̃ circa eccleſias ſunt ꝑſentes. ſimiliter qui in illis ſunt in anniuerſarijs defunctoꝝ. Unde vlteri⁹ querit an aliquis dicẽdo horas de ſanctis vl' de martyrib⁹ quãdo dicende eſſent de feria peccet mortaliter? Rñdeo licz ſꝫ vvilhelmũ nõ refert ꝑ quos pſalmos laudet deus. tñ determinatio eccl'ie maioris eſt ſequẽda. Nã ſm cõſuetudinẽ eccl'ie maioris iuſtũ eſt vtvnuſqſqꝫ inde ſumat regulas magiſterij vnde honoris ꝯſecrationeꝫ accepit. xij. di. de his. Et btũs Bernardus dicit. Spũſſanct⁹ illas horas gratas nõ recipit qui qm̃ aliud q̃ꝫ debes neglecto eo qd̃ debes obtuleris. Unde iſtud viciũ reprobat expreſſe de cõſe. di. v. in die. vbi dicit Greg. ſeptimus q illi qui in diebus quotidianis tres tñmodo lectõnes legũt nõ ex regula ſctõꝝ patrũ: ſed ex faſtidio ⁊ negligẽtia ꝓbãtur hoc facere. hec ibi. Itẽ querit de illis qui dicũt nouas hyſtorias nõ approbatas ꝑ epm? Rñdeo q peccãt mortalit ſm Berñ. ſup Cãti. ſmone. xxvj. vbi dicit q quicq̃d ſine voluntate ſupioris fit vane glorie deputabitur nõ mercedi. Epus tñ poteſt inducere conſuetudinẽ nouaꝫ in eccleſia ſua quo ad officia celebrãda. xij. di. nouit. ⁊ de cõſe. diſt. iij. c. j. Et expſſe i glo. xcj. di. Eleutheri⁹. ſuper ver. vigilijs. quod ſic intelligitur ſm archi. ibidem q epi in his que circa ſolennitatẽ eccleſie tantum conſiſtunt que cõſuetudine nõ precepto maioꝝ ſũt introducta mutare poſſunt: et ſtatuere vt dicit Jacobus de alberga. Statutum tñ ab epiſcopis vel ſanctis patribus nõ poſſunt immutare. hec ibidem.

Item queritur q̃d de illis qui obmittũt dicere ſuffragia ſctoꝝ? Reſpondeo q peccãt ſi hoc faciunt cõtra conſuetudinẽ eccleſie cathedralis. vt ſupra dictũ eſt ſm dñz Paulum aluor. quia contẽptores laudabilis cõſuetudinis ſicut et legis puniuntur. di. xj. In his. Et hoc ſi faciũt ex negligentia affectata: qꝛ nõ curant. vel vt citius percurrant horas ⁊ vacent potibus vel ocio ⁊c. Sed quid de illo q̃ prius orauit cõpletoriũ q̃ꝫ veſperas ⁊c. vtrũ teneat redicere vero modo. Rñdeo ſcd̃m dñm Paulũ vbi ſupra: q nõ tenet: ſed caute implebit veſperas quas incaute obmiſit. et penitebit de negligentia. Itẽ queritur an dicere pr̃ noſter ante horas ⁊ poſt ſit preceptum. Rñdeo q hoc poſt horas expreſſe precipit in cõcilio gerundeñ. de cõſe. di. v. c. id ſemper vbi ſic dr̃. Illud ſemper placuit obſeruari. vt omnibus diebus poſt matutinas ⁊ veſpas oratio dñica a ſacerdote ꝓferatur. Ante vero horas dicere pater noſter. licet nõ appareat eſſe preceptũ ſcriptũ. apparet tamen licitũ dignũ et iuſtũ. Nam prius inuocãdus eſt omniũ rerũ pater quo ꝑtermiſſo nullũ rite bonuꝫ fundatur exordium. vt dicit Boetius in de conſo. phie. lib. iij. Rationabile autem eſt vt prius oratio illa ꝓcedat quaꝫ auctor ſalutis dictauit et inſtituit. q̃ꝫ

ille quas ſancti patres poſtea dicta
uerunt. Itē expedit prius petere ea
que ſūt magis neceſſaria ⁊ vtilia ad
ſalutem ꝙ̄ que ſunt minus neceſſa-
ria. Magis aūt neceſſaria ſunt que
ponunt̄ in dominica oratione ⁊ vti-
lia ꝙ̄ que ponuntur in aliis. cuꝫ ibi
ſumma totius ſalutis ⁊ perfectiōis
conſiſtat. Petim⁹ eñ ibi ſanctifica
ri nomen dei in nobis ⁊ aduenire re
gnum celoꝝ. qḋ primo eſſe queren
dū ſaluator docuit vt habet̄ Math.
vj. Item concilium eſt vt illa oratio
premittat̄ que diſponit homineꝫ et
aptum reddit humiliando ad effec-
tum orationis conſequenduꝫ. hmōi
autē eſt oratio dominica. in qua pe-
timus dimitti nobis debita noſtra ⁊
a malo liberari. quib⁹ nondū expe-
ditis orationis effectus fruſtraret̄
niſi eñ nobis prius debita dimitte-
rent̄ ⁊ a malo culpe liberaremur nul
laten⁹ aliquid impetraremus cū di
citur Joh. ix. Deus peccatores non
exaudit ⁊ ps. Peccatori dicit deus
quare tu enarras iuſticias meas. et
aſſumis teſtamētū meū per os tuū.
Adiūgitur etiam Aue maria in pri-
cipio horarum: qꝛ dignū eſt vt illaꝫ
ſalutemus in pricipio noſtri operis
per quā ſalus noſtra exordiū ſump-
ſit. Dicit eñ Bern. qꝛ de⁹ nihil nos
vult habere ſalutis qḋ ꝑ man⁹ ma-
rie nō tranſiret. Aliqui vero incipiūt
horas per illū verſiculū. Sctī ſpūs
aſſit nobis gratia. Sed non eſt vis
Ego incipio per aue maria iſta ra-
tione quia nec gratiam ſpiritusſan-
cti me poſſe obtinere puto ſine ma
rie ſuffragio. ideoqꝫ ad eam primo
recurro: quia impetrare niſi per eaꝫ
melius non dubito.

Cautele in dicendis horis cano-
nicis ſeruande.

SEquūt̄ cautele circa
horas canonicas ob-
ſeruāde. Et primo ſe-
ptem impedimenta q̄
bus fruſtratur effect⁹
orationū. De quib⁹ habet̄ i cle. gra-
ui. de cele. miſ. Caueat ergo q̄libet
ne legat tranſcurrendo ſiue ſincopā
do ſicut aliqui faciūt dicentes. Di-
xit domin⁹ a dextris meis aut extra
nea: aut prophana colloquia inter-
miſcendo: qꝛ dicit. Franciſcus ver-
teley. Friuola qui profert duꝫ ſacra
preſbiter offert. Lectio ſacra dī nō
deputatur ei. Tarde ad choꝝ venie
do ante finem officij ſine cauſa exeū
do. aues in horis portando ſeu ve-
naticos canes. ſine tonſura vel veſte
competenti horis intereſſendo. Et
hoc eſt contra cāpanatores: criſpa-
tos: comatos: manicatos miniſtrā-
tes celebrantibus preſbiteris q̄ gra
uiter peccāt: vt ptꝫ vbi ſupra. Scḋo
caueat horas canonicas cantās ne
laſciuos ⁊ diſſolutos cantus ibi per
ſonet. ſicut quidam theatrales. i. ſe-
cularium choreaꝝ cantilenas con-
fictis modulationib⁹ ſpūalium cō-
ſonātiarū diſcantiſſant. Cōtra quos
eſt apl's ad Eph. v. dicens. Cantan
tes ⁊ pſallentes in cordibus veſtris
dño vbi dicit Hiero. ⁊ ponitur. xcij.
diſt. c. Cantantes vbi dicit. Audiāt
hec adoleſcentuli. audiant hi quib⁹
in eccl'ia eſt pſallendi officiū deo nō
voce ſed corde cantandū: nec in tra-
gediarum modum guttur ⁊ fauces
medicamine liniēde ſunt: vt i eccle-

ſia theatrales moduli audiantur. et cantica. ⁊ Greg. dat huius rationē dicens. xcij. diſtinctione. cap. in ſancta vbi dicitur plerumq͡ȝ fit vt in ſacro miniſterio dum blanda vox queritur congrua vita negligatur. Et cantor miniſter deum moribus ſtimulet: cum pplm vocibus delectat. Hoc etiam prohibetur de cele. miſ. in cle. j. vbi a cantilenis prohibet abſtinere pro quo facit. xxviij. diſt. preſbiterum. ⁊ de conſe. diſt. v. non oportet. Et. xxvij. diſt. ca. ij. hodie prouiſum eſt hoc optime per Joh. xxij. in extrauaganti que incipit. dicta ſanctorum patrū decreuit auctoritas: in qua reprobat cantū cantilenaruȝ in triplis et mutetis vulgaribus infra ſolēnia miſſaruȝ ⁊ horarū canonicarum. Et precipit tales ſuſpendi ab officio per octo dies. Permittit tamen dieb⁹ celebribus ⁊ feſtiuis in miſſa et in diuinis officijs aliquas fieri conſolationes. videlicet conſonantias: q̄ melodiam faciunt infra octauam quarte ⁊ quinte ⁊ hmōi ſuper eccleſiaſticum officium et cantū ſimplicem. ita tamen ꝙ ipi⁹ integritas illibata permaneat. hec ibi. Tertio caueat ne incongrue verba taȝ in horis ꝗ̄ȝ in alijs diuinis ſiue cantādo ſiue dicēdo ſubmiſſe ꝓferat hoc eñ multū ſcandalizat audientes. et licet hoc omnib⁹ clericis generalr̄ ſit cauendū: tamen ab ipſis canonicis ⁊ prelatis eccleſiarum cathedraliū maxime eſt vitanduȝ. Tales arguit Caſſio. ſuper illō ps. xlvj. pſallite ſapienter: dicens. Nemo ſapienter facit qđ nō intelligit. Signū aūt non intelligentie eſt incōgruitas. vñ credit ſtephan⁹ ſcribens ſuper cle. ne in agro. de ſtatu monachoruȝ. ꝙ ignorantia grammatice q̄ maxime in incongruitate cōſiſtit repellit quē a canonicatu eccleſie cathedralis. Ar. xxiiij. diſt. qñ. ⁊ de eta. ⁊ quali. c. fi. de conſan. ⁊ affi. ca. j. et de reſcri. ca. ſtatutū. li. vj. ⁊ ca. j. ⁊ ca. fi. ſi corpore. li. vj. vbi probat̄ hoc per arg. Quarto caueat cleric⁹ orans ne in horis reſumet vnū ⁊ idem verbū pluries: qꝛ dicit̄ Eccli. vij. ne iteres verbū in oratiōe tua. Contra qđ faciūt quidaȝ dicentes pater noſter pater noſter q̄ es ſexies aut ſepties. Et nō dico ſepties tantū: ſed etiam ſeptuageſies ſepties. q̄ iterantia procedit ex inaduertentia. ex indeuotione ac mentis diſtractione: qꝛ dū alia cogitant in vno verbo linguam tandiu figūt donec cogitationes pertranſibūt: ⁊ hi poti⁹ irritant deū ꝗ̄ȝ orent. Naȝ dicit Seneca. Perturbat mētem auditoris qđ ſepe dicit̄ vna ſcȝ et eadem voce: immo quodāmodo in hoc de⁹ blaſphemat̄ dū ꝑ hoc videt̄ ſemel dictū nō audire vel intelligere: niſi ſepi⁹ ei reſumat̄. cū tñ dicatur. Scit eñ pater veſter celeſtis q̄bus indigetis. Math. vj. Videat q̄libet taȝ cleric⁹ ꝗ̄ȝ laycus vt in orōe ſtet vel ſedeat quiet⁹. aut flectat deuotus manus leuando. pect⁹ tūdēdo. ſuſpirando. ⁊ ſurſum inſpiciēdo Iſti eñ ſunt modi orādi in ſcripturȝ ſctis approbati. Naȝ dr̄ in ps. Stātes erant pedes noſtri. et Math. xj. Cū ſtabitis ad orandū dimittite ⁊c. Sic martha ſtetit ⁊ ait ad xp̄ȝ. Dñe non eſt ibi cure. ⁊c. Lu. x. Sic leproſus genuflexit: ⁊ ipetrauit curatiōeȝ

Mar.j.ydropicus ſtans ante xp̄m obtinuit ſanitatem. Lu.xiiij. De ſedendo. Mat.xxvj. ꝺꝛ vbi xp̄s dixit aplis. Sedete hic. ꝛ ſeqtur. ꝛ orate ne intretis intentationē. Idē Mar. xiiij. ꝺ quiete ꝺꝛ Mat.vj. Cū oraueris intra in cubiculū tuum. ꝛ clauſo oſtio ora. Cubiculū aūt eſt locus q̄etis ꝛ locus pacis. De flexura ꝺꝛ de leproſo. ꝓcidēs adorauit. Lu.v.qꝺ vtiqꝫ flectere eſt neceſſariū ſicꝫ Paulus ꝺ ſe dicit. Flecto genua mea ad deum ꝓ vobis Eph.iij. Et idē de ſctō ſtephano q̄ poſitis genibus orabat Actu.vij. De eleuatiōe manuū habetꝰ Exo.xvij. vbi moyſes eleuatis manibus orauit. Et dd. Eleuatio manuū mearum ſacrificiū veſpertinum.pſ̄.cxl. De tunſione pectoris habetꝰ Luc.xviij. vbi publicanus ꝑcutiens pectus orabat. De ſuſpiratione Joh.xj.vbi xp̄s infremuit ſpiritu ꝛ turbauit ſeip̄m volēs lazaruꝫ ſuſcitare. De ſurſum inſpiciendo ꝺꝛ Joh.xj.vbi xp̄s ſuſpiciēs i celū dixit pr̄ gr̄as tibi ago q̄m exaudiſti me.

De excōmunicatione.

Si q̄s eccleſiam nō audierit ſit tibi ſicꝫ ethnicus ꝛ publicanꝰ mat. xviij.ꝛ.xxxiiij.q.j.oibꝰ. Qm̄ vt ait doctor ſubtiliſ i.iiij.ſen.di.xix.q.j.ar.v. In eccl̄ia eſt duplex forū. vnū ſecretiſſimū i q̄ idē eſt accuſator ꝛ reus ꝛ ad iſtud ꝑtinent claues eccl̄ie. Aliud eſt forū publicū in q̄ hꝫ eccl̄ia auctoritatē corrigēdi publica debita. Et talis auctoritas cognoſcēdi in cauſa ꝛ ſentētiandi publice q̄dāmō pōt etiam dici clauis. Prima ꝺꝛ clauis ordinis. Scd̄a clauis iuriſdictiōis ad quam q̄dē claueꝫ iuriſdictionis ꝑtinere videtꝰ dictum nr̄i ſaluatoris ſupra premiſſum ſi q̄s eccleſiam nō audierit ſit tibi ſicut ethnicus.i. excōmūicatus ꝛ gētilis. ꝛ publicanus .ſ.vt publicꝰ pctōr vitetꝰ. Per eccleſiam aūt intelligitꝰ ꝓlatus eccleſie vt exponit Beda ꝛ Hylarius.cuiuſ.ſ. ꝓlati lata eſt ſnīa.ſicut ſtatim ibideꝫ dicit ſaluator. Amen dico vobis qꝺcunqꝫ ligaueritis ſuꝑ terrā erit ligatū ꝛ i celis ſm̄ Hylariū talis ſnīa iudicio diuino approbatꝰ. Cōformitꝰ aūt iſtā iuriſdictionē tā xp̄s q̄ꝫ apoſtoli exercuerūt. Nam dn̄s mulierē dep̄hensam in adulterio ꝑ ſentētiaꝫ obſoluit dicēs. Nemo te cōdēnauit mulier. q̄ ait. nemo dn̄e. ꝛ ip̄e ſubiūxit nec ego te cōdēnabo. Johā.viij. Sicut aūt tūc abſoluit eā: ita potuiſſet cōdēnare eā. De petro q̄ꝫ legitꝰ q̄ publice ananiā ꝛ ſaphirā ad mortē ſententiauit: vt ꝺꝛ Actꝰ.v. De paulo etiā legitꝰ q̄ Corinthiū fornicantē publice excommunicauit vt dicitꝰ.j. Chor.v. Item.j.ad Thim̄.j. Hymeneum ꝛ Alexandrum tradidit ſathane propter blaſphemiam. Ideꝫ etiam prohibet communicare notorijs peccatoribus.j.Chor.v.ꝛ.ij. Thes.iij.ꝛ.ij.Thimote.iiij. facit vitare Alexandrum erarium. Item ad Tytum.iij.hereticum poſt alteram monicionem facit vitare. Ideꝫ quoqꝫ ad Gal.j.ſcribens ait. Si angelus vobis de celo aliud euangeliſaverit ꝑterqꝫ quod euāgelizauimꝰ vob anathema ſit. ſic ğ anathēa tenet ꝯtra āgelū ꝛ ꝯtra hoīeꝫ. Deniqꝫ

Jo. Chorinthũ hereticũ publice excõmunicauit: ⁊ vitare precepit. que omia arguũt hereticoꝝ modernorũ versutias q̃ eccl'e detrahentes dicũt eaȝ non habere auctoritatẽ excõicãdi: suspendendi: ⁊ interdicẽdi: ⁊ ꝑ cõsequens dogmatizãt nõ esse curandas eccl'iasticas censuras: cũ tamẽ dicat Crisost. xj. q. iij. ca. nemo cõtẽnat vincl'a eccl'ie. nõ em̃ homo est q̃ ligat sed xp̃s q̃ hanc potestatẽ dedit et dñs fecit hoĩes esse tanti honoris Circa igit̃ ꝓsecutionem hui⁹ materie breuiter de trib⁹ principalib⁹ est cõsiderandũ primo q̃dem de excõicatiõe. secũdo de suspensiõe. tertio ⁊ vltimo de interdicto. Est aũt excõicatio a q̃libet licita cõione et legitimo actu separatio. xj. q. iij. euidẽter Alibi em̃ vocat̃ eterne mortis dãnatio. xj. q. iij. nemo episcopoꝝ. Alibi em̃ dr̃ aĩe ⁊ corporis detrimentũ. ij. q. j. de manifesta. Item deijcit de ecclesia ⁊ tradit diabolo. xj. q. iij. audi Et breuiter excõicatio q̃ dicit̃ alio noĩe anathema nõ ẽ nisi a deo sepatio. xxiiij. q. iij. Certũ ẽ. et hoc ẽ magna pena. Naȝ qñ q̃s excõmunicat̃ statim mẽbrũ dei esse desinit ⁊ icipit esse membrũ diaboli. xj. q. iij. excellentissimus. Morq̈ vt ab eccl'ia repellitur rapido ore demonũ deuoratur. xj. q. iij. absit. Sunt autem due spẽs excõicatiõis. vna que separat a sacramentis ecclesie ⁊ a participatione fideliũ ⁊ ab ingressu eccl'ie. Et hec dr̃ maior seu anathema. Alia ẽ que separat solũ a sacramẽtis: vt est quodlibet pctm̃ mortale. Et hec dicitur minor. de vtraq̈ dicitur. iij. q. iiij. engeltrudã. A prima non absoluunt simplices sacerdotes: sed a secunda in casibus tantũ ip̃is permissis a iure. vnde sciendũ q̄ quattuor sunt genera excõicatoruȝ: vt colligitur. xj. q. iij. ad mensam. Primo qñ q̃s peccat ⁊ deus recedit ab eo. sc̃do qñ quis de consilio sacerdotis abstinet ab eucharistia. Tertio qñ quis est excõicatus minori excõicatione vt quia cõicauit excõicato in locutione vel cõmisit sacrilegium vel est symoniacus. Quarto qñ quis est excõicatus excõmunicatione maiori et tũc proprie dicitur excõicatus et etiam vitandus ſm Johem de deo qui ita notauit in predicto canone. ad mensam. ⁊ archi. ibidem post eũ. Circa istam materiam est videndũ de quattuor. Primo q̃ sint casus in quibus q̃s ipso facto incidit i sñiaȝ excõicationis a iure. Sc̃do quis sit effectus excõicationis. Tertio in q̃bus casibus participãs excõicatis incidit in eandẽ sñiam excõicatõis. Et in quibus permittit̃ quis participare licite excõicato. Quarto de forma ferendi sñiam excõicationis. Et impendende absolutionis. De primo sciendũ q̄ quĩquaginta sunt casus in quib⁹ ipso facto quis sentẽtiam excõicatiõis incidit q̃s bñ enumerat. Jo. an. in. c. eos q̃. de sen. ex. li. vj. in glo. iij. Et eodẽ ti. in cle. in. j. glo. Et sciendũ q̄ prim⁹ est qñ q̃s incidit heresim dãnatã. vt. iiij. q. iij. c. ij. ⁊. iij. aut q̃ nouã heresim fingit. de here. ad abolendã est sic excõicatus. ⁊ silr̃ credẽs hereticis vel eos receptãs: aut eis fauens. de hereti. sicut ait. Secũdus cum q̃s asserit romani ecclesiam non esse capnt om-

niuz:nec ei tanq̄ capiti obediendū.
di.xix.nulli ꝑhas. vnde hodie diffi-
nitum habet ⁊ declaratū per Boni
faciuz octauū ꝙ ſubeſſe romano pō
tifici om̄i humane creature eſt de ne
ceſſitate ſalutis. vt patet i ſua extra-
uaganti que incipit vnam ſanctam.
Tertius caſus qn̄ rectores ciuitatis
faciūt exactiones indebitas in cle-
ricos ⁊ admoniti non deſiſtunt: vt
de emunitate eccliarū. non minus.
Quartus caſus eſt. cū quis non ele
ctus a duabꝰ partibꝰ cardinaliū ge
rit ſe pro papa de elec.licet. Quintꝰ
cū quis magiſter ſcolariū tractat cū
aliquo ciue bononie de conductiōe
hoſpicij irreq̄ſitis inq̄linis niſi tp̄s
fuerit elapſum vt de locato ⁊ cōduc-
to ex reſcripto. Sextꝰ cū monachi:
canonici regulares: archidiaconi
prepoſiti:plebani:cātores:⁊ alij cle-
rici perſonatꝰ habētes aut etiam q̄-
cunq̄ preſbiteri audiūt leges ⁊ phi-
ſicam.ne clerici vel monachi ⁊c. cū
magn o.⁊.c.ſuper ſpecula. Secus ſi
habēt tm̄ eccliam parrochialem et
non ſunt preſbiteri nec clerici vel mo
nachi ⁊c ſtatutū.lib.vj. Septimus
cuz quis participat cū excōicato in
crimine.propter qđ excōmunicatur
dando ei conſiliū auxiliū vel fauorē
de ſen.ex.ſi cōcubine. Octauus ſta-
tuentes ſtatuta ꝯtra libertatez eccle
ſie.tam conſules q̄ȝ eorū ſcriptores
de ſen.ex.nouerint.⁊.ca.grauē. No
nus qui vtunt ordinationibꝰ a ſciſ-
maticis factis de ſciſmaticis. ca.j.
Decimus quicūq̄ loquit ſecrete vel
mittit ſcripturas vel nūcium alicui
cardinali qn̄ ſunt recluſi occaſione
electionis pape:vt de electione. vbi

periculum.lib.vj. Et idem de dn̄is
rectoribꝰ et officialibus ciuitatis q̄
iminente ip̄a electione non ſeruaue-
rint ip̄am conſtitutionē. Undecimꝰ
de his qui grauāt aliquos qui cum
pro vno rogabant eligere noluerūt.
de elec.ſciant cuncti lib.vj. Duode-
cimus de rectoribus ad regimē vr-
bis romane electis ⁊ de fautoribus
qui fecerūt contra cōſtitutionem ſu
per hoc factā vt de elec.fundata lib.
vj. Tredecimus de his q̄ vocant ad
dirigendas moniales in electiōibꝰ
niſi abſtineāt ab his per q̄ poſſit in
eis diſcordia oriri vel nutriri: vt de
electione indēnitatibꝰ. Decimuſq̄r-
tus de his qui procurant conſerua-
tores dari:⁊ intromittūt ſe de his q̄
non licent de offi.dele.ſtatuimus li.
vj. Decimuſquintꝰ de his q̄ abſolu-
tionez de aliqua excōicatione vel re
uocatione eius: aut etiam ſuſpēſio-
nis vel interdicti extorquēt per vim
aut per metum. Nam hec abſolutio
nō valet ⁊ incurrit noua excōicatio
vt de his q̄ vi metus ve cauſa fiunt.
ca.vnico.li.vj. Decimuſſextus qui
fingit fraudulenter aliquez caſum ꝑ
quem aliq̄s iudex vadat ad aliquaz
mulierem pro teſtimonio:vt de iudi
cijs mulieres. Decimuſſeptimꝰ de
his q̄ ꝓlatos vel capitula vel alias
ꝑſonas eccliaſticas cōpellūt ad ſub
mittendū laicis vel alienādū bona
imobilia eccliaꝝ. Et ſilr laici q̄ vſur
pant ſibi hm̄oi illicite:niſi admoni-
ti deſtiterint.de reꝝ alienatione hac
cōſultiſſima li.vj. Decimuſoctauꝰ:
q̄cūq̄ in ꝑſonis eccliaſticis vel eccle
ſijs per ſe vel per alium ſuo nomine
vel alieno pro ꝑſonis vel rebus q̄s

nō cauſa negociationis deferūt vel deferri faciūt ſeu tranſmittūt exigūt aliquod pedaguz. de cenſibus q̄cūq̄ li. vj. Decimuſnonus de his qui impediūt iudiciū delegati vel cuiuſcūq̄ iudicis eccleſiaſtici de imunitate eccleſiaruz. q̄m. Uigeſimus de his qui iubēt ſubditis ſuis ne perſonis eccleſiaſticis vendant aliquod bladum vel ſimilia de imu. ec. ca. fi. lib. vj. Uigeſimuſprim⁹ de religioſis qui habitū ſue religionis dimittunt vel qui accedūt ad ſtudium ſine licētia ſui p̄lati vel conuent⁹ vel qui coraz talibus legit ſcienter qui dimiſerunt habituz ne clerici vel monachi ꝛc. Nec periculo ſo. li. vj. et ſicut recitat Jo. an. in nouella ſuper reg̃la li. vj. referens Guill'. de lata petri diſputaſſe de monacho q̄ bene defert habitum monachalem ſed opertuz habitu clericali q̄ ſit apoſtata. Qđ hodie videt̃ approbatum de vita et ho. cle. q̄m in p̄ncipio i cle. in ℣. a religioſis. que oīa vera ſunt ſꝫm Joh. an. q̄n monachus iuſtā cauſam trāſformationis nō allegat. Uigeſimuſ ſecund⁹ qui hereticos ſeu fautores. credentes. receptatores vel defenſores eorum ſcienter tradiderint eccleſiaſtice ſepulture. de here. q̄cunq̄ li. vj. Nec tales debent abſolui niſi p̄ius talez ſepultum proprijs manib⁹ extumulent. Idez de illis laicis qui publice vel priuatim de fide catholica diſputant: vt dicit̃ ibidem. Dicit tamen. Joh. an. q̄ in iſtis caſib⁹ eſt canō ferende et non late ſententie et hoc eſt tenendum. Uigeſimuſterti⁹ quicunq̄ rector ſecularis vel quicūq̄ officialis eius cognoſceret de crimine hereſis. Aut captiuos liberaret vel dyoceſanoꝝ inquiſitoꝝ officium. impediret de here. inquiſi. libro vj. Uigeſimuſquartus q̄ per aſſiſimos vel aſſaſſimos aliquez xp̄ianū interfecerit. Dicuntur autē aſſiſimi vel aſſaſſimi q̄dam infideles qui ex q̄buſdam falſis opinionibus q̄bus fuerunt enutriti facile mittebant ad occidendum quēcūq̄ xp̄ianum nō curantes niſi ob hoc ipſi occidendi eſſent. De homicidio ꝓ humani li. vj. Uigeſimuſquint⁹ de clericis qui manifeſtis vſurarijs ad fen⁹ exercēdum domos locant. vel alijs titulis cōcedūt: de vſuris. vſuraꝝ. li. vj. Uigeſimuſſextus de his q̄ concedūt repreſſalias contra perſonas eccl'iaſticas ſpecialiter ſiue generaliter vt de iniurijs ꝛ dāno dato: ꝛ ſi pignorationes. li. vj. Dicunt̃ aūt repſſalie q̄n vnus oriundus de vna terra ſpoliat̃ ab alio de alia terra oriūdo. ita videlicet ſi debitū nō ſoluit̃ ei tūc dat̃ poteſtas ipſi ſpoliato q̄ ſatiſfaciat ſibi cōtra quēlz de terra illa vn̄ eſt ille debitor: vel ſpoliator. Uigeſimuſſeptimus ſi dn̄s vel rector tēporalis non fecerit ea obſeruare q̄ ſtatuūtur contra inſecutores cardinaliū ſeu alicuius de familia eoꝝ vl' pape. de penis felicis. li. vj. Uigeſimuſoctauus q̄cūq̄ dat licentiā occidendi ſeu accipiendi vel alias in pſonis vel bonis ſuis vel ſuoꝝ grauandi eos q̄ cōtra reges barones nobiles vel quoſcūq̄ tulit excōicatiōis ſuſpēſionis vel iterdicti ſniās. ſiue iſtos quoꝝ occaſione ſunt ꝓlate vel eos q̄ eos obſeruant: aut eos q̄ talit̃ excōicatis cōicare volūt niſi licētiā ipaz reintegra

liter reuocēt. ⁊ ſi qua ſunt ablata reſtituant ſiue ꝓ illis ſatiſfaciāt. Et ſimiliter q̄ dicta licentia vſi fuerint. vel etiaꝫ ſine licentia ſuo motu hoc fecerint excōicatiōem incurrūt. In qua ſi ꝑmanſerint ꝑ duos mēſes nō niſi ꝑ papā abſoluūtur. de ſen. excō. q̄cūqꝫ lib. vj. Uigeſimuſnonus q̄n quis ab excōicatione fuit abſolutuſ in mortis articulo vel alio impedimento ſi ceſſante articulo vel alio īpedimento nō p̄ntet ſe q̄ꝫtocius poterit illi a quo abſolui debuerat reincidit ip̄o facto in eandem ſn̄iam. de ſen. excō. eos li. vj. Trigeſimus q̄n al[illegible]q̄ abſoluuntur a ſede apoſtolica: q̄ ſe p̄ſentent ordinarijs vel a legatis ⁊ iniungitur eis alijs ſuſcepturiſ penitentiam ⁊ paſſis iniuriam ſeu eis q̄bus obligati ſunt ſatiſfaciant: ſi hoc nō faciāt cū p̄mo poterint reincidunt in eandē ſentētiam. vt in dicto ca. eos q̄ li. vj. Trigeſimuſprim⁹ de his qui in cimiterio ſepeliunt corpora tp̄e īterdicti: vel vſurarios manifeſtos ſcienter ſepeliūt a qua excōmunicatione nō debent abſolui: niſi prius ad arbitrium dyoceſani ſatiſfecerint q̄bus p̄miſſa fuit iniuria irrogata. de ſepulturis. eos. i cle. Trigeſimuſſc̄d9 de religioſis q̄ decias eccl'ie debitas ſibi appropriant vel vſurpant: ſiue q̄ non ꝑmittunt ſolui eccleſijs d̄cimas q̄bus tenenꝛ iuxta tenorem clemētine. de dicimis religioſi. Trigeſimuſtertius de monachis ſiue canonicis regularibus q̄ non habēt adminiſtratiōes. ⁊ conferūt ſe ad curias p̄ncipū ſine licētia p̄latoꝝ vt damnū aliq̄d inferāt p̄latis ſuis aut monaſterio. vt de ſtatu mo. ne in agro. in cle. Trigeſimuſquartus de monachis q̄ intra ſepta monaſterij arma tenent ⁊c̄. vt in dicto. c. ne in agro. Trigeſimuſq̄ntus de his q̄ impediunt viſitatores monialium vel canonicoꝝ: niſi moniti deſtiterint. vt de ſtatu monachoꝝ accedētes in cle. Trigeſimuſſextus de q̄buſdam mulieribus q̄ dicunꝛ beguine. ſil'r ⁊ religioſi q̄ eas in tali ſtatu fouent. de religioſis domibuſ cum de q̄buſdā. in cle. Trigeſimuſſeptimus de illis q̄ ſcienter ꝯtrahūt m̄rimoniū i gradu cōſanguinitatis vl' affinitatis ꝓhibitis. vl' cū monialibus. vel cōtrahētes q̄ ſunt religioſi vel moniales. ſiue etiā clerici in ſacris. vt d̄ cōſan. ⁊ af. eos. in cle. Trigeſimuſoctauus de inq̄ſitoribus hereticoꝝ: q̄ p̄textu inq̄ſitionis officij q̄buſuis modis illicitis pecūiam extorq̄nt. vel etiā bona eccl'iarū ob delictum clericorū applicant fiſco. de hereticis. volentes. in cle. Trigeſimuſnonus: ꝑtās. capitanei. rectoreſ cōſules ⁊ iudices: cōſiliarij ⁊ alij officiales q̄ ſtatuta ſcribūt. faciūt ⁊ dictant per que q̄s compellitꝛ ſoluere vſuras vel ſolutas non repetere et q̄ ſm ea iudicant. ⁊ q̄ habēt ſuper hoc poteſtatem niſi ſtatuta ipſa deleuerint ſūt excōicati vt de vſuris ex graui in clemē. Quadrageſimus de religioſis mendicantibus q̄ domos ad habitandum de nouo recipiunt. vel receptas mutant ſeu alienant. de exceſ. p̄rela. c. vno li. vj. ⁊ de penis. ca. cupientes in cle. Quadrageſimuſprimus. de religioſis qui. ſ. dicunt aliqua v̄ba q̄bus retrahunt audiētes a ſolutiōe decimarum. vt in di=

cto.c.cupiẽtes. Quadrageſimuſſe-
cundus q̃ cõfitẽtibus ſibi nõ faciũt
cõſciam de dcimis ſoluẽdis q̃ ſuſpẽ
ſi ſunt a pdicatiõis officio donec ſi
cõmode pñt faciant eis ꝯſciam. Et
ſi interim pdicent excõicati ſunt: vt
habet ibidẽ. Quadrageſimuſtertiꝰ
de religioſis qbuſcũq; q̃ nõ ſeruant
interdictum qđ ſeruat mat eccl'ia đ
ſen.ex.c.j. in cle. Quadrageſimuſ-
quartus de fratribus minoribus q̃
tpe interdicti recipiũt ad officia di-
uina fratres vel ſorores de tertio or-
dine q̃ ꝑtinẽtes dicunt de ſen.ex. cũ
ex eo. Quadrageſimuſquintus op-
ponẽs ſeu impugnãs lr̃as pape no
uiter electi etiã ante coronationẽ ſu
am excõicatus eſt ꝑ extrauagãtẽ.xj.
Bñdicti: q̃ incipit q2 nonnulli. Qua
drageſimuſſextus vberans clericũ
diabolo inſtigante: puta ex ira aut
aĩo vindicãdi vel vlciſcendi ſe in eo
ipſo facto eſt excõicatus.xvij.q.iiij.
ſi qs ſuadẽte diabolo. ⁊ de ſen.ex.cũ
illoꝝ. Et notanter dr̃ in ſtigante dia
bolo ⁊ ex ira ſecus ſi iocoſe aliqs cle
ricuꝫ in ludo honeſto offenderet nõ
aĩo iracundo nec ex malo ꝓpoſito
nõ incidit excõicationẽ. đ ſen.ex.cũ
volũtate. Dicit etiã aĩo vlciſcẽdi ſe
in eo: q2 ſecus ſi de mãdato ſupioꝝ
qs capiat clericũ icorrigibilẽ vt ad
iudiciũ eũ ptrahat. talis em̃ nullam
ſniam incurrit: vt de ſen.ex. vt fame
Nã tales pñt etiã ab eccl'ia extrahi
etiam violẽter. vt dicit glo. ibidem.
Sup hec dicta poſſũt excuſari ma-
giſtri plati cõſãguinei ⁊ alij i iure ex
preſſi quibus pmittit correctõ cleri-
coꝝ q̃ ſi etiã aĩo iracũdo clericum v
berãt: ⁊ de correctiõe actu non cogi
tant excuſant ſm hoſt. Non em̃ poſ
ſunt dici ex ira corrigere clericos cũ
dolus non aſſit ⁊ ꝑ cõſeqñs nec vio
lent ia ſufficit em̃ ꝙ correctionẽ ha-
beant in habitu. Quadrageſimuſ-
ſeptimus de iſtis laicis q̃ collectas
tallias ⁊ onera imponũt eccleſiaſti-
cis pſonis: ab ipſis ſuoꝝ ꝯuentuuꝫ
vel bonoꝝ dimidiã decimam ſeu vi
geſimam extorquẽtes. de immu.ec.
clerici.li.vj. Quadrageſimuſocta-
uus de platis ⁊ de illis pſonis q̃ hu
iuſmodi laicis elemoſynas vel col-
lectas q̃ſcũq; pſoluunt. vt habet ibi
dem. Hodie vero ſolum locum ha-
bet in exigentibus laicis q̃ ſoli inci-
dunt in excõicationẽ nõ tñ habet lo
cum in ſoluentibus vel recipientibꝰ
a ſponte ſoluẽtibus: vt de immu.ec
cle.qm̃. in cle. Quadrageſimuſno-
nus ꝑcutiens aliquẽ qui nouiter eſt
religionem ingreſſus. lꝫ nõdum ſit
profeſſus incidit in excõicationẽ de
ſen.excõ. religioſa.li.vj. Quinqgeſi
mus de illo q̃ lꝫ nõ mandauit ꝑcute
re clericum aliqs tñ noĩe ſuo: puta
familiaris eius vel cõſanguineus ꝑ
cuſſit clericũ: ⁊ ille ratuꝫ habuit po
ſtea excõicatianẽ incurrit ipſo facto
de ſen.ex.cum qs li.vj. Alios caſus
q̃re ſupra in.c. de ſacramento peni-
tentie. Et q2 dictũ eſt in.xlvj.caſu ꝙ
non oĩs ꝑcutiens clericũ incidit in
canonem late ſnĩe. Ideo videndum
eſt breuiter ꝙ q̃ttuordecim ſunt ca-
ſus in qbus ꝑcutiens clericum non
incidit in excõmunicationem. Pri-
mo quando quis ignorabat an cle-
ricus eſſet puta q2 comam nutrie-
bat de ſen.excõ. ſi vero. Secundo ſi
non defert habitũ vel tonſuram nec

aliqd de clericatu oñdit ſi tertio am
monitus nõ ſe corrigat. de ſen. ex. c.
cõtingit. ⁊ c. in audiẽtia. Tertio in
clerico q̃ cõtẽpto habitu fert arma.
⁊ tertio monitus nõ corrigit̃: vt in
p̃dicto. c. in audiẽtia. Et etiã ſi non
monitus ſit ⁊ ſe immiſceat tyranni-
di de ſen. ex. cum nõ ab hoĩe. Quar
to in clerico exercẽte negocia ſecula
ria: vt in. ca. ſacerdotibus ne clerici
vl' monachi. ⁊ p̃us requirit̃ monitio
vt in. c. in audiẽtia de vita ⁊ ho. cle.
c. fi. Quinto in clerico coniugato ſi
non fert habitum clericalem de cle-
ri. cõiuga. lib. vj. Sexto in clericis
buffonibus: macellariis goliardis:
q̃ ſi per annum exercuerint artez ſu
am: vel ſi minori tp̃e admoniti non
deſtiterint. de. vi. ⁊ hone. clerici. li.
vj. c. fi. Septimus in illis qui nõ ex
ira ſ; iocoſe ſe pcutiũt vt d̃ ſen. ex. c
. j. debet tñ attẽdi q̃litas ioci ⁊ rõ fal
lendi de p̃ſump. capi. j. Octauus in
magiſtro q̃ tñ hoc facit leuiter cau-
ſa diſcipline. de ſen. ex. cum volunta
te. c. fi. Nonus eſt in eo q̃ vim vi ex
incontinenti repellit tempate. de ſẽ.
ex. ſi vo. Decimus qñ quis cũ vxo
re inuenit clericũ turpiter agere: vel
cum m̃re vel ſorore vel filia: vt in di
cto. ca. ſi vero ⁊ c. nec ille. Vndeci-
mus ſi fiat de prelato aut mandato
ipſius cauſa correctiõis. vt in dicto
. c. cum voluntate. ⁊ c. ex tenore. Et
ſi non fiat cauſa correctõis tam ver
berans q̃ȝ p̃cipiẽs incurrũt excõica
tionem de ſenten. ex. vniuerſitatis.
Quod ſi cauſa ſubeſt põt clericum
cape ⁊ incarcerare etiam p laicum
de ſen. ex. ſi laicus. li. vj. Sed pcutio
non d; fieri p laicum alioquin am-
bo incurrunt excõicationem. vt in
dicto ca. vniuerſitatis. niſi clericus
eſſet adeo id eſt intantum incorrigi-
bilis q̃ aliter capi ⁊ corrigi non põt
de ſen. excõ. vt facit. Duodecimus
in turbãte diuina officia quem p̃ſby
ter vel alius ad quem ſpectat poteſt
eiicere de eccl'ia de ſen. ex. veniens.
Similiter cum q̃s rõne officij q̃d in
eccleſia obtinet pcutit clericuz. aut
etiam cum ſenior cauſa deuotionis
hoc facit: aut dñs ⁊ pater ſiue ppin
quus familiariter corrigit. Hec om
nia intellige cum ſint in minoribus
ordinibus conſtituti. vt in dicto. ca.
cum voluntate. Tredecimus ſi cle-
ricus ſit depoſitus ſiue degradatus
vt de iudiciis cum non ab homine
⁊ de penis degradatio infi. li. vj. Et
hoc intellige ſi talis clericus depoſi
tus eſt incorrigibilis ⁊ noluit viuere
ſub regula clericali: vt notatur. in.
ca. cum cõtingit p̃mo de ſen. ex. ⁊ no
uellator ſup regula delictum. li. vj.
⁊ Jo. an. xvij. q. iiij. ſi quis deinceps
⁊. xxiij. q. v. excõicator. Alias autẽ
ſi eſt corrigibilis non licet eum per-
cutere: licet eſſet excõmunicatus. vt
in iuribus predictis. Et ratio quia
adhuc licet excommunicatus ſit dũ
modo ſit corrigibilis ⁊ nondum de-
gradatus retinet priuilegium cano
nis. ſi quis ſuadente quod eſt cõceſ-
ſum in fauorem ordinis ⁊ non per-
ſonarum. vt in di. ca. contingit. Ve
runtñ. Inno. v. credit q̃ verberans
hereticum clericum non incidit ca-
nonem. ⁊ hoc ipſe notauit de ſen. ex.
ſi vero quod tñ intelligendum eſt de
heretico depoſito per ſententiam.
Qd etiam ſentiũt Goffre. Vincen.

⁊ Berñ. Dicit tñ arch. xvij. q. iiij. ſi
q̄s deinceps. q̄ laicus iudex poteſt
expellere ꝑcutere capere ⁊ occidere
clericū ſi omino eſt incorrigibilis:
⁊ aliter corrigi nō pōt: recepta tñ li
cētia ab eccl'ia. al's nō licz. xvij. q. j.
ſi q̄s. xxiij. q. v. vbi d̄ liguribꝰ. c. cir
cūcelliōes. Quartuſdecimꝰ qñ cle-
ricus trāſfert ſe ad actū proſus or-
dini cōtrariū. vt puta erat in mino-
ribus ⁊ factꝰ eſt miles vel bigamꝰ.
lxxxiiij. di. quiſquis. ⁊c̄.

De effectu excōmunicatōis

DE ſecundo. ſcz de effe-
ctu excōmunicatōnis
Sciendū eſt q̄ excōi-
catus maiori excōica-
tione nō poteſt eligere
neq̄ eligi. neq̄ bñficiū eccl'iaſticuz
acquirere: nec de bñficijs ſuis ali-
q̄d ꝑcipere. vt de appellatiōibꝰ. pa
ſtoralis. in fi. Et hoc qñ eſt in mo-
ra petēde abſolutiōis. de ꝯceſſione
ꝓbendaꝝ. q2 diuerſitatē. Itē nemo
debet ſibi participare loquēdo. orā
do. ſalutādo. bibēdo comedēdo. xj.
q. iij. ſicut apl'i. Itē nō pōt cōſtitui
ꝓcurator neq̄ ꝓcuratorē cōſtitue-
re ad agendū: nec ferre aliquā ſentē
tiam. Itē ſi impetrat aliud reſcrip-
tum preterq̄ ſup articulo excōicati
onis nō valet. de reſcri. ipſo iure. li.
vj. Itē ſi cōfert aliq̄d ſacrm̄ cum ſo
lēnitate: aut ſe ingerat diuinis irre-
gularis eſt. vt de cle. ex. mini. c. apo
ſtolice. Nec pōt ꝑ eū diſpēſare niſi
ꝑ papā de ſen. ⁊ re. iudi. cū eterni. li.
vj. Itē excōicatus eſt ſuſpēſus tam
ex officio q̄ ex bñficio. vt in glo. vl-
ti. c. cum bone. de eta. ⁊ quali. xj. q.
iij. rurſus. vbi dicit Archi. q̄ etiam
ſolus lapſus anni abſq̄ ſentētia ca
nonis a beneficijs ſufficit. Et vlte-
rius nō audiatur ſuper beneficijs.
et ita vr̄ loq̄ iſtud ca. rurſus. ſm In
no. q̄ hoc notat in dicto ca. cum bo
ne. Oibus enim bñficijs tam habi-
tis ante excōicationē q̄ poſtea acq̄
ſitis debet ſpoliari per ſententiam.
Si ꝑ annū in excōicatione vel inter
dicto permanſerit; ⁊ poſt talem ſen-
tentiā latam poſt annū ſup amiſſio
ne beneficioꝝ nō audiatur vlterius
ſup eis. vt dic. c. rurſus. Que autez
dicūtur in excōicatione eadē intel-
lige in ſuſpenſione. ar. predicti ca.
cum bone. vbi ſic notauit Innocē.
Et etiam intellige de illo qui excōi
catur pro cōtumacia. ⁊ qui citatus
ſuper crimine non cōparuit. Talis
enim habetur ꝓ conuicto vel ꝓ cō
feſſo. et priuatur beneficijs poſt an
num. ⁊ vt hereticus condēnatur. vt
de hereticis. Cū contumacia. li. vj.
Item effectus excōicationis eſt q̄
licet ſit iniuſta ex ordine vel cauſa.
tamē ligat. xj. q. iij. c. j. et de officio
legati. cū contingat. de ſen. excō. cū
per tuas. ⁊ cap. ſecrete. vbi de hoc.
Sed diceres. nōne iudiciū eccleſie
debet ſe ꝯformare iudicio dei. xj. q.
iij. tūc ꝟa. ij. q. j. deꝰ omps. de ſen.
excō. a nobis. ſed deꝰ nullū ligat in
iuſte. de pe. diſt. iij. ſi ex bone. ergo
eccl'ia nullū debz ligare iniuſte. Itē
deficiente cauſa ꝓpter quaz aliq̄d
debet fieri iuſte deficit ⁊ effectꝰ. lxj.
di. his oībus. de bigamis. debitū.
de appel. cū ceſſante. Sed cauſa ex
cōicatōis dz eſſe pctm̄ mortale. xj.
q. iij. nemo epoꝝ. hoc autē ceſſat in

excõmunicatione iniuſta: ergo non debet ligare. Dicendũ eſt ad hoc ꝙ licet nullus debet excõmunicari iniuſte: tñ ſi excõicetur tenet excõmunicatio apud eccl'iam militantem licet non apud deũ. Et hoc fit ideo vt eccl'iaſtica cenſura eo plus timeat᷑. Et vt homo creſcat per obedientie meritũ iniuſte ſentẽtie parens. Unde dicit glo. xj. q. iij. nihil ꝙ licet iiuſta ſententia ſit timenda ⁊ tenẽda ꝗ̃tũ ad militantis eccleſie iuſticiã nec mirũ ꝙ apᵭ deũ non tenet q̃ non fallit: ſed apᵭ eccleſiaꝫ tenet q̃ fallit᷑ ⁊ q̃ fallit de ſen. excõi. a nobis. Non eſt tamen intentio eccleſie aliquem iiuſte excõicare imo punit acriter iniuſte excõicantes. vt ptꝫ. xj. q. iij. illud ⁊ de ſen. excõi. cũ medicinalis li. vj. Qñ ergo ᵭꝛ ꝙ excõicatio eſt eterne mortis dãnatio. intellige ſi contẽnitur alias non. Et ita ſolus contẽpt᷒ inducit dãnationẽ. xxiiij. q. iij. notãdũ ⁊ hẽt i glo. nemo epoꝝ. xj. q. iij.

De participatione cuꝫ excommunicatis.

Conſequent᷑ ᵭ tertio. ſ. de participatione cuꝫ excõicatis eſt ſciendũ ꝙ quedam participatio eſt illicita. ſ. cuꝫ q̃s participat excõicato in crimine propter qᵭ excõmunicatus eſt: ſcꝫ dando ei conſiliũ auxiliũ vel fauorem et talis incurrit eãden ſniaꝫ de ſen. ex. ſi concubine. ⁊ cap. nuper. Secũdo quãdo ꝑticipat in crimine mortali ſed non in illo propter qᵭ excõicat᷒ eſt: ⁊ talis mortaliter peccat: ſed nõ incurrit eandem ſentẽtiam excõicationis. Tertio qñ participat ei in diuinis ſcꝫ recipiendo eũ ad diuina officia. vel ad ſacramenta vel ad ſepulturaꝫ. Et licet talis non ſit irregularis prima vice tamẽ propinquus eſt irregularitati. Et ſi celebrauerit in tali peccato erit irregularis. de ſen. excõi. is qui. li. vj. Quarto qñ quis participat non in crimine ſed in loquendo orando vel bibendo ſecũ. et de tali participante dicit Tho. probabilit᷑ poſſe dici ꝙ non peccat mortaliter niſi ex cõtẽptu vel cõtra prohibitionem ſuperioris. Unde regulare eſt ꝙ participãs pertinaciter excõicatis peccat mortaliter: ⁊ poteſt excõicari maiori excõicatione. Nõ ſic aũt eſt de participante quadam leuitate in verbo vel in cibo aut potu ⁊c. cũ valde graue eſſet ꝙ q̃s pro vno leui verbo incideret excõicationeꝫ vel mortale pctm̃. Per hoc põt ſolui illᵭ dubiũ qᵭ cõiter inter dentes multoꝝ voluit᷑. vtrũ ſcꝫ participans excõicato vt iam dictũ eſt peccat mortalit᷑. Et an ſñiam incurrit. Hoſt. videt᷑ tenere ꝙ tũc peccat mortaliter quando hoc facit pertinacit᷑ in contẽptũ ⁊ contra prohibitiõem ſuperioris ſpecialiter vel generalit᷑ factam. Nam in hoc caſu eſt excõicandus participans alij ſᷓm ipſum vt de cleri. excõi. miniſtrante ſi celebrat. in fi. ⁊ de ſen. excõi. ſtatuimus. in fi. ⁊ eo. ti. cõſtitutionem. li. vj. Ex quib᷒ infert᷑ hoc ſalubre documentũ ⁊ ſalutare cõſiliũ ꝙ ex quo ante ammonitionem factam participãs excõicari poteſt. vt dicit Arch. vbi ſupra. reſtat ꝙ venialiter peccat. Ex q̃ autem poſt ammonitionem factam

⁊ ſpretam excõicari põt. planum eſt ꝙ tũc peccat mortalit̃. Nam etiam excõicationis ſentẽtia nõ eſt ferẽda niſi ꝑ mortali pctõ. Sic ergo ſꝫ Archi. ꝑtinacia eſt cauſa pro q̃ ſola fert̃ hec ſententia. ſic intelligit̃ Poſt. ca. ſacris. q̃ꝺ vi metus ve cauſa. ⁊c̃. Et ex his pꝫ ꝙ ſi q̃s excõicatus eſt pro cõtumacia vel alio crimine. vel vt ſatiſfaciat: ⁊ ex ꝓceſſu non eſt prohibitio generalis vl' ſpecialis participãtibus facta. participãs cum tali. in locutione. comeſtione ⁊c̃. nõ peccat mortaliter ſed venialit̃. Nõ qꝛ nõ facit contra ꝓhibitionẽ ſuperioris: cũ adhuc nõ ſit ꝓhibitum. Ideo dicendum eſt ſm Archi. vbi s̃ ꝙ ſi q̃s cõmunicat excõicato cõtra ꝓhibitionem canonum peccat venialit̃. niſi forte nimis freq̃nter, vel in cõtẽptuꝫ canonũ: qꝛ tũc eſſet mortale. ſic põt intelligi. xj. q. iij. excellentiſſimus. ⁊ xxv. di. c. alias Sed cõtra ꝓhibitionẽ hoĩs mortalit̃ peccat. Vñ cõſueuit dici ꝙ mitius agit̃ cũ lege q̃ꝫ cũ miniſtro legis. ff. de arbi. l. celſus. Ita notauit Hoſti. in ca. ꝙ in dubijs. de ſnĩa excon. ⁊ hoc teneas. Nec aduertas illũ monachum Ray. cũ lata cappa ⁊ ſtricta conſcientia q̃ in ſumma ſua dicit: ꝙ ſi aliq̃s communicat excõicato in caſu non cõceſſo ſcienter. ſi nouit ius. vel ſi eſt cleric⁹ ſemꝑ peccat mortaliter quem ſecutus ẽ Inno. quartus vt ipſe notauit de dolo ⁊ cõtu. Ꝟitatis in glo. vl. iuxta fi. ⁊ in ca. ſacris. q̃ꝺ metus cauſa. applicando textualia ꝓut potuit ꝓ ſua opinione facienda. Cõtra quos eſt hodie tota ſcola iuriſtarum ⁊ theologoruꝫ: qui ſequentes btm̃ Tho. in. iiij. ſen. dicunt ꝓ cõcluſiõe ꝙ q̃ꝫ uis q̃s ſcient̃ excõicato cõmunicet nõ peccat mortalit̃: niſi in tribus caſibus ſcꝫ qñ cõmmũicat in crimine: vel in cõtemptuꝫ ſuꝑioris: aut in cõtemptum clauiuꝫ. vel ſi cõicat in diuinis: q̃ꝺ teneas ſm Archiꝺ. Vbicũq̃ꝫ ergo inuenies in iure ꝙ cõmunicare excõicato eſt peccatũ mortale: intellige cum hoc ex ſtudio fit ⁊ i cõtemptum: ita intelligit̃ ca. excellẽtiſſimus. xj. q. iij. vt Hugo ibidẽ notauit. Silr̃ in diuinis cõmunicare ẽ mortale. vt dicit Hugo. xj. q. iij. rogo. Similiter in crimine eſt mortale. vt de ſenten. excõ. nuper. Preterea ſciẽdum ꝙ non dicor communicare excõicato: lꝫ ego ⁊ ipſe ſumus in eadem domo. ego ꝓ meis negocijs: excõicatus aũt ꝓ ſuis. Sed ſi ego ⁊ excõicatus iremus ad papaꝫ vel ad alium dñm vt ꝓ eodẽ rogaremus bene incidere ẽ excõicationẽ ⁊c̃. Iteꝫ ſi ego ⁊ excõicatus habemus vnam camerã cõmunẽ bñ licꝫ mihi cum excõicato eſſe in eadẽ camera ⁊ iacere ⁊ comedere: ſꝫ nõ in eadem menſa vel in eodẽ lecto. qꝛ hoc non põt eſſe ſine voluntaria cõione: ſm Archiꝺ. q̃ ita notauit. xj. q. iij. apl'i. Sed diceres tñ ſctũs Iohan. euan. exiuit balneum ꝓpter cherinthum excõicatum. xxiiij. q. j. omnis q̃. Dicendum ꝙ illud fuit ex ſuꝑabundãtia iuſticie: ⁊ cum hoc quia aliud eſt dimittere delicias ꝓpter ꝑ̃ſentiam excõicati: q̃ꝺ eſt bonum ſicut fecit beatus Joh. aliud ius ſuum dimittere: quod non eſt bonuꝫ ſm Inno. qui ita notauit. ꝺ ſen. ex. nup. Preterea ſciendum ꝙ ſi excommunica-

tus intrat eccl'iam oēs exībūt eccliā ſm glo. xj.q.iij.ſicut apl'i. Sacerdos tñ ſi incepit miſſam non exibit. q2 nō relinqt officiuz inexpletū. vij. q.j.nihil Hugo aūt notauit in.c.cū excōicato.ibidem.xj.q.iij. q ſacerdos remanebit cū duobus.Ho. vero in ſumma. de ſen.ex.c. ſi.dicit q ſi excōicatus eijci non pōt de eccleſia. ⁊ pſbyter nōduz incepit canonē veſtes exuat ⁊ recedat. Si vo incepit pficiat miſſam.⁊ ab ipo excōicato oculos auertat.⁊ tutius eſt vt ſtatiz ſumpta cōione ſacramēti vadat ad ſacriſtiā ⁊ ibi miſſam cōpleat.de cōſe.di.ij.relatum.Concordat Hoſti.⁊ Goffre. Dicit tñ Inno. de ſen. ex.nup.q ſi in eccleſia eſſet excōicatus nō tñ cauſa orādi: ſ3 p alio ſuo negocio non videt ipſe Inno.qre in eadem eccleſia orare nō poſſem cuz nō participo ſibi in orone.exq̄ non orat.licet alij cōtradicant. Dicit etiam ſi excōicatus eſſet extra eccleſiam ⁊ audiat miſſa3 ſtatim ſacerdos d3 ceſſare ⁊ alij orantes recedere:niſi forte incepiſſet canonē miſſe:vt dictum eſt ⁊ hoc ne relinqt officiū inexpletuz. Sciat etiā excōicatus q nō licet ſibi ingredi eccleſiam aliq̄ hora.Et ad hoc facit.xxv.di.c.j. poſt principiuz. xxiiij.q.iij.clericus.⁊.j. q.j.non l3. Niſi cauſa audiēdi vbū dei de ſen.ex.rñſio.de cōſe.di.j.eps xxxv.q.iiij.de his ſm Hoſti.qui ita notauit de clerico excōicato. illud Vñ dicit. Egidius cardinalis q ſi excōmunicatus ſicut priuata pſona vult dicere horas canonicas d3 hoc facere extra eccleſiam ⁊ nō intra ex cauſa ſupradicta q2 ſeperatus ē ab ingreſſu ecclie. Sed circa pmiſſa eſt ſciendum q q2 multi ex leuitate: et ex cauſis vel ſignis leuibus vitant alios tanq̄3 excōicatos. iō expedit ſcire qñ quis eſt vitādus. Pro q̄ ſciendū ſm Hoſti. de ſen.ex. cum non ab hoīe a cōione illius q̄ p ſacrilega manuum iniectione in clericū in edictum ſeu canonē excōicatiōis incidit.l3 denūciatus nō ſit debes abſtinere dūmmō in iudicio ſit vl' hoc ſciat.ſ.q2 vidiſti qñ clericum pcuſſit ⁊ publica ſup hoc laborat infamia donec ſe purgauerit. p quo allegat. c.cuz deſideras.de ſenten.ex. ⁊ hoc vult etiam glo.j.predicti.c.cum nō ab hoīe.q̄ dicit q cito ſcio vnū excōicatum debeo ipm ſtatim vitare q̄uis nō ſit denunciatus.niſi ſolus hoc ſciam. Et hoc eſt cōtra Johēm fauētinum ſm Hoſti.⁊ glo.ſupradicti.c.q̄ dicūt q excōicatus nō eſt vitandus quouſq3 denūciatus ſit. qđ omnino falſum eſt. Denūciatio aūt nō fit niſi pter ignorātes:argu. de iudicijs.ita quorūdum. Et eum q̄ certus eſt certiorari nō oportet. de regulis iuris eum q̄.li.vj.deus eum ligat in hac ſnia ⁊ nō homo. xj.q.iij. nemo. Vñ ⁊ ſecum trahit.executionez.nec amplius ligat p denūciationē.de appellationibus. paſtoralis. D3 ergo vnuſq̄ſq3 vitare excōicatū. ⁊ ſi dnunciatus nō ſit dummō ſciat hoc taliter q ip3 conuincere poſſit vel etiam ſi famoſum ſit vt dictum eſt.ſecus vbi occultum eſt. Et hoc eſt verum de excōicato in ſpecie.i. nominatim:nō aūt in genere. Et etiam vbi tibi conſtat tanq̄3 homini vl' ſi ſit infamatus de hoc publice. Se

cus ſi tibi conſtaret tanq̄ deo puta in cōfeſſione q2 tunc nec in publico nec in priuato ipſum vitare debes Item ſi audis hoc ab alijs non ſis facilis ad credendum: niſi prelatus hoc tibi nunciet. tūc oīno credendū eſt. xj. q. iij. cure. Scire tū debes ꝙ aliq̄s ꝑpt famā publicaꝫ vitat̄ tāq̄ excōicat⁹ lꝫ excōicat⁹ ñ ſit. ſm Ho. i. c. cū deſideras. de ſē. ex. vt etiā dicit glo. Q̄d ſi fama eſt aliquē eſſe excōicatuꝫ vitandus eſt. Et ita fama facit ꝓbationē. Et iſta oīa intellige quo ad publitaꝫ vitationē. nā ſi q̄s ſolus nouit aliquē excōicatū. ⁊ hoc ꝓbare nō pōt de facili. ip̄e ſolus eū vitabit alioq̄n ſi nec ꝑ aliquē ꝓbare poterit. nec ipſe euꝫ vitabit publice ſed tm̄ occulte. ⁊ vbi poterit facere ſine ſcandalo. Vñ tene ꝓ regula ſm Ray. ꝙ ſi manifeſtū eſt aliquem eſſe excōicatū alij tenent̄ exire d̄ eccleſia vel ꝓcurare ꝙ exeat. Si v̄o non eſt manifeſtum: tunc illi q̄ ſciunt exibunt caute ⁊ ſecrete ita tū ꝙ non ſequat̄ manifeſtatio illius. ſi cōmode poſſunt alias ſi timet̄ manifeſtatio eius nō exibūt. vj. q. ij. ſi tm̄ ep̄s. Occulte nāq̄ excōicatus dꝫ occulte moneri vt exeat. cōcordat Hoſ. Hodie ꝑ ſtatutū cōſtātieñ. bñ ꝓuiſum eſt ꝙ nullus aliquē vitare dꝫ vl' ꝑ excōicato hr̄e: niſi denūciatus ſit ⁊ declaratus. Et hoc intellige q̄tū ad publicā vitationē. alias ſi tibi conſtat aliquē incidiſſe canonē late ſentētie debes eū vitare nō expectādo aliquaꝫ denūciationem ꝑ iura ſuperius dicta. eo tamen modo quo dictum eſt ſupra. Idem dicendū eſt ſi fama publica eſt: vel audio a fidedignis aliquem excōicatū ſm Ray. teneor eū vitare. Et vt melius iſta recolligas ponunt̄ q̄nq̄ regule de hoc. Quarū p̄ma talis eſt. excōicato participās in crimine incurrit eandē ſniam excōicationis. vt de ſenten. ex. c. ſi concubine. ⁊ ca. nuper. Quod intellige ſic. ſi dat conſilium. auxilium vel fauorem. ſine quibus ille non feciſſet. Secunda regula. participans excōmunicato non in crimine: i cōtēptuꝫ tū clauium incurrit mortale peccatum. Tertia regula. participans excommunicato in diuinis. ſcꝫ admittendo eū ad diuina. vel ad eccleſiaſtica ſacramenta vel ad ſepulturam peccat mortalit̄ Et lꝫ p̄ma vice non ſit irregularis vt d̄ ſen. ex. is q̄. li. vj. tamen ingreſſus eccleſie eſt ei interdictus. Vñ ingerens ſe ſc̄do ad diuina fit irregularis. de ſen. ex. is qui li. vj. Et ſi ſic decedit nō dꝫ in cimiterio ſepeliri: vt d2 ibidem. immo vt in vltimo caſu ſepeliens excōmunicatum caſu nō cōceſſo excommunicatus eſt. vt de ſepulturis. eos qui i cle. Quarta regula. participans excommunicato in cōtemptū ſuperiorum peccat mortalit̄. xj. q. iij. nemo. Quinta regula. participans excommunicato bibendo: comedendo: loquendo ſemel tantum vel ex caſu neceſſario: non tamen in contemptuꝫ peccat venialiter: ſed patet quia veniale fit mortale dum placet. ⁊ freq̄ntia delicti facit cōtemptum. vt dicit Aug de fide xp̄iana Tunc eī dicit̄ quis ex contemptu facere q̄n voluntas eius ordinatur ad obuiandum legi. Sciendū tū circa p̄miſſa ꝙ in oībus caſibus p̄terq̄ in p̄mo talis

participās poteſt abſolui a ꝓpͦo ſa
cerdote. ſed in pͥmo caſu q̄ñ cōicat
in crimine nō poteſt abſolui ab alio
niſi ab illo q̄ excōicauit principalē.
tñ ſi ille cōmunicās cōmode nō po
teſt accedere ad excōicatorē pōt ab
ſolui a ꝓpͦo ſacerdote. vt dͬ in ca.
nup. de ſen. ex. In articulo tñ mor
tis pōt ab oīm excōicatione maio
ri p ſimplicē ſacerdotē abſolui: ſer
uata tñ forma de qua habes ſupra
circa ſacramētū penitētie. Pre
terea ſciendū ꝙ quinqꝫ pſone excu
ſantur a pctō participatiōis cū ex
cōmunicato. Primo ſi quis cauſa
vtilitatis participat. vt ſi loquit de
his que ſunt de ſalute excōicati: vel
ad ſalutē ꝓpriā ſi aliū nō habet vt
loquat p debitis q̄ tenet ſibi excōi
catus. Scdo excuſat vxor partici
pans viro excōicato: vel ecōuerſo.
tñ quantū ad redditionē debiti non
excuſat: qꝛ nō tenet viro excōicato
reddere debitū. ille tñ excōicatus te
netur vxori petēti reddere. xi. q. iij.
qm̄ multos. in glo. ſup ver. vxores. fi
nali. Tertio excuſantur ſerui. ancil
le. filij. ruſtici ſuiētes. ꝛ oms famili
ares qui nō dederūt cauſam dño ꝓ
pter quam excōicatur. Et intellige
de ſuis q̄ ante excōicationē dñi ſer
uire ceperūt: ꝛ de filijs nō emācipa
tis. i. nō diuiſis a patre: q̄ ſunt ad
huc in pr̄na poteſtate. Ruſticos in
tellige colonos agroꝝ ſuoꝝ dñorū:
et alios q̄ tñ in his laborib⁹ ad q̄s
de iure tenent: pn̄t participare dño.
patres tñ nō excuſant participātes
cū filijs excōicatis. nec dñi cū ſuis
ſm Raymūduz: q̄ tenētur ſuos cor
rigere minores. Tñ dicit Hoſti. ꝙ
dñi ſeruis mercēnarijs q̄s ſuo ma
gno incōmodo vitare nō poſſunt.
poſſunt cōicare ſimilit ſocij habē
tes aliq̄d in cōmuni. Quarto excu
ſantur illi q̄ ignorāter cōmunicant
excōicatis. Quinto excuſant illi q̄
in neceſſitate eis cōicant. vt ſi quis
cōmunicās iret p terraz excōmuni
catoꝝ ꝛ nō haberet alibi emere vi
ctualia: pōt in tali neceſſitate ab ex
cōmunicatis emere: ꝛ cū illis etiaz
comedere. Ultimo ſciendū ꝙ ſepe
epi vel eoꝝ officiales cōmittūt ple
banis abſoluere aliquos excōica
tos. ideo de modo ꝛ forma abſoluē
di taliū eſt videndū. Ubi eſt notan
dum ꝙ in abſolutiōe a maiori excō
municatiōe q̄tuor ſunt ſuāda. Pri
mū vt excōicatus prius iuret ſtare
mādatis eccleſie licet hoc nō ſit de
ſubſtantia abſolutiōis. Scdo ſi q̄s
ꝓ manifeſta offenſa excōicatur nō
abſoluat niſi prius ſatiſfaciat. Si
aūt ē occulta ſufficit iuratoria cau
tio. Tertiū eſt vt abſoluat p eum q̄
tulit ſententiaz cū pſalmis ꝛ orōni
bus circa hoc ꝯſuetis. Primo pre
mittēdo. de⁹ miſeatur nr̄i. vſqꝫ ad
finez. vel ſm aliquos. miſerere mei
deus. deinde Kyrieleiſon. Pat nr̄.
Saluū fac ſuū tuū dñe ſperātē i te.
Mitte ei dñe auxiliū de ſctō. ꝛ de ſy
on tuere euz. Eſto ei turris fortitu
dinis. a facie inimici. Dñe exaudi
orōnem meā. Oremus. Preſta q̄s
omp̄s de⁹ huic famulo tuo dignū
penitētie fructū. vt eccl'ie tue a cui⁹
veritate deuiauerat peccādo admiſ
ſoꝝ reddat innoxius veniam conſe
quēdo. p xp̄m dñm nr̄m. Tūc ſequi
forma abſolutiōis. De oīpotentis

dei grã ꝛ miſericordia cõfiſus aucto ritate dñi nr̃i ihũ xp̄i ꝛ beatoꝝ ap̄lo rum petri ꝛ pauli necnõ auctoritate ordinaria mihi in hac parte conceſſa a ſentẽtia excõicatiõis quã incidiſti ꝓpter iniectionẽ manuũ i clericũ ordinatũ: ego te abſoluo ꝛ reſtituo te in ſinũ matris eccl̃ie ꝛ participationẽ ſacramẽtoꝝ ꝛ cõionem fideliũ. In noĩe pr̃is ꝛ filij ꝛ ſp̄ũſſãcti amẽ. Et idẽ modus ſeruãdus ẽ circa mortuũ excõicatũ abſoluẽdo niſi addẽdo ṽſiculos ꝛ pſalmos qui fiũt circa cõmendationẽ mortuoꝝ addẽdo collectã Inclina dñe aurez tuã. cum illa. Da q̃s dñe aĩe famuli tui refrigerij ſedẽ. quietis beatitudinẽ. veri luminis claritatẽ. p xp̄z dominũ nr̃m. Quartũ eſt vt precipiat illi ſic abſoluto. ſi erat abſolutus a ſentẽtia canonis: vt nũq̃ȝ cõtra illũ canonẽ excedat. ſ. vt nõ ꝑcutiat clericum aliquem vel conſimile.

De ſuſpenſionis ſententia.

Circa ſuſpẽſionis ſententiã eſt ſciendum ꝙ ſuſpenſio eſt ꝓhibitio qua q̃s aſtringit̃ abſtinere ab aliquo certo actu legitimo. Et eſt multiplex. nã tot ſunt ſingulares ſuſpẽſiones quot ſunt act⁹ legitimi. vñ põt q̃s ſuſpẽdi a bñficio ꝛ officio ꝛ iuriſdictiõe. ab igreſſu eccl̃ie ꝛc̃. Pro quo ſciendum ꝙ Jo. an. in cle. cupiẽtes de penis. in glo. magna enumerat. xxv. ſuſpẽſionis ſpecies. Eſt autez ſuſpẽſio a cõione fratrum ſimplex. xviij. di. ſi q̃s aũt. Alia determiata p duos mẽſes. ea. di. c. fi. Eſt autẽ ſuſpẽſio a cõione euchariſtie donec peniteat. de ele. oſius. de his q̃ fiũt a maiori pte capituli. c. j. in fi. Itez ad oblatiões altaris. xvij. q. iiij. miror. Itẽ a ꝑceptiõe ſacroꝝ. xj. q. iij. ſicut ap̄li. ꝛ ca. ſequẽti. de cle. excõmi. c. fi. Itẽ a cõſecratiõe ep̄oꝝ ſimplicit̃. de trãſlatõe. c. ij. ꝛ determinate ad annũ. de elec. ꝓuida. li. vj. Itẽ a collatiõe ordinũ omniũ ꝛ ſimpl̃r de tẽporib⁹ ordinationũ. vel nõ eſt. ꝛ. c. dilect⁹. ꝛ cũ determinatiõe ãni. eo ti. eos q̃. li. vj. ꝛ ad trienniũ de ſymonia. c. pe. Qñq̃ȝ certoꝝ ordinuz tm̃. de tẽ. or. c. lr̃as. qñq̃ȝ clericalis tõſure tm̃. eo. ti. null⁹. li. vj. Itez ab eoꝝ executiõe qñq̃ȝ ſimplicit̃. eo ti. nullus. li. vj. qñq̃ȝ certi ordinis tm̃ ſimplicit̃. eo ti. lr̃as. vel ad tp̄s. eo ti. vel nõ eſt. de ſimonia. c. penulti. Qñq̃ȝ a põtificalib⁹ tm̃. ð trãſla. c. ij. Qñq̃ȝ ab officio ſacerdotali. de offi. delega. ſane. ij. ꝛ eo ti. c. ij. li. vj. Qñq̃ȝ nõ a toto ſacerdotali officio ſȝ ſolũ a celebratõe miſſaꝝ. qñq̃ȝ tm̃ p duos mẽſes. de clerico ꝑcuſſo preterea. qñq̃ȝ p annũ. lv. di. null⁹. ð cõſe. di. ij. relatũ. qñq̃ȝ p duos ãnos. ð clerico ꝑcuſſo. ꝓſentiũ. Itẽ eſt ſuſpẽſio ab ingreſſu eccl̃ie. qñq̃ȝ ſimpl̃r. xvj. q. iiij. null⁹. ꝛ. c. ſi q̃s deiceps. de pe. ꝛ re. om̃s. de offi. dele. c. ij. li. vj. qñq̃ȝ determinate ad mẽſez. ð ſẽ. ex. ſacro. qñq̃ȝ quouſq̃ȝ ſatiſfecerit. de ſenſib⁹. exigit. li. vj. qñq̃ȝ ſuſpẽditur q̃s ab igreſſu eccl̃ie ꝛ diuinis p mẽſez. de ſen. ex. c. j. li. vj. Et q̃d importat ſuſpẽſio ab igreſſu eccl̃ie habet̃ de ſen. ex. Is cui. li. vj. Itẽ eſt ſuſpẽſio ab officio qñq̃ȝ ſimplicit̃. de vſu. q2 in oĩbus. in fi. cle. de reb⁹ ec.

non alie. ca. j. qñq; per annũ de offi. dele. c. vlti. §. vt aũt li. vj. de re. iudi. cũ eterni eo. li. qñq; per trienniũ. de clan. deſpon. c. fi. ⁊ de here. c. fi. ĩ cle. ad fi. Item eſt ſuſpenſio a voce capi tuli. donec q̄s ordinet ſupra eadem cõſti. de eta. ⁊ quali. or. vt hi. q̄. ij. rñ ſione. Itẽ a beneficio ſimpliciter de elec. nihil eſt. Et determinate puta ad ſex menſes ⁊ annũ in cle. de vit. ⁊ hone. cle. ca. ij. ad trienniũ de rebus ec. nõ alie. c. ij. li. vj. de elec. cũ in cun ctis eo. ti. c. j. ⁊ c. cupiẽtes. §. ceterũ li. vj. Ad tp̄s incertũ ſcz q̄zdiu tacue rit de elec. generali li. vj. determina te etiã quo ad partez diſtributionũ vt in predicta decre. vt hi q̄ ſecunda rñſione. Suſpendit etiaz q̄s a bene ficio obtinẽdo per ſex menſes ⁊ per annũ: vt in predicta decre. ij. de vi. ⁊ ho. cle. qñq; per annũ ⁊ bienniũ: de ſtatu monachoꝝ ne in agro. § ſi q̄s Suſpendit etiaz q̄s a beneficio ob tinẽdo per ſeptẽ menſes: ⁊ per annũ vt in predicta decre. ij. Item eſt ſuſ penſio ab officio ⁊ beneficio ſimpl'r de teſtib⁹ tam l'ris in fi. de ſe. nup. c. j. de priuilegijs tuaꝝ. qñq; determi nate ad temp⁹ ſatiſfactionis: vel re ſtitutionis de elec. q2 ſnẽ de ſenſib⁹ exigit lib. vj. Et qñq; hec ſuſpenſio ẽ ab ordine ⁊ dignitate de ſciſmati cis. c. j. in. fi. Et quãdo ſumit alter natiue. vt puta aut ab officio ſuſpen dat aut a bñficio de vi. ⁊ hone. cle. a crapula. Itẽ ſuſpendit q̄s ab admi niſtratiõe ſimplicit: vt de ſolutõib⁹. ca. ij. ⁊ cũ determinatione trienni ĩ ꝺ re. ec. nõ alie ca. ij. Interdum ſuſpẽ ditur ab officio adminiſtrationis: ⁊ a beneficio vſq; ad ſatiſfactionem: in cle. de decimis. ca. j. Item ſuſpen ditur quis a priuilegio clericali: qñ q; in pſona: qñq; in reb⁹: de vi. ⁊ ho. cleri. c. vlti. ⁊ in cle. eo. ti. ca. j. Item ſuſpendit q̄s a collatõe beneficiorũ ſimplicit: de prebẽdis graue. ne ſede vacãte ca. vno li. vj. Etiaz cũ deter minatiõe anni vel biennij: in cle. de ſtatu monachoꝝ: ne in agro. § ſi q̄s Itẽ ſuſpẽdit q̄s a cõfirmatiõe epoꝝ ſimpliciter de tranſlatiõe ca. ij. Qñ q; per annũ de elec. prouida li. vj. et qñq; a cõfirmatiõe inferioꝝ de elec. nihil eſt. Itez ſuſpendit prelat⁹ regu laris a pceptione profeſſionis de re gulis iuris: nõ ſolui. n. fi. li. vj. Item ſuſpendit officiũ legati minoris pre ſente legato maiore de latere: de of ficio legati nolẽtes. Item ſuſpendit ſtatus canonicoꝝ alemanie de elec. indẽnitatibus. §. penulti. li. vj. ⁊ in cle. ꝺ ſtatu regulariũ attendẽtes. §. illos quoq;. Itez ſuſpendit quis ob officio aduocatiõis ⁊ notarie de he reticis ſi aduerſus. Item a collatiõe magiſterij in clemẽ. de magiſtris. cũ ſit. Item ab officio predicandi: vt in clemẽ. cupientes. de penis. Ut autẽ facilius iſta materia capiat: notan de ſunt regule ſubſcripte. Prima re gula. Suſpẽſus ab officio ⁊ iuriſdi ctiões ſiue ab homine ſiue a canõe nec excõicat nec beneficia confert ꝺ conceſ. prebenꝺ. quia diuerſitatem. Ex quo em̃ talis caret iuriſdictione excõmunicare non poteſt de exceſ. prela. tanta. Scḋa regula. Suſpen ſus ab ingreſſu eccleſie tantuz talis excõmunicat ⁊ abſoluit. Ratio q̄a adhuc retinet iuriſdictiõem vt in. c. ſacro. de ſen. excõ. iuncto cap. ab ex

cōicatis:⁊ de reſcriptis vbi ad talez ſuſpēſum qui incidit ſuſpenſionem ab ingreſſu eccleſie:qꝫ excōicat⁹ cōtra nullū caſum.c.ſacro.fieret remiſſio pro abſolutione. Tertia regula ſuſpēſus a beneficio pōt bene eligere:vt in ca. cum in cūctis ꝺ electiōe. Quarta regula. Suſpēſus ab officio ſi talis eſt ſupenſus quo ad ſe et quo ad alios: nec eligit nec eligitur vt in .c.cū dilectus de cōſuetudine ⁊ de elec.cum nūc. Et hoc eſt verum qn̄ eligit ratione priuati officij. Si aūt eligit rōne publici officij poteſt eligere dūmodo ſit occultus facit ꝺ re iudicata. approbādum. Quinta regula. Suſpēſus quo ad ſe tantuz: vt ille qui eſt ſuſpenſus propter participatiōem excōmunicati talis eligit ſed nō eligit̄ de cle.excōi. miniſt. ſi celebret. Sexta. Suſpenſus ab ingreſſu eccl'ie in ea celebrans irregularis eſt de ſen.excō.is cui li.vj. Septima. Suſpenſus ab officio tam a celebratione miſſe ꝙ̄ a collatione ſacramētorū ⁊ a quolꝫ actu ſacerdotali puta a baptizando ſolēniter intelligit̄ ſuſpenſus ⁊ cōtra faciēs fit irregularis. Octaua regl'a. Sacerdos ſuſpēſus ſacerdotalib⁹ officijs miniſtrās in inferiori ordine nō eſt irregalaris. Quādo vero eſt ſuſpenſus a collatione ſacramētoꝝ cōferēs aliquod ſacramētum ſolēniter fit irregularis. Nona regula. Licet ſuſpenſus nō perdit iura ſpūalia nec poſſeſſionem beneficij: tn̄ fructus bn̄ficij ſui perdit ſm Inno.de appella.paſtoralis. Et hoc ſi eſt ſuſpenſus ab officio ⁊ ex graui cauſa:puta propt̄ ſcandalum populi vel infamiam ſolam ſm Hoſt.de quo plene per Io. anꝺ.cap.cupientes de penis in glo. magna ad finem. Decima regula. Suſpenſus a canone propter participationem excōicati poteſt eligere ⁊ alia facere que ſunt iuriſdictionis. Sed ſi ab homine vel a iure vel al's ex alia cauſa tunc nō poteſt ſm Io. anꝺ.in glo.magna vbi ſupra.

De forma ferende excommunicationis.

REſtat nunc videre de quarto ſcꝫ de forma ferende excōmunicationis. Pro quo ſciendū ꝙ ad ferendum ſententiam excōicationis nō debet feſtinare iudex ſed mature ꝓcedere:nec ꝑ quolibet delicto dꝫ eā ferre iuxta illud poeticū. Si quotiēs peccāt homines ſua fulmīa mittat Iupit̄ exiguo tp̄e null⁹ erit.de quo in glo.magna.xxxiiij.di.valētino. Debet igit̄ ꝓmitti triplex monitio vel vna ꝓ tribus.al's iiuſta ē excōicatio: ⁊ iudex eſt ſuſpēſus ꝑ mēſez.q̇ ſi īgerat ī officio ſuo.ſ.in diuinis agēs ſicut pri⁹ irregl'aris efficit̄ ⁊ ꝑ ſolū papā abſolued⁹. Et idē eſt de ſnīa ſuſpēſiōis ⁊ interdicti de ſen.ex.c. cū medicinal'. li.vj.hec tn̄ pena nō tāgit ep̄os cum de eis nō loquat̄ exp̄ſſe. Preterea ē ſciendū ꝙ ſnīa excōicatōis ferenda eſt ex trib⁹ cauſis. Pria eſt ꝯtumacia:qn̄ q̇s fuerit admonit⁹ vel citat⁹ ꝑ iudicē trib⁹ vicib⁹ ſiue edictis: vl' vno pro trib⁹ ⁊ ip̄e fuit inobediēs vl' cōtumax. Scda cauſa qn̄ ꝓ aliquo certo dāno vel offenſa aliq̇s nō vult ſatiſfacere. tūc em̄ pōt licite excōica

ri. Et eſt rō ſm Tho. in. iiij. ſniarũ di. xviij. quia talis peccat in ꝓximũ cui facit iniuriã. ⁊ iõ merito eſt excõicandus. Tertia cauſa qñ pſona ignorat ſic excõicat in generali vt quicũq; furtũ fecerit reſtituat. vel q̃ ſcit et nõ reuelat. de ſen. ex. a nobis: Nemo autẽ dz excõicari ꝓ pctõ alterius. xxiiij. q. iij. ſi ab his. lz bñ põt interdici. Sunt aũt quinq; caſus in quibus ſnia excõicatiõis nulla eſt ipſo iure. Primus eſt ſi ille qui tulit eam nõ habuerit ptãtem ferẽdo ſniaz. vt q2 nõ erat eius iudex vel q2 erat excõicatus. Scđs q2 eſt lata poſt appellatione legitimã in quo caſu etiam vt notat Arcđ. xj. q. iij. cure. dicendo q2 lz ſit ordinario credẽdũ denũciãti aliquẽ excõicatum. tñ ſi ſcis ꝓ certo denunciatuz añ excõicationẽ appellaſſe. ſecure illi potes cõicare. vt de appel. ad nr̃am ſm Goffre. q̃ ita notauit in pdicto. c. dilectus. Iſtud vltimum intellige: vt notat de ſen. ex. ſolet. li. vj. §. vlti. Concordat ad hoc glo. antiq̃. Berñ. de appel. paſtoralis. dicẽs q2 ſi qs excõicat poſt appellationem ꝓbabilẽ. lz excõicatus ſit nõ tñ eſt ꝓ excõicato habendus: quin liceat ei communicare in omnibus ſacramẽtis. Hoc idẽ ſentit glo. finalis in. c. dilectus. ibidem dicens. q2 licet ꝓ ſnia ſit pſumendũ in dubio. magis tñ ſtandum eſt appellationi q̃ȝ denũciationi excõicationis. Tertius caſus eſt qñ ſnia cõtinet intolerabilẽ errorem. vt de ſen. ex. ꝑ tuas vt ſi excõicatur qs ideo: q2 non furat vel q2 nõ ducit epõ aliquam meretricẽ: ⁊ ſic de alijs. put exẽplificat glo. ibi. Quartus caſus qñ aliqs excõicat maiori excõicatione illos q̃ excõicato participãt. nõ in crimine: ſed in locutiõe. Nã talis ſnia nõ tenet: niſi premiſſa trina monitione vel vna ꝓ tribus. ⁊ cuz hoc niſi noiatim exprimant participantes. de ſen. ex. ſtatuimus. ⁊. c. cõſtitutionẽ. ⁊. c. ſtatutum. li. vj. Quintus caſus: qñ p̃latus interdicit ſuis ſubditis ne exponant ſuis ſupioribus ab inq̃ſitoribus ſtatutum eccl'iaruz ſuaꝝ ſub pena excõicatiõis. nam talis excõicatio nulla eſt. vt de of. or. q2 pleriq; li. vj. Ultimo ſciẽdum q2 ſm emericum in ſumma ſua regulariter epũs ⁊ q̃libet inferior parrochialis pſbyter põt abſoluere a ſentẽtia excõicationis etiam maioris lata a iure: vbi ſibi ſuperior abſolutionem nõ reſeruat. Nec obſtat dictum Joan. in glo. i c. ſi epũs. de pe. ⁊ re. li. vj. vbi ipſe dicit q2 abſoluere excõicatos maiori excõicatione nõ cõpetit ſimplici ſacerdoti: ſed epõ. vt de ſen. ex. nup. Sed tu dic audacter q2 verũ eſt q2 non competit hoc ſimplici ſacerdoti ſimpliciter. Et etiam vbi ꝓhibet ſpecialiter. Secus autem vbi non ꝓhibet. Sic etiam dicimus de epõ q2 nõ competit ſibi abſoluere a ſnia excommunicationis maioris. vbi. ſ. papa ſpecialiẽ reſeruauit. in ceteris nõ ꝓhibetur. Silr̃ dz de epõ ⁊ ſimplici ſacerdote. iſtud tamen indigeret meliori declaratione ꝑ papaz propter ſimplices. Scias etiam q2 abſens poteſt abſolui ab excommunicatiõe ꝑ procuratorem ſm Guill'. nazonem. tamẽ ſolẽnis recõciliatio in introductione in eccleſiam non poteſt fieri eo abſente. Et ita in-

tellígitur dictum Inno. q̃ prolixe de
hoc ſcripſit. de ſen.ex.cũ deſideras.

De eccleſiaſtico ĩterdicto qualiter ſit obſeruãdum.

FInem opuſculo impo
nere cupientes: de ec-
cleſiaſtico interdicto a
liqua ſubijciam⁹. Cir
ca q̃d ſciendũ ꝙ inter-
dictuꝫ ſm Inno. nõ eſt niſi prohibi
tio hoĩm habitantiũ in loco a ſacra
mentis ibi accipiendis: ⁊ a ſepultu-
ra.⁊ ne clerici celebrẽt diuina vel mi
niſtrẽt ſacramẽta. Et eſt duplex. q̃d
dam generale. quoddam ſpeciale ſi-
ue particulare. Generaliter interdi-
citur regnũ ſiue prouincia ſiue etiaꝫ
ciuitas vel caſtrũ Particulare vero
interdictum eſt qñ de multis eccl'ijs
vna due vel tres interdicunť. vt ha-
beť de v.ſig.cũ in partib⁹. ſic etiam
ſpeciale dꝛ qñ omẽs eccl'ie ciuitatis
vel prouincie interdicunť. vt fit p ex
ecutores graꝝ. vnde generale dꝛ. iõ
q̃ꝫtum ad illũ locũ vbi nullus excipi
tur. Unde ſm dñm aluarũ. licet per-
ſona interdicať. vt.ſ. q̃ꝫdiu in tali lo
co morať: vel ad quẽcunqꝫ peruenerit
q̃ꝫdiu ibi fuerit ſeruet interdictuꝫ in
hoc licet ꝓpter pſonaꝫ ſpeciale cen-
ſeať interdictũ. tñ q̃ ad obſeruatõeꝫ
generaliť intelligiť interdictũ prola-
tũ. vñ oĩa q̃ ſeruanť tpe interdicti ge
neralis tũc etiã obſeruabunť. Spe-
ciale aũt eſt in quo aliq̃ eccl'ie excipi
unť. ⁊ vbi ſolũ terra eoꝝ q̃ interdiciť
ſpecificať. Poteſt tñ poni inťdictuꝫ
ex rõnabili cauſa propť culpaꝫ dñi
loci alicui⁹: ſiue capituli: ſiue cõmu
nitatis. nõ tñ põt poni p ordinariuꝫ
vel p delegatũ ꝓ pecuniario debito
vel cuiuſuis pecunie q̃ꝫtitate niſi de
auctoritate ſedis apl'ice ſpãle ⁊ ex-
preſſa. p extrauagantem bonifacij
octaui: q̃ incipit ꝓuide attẽdeñ. Et
hoc intellige de interdicto generali:
qꝛ ſpeciale bene põt poni ꝓpť debi-
tum pecuniaꝝ: vt qꝛ pleban⁹ nõ ſol-
uit aliquam collectã ſedi apl'ice vel
ep̃o põt inťdici tm̃ illa eccl'ia illius
plebani non aũt alia in illa ciuitate.
Ita notauit Ioh. and. in nouella. d
ſen.ex.li.vj. Et differt interdictũ ab
excõicatiõe vel ſuſpẽſione: quia ex-
cõicatur vel ſuſpendiť pſona: ſed in-
terdiciť loc⁹ vel regnũ vel ꝓuincia:
caſtrũ: eccl'ia villa: ciuitas: cõitas:
clerus: vel ppl's. Põt etiã hoc inťdi
ctũ poni p ep̃m. de caſu ep̃i põt capi
tulũ interdicere. videlicet qñ ꝓcedit
ex mero officio. al's aũt ſine caſu ca
pituli põt inťdicere ſup notorijs de-
lictis. hoc idẽ põt facere elect⁹ cõfir
mat⁹. licꝫ nondũ ↄſecrat⁹. qꝛ hoc eſt
iuriſdictiõis ⁊ nõ ordinis. vacãte ve
ro ſede põt hoc etiã facere capitulũ.
De oĩb⁹ iſtis ſunt iura q̃ obmitto
cauſa breuitatis. Forma aũt inťdi-
cti eſt hec. Nos ꝓpť talẽ cauſaꝫ ſcꝫ
occiſiõis ſacerdotis ĩ ciuitate facte
ip̃aꝫ ciuitatẽ ſupponim⁹ interdicto
eccl'iaſtico. His p̃miſſis ponuntur
aliq̃ regl'e de obſuatõe ĩterdicti. pri
ma regl'a eſt. Inťdicto clero ſpeciali
ter nõ ꝓpť hoc ppl's intelligiť inťdi
ctus nec ecõuerſo. vñ in tali caſu lay
ci pñt audire diuina: vt de ſen.ex. ſi
ſn̄ia.li.vj. Cũ v̓o alicui⁹ ciuitatis vł
terre pplus eſt ĩterdict⁹ ſingl'ares p
ſone intelligunť eſſe interdicte. Se-
cũda regula. Licet gñale interdictũ

clerici tenent obſeruare: tñ eorum pſone nõ ſunt interdicte. Et iõ alibi exiſtẽtes pñt celebrare. Tertia regula. Interdicta terra ppt delictũ dñi ſubditi ipſius alibi poſſunt audire diuina niſi culpabiles exiſtãt: vel niſi ipſi fuerint interdicti ppt dñm in eis puniẽdũ vt ſe. ex. ſi ciuitas li. vj. Quarta regula. Ciuitate vel caſtro interdicto vel villa: ſuburbia illorum et cõtinentia edificia intelligunt interdicta: vt i dicto ca. ſi ciuitas. Suburbia aũt ſm Jo. de deo intelligunt loca extra ciuitatem: vt ipſa edificia q̃ ſunt extra vltimã portã ciuitatis ſiue ſit porta clauſa ſiue aperta: qd alio noie dicimus ingreſſum vel introitũ ciuitatis principalẽ vel finalem de q̈bus edificijs vocant oms hoies ad cautõem ciuitatis et ſoluũt cões pẽſiones cẽſus vel tributa vel quaſcũq; exactiones cũ ciuib9 ciuitatis. Quita regl'a Interdicta eccl'ia nec in ipſa nec in ei9 capella põt celebrari nec in ei9 cimiterio cũ tiguo poterit ſepeliri: vt dr in dicto. ca. ſi ciuitas li. vj. Sexta regula. Interdicta ciuitate p pctõ ciuiũ q̃q; ciues nõ ſunt pprijs noib9 expreſſi: tñ quocũq; vadũt interdicti ſunt: nec debent admitti ad diuina: quia interdictus in vna eccleſia interdictus eſt in alia. iiij. q. v. quiſq̃s ſi autem propter peccatum principum: tũc pplus non eſt interdictus niſi in eadẽ ciuitate ſm Joh. de deo Siĺr etiam in tertia regula ſuperi9 dictũ eſt. Septima regula. Tẽpore interdicti generalis: puta cũ locus eſt interdict9: vt ciuitas: caſtrum: villa. ſingulis diebus in monaſterijs et alijs eccl'ijs poſſunt celebrari miſſe ſub miſſa voce ianuis clauſis. excõicatis et interdictis excluſis cãpanis etiã nõ pulſatis. Tpe etiam predicto canonici debent conuenire ad eccl'iam alias amittũt diſtributiones quotidianas q̃ intereſſentibus tm dant ſi nõ eſſet iterdictũ. Poſſunt etiã tũc ſolũ in feſtiuitatib9: natalis: reſurrectionis dñi: pẽthecoſtes aſſumptionis btẽ vginis pulſatis cãpanis ianuis aptis alta voce diuina cãtari. excõicatis excluſis ſz iterdictis admiſſis. ita tñ q illi ppt q̃s latũ eſt interdictũ altare nõ appropinquent. Quod ſic intelligit ſm nouellatorẽ in ca. alma. de ſen. ex. li. vj. q reliqui nõ culpabiles pñt orare ad altare et oblatõem ſup altare offerre et ſimilia facere. Hodie etiã p extrauagantem Martini pape quinti moderni extẽditur iſta indulgẽtia ad feſta corpis xpi ita q tpe interdicti generalis lz etiã celebrare. etiã alta voce et pulſatis cãpanis vſq; ad octauas. nullũ tñ premiſſorum põt fieri qñ eccl'ia ſpecialiter eſt interdicta. Octaua regula. Tẽpore generalis interdicti i ſolẽnitatib9 quattuor: ſcilicet natalis: paſche: penthecoſtes et aſſumptiõis marie licitũ eſt cãtare veſpas pmas et ſcdas: ſed nõ completoriũ. al's incurreret irregularitatẽ per errorem opinioni fulcitum eo q doctores in hoc diſcordant. Ex quo nõ in contẽptũ clauiũ facit eſſe diſpenſabile per legatũ: vt in clem. dr de cleri. ex. miniſ. clerici. hec Joh. an. in nouella. i cap. alma. de ſen. excõ. lib. vj. Sabbato vero magno ſcz reſurrectionis dñi non poſſunt in hoc caſu veſpere ipme cantari. Ratio quia terminã

tur cū cōplenda miſſe: ⁊ ita quodā-
modo ſunt pars miſſe. Sed in feſto
corporis xpi taꝫ prime ꝙ ſcḋe veſpe
cuꝫ oībus horis miſſis ⁊ cōpletorio
vſqꝫ ad octauā incluſiue poſſunt ce
lebrari. preť tñ cōpletoriū ipo die oc
taue qḋ videť ad diem ſequentē per
tinere: Nullū tamē predictoꝝ poteſt
fieri tpe ſpecialis interdicti. Nona
regula. In feſtiuitatibꝰ q̄ttuor p̄di-
ctis nō poſſunt ſani percipere corpꝰ
xpi: nec etiam hoīes mortui ſepeliri
ſm Joh. an. in nouella in dicto. ca.
alma. Et notanť hec de ſepulturis.
eos qui. in cle. in glo. q̄ hoc dicit. et
idem. Hoſt. in. c. ⁊ plātare. de priui-
legijs ſup. v. defunctoꝝ ꝙuis Joh.
cal. tenet cōtrariū cuiꝰ dictū nō pre-
ualet tanq̄ ſinglare. Decima regla
Tēpore generalis interdicti poſſūt
iſta ſacramēta cōferri baptiſmꝰ par
uuloꝝ ⁊ adultoꝝ. penitētia tā ſanis
ꝙ infirmis. viaticū ſeu corpus xpi
pro infirmis tm̄ cōfirmatio in fron-
te ⁊ cōſecratio criſmatis feria quīta
magna ꝑ epm̄ vt notať in glo. mag-
na. ſup. v. ſacramētis in dicto. cap.
alma. Undecima regula. Licet qui
dam antiq vt Petrꝰ de samprana ⁊
alij opinabanť tpe generalis inter-
dicti in eccleſijs mō ſupradicto non
poſſe celebrari diuina: niſi a ꝓprijs
clericis eccleſiaꝝ ſcꝫ vt nō niſi in ec-
cleſijs parrochialibꝰ plebani cū vi-
carijs deberēt celebrare diuina ſub-
miſſa voce: ianuis clauſis: ⁊ ꝙ cleri
ci extranei nō poſſunt ibi celebrare
nec eis intereſſe tñ ſm Joh. an. i no-
uella. cap. alma pn̄t extranei clerici
hec omnia facere qꝛ nimis durū eſt
ꝙ beneficiatꝰ vniꝰ eccl'e in alia tūc
celebrare nō poſſit: ⁊ in his ſm ipm
nimis emungit vel elicit ſanguinē. i
mo ſm Joh. cal. qḋ plus eſt poſſunt
clerici diuerſaꝝ eccleſiaꝝ ſm cōſue-
tudineꝫ quam habēt cōuenire in fe-
ſtiuitatibus vel diebꝰ certis āniuer-
ſario tpe interdicti ſeruata forma ď
cretalis. alma. ſ. vt ſubmiſſa voce ce
lebrent: ⁊ ſine pulſu ⁊ ianuis clauſis
Hec Johānes cal. in tractatu de in
terdicto. q. lxxxv. Duodecima regu
la. qñ eccleſia ſpecialiť eſt interdicta
tūc in eadē in his diebus ſcꝫ q̄ttuor
feſtiuitatibꝰ: ⁊ alijs durante interdi
cto nō poterit celebrari: etiaꝫ baſſa
voce ⁊ ianuis clauſis: ſed extra eaꝫ ī
loco alio etiā poſſꝫ alta voce celebra
ri ſub tētorio: vel in alia eccleſia ſi ē
ibi nō interdicta ſm Joh. an. in no-
uella dicti capl'i. alma. Tredecima
regula. interdicto populo vl' vniuer
ſitate ⁊ nō loco nec eccleſia poterūt
clerici ianuis apertis ⁊ pulſatis cā-
panis ſingulis diebus alta voce ce-
lebrare. interdictis tamen ⁊ excōica
tis expulſis cum hoc non ſit prohi-
bitū. ſed interdicto loco non pōt ibi
celebrari: niſi modo ſupra expſſo er-
go illa que ibi dicta ſunt intellgigen
da ſunt de locali interdicto qñ locꝰ
eſt generaliť interdictꝰ. Quartadeci
ma regula. exiſtēs culpabilis: vt pu
ta cōſiliariꝰ vel ꝓcurator vel capita
neus: cuiꝰ cōſilio vel auxilio latū eſt
interdictū. licꝫ ab eo cautio recipia
tur de ſatiſfactione: ⁊ ei penitētia in
iungatur: non tñ ꝓpter hoc relaxa-
bitur interdictū niſi p̄cipalis ſatiſ-
fecerit: quo ſatiſfaciente tolletur in-
terdictum. per glo. dicti. c. alma. ſu-
per. v. relaxatio. Quintadecima re

gula. ⁊ ſi in pꝺiculo mortis aliqs iterdictus accipiat penitentiã tpe interdicti: ⁊ iuret ſtare mandatis eccl'ie: non tñ admittiť ad eccleſiaſticaꝫ ſepulturam. cũ hoc ſit contrariũ iuri. de pe. ⁊ remiſ. ꝙ in te ꝭꝫ Jo. de deo. Sedecima regula. tpe interdicti nõ debẽt audire cõfeſſionem illi quoꝝ culpa vl' dolo latũ eſt interdictũ: vl' q̃ ꝓbuerũt cõſiliũ auxilium vel fauorem. niſi ꝑus ſatiſfecerint: vel de ſatiſfaciendo dederint ydoneam cautionẽ: vel ſi hoc nõ poſſunt ſaltẽ iurabunt ꝙ cum poterint ſatiſfaciant ſi ad ſatiſfactioneꝫ faciendã ꝑ illos q̃ teneнť dabunt cõſiliũ auxiliũ vel fauorẽ. ⁊ laborabũt ꝓ poſſe: non tñ erit relaxatio interdicti. vt in dicto c. alma. Decimaſeptima regula tpe interdicti nõ debẽt decedentes tam clerici q̃ꝫ layci extrema vnctione inungi. de pe. ⁊ remiſ. ꝙ in te. Decima octaua regula. tpe interdicti poſſũt matrimonia ꝑ interdictos cõtrahi. tñ ſine ſolennitate qꝛ etiã ab excõicatis cõtracta tenent. vt de eo q̃ duxit in matrimoniũ. ſignificaſti. Jta notat Jo: an. in dicto. ca. alma. in glo. ſuꝑ v̄. ſacramenta. Johes tñ de lignano dicit ꝙ in feſto aſſumptionis marie põt matrimoniũ ſolẽniter bñdici. Decimanona regula. lꝫ ꝭm q̃ſdam tempore interdicti poterit vna campana pulſari ꝓ conuocandis canonicis ad horas canonicas vt dicit dñs aluarus. melius tñ ⁊ ſecurius eſt ſi nõ pulſeť. ne populus relaxationem credens interdicti cõueniat ad diuina. vt dicit. Jo. caldarini Uigeſima regula. Tpe interdicti põt campana pulſari ꝓ dicẽda orõne ꝓ pace. ſ. ꝓ aue maria ſiue ꝺ mane ſiue de ſero: ꝭm Jo. cal. Uigeſimaꝑma regula. Tempore iterdicti clerici pñt ad vlteriores ordines ꝓmoueri ſed non ſpecialiter interdicti. Laici v̄o interdicti nõ poſſunt ꝓmoueri. Uigeſimaſecũda regula Tpe interdicti licet laici ſepeliri nõ pñt in cimiterio. etiam qui nõ dederunt cauſam interdicto. pñt tñ clerici ſepeliri ſed ſine pulſu campanaꝝ ⁊ ſine omni ſolẽnitate. ꝺ pe. ⁊ remiſ. ꝙ in te. Poteſt tñ ſub miſſa voce ꝓ clericis decedẽtibus dici requiem ⁊ vigilie ⁊ orare ianuis clauſis. ꝓut notauit Bartholomeus de piſ. in ſumma ſua de interdicto. ꝗ. iij. Jdẽ dicendũ eſt de laicis q̃ nõ dederunt cauſam interdicto vel ſi dederũt ſufficienter emendauerũt ⁊ penituerũt Naꝫ ꝓ talibus poteſt orari in ſecreto ⁊ eorum mortuaria ſunt recipienda: licet non ſepeliãtur in cimiterio qꝛ tales ſunt in ſtatu ſaluandoꝝ: ꝭꝫ dominuꝫ Aluarum. Dicit tñ Joh. an. in clementina. j. de ſepul. ꝙ hoc intelligendũ eſt de mortuarijs q̃ ipe moriens reliquit loco interdicto: vl' etiam de illis q̃ poſtea data ſunt cũ fuerunt ſepulti in cimiterio poſt relaxatum interdictum. De funeralibꝰ vero que danť cũ funere ſepulto defuncto tpe interdicti nõ putat clericos licite recipere poſſe: qꝛ videnť ꝑticipare delicto Jdẽ dic̄ Sthephanus. Et addit Joh. an. in nouella i fine gloſe magne ꝙ ſi recipiũtur nõ tenẽtur ſoluere quartam: vt in cle. dudum de ſepulturis. ibidem Pro quo allegat. Oldradum inducẽtem legẽ. ff. ꝓ ſocio. cũ dudũ: vbi ſocius

omniū bonoꝝ nō cogitur ꝯferre ea
q̄ ex cauſis ꝓhibitis acquiſiuit. Ui
geſimatertia regula. Sepulti extra
cimiteriū in quib⁹ apparuerūt ſig-
na cōtritionis tp̄e interdicti. relaxa
to interdicto ſepeliūtur ī cimiterijs
ſi aūt fuerint ſepulti in cimiterio nō
ſunt relaxato interdicto extumulā-
di. ſm dn̄m Aluarū. Uigeſimaq̄r-
ta regula. Qn̄ terra aliqua ſingula-
riter eſt interdicta in penam. ⁊ ſi ex
eis multi nō deliquerint vel forſitā
vniuerſitas vel magna pars. vł for
te deliquit dn̄s: ⁊ in hoc tūc puniū-
tur parrochiani nō poſſunt in alie-
na eccleſia etiaꝫ nō interdicta alibi
eligere ſepulturā: niſi forte etiaꝫ ex
ꝓuilegio. vt de ꝓui. vt ꝓuilegia. Si
ꝟo eſt interdicta ꝓpter delictū cle-
ricoꝝ tm̄: vel ꝓpter hoc q2 violata
fuerit: tūc parrochiani poſſūt ī alia
nā interdicta eligere ſepulturā: ⁊ au
dire diuina. Hec Inno. Uigeſima
quinta regula. Si alicui pſone con
ceſſū eſt vt tp̄e interdicti poſſit cele
brare aut audire diuina: voce ſub-
miſſa. tūc ei⁹ familiares ad audien
dū cū illo ⁊ celebrandū ſibi admit-
tūtur. in abſentia tn̄ dn̄i tales fami-
liares hoc facere nō poſſūt ſm Jo.
an. in nouella. de ꝓuilegijs. licet. li.
vj. Nō ſic aūt de familiarib⁹ alicu-
ius collegij: q2 niſi ꝓuilegiati fuerīt
nō admittātur. Tali em̄ cōceſſione
gaudere nō poteſt q̄ dedit cauſā in-
terdicto: vł cui⁹ cōcilio: culpa frau
de: dolo latū eſt interdictū. vt de ꝓ-
uilegijs. licet. li. vj. Familiares aūt
intellige nō ſolū ꝑpetuos ſed etiam
mercēnarios ſm Archi. Illi etiā q̄
ſucceſſerūt alijs qui nō fuerunt tp̄e
dati ꝓuilegij ſed ex cauſa neceſſaria
ſunt aſſūpti cenſent familiares ſm
Egidiū de cremona. ſed nō illi qui
volūtate nuda ſunt aſſumpti. Uige
geſimaſexta regula. Tp̄e interdicti
pn̄t ep̄i quocūqꝫ ierint corā ſe face-
re celebrare diuina: ſed tn̄ ſubmiſſa
voce ⁊ oſtio clauſo. vt de ꝓuilegijs
li. vj. in vlti. glo. nec pn̄t ꝑ alios dio
ceſanos in eoꝝ dioceſi ꝓhiberi ſm
Jo. an. in nouella ibidē. Uigeſima
ſeptima regula. Religioſi exēpti in
capellis ſuis quas hn̄t in locis nō
exēptis tp̄e interdicti nō pn̄t facere
nec ꝑ ſe celebrare diuina. vt de ꝓui-
legijs. auctoritate. li. vj Hodie aūt
religioſi violātes interdictū poſitū
ꝑ ſedē apoſtolicā vel ordinariū loci
vel generalē ceſſationē diuinoꝝ fa-
ctā ꝑ prouinciale cōciliū ſunt excōi
cati ipſo facto: nō obſtātib⁹ ꝓuile-
gijs ⁊ exēptionib⁹ quibuſcūqꝫ per
clementinā primā de ſen. ex. Uige-
ſimaoctaua regula. Tp̄e interdicti
nō licet ſecularibus extra eccleſiaꝫ
auſcultare ſeu audire diuina q̄ fiūt
in eccl'ia. nec licet feneſtras nec fo-
ramina facere ad videndū in figu-
ra hmōi diuina ⁊ corp⁹ xp̄i: vt col-
ligitur de pe. ⁊ remiſ. c̄ in te. de ſē.
ex. c. j. in cle. Uigeſimanona regu-
la. Clericus nō ſolū celebrās ſꝫ etiā
agēs aliq̄d in ſuo officio publice tē
pore interdicti violat interdictum.
Un̄ nō ſolum cantās miſſam vt ſa-
cerdos: ſꝫ etiā afferēs calicē vt ſub
diacon⁹ violat interdictū. Silr̄ ce-
lebrādo ꝓncipaliter veſpas vel ma
tutinum xj. q. iij. ſi quis ep̄s. Idem
Guilhelm⁹ in ſpeculo. titulo. ij. ⁋.
iuxta propoſitionis. ꝟ. quid ſi. Si

quis tamen intereſt diuinis etiā cā-
tans cum alijs: nō tamen agens in
ſuo officio nō credit Hoſti. talē irre
gularitatē incurrere vel ſuſpēſionē:
niſi faceret ex contēptu. Clericꝰ tn̄
in minoribus agens in ſuo officio
irregularis eſt ſm ipʒ. de ꝓuilegijs
tanta. et. c. fi. per Inno. Trigeſima
regula. Tēpore interdicti pōt mēſa
benedici ſimiliter aqua cuʒ ſale ſub
ſilentio. nō tamen ſacerdos poplm̄
debet aſpergere publice: ſi tn̄ aſper-
gat non eſt irregularis. qꝛ aſperſio
nō eſt alicui ordini annexa. non ob-
ſtante dicto Innocētij ⁊ Guilhelmi
in ſpeculo: qꝛ loquūtur ſm antiqua
tēpora. Hodie aūt ex quo permitti
tur miſſa ſub ſilentio: quod maius
eſt: ergo ⁊ benedictio aque qđ minꝰ
eſt. Trigeſimaprima regula. Tēpo
re interdicti clerici bini ⁊ bini expſ-
ſa voce horas dicētes ambulando
vel ſedēdo in eccl'ia vel iuxta eccle-
ſiam vel alibi vbi ab aſtantibus lai
cis audiūtur creduntur violare in-
terdictū: ſm Johem caldarini. Ex
quo ſequitur ꝙ tūc clericus volens
dicere horas debʒ a ſe remouere fa
miliā laicalem. poteſt tamē cū alio
cl'ico dicere horaſ a ſecreto vbi a ne
mine audirētur. Trigeſimaſecūda
regula. Tēpore interdicti pn̄t tam
clerici ꝙ̄ laici publice orare priua-
tas ōrones in eccl'ia niſi eis ſpecia
liter eſſet ꝓhibitus ingreſſus eccle
ſie ſm monaldū. Melius tamen fa
ciunt clerici abſtinētes ab ōrone cō
muni cum laicis propter ſuſpitio-
nem. Illi tamē qui ſunt propter cul
pam interdicti vel excommunicati
non poſſunt in eccleſia orare. imo
nec eccleſiam intrare. ſm archi. xj.
q. iij. ſi quis. Si tamen excōicatus
eſt in eccleſia: ſed nō orat non videt
Innocē. quare non poſſum eo pre-
ſente orare: cū nō cōmunico ſibi in
oratione. Ita recitat Arch. xj. q. iij.
ſicut. ꝙ ego in eadē domo pro meo
negocio ⁊ ille pro ſuo nō ſibi cōmu
nico. Sed ſi in eodeʒ negocio vtpu
ta ambo imus ad regem ad peten-
dum pro aliquo tunc dicor cōmuni
care. Dicit inſuper ibidem ꝙ poſſū
cum excōmunicato in eadeʒ came
ra comedere ſed nō in eadem mēſa.
ſimiliter dormire ſed non in eodem
lecto. Trigeſimatercia regula. Li-
cet tꝑore interdicti laici pulſantes
funeri vel pro alia cauſa nō fiunt ir
regulares: nō tamē habeant ōronē
Tamē ex quo violant per hoc inter
dictū grauiter ſunt puniēdi ſm In-
nocen. ⁊ Hoſti. Clericus tamē pul-
ſans tꝑe diuinoꝝ irregularis ē. Se
cus ſi ibi nō celebrantur de facto di
uina. Trigeſimaquarta regula. Tē
pore interdicti poſſunt ꝑlati excōi-
care ⁊ abſoluere: cuʒ hoc ſit iuriſdi-
ctionis. ſed nō cuʒ ſolēnitate. id eſt
ſine ſtola pſalmis et ōronibus: nec
poſſunt excōmunicatum in eccleſiā
introducere: quia hoc eſt ordinis.
vnde hoc faciēs eſt irregularis. ſm
Innocen. et Hoſtien. et Guilhelmū
Nec etiam poſſunt mulieres poſt
partum introducere in eccleſiam ſe
cundum Bernardum quod intelli-
ge cum pſalmis et ōronibus. poſ-
ſunt tamē introducere tm̄ premiſſa
confeſſione nihil dicendo: nec ſtola
vtēdo. Trigeſimaqnta regl'a. Tꝑe
interdicti ſpecialis quādo eccleſia

eſt ſpecialiter īterdicta pōt in ea ba=
ptiſari ⁊ criſmari. honeſtius tñ hoc
fieret extra ꝓpter ſuſpitionē criſma
tis. Trigeſimaſexta regula. Sacer
dos celebrās ſubmiſſa voce ⁊ ianu=
is clauſis tpe interdicti pōt habere
ſecū vnum ſcholarem ad hoc depu
tatū ad miniſtrandū ſibi ſm Inno.
de ſen. ex. nuper. de q̄ etiaʒ ꝑ Archi.
xj. q. iij. ſicut apoſtoli. Caueat ſacer
dos tñ ne vocet aliq̄s litteratos lai
cos de ſua parrochia ſibi ad mini=
ſtrandū. hodie iſtuʒ cras illū ⁊c. qꝛ
hoc eſſet in fraudem interdicti. vn̄
ſolum magiſtrū ſchole vel cāpana=
torem q̄ ſibi cōſueuit miniſtrare pro
tūc tñ habeat. ⁊ hoc ſiue ſit clericuſ
ſiue miniſter. ⁊ ipſo recedente poteſt
alium ſubſtituere. duʒ tñ ſit de loco
nō interdicto ſm Johēm cal. Si tñ
laycus miniſtrat ſacerdoti q̄ nō fuit
añ hoc ſuus miniſter: lʒ nō ſit irregu
laris tñ grauiter peccat. pōt tñ ſine
diſpenſatiōe ꝓmoueri penitentia ꝑ
acta. Ubi tñ ſunt plures ſacerdoteſ
melius fieret ſi vnus alteri miniſtra
ret excluſis clericis vel campanato
ribus ſi cōmode fieri pōt. Ita eſt in
tentio Johānis calde. in ſuo tracta
tu d interdicto. Trigeſimaſeptima
regula. Tpe interdicti nō pōt ſacer=
dos officiū ꝓ baptiſmo in ſabbato
ſctō facere cuʒ ſolennitate. Criſma
tñ in die cene pōt cōfici. Nec etiam
fiat bn̄dictio cādelarum in purifica
tione: aut etiā palmarū in dn̄ica pal
marū ſm Johem cal. nec cōſecratio
eccleſiarū. altariuʒ. ⁊ calicū. nec etiā
viaticoꝝ. Trigeſimaoctaua regula
lʒ tpe interdicti pōt dari viaticum.
id eſt corpus chriſti ſanis damnatiſ
ad mortem. non tñ intrantibus ma
re vel pugnantibus in bello: aut ob
ſeſſis in ciuitate: nec etiam p̄gnanti
bus mulieribus partui vicinis. cuʒ
ſm Johem cal. ⁊ Jo. an. nō poſſunt
in hoc caſu dici decedentes q̄bus ſo
lum hoc ꝑmittit a iure. Si tñ p̄gnā=
ti mulieri imminet graue periculuʒ
vt qꝛ ꝑ fetum in vtero fatigata labo
rat q̄ui infirmitate: de q̄ veriſimilit
timet pōt ꝓcurare ſacro. dū tñ hoc
in fraudē nō fiat. Hoc videtur velle
Joh. cal. dum dicit niſi p̄iculū immi
neat. Trigeſimanona regula. Tpe
interdicti pōt verbum dei oībus in
differenter tā interdictis q̄ʒ nō inter
dictis q̄ʒ etiam excōicatis p̄dicari
d ſen. ex. reſpōdeo. Indulgentie aūt
q̄ dant hoībus audiētibus p̄dicati
onem excōicatis ⁊ interdictis ꝓpt
quorum culpam latū eſt interdictuʒ
non ſunt dande: cum earum capa=
ces non ſunt donec abſoluantur ſʒ
dominum aluarum: ⁊ vt etiam per
hoc compungantur. Et pōt etiam
dari exhortatio: ſed tempore exhor
tationis debent exire interdicti ⁊ ex
communicati culpapiles. qui non
ſunt capaces cōfeſſionis generalis
que ibi fit: ⁊ etiam cum exhortatio
ſit non debemus cum excommuni=
catis orare. poteſt etiam pulſari cā=
pana ꝓ hortando ſeu vocando po=
pulo ad ſermonem: tutius tamen
eſt dimittere pulſum ⁊ dicere popu=
lo certam horam puta primam vel
tertiam qua conuenient. Quadra=
geſima regula. Tempore interdi=
cti poteſt corpus chriſti portari ad
infirmum per ſacerdotem cum cam
pana ⁊ lumine precedētibus. poteſt

etiam dari in preſentia aſtātium: vt
dicit Joh.cal. Indulgentie tñ q̄ con
ceſſe ſunt ſequentib⁹ ⁊ comitantib⁹
corpus xp̄i nō ſunt dande excōicatis
⁊ interdictis culpabilibus: ſed alijs
oīb⁹ qui nō dederūt cauſam inter
dicto ſm Aluaꝝ ⁊ Joh.cal.q.xxvij.
Quadrageſimaprima regula. Licȝ
tp̄e interdicti clerici non ſepeliāt ali-
quem ꝓprijs manib⁹: tñ ſi ꝑmittāt
ſolum intercedere ⁊ ſepelire in cimi-
terio incurrūt penā clemēti. eos qui
de ſepul. ſ. excōicationem ipo facto
Et ſi ſunt exēpti etiam adhuc eſt ſu
ſpenſus ab igreſſu eccl'ie. vt de priui
le. epoꝝ. li. vj. Quadrageſimaſcd'a
regula. Interdicto loco q̄ȝdiu quis
ibi morabit' ipo recedēte relaxabit'.
et non eſt neceſſaria alia relaxatio.
vt d' vſur. c. j. i glo. q̄ȝdiu. li. vj. Qua
drageſimatertia regl'a. iterdicta t'ra
alicui⁹ dn̄i itelligit' d' t'ra q̄ ē ſua quo
ad dn̄iuȝ iuriſdictionis: ⁊ quā tenet
in feudū vel emphiteoſim. ⁊ quā ha
bet noīe dotis vxoris ſue: ⁊ illa quā
habet in vſu fructū. Sed pignorata
nō intelligit': ſi d'r iterdico terrā tuā.
Secus ſi d'r terram iſtam quā tenes
in pignore. vt ſi habet terras in di-
uerſis prouincijs ꝑ parte: ⁊ pro in-
diuiſo. oēs ille partes ſubiacēt int'
dicto. ſ. ⁊ ſi terram iſtā vendidit vel
perdidit: nō propter hoc tollitur in-
terdictum. ſed ſi nouā acquirit illa
nō intelligitur interdicta. Hec Joh.
calda. q. xxviij. Quadrageſimaq̄r-
ta regula. Si clericus tp̄e interdicti
intereſt diuinis ex quadam ſimplici
tate: non eſt irregularis: ſed ſi facit
contēnendo vel preſtando auctorita
tem vel faciendo coram ſe celebrare
eſt irregularis ſm Joh.cal.q.xxix.
Quadrageſimaquinta regula. In-
terdicto collegio ſeu vniuerſitate:
poſtea factus aliquis de vniuerſita
te interdictus cenſetur ſm Joh.cal.
q.xxix. Quadrageſimaſexta regula
Cleric⁹ nō ſeruās interdictū: vt pu-
ta celebrās in loco interdicto ſcient'
vbicunq̄ȝ irregularis efficitur. ⁊ eſt
ſuſpenſus: de cleri. excōi. miniſtran-
te. poſtulante. §. vlti. de ſen. excōi.
is q̄. li. vj. Et hoc teneas ſm Arch.
xj. q. iij. ſi quis. etiam ſi nulla ſentē-
tia ſup hoc ſit lata vt de cle. excōica.
miniſt. aplīce. ⁊ de poſtu. prela. cap.
ij. Qui em̄ celebrat i loco interdicto
nō a canone: ſed a latore intelligitur
eſſe ſuſpenſus. vnde cum ſit irregu-
laris nō poteſt diſpēſari cū eo. vt di-
cit ibidem Arch. Talis etiā nō pōt
eligere nec eligi. vt de conſuetudine
cum dilectus. §. qua nobis. ⁊ in di-
cto. ca. is qui. Nec poſtulare. de po
ſtu. c. j. Nec beneficia cōferre. de cō
ceſ. prebē. quia diuerſitatem. ⁊ de ex
ceſ. prela. quia tanta. imo remouen-
dus ē a ſuo beneficio. de cleri. excō.
miniſ. poſtulaſti. §. vlti. Quadrage
ſimaſeptima regula. Celebrās ſciē-
ter in aliqua eccl'ia q̄ nō ꝓp'ie d'r in
terdicta ſȝ poti⁹ violata ſeu polluta
ſemine aut ſanguie. nō incurrit irre-
gularitatē de ſen. excō. is q̄ li. vj. vñ
talis grauiter peccat vt ibidē d'r. idē
vvilhelm⁹ i ſpeculo. ti. ij. §. iuxta ꝓ
poſitōis v̄. illō q̄ȝ. ⁊ Ber. d' ꝑui. tua
ruȝ. in glo. Idē dicit vvilhelm⁹. Si
ep̄s ꝓpter patronoꝝ diſcordiā clau
ſerit eccleſiam celebrans in ea nō ſit
irregularis. ſecus ſi dicit': interdico
talem eccleſiam: quia tunc ſit irre-

gularis. Quadrageſimaoctaua regula. Celebrãs in eccleſia nõ interdicta preſentib⁹ pſonis interdictis vel excõicatis lz grauiter peccet celebrãdo corã eis nõ tñ fit irregularis. qꝛ hoc nõ habet̃ in iure. Sed tamen talis ſm Archid.xj.q.iij.ſicut apl'i cenſeri dz ſicut ille q̃ cõmunicat excõicato in oratione. q̃ tñ minori excõicatione eſt excõicatus. et de iſto cõſtat: qꝛ nõ ẽ irregularis. vt de cle. excõ. miniſtrãte. Si celebret. Nam hec interpretatio ſiue extenſio de irregularitate non eſt facta vſq; ad excõicatos ſiue celebrantes corã excõmunicatis. imo ecõtra ſtatutum eſt ꝙ nõ ſunt irregulares. et cũ iſta irregularitas nõ fit niſi per cõſtitutiõez eccleſie ⁊ de celebrãtibus corã excõicatis non ſit ſtatutũ ꝙ ſint irregulares: non debẽt haberi pro irregularibus ſm Inno. qui ita notauit. De exceſ. prela. ca. fi. Si tñ talis ingerat ſe ſecũdo officio ſuo, ſicut prius erit irregularis. vt dicit glo. ij. de ſen. ex. is qui li. vj. Quadrageſimanona regula. Si publice excõicatus vel interdictus ꝑpter culpã intrat eccl'iaz oẽs debent exire ſi cõmode nõ põt expelli. xxiiij. q. j. oẽs qui. ⁊. xj. q. iij. ſicut i glo. ſi ergo. Sacerdos tamẽ propterea nõ dimittat miſſam inexpletam ſi iam incepit canonẽ debet cõmunionem cũ ſequẽtibus orõib⁹ in ſacriſtia ſumere. Si aũt occultus ſit ille q̃ ſcit eũ ſolus caute exire dz: ita tamen ꝙ crimen nõ prodat. Facit ad hoc. vj. q. ij. ſi tantum ⁊ quod ibi notatur in prima gloſa. Quinq̃geſima regula. Quilibet q̃tũcunq; exẽptus celebrans ſcienter ſiue in loco interdicto ſiue coraz perſonis interdictis ab ordinarijs delegatis vl' a iure. ſimiliter recipiẽs interdictos publice ad diuina officia ſiue ſacrã ſiue ſepulturam eſt interdictus ab ingreſſu eccl'ie vltra alias penas in iure poſitas. vt de priuilegijs. c. epoꝝ li. vj. et ſi ſe ingerat officio ſuo ſicut prius fit irregularis. vt de ſen. excõ. is qui. li. vj. Et non intellige ꝙ iſti ſic delinquentes in omnibus predictis caſibus tñ puniantur pena interdicti ab ingreſſu eccleſie. ſed ꝙ vltra penas alias iſta eis iſligitur. vnde licet celebrans in loco interdicto vt ſupra dictum eſt in caſu non conceſſo fit irregularis. de ſen. excõi. is qui. lib. vj. tamẽ vltra illam penam irregularitatis prohibet̃ ſibi ingreſſus eccl'ie. qđ non fit alijs irregularibus. Similiter celebrans corã excõmunicato vel interdicto publice. licet non ſit irregularis prima vice: tamẽ incidit excõicationem minorẽ vt de cleri. excõ. miniſtrante. Si celebret. Vñ poſſet pnia peracta poſt hoc miniſtrare in eccl'ia, ſi nõ eſt pena iſtius capituli q̃ tñ obſtat eis: q̃a tales non pñt miniſtrare in eccleſia q̃tũcũq; peniteãt: cũ nihilomin⁹ eſt eis ingreſſus eccl'e interdict⁹: donec de trãſgreſſione hmõi ad arbitrium cuius ſniam cõtẽpſerũt ſatiſfaciant cõpetẽter. licet aũt iſta procedant q̃ ad exẽptos: vt dicunt quidaz tamẽ quo ad illam partem ſcz de admiſſione diuinoꝝ. Johes monachi Archidiaconus ⁊ Johẽs andree in nouella dicunt non exemptos non ligari iſta pena. vnde ipi volunt ꝙ nõ exemptus admittens interdictum

ad diuina officia nō incurrat hanc
penā ſcȝ. vt non arceat ab ingreſſu
eccl'ie. licet peccet grauiter. vt dictū
eſt qđ probat Joh. an. in nouella di-
cti. c. epoꝝ cōcludens poſt multa ꝙ
ex quo nō poteſt exemptis ſuffraga-
ri ignoſcant ſibi ſciēter ꝙ oculus ip
ſorū nequā non erit. cū etiam habe-
ant maiora remedia pro minore ſu-
per abſolutionib⁹ ꝛ diſpenſationib⁹
ipis ab apoſtolica ſede conceſſa: et
cōpromiſſiōes q̄ facile ſuis maiori-
bus circa talia fieri ſolent. Hec ille.

De irregularitate.

Ad habendam aliquā
noticiam de irregula-
ritate notāde ſunt ali-
que regule pri⁹ pmiſſa
breui deſcriptione irre
gularitatis. Sciendū igit eſt ꝙ irre-
gularitas eſt nota. i. infamia vel im-
pedimentū canonicū ex vicio ſeu de
fectu prouenićs qua q̄s prohibetur
ad eccl'iaſticos ordines promoueri
et in eiſdem miniſtrare. Jta diffinit
vvilhelm⁹ durandi in ſpeculo. titu.
de diſpenſatōib⁹. §. iuxta de propo
ſitionis. Dicit aūt canonicuȝ impe
dimentū qꝛ ortū hȝ a iure canonico
licȝ inceperit a veteri teſtamēto quo
ad aliqua. qꝛ dictuȝ eſt dauid. Non
edificabis mihi templuȝ. qꝛ vir ſan-
guinis es. j. Paral. xxviij. ca. ꝛ i ca
no. xlix. di. Hinc etem̄ vbi habet ꝙ
in leuitico etiam multi a ſacerdotio
repellebant propt defect⁹ naturales
ſicut pꝑter ſcabiē ꝛ gibboſitatē ꝛc.
Et dr irregularitas ab in qđ eſt ſine
ꝛ regula quaſi cōtra regulam eccl'ie
natus. ſiue propter factū vel defectū
extra eccleſiaȝ poſitus. Sumit aūt
tripliciter. Primo pro defectibus
qui ſunt in homine ſine pctō. puta q̄
eſt bigamus vel maritus vidue. vel
illegitimus. ꝛ hmōi. vt de renūciati
one. niſi cum pridē. §. pſone. Scđo
dicit irregularitas pſone. vbi gene-
raliter prohibet q̄lȝ ordinari vel ce-
lebrare in ordine iam ſuſcepto ſine
diſpenſatione dn̄i pape ne patiatur
defectuȝ ꝛc. De q̄bus infra patebit.
Tertio dicunt irregulares oēs illi
qui nō poſſunt remanere in ſuſceptꝭ
ordinibus nec ad maiores promo-
ueri: etiam poſt actā pniam: ſine diſ
penſatione dn̄i pape ꝛ alioꝝ prela-
torum de quo dātur regule. Prima
regula. Oīs furioſus ebrioſus il-
literat⁹ impudicus percuſſor litigio
ſus neophitus ꝛ generaliter q̄libet
in membris naturalib⁹ defectuoſus
irregularis eſt ad ſacros ordines ſu
ſcipiēdos. ptȝ hoc in decre. late inci
piendo a. xxvj. diſt. vſq; lxix. p totū
vbi iſta ſigillatiȝ probant. Scđa re
gula. Accuſans vel deferēs aliqueȝ
de crimine coraȝ iudice p quo pena
capitis debet vel trūcatio membri
irregularis eſt. v. q. vj. delatori. ꝛ vj.
q. j. in ſumma. de accuſa. accuſaſti.
Tertia regula. Percutiens aliqueȝ
ſiue in ppria pſona ſiue per aliū ei⁹
mādato ſi ſequat inde homicidium
vel mēbri mutilatio. ſi hoc facit abſ
q; ineuitabili neceſſitate irreglaris
eſt. de homi. preſbiteri. ꝛ c. Petrus
l. di. miror. Quarta regula. Per-
cutiens abſq; mortis piculo vel ſan
guinis effuſione vel trūcatione: ha-
bens ad hoc ptātem nō eſt irregula
ris vt de raptoribus in archiepatu.
et. xxiij. q. viij. ſepe. Quinta regula.

Iudex actor vel procurator notariꝰ ſiue dictator vel ꝑmulgator ſi in mē bris ſecuta eſt multilatio irreglaris eſt.l.diſt.ſi quis.ne clerici vel mona chi ſentētiā.de homi.poſtulaſtis.l. diſt.cap.j. Et generaliter purgatio nem vulgarem que fit in torneamen tis vel alio modo: ⁊ quicunqȝ vindi cte ſanguinis auctoritatem benedi- ctionem ſeu patiētiam ſui exibētes: irregulares ſunt. de exceſ. prela.ex litteris. Sexta regula. Licet clericꝰ non debeat intereſſe vindicte ſangui nis:ſi tamē ex ſola curioſitate vel le uitate īterfuerit vbi latro ſuſpendit vel vbi quis in duello occiditur.licȝ peccet grauiter. non tamē fit irregu laris.ſi nec auxilium vel conſiliū vel auctoritatem preſtiterit: ſm vvilhel mum in ſpeculo ti.de diſpenſatione .§.iuxta propoſitiōis. Septima re gula. Iudex vel officialis ſeu aduo- catus qui tractauerūt cauſaȝ crimi nis dantes operam vt ſanguis effū deretur.licet nec mors nec ſanguis effuſio fuerit ſubſecuta irregulares ſunt.poteſt tamen in talibus ꝑ epm diſpenſari ſm vvilhelmū. Silr cum illo qui nō ex officio ſuo ſed ex odio dedit operā ⁊ fecit qd potuit vt occi deret.nō tamē occidit vel mutilatur indiget enim talis diſpenſatione ſm vvilhelmū. Octaua regla. Exercēs artem cyrurgie ſi propter imperitiā ⁊ negligentiam eius ſit mors ſubſe- cuta ab inciſione aduſtione vel po- tione quam dedit infirmo. irregula ris eſt.vt de homicidio.tua.§.j. Si tamē peritus exiſtens fleubotomat ſanguinem vel ſecat adhibens om- nem diligentiam non eſt irregularis etiam ſi mors fuerit ſubſecuta quia potius preſumitur caſu et culpa pa tientis eueniſſe.xxiij.q.v.de occidē dis. Secus ⁊ ꝑ eius negligentiam: ſm vvilhelmum. Nona regula. Li- cet laicus exercens artem cyrurgie non fiat irregularis.ſi non propter eius incuriam multi obierunt.cleri cꝰ tamen ſi ſub eius cura aliqui etiā ꝓter eius culpam obierunt irregu laris ē ſm Innocē. qui hec notauit in cap.tua.de homici.ne cle.vel mo nachi ſententiam. Decima regula. Extrahens ſagittam vel telum vel gladium infixum in corpore alicuꝰ ſi propter hoc vulneratus citiꝰ mo- ritur:irregularis eſt de homici.tua. Undecima regula. Cuſtodiens in- firmum et dans ei bibere imperite. vel aliquid aliud contra conſilium medicorū faciens propter qd mors ſit ſubſecuta irregularis fit propter imperitiam ⁊ negligentiam diſſolu- taȝ.ſi tamē qs facit bona fide circa egrotum nō dȝ eſſe facilis ad facien dam ꝯſciaȝ ſcrupuloſaȝ qͥuis in ali quo ſit erratū:ſi ibi non ſit lata cul- pa cū negligētia diſſoluta q̄ ꝑpe do lum eſt.⁊ hmōi ſcrupulū de facili de ponere dȝ ad cōſiliū ſapiētis. Si ta mē tanta culpa fuerit vel negligen- tia diſſoluta.⁊ certū eſt qꝫ mors fuit inde ſubſecuta.irregularitas cōtra- hitur. Si vero nō ſit certū tūc diſtin guendū eſt.aut em dubitat ꝓbabili ter ſȝ iudiciū medicoꝝ ⁊ tūc abſtinē dū ē ab officio.ſi aūt nō dubitat tūc depoſita erronea ꝯſcia poterit ad- miſtrare ⁊ etiā ꝓ moueri.al's nō ſm Ray.l.di.hi q arborē.⁊.c.ſepe.⁊ ſȝ quoſdā ſolꝰ papa cū talibꝰ diſpēſat.

Duodecima regula Cõſulẽs aliq̃d vnde ſequit̃ homicidiũ irregularis eſt: vt ſi ſuaſit iactuʒ baliſte machine lapidis: vel ꝙ q̃s iret ad capiendũ caſtrũ qđ capi nõ poteſt ſine hominis morte. vñ ſi ſequitur mors ex illo cõſilio irregularis eſt ſm vvilhelmũ. Idem ſi facit vel cõſulit furtiue vel ꝓditionaliter capi caſtruʒ. ſi mors inde ſequitur irregularis ē. q̃a debuit veriſimilit̃ pͥſumere hoc euenire poſſe. In talibꝰ eñ punit̃ q̃ remotã cauſam homicidio dedit ſicut q̃ ꝓpinquã vt notat̃ de homicidio. pͥſbiteris. Tredecima regula. Mandãs aliquẽ verberari. ſi verberãs occidit verberatũ: irregularis eſt qui mãdauit. niſi expreſſiſſet ne occideret̃. de homicidio. ſignificaſti hodie. de homicidio. is q̃ mãdauit. li. vj. in fi. vlt. glo. Secꝰ tñ de illo qui cõſulit aliquem capi. vtputa malefactorẽ: qꝛ tũc nõ fit cõſulẽs irregularis. etiã ſi capiẽs occidit illũ qꝛ hoc nõ cõſulit. ar. de homi. c. fi. Abſit eñ vt ea que ꝓpt̃ bonũ facimus: ſi ꝑter volũtatẽ noſtrã quicq̃d mali acciderit nobis debeat imputari. xxiij. q. v. de occidẽdis. ſemper tñ fit irregularis dãs directe conſiliũ in mortẽ alterꝰ. vt ne clerici vel mona. ſententiã. Nec itereſt ſiue is cui datũ eſt conſiliuʒ ſtatim fecerit homicidiũ vel etiã diu poſt niſi pͦ conſiliũ reuocauerit ⁊ contrarium ſuaſerit. vt de homi. Petrꝰ. imo niſi firmiter ⁊ ꝓbabilit̃ credat ꝙ poſt reuocationẽ cõſilij nõ reuocetur is cui datũ eſt conſiliũ a ꝓpoſito occidendi: neceſſe eſt vt denũciet illi de cuius morte tractatuʒ eſt ꝙ caueat ſibi. in eo aũt ꝙ mãdauit per ſe fieri homicidiũ: videt̃ ſufficere ſi cõſilium mãdat tm̃. de reg̃lis iuris. oĩs res. vel ſi ſciẽte eo cui mandatũ eſt iuit eũ occidẽdo. vt. xxij. q. j. Om̃e qđ. vel parẽtelam vel amiciciã cuʒ eo cõtrahat: licet ei hoc nõ ſignificauerit: qꝛ qui eſt certus certiorari non debet. de elec. inter vniuerſas. Quartadecima regula. Conſulẽs alicui vt occidat aliqueʒ: ſi ipſe cui conſultũ eſt occidere occidat̃ ab illo occidẽdo: ſm opinionẽ mitioreʒ nõ iudicat̃ ille cõſulens irregularis Ratio qꝛ fines cõſilij exceſſit ex q̃ egreſſus eſt ad occidendũ: nec ſibi bene cauit. niſi excitaret eũ ad occidenduʒ alium: forte in tali loco vbi periculũ eſſe poſſet: tũc eſſet irregularis. etiã ſi is cui cõſuluit occidat̃ ſm vvilhelmũ vbi ſupra. ſm rigorẽ tñ iuris hodie talis cõſulẽs irregularſs eſt per Ioh. an. in nouella de homi. is qui mãdauit. li. vj. Quintadecima regula. Si quis ſuadet alicui ꝙ ꝓ patria vel ꝓ proximo ſuo vel ꝓ iure ſuo vel ꝓ iure eccl'ie ſue periculo ſe exponat: non ob hoc fit irregularis: etiam ſi ibi moriatur. xxiij. q. iij. ꝓ mẽbris. et. c. ſequenti. Si tñ ſciret vel crederet euʒ ibi moriturũ: tũc videtur ꝙ fiat irregularis: ſm vvilhelmũ. Si autẽ cõſulat ꝙ indubitata morte ſe exponat pro honore xpi vel fide vel ſtatu eccl'ie: nõ eſt irregularis. etiã ſi mors inde ſequat̃. xxj. q. j. ſunt quidã. xj. q. iij. nõ ſolum. Hac ratiõe excuſant̃ inq̃ſitores heretice prauitatis. ſciẽtes ꝙ ſtatim poſtq̃ȝ aliquem pronũciauerint hereticũ eſſe ille morti trade

tur.hoc etiam al's multipliciter ꝓcurando. Ad hoc etiam accedit. xxiij.q.viij.legi.⁊.q.v.Si audieris Illi tñ clerici q portauerũt ligna cauſa indulgentiarũ ad hereticos cõburendos irregulares ſunt: nec cũ eis diſpenſatur niſi ꝑ papam. Sedecima regula. Dans operam rei licite vt puta edificando eccl'iam vel domum adhibita omni diligẽtia quã potuit habere: ſi occidat aliquez caſualiter nõ efficitur irregularis. Si tñ dat operam rei illicite: nec adhibuit omnez diligentiam quam debuit fit irregularis. vt de homici. lator.⁊.c.ex litteris.⁊.c.ſi dignũ.⁊.ca. pſbyterum ⁊.c. continebatur.⁊.ca. ad audientiam. Hinc eſt ꝙ medico operanti ſm regulas artis ſue non imputatur ei ſi qs ſub eo moritur. ſed ſi negligentiam commiſit cõſulitur ſibi vt non ꝓmoueatur ad ordines. de qli.or.ad aures. Sed quid de illo medico q vertit infirmum ad aliud latus vt citius moriatur. Rñdeo ꝙ irregularis eſt tam iſte qui fecit ꝙ̃ iſte qui conſuluit: ſi ex hoc mors fuit ſubſecuta: qꝛ forte via anhelitus ꝯcluditur: vel apoſtema rũpitur ex violentia motus: vel ſuffocatur. Si aũt non citius moritur ex hac cauſa: non fit irregularis: ſ; penitere debet de facto. Decimaſeptima regula. Non ſolũ eſt irregularis qs ſi ex eius ꝑcuſſione eſt mortuus aliqs: ſed etiã ſi ex hac ꝑcuſſione infirmitatẽ ꝯtraxit vñ mortuus eſt: vt ꝺ homi. pſbyterũ.⁊.ca. ad audientiam.⁊.lj.di.ſtudeat. Decimaoctaua regula. Defendẽs ſe in caſu euitabili ⁊ occidẽs aliquẽ irregularis eſt. l. di. ſi qs viduam.⁊ talis ad ſuperiora nõ aſcendãt. ⁊ in ſuſceptis nõ facile diſpenſatur. Sed ſi neceſſitas fuit ineuitabilis datur cõſilium ei vt nõ miniſtret. l. di. de his clericis. non tñ ꝓpter hoc deponitur. immo in ſuo ordine adminiſtrans toleratur ꝺ iure cõi abſq; diſpenſatiõe ſ; Laurẽ. l. di. qꝛ tua. Sic loqtur de homi.c. ij. put ꝓſequitur ibi Ho. Et qdam dicũt epm poſſe in tali caſu diſpẽſare. l; hoc nõ poſſit ſm Jo. de deo q dicit ſolũ papã hoc poſſe. Hodie ꝺr ſimpliciter irregularitatem nullam incurrere ille qui ꝑſonam ſuam defendendo in caſu ineuitabili occidit. de homi. ſi furioſus. in cle. Decimanona regula. Infans furioſus cõmittens homicidiũ nõ eſt irregularis: vt in cle. ſi furioſus. de homi. Idem eſt de dormiẽte ſi aliquẽ occidat q tñ nõ habuit ꝓpoſitũ occidẽdi eum. Uigeſima regula. Potẽs hoĩem liberare a morte ⁊ nõ faciẽs irregularis eſt. qꝛ qui poteſt defendere ⁊ nõ defẽdit: occidit. de homi. ſicut dignũ. qꝺ intellige ſm glo.c. iij. de ſen.ex. de illo ad quẽ ex poteſtate: ex officio vel dignitate ꝑtinet realiter defendere. ⁊ nõ ſimpliciter de quocũq;. vbi dicit ibidẽ glo. ꝙ ſi ego nõ habeo aliquã poteſtatez: video ꝙ aliquis vult verberare clericum ſine auxilio meo aut ꝯſilio nõ credo ꝙ ſum excõicatus ſi nõ ꝓhibeo illum: licet al's forte peccem qꝛ nõ defendo cũ poſſem. Uigeſima prima regula. Retrahens a propoſito liberandi hominem a morte irregularis eſt. quia quodã modo indirecte homicidiũ cõmiſit. l. diſtin.

ſi quis viduā. et de pe. di. j. periculoſe. Uigeſimaſecūda. Percutiēs aīo occidēdi latronē ſi ex aliquorū vulnerib⁹ latro obijt: irregularis ē. vt colligit̃ de homi. ſignificaſti. rñ. j. Idem etiā ſi nō ꝑcuſſit: ſed aliqd operis impēdit in mortē eius: puta qꝛ latronē detinuit: vel cōtra eū clamauit. al's aūt ſi clamaſſet cōtra eū nō in mortē eius ſed ꝙ caperet̃: vel detinuit eū: vel ſe leuez extēdit: irregularis nō eſt de morte ei⁹: vel etiā ſit in neglectu al's ſi malicia ei⁹ perpetret̃ homicidiū. ⁊ idē ſi negligentia ei⁹ cōmittat̃. l. diſt. hi qui. Et iō ſi clamat cōtra latronē ſiue eū capiat ſi al's quocūqꝫ modo potuit itelligere ex clamore ſuo vel alio actu homicidiū ſeq: irregularis eſt: niſi forte faciat ꝑpt̃ periculū corporis ſui: vt ſi videt ꝙ aliqs euz occidere vult. tunc em̄ pōt bn̄ inuocare ⁊ clamare ꝓ auxilio qꝛ nō intēdit in aliorū mortē ſꝫ in ſuā liberationē. ſec⁹ ſi hoc faciat ꝑpt̃ periculū rex ſuax ſi fuge ꝑſidio euadere poteſt. de ho. ſuſcepimus. Uigeſimatertia regula. Cleric⁹ ligās cū ſocio latronē ſi poſtea timens ne occidat̃ a latrone ipſe poti⁹ occidit eū irregularis eſt de homi. vbi ſ. Uigeſimaqrta regula. Si cleric⁹ nō valēs aliter recuperare res ſuas tenet furē ne cuz reb⁹ fugiat donec eū exhibeat iudici vel ei⁹ auxiliū inuocet ad res ſuas recuperādas: nō eſt irregularis licet poſtea fur a iudice puniat̃. dū intētio ei⁹ nō ſit corrupta intendendo ad furis mortē vel mutilationē. ⁊c. Idē dicendū eſt ſi cleric⁹ credit vel tradit ſeculari poteſtati latronē petēs ꝙ eū puniat citra ſanguinis effuſionē. vel petēs rem ſubtractaꝫ ſibi reſtitui ſi poteſtas in latronem aī aduertat. i. puniat eū morte: non ꝑpt̃ hoc cleric⁹ erit irregularis. vt de homi. delatoris. li. vj. nec etiam nocet illi ſi ad cōuincendū latronē tradidit interſignia. Et ideꝫ ſi ſimpliciter deponit querelā de iniuriātib⁹ ſibi ⁊ eccl'ie ſue ꝗuis tales vix abſqꝫ ſanguinis effuſione valeāt cohartari. de homi. tua nos. ⁋. vlti. ⁊ c. poſtulaſti. xxiij. q. iiij. maximianus. et. q. v. c. v. et. c. vnū. ⁊. c. pena. Et hec oīa vera ſunt qn̄ nō intēdit ad mortē: nec hoc in aīo gerit. ſꝫ ꝓteſtatur publice ꝙ citra ſanguinis effuſionē caſtiget̃ nō eſt ergo irregularis curialit̃ agēs ꝯtra furē nō criminalit̃ ad mortē vl' ſanguinē. lꝫ eū iudex cauſa ꝓbabili ſuſpēdet ab officio ſuo vt de homi. poſtulaſti. Ex quo vlterius pꝫ ꝙ nullus notā irregularitatis incurrit q̄ ꝑ extortores ſiue exactores alicui⁹ curie curauit aliquē capi ꝑpt̃ ꝺlictū tale ꝑpt̃ qꝺ nec mori nc̄ mutilari poſſꝫ. lꝫ iudex inueniēs eū alia cōmiſiſſe ꝓpterea ſuſpēdit eū. ſi tn̄ nec ille crediderit: nec cogitauit illud cōtingere poſſe Uigeſimaqnta regl'a. Si iudex officialis inſeqtur furē fugiētez ⁊ qrit a mevtrū viderim illū. ⁊ ego ſciens ꝙ fur ille ad mortē querit̃ iſtruo eū. ſi ꝑ meā rn̄ſionē fur inuēt⁹ eſt ⁊ occiſus ſuz irregularis. Sec⁹ ſi nec ſciui nec ſuſpicat⁹ ſum ꝙ ad mortē vl' penā ſanguinis querit̃ vn̄ cōſulit̃ in caſu h⁹ cū aliqs ſcit aliquē ad mortē fugere niſi ꝑ alterā de duab⁹ vijs nō dꝫ dicere ꝑ hāc nō fugit quia ſic

pderet eũ p alteram fugientem ſed aut taceat aut q̃rentē curialiter euadat: dicēdo nunq̃d ego cuſtos illius ſum. vl' alio modo. Uigeſima ſexta regula. Si clericus q̃ egit ad res ſuas recupandas ex poſt facto ratum hȝ q̄ ſuſpenſus latro eſt ⁊ hoc ſibi placet. ſi talis nullũ cōſenſũ habuit in mortē illius nec q̃cq̄ȝ coopatus ē non eſt irregularis ſm vvilhelmuȝ ⁊ hoc ſi gaudet q̄ maleficiũ eſt punitũ nō aũt pſona. cũ ſm ipm irregularitas ex homicidio ſolo nō cōtrahit niſi culpa vel volũtas p̄cedat vl' ſcandalũ ſequat. vt notat. l. di. hi q̃ ⁊ de homi. ex lr̃is. ⁊. c. vextũ. Hodie ꝯ iure cautũ eſt q̄ ſi q̃s abſq̄ȝ mandato meo. manus iniecit in clericuȝ meo noīe violentas. ſi hoc ratũ habeo excōmunicatiōis canonē incurro. ⁊ hoc pp̄ter rati habitionē q̃ retro trahit ⁊ mādato cōparat. Si autem hoc meo noīe nō eſſet factuȝ. lȝ ratum haberē peccarē: ſed nō īccurrereȝ excōicationē vt dr̄ expſſe in. c. cũ q̃s. de ſen. ex. li. vj. Ut intelligas pono tibi caſum. Aliq̃s amicus vel ſeruitor tuus ſciēs aliquē clericũ tibi feciſſe iniuriã ꝟbalē vl' realē pcuſſit: quē tu poſtea receptādo magis amicũ habuiſti vl' gauiſus es ⁊ hoc factũ cōmendaſti vel laudaſti tu es excōicatus pp̄ter ratihabitionē ac ſi mādaſſes. Sed vnus extraneus pcuſſit clericũ. ⁊ tu audiēs gratũ habes ⁊ gratularis de hoc. lȝ nō es excōicatus tñ peccas ad minus venialiter ſm Jo. an. in nouella ſupradicti ca. cum q̃s. li. vj. Uigeſimaſeptima regula. Si q̃s mādat capi vnuȝ clericum de tribus ſimul incedentibus: ⁊ alios duos nō grauari. ſȝ mādatarius excedit fines mandati alios duos capiēdo iſte mādās nō erit excōicatus ſm Jo. de deo. li. iij. ſuarũ q̃ſtionũ. q. xiiij. Et rō ē q2 captio cōtra volũtatē eius eſt facta. Petrꝰ tñ d̄ ſamprana. alias ſanſona putat q̄ de dāno tenet q̃d illi paſſi ſunt. de iniurijs. ca. ſi. xxiij. q. viij. pp̄terea. Ex hoc infert p ſimile de irregularitate: q̄ irregularitas rōne homicidij nō ptrahit ſola volũtate: niſi hō actu occidat. de homi. ſicut dignũ. §. j. vbi de hoc. in glo. ex. corde. xv. q. j. ſi q̃s nō iratus Sed nec fit q̃s irregularis pp̄ter ſolũ homicidiũ: niſi culpa vel volũtas p̄cedat. vl' aliaſ ſeq̄tur ſcādalũ. vt notat. l. di. hi q̃ poris. de homici. ex litteris. de clerico egroto. tua. Ex hoc dicto ſoluit q̃ſtio q̃ q̃ritur an clericus q̃ volebat interficere hoīem ſed non potuit quia inuenit eum iam mortuum. qui volens nihilominus ſatiſfacere ire ſue amputauit caput mortui. Dicendũ q̄ licet voluntas occidendi fuit tamen non eſt irregularis ſm Archi. xv. q. j. ſi quis. Ratio quia ad hoc q̄ homicidium committatur requiritur q̄ homo aīatus occidatur. de homi. ſicut dignũ. xxxij. q. ij. Moyſes vbi aborſus fetus inanimati nō imputat ad homicidium. ſicut etiã notant Aluarus. Inno. Bernar. de homici. ſi aliquis. Uigeſimaoctaua regula. Si quis in rixa. mortuuſ eſt. neſcitur tamen quis illum interfecit: licet ſm quoſdam ſcȝ Johem omnes irregulares ſunt quo ad pmotionem ad ordines propter incertitudinem. vt. xxiij. q. vlti. cap. fi.

tamē probabilius eſt q̄ in tali caſu quilibet ſue cōſcie eſt relinquēd⁹: ſm vvilhelmū in ſpeculo ⁊ Hoſt. in ſumma. de homi. §. q̄ pena. Uigeſimanona regula. Si amici mei occidūt aliquē mihi iniuriātē me inuito ⁊ cōtra meā ꝓhibitionē mihi nō nocet. vt de homici. Petrus. iij. q. iij. q꞉ ꝑſulatus. Idem eſt ſi me ignorāte. de ſymonia. nobis. ⁊. c. de regularibus. Sed ſi tributa ſit. puta q꞉ non expſſe cōſenſi: nec cōtradixi imputabit. ar. de ſymonia. Matheus. immo etiā dicūt q̄daꝫ q̄ ſciēs cōtractū de morte habitū nō reuelaui: nō ſuꝫ irregularis: q꞉ homicidiū nō cōmiſi facto mandato: cōcilio: vel defenſione. l. di. ſi q̄s viduam ⁊ de homici. Petrus Alij dicūt cōtra ſi credidi q̄ nō obſtante mea ꝓhibitione mei intuitu interficeret: ⁊ hoc eſt tenēdū Nam in tali caſu tenebar reuelare illi cōtra quem contractū eſt. Trigeſima regula. Si aliq̄s vadit ad interficiendū aliquē: ⁊ tu ei ſcient cōſentias. nō tn̄ eū incitas ad homicidium ꝑpetrādū nec cū eo ſup hoc aliqua verba habuiſti: vel ſi habuiſti ſemp ex aīo hoc ei diſſuaſiſti. ſed cum nollet tibi acq̄eſcere timens de ipſo euꝫ aſſocias eo ꝓpoſito. vel ſi forte euꝫ q̄s inquireret defendas ⁊ tūc homicidium ꝑpetrat vere irregularis eſt ſm Hoſti. ad quod facit de homi. ſicut dignū. §. illi. q̄ Trigeſimapria regula. Clericus miniſtrans arma pugnantibus ſi aliq̄s interficitur irregularis eſt ar. xxiij. q. j. Niſi bella c. fi. noīe aūt armoꝝ intelligunt fuſtes lapides ligna ⁊c. Trigeſimaſecūda regula. Iudex eccl'iaſtic⁹ pōt hortari brachiū ſeculare ꝯtra violātes ⁊ hereticos vel paganos: non vt occidat vel mutilet: ſꝫ vt de terris fidelīū expellant. nec etiā eſt irregularis ſi aliq̄ hincinde ſunt occiſi. xxiij. q. v. de occidēdis. ⁊. xxiij. q. iij. maximianus. immo ſm In. de homi. petitio lꝫ aliq̄s in bello iuſto aliq̄s percuſſerit: ſi tn̄ inde nullus eſt mortu⁹ nō fit ex hoc irregularis. Idem ſi q̄s accedit ad bellū iuſtuꝫ cauſa pacificādi vel ex alia iuſta cauſa: lꝫ ex eius ꝑſentia aliq̄d robur accreſcit ſuis. vel timor incutiat aduerſarijs non eſt ſibi imputandū dummō dolus ⁊ etiam lata negligētia abſit oīno ſm vvilhelmū. Trigeſimatertia regula. Clericus q̄ intereſt iuſto vel iniuſto bello in armis vel ſine armis ſi aliq̄ ſunt hincinde interfecti irregularis eſt: lꝫ ipſe nō occidat. lj. di. ſi q̄s. xxiij. q. iij. porro. xxiij. q. vi. q̄cunq̄. i. q. j. ca. fi. Trigeſimaq̄rta regula. Clericus defendens ſe vel ſuos: licet tūc ex defendentibus aliq̄s interfectus eſt ex aliqua parte non eſt irregularis: vt illi qui non interfecerunt nec interfectores qui adiuuabant ſunt irregulares licet voluntatem occidendi habuiſſent: q꞉ lex ꝓmotionis factum requirit. xv. q. j. ſi quis non iratus. Trigeſimaquinta regula. Clericus in bello iuſto quod nō ad occidēdum: ſed ad defendendum geritur miniſtrans ſagittaꝫ baliſtario ſuo ad ſui defenſionē. ſi ille baliſtarius aliquē interfecerit. ſꝫ ille clericus nō intendebat q̄ ipſe aliquem interficeret: ſed q̄ illos detinuiſſet ⁊ ſua defendiſſet aut recuperaſſet non eſt irregularis ſm vvilhelmum. Idem

dicit d illo q̄ in bello iuſto ꝑpoſitus fuit exercitui ꝛ ſumptus facit ꝛ cuncta diſponit: ſi forte eū cōtingat lanceas vel ſagittas emere ꝛ miniſtrare ꝛ ad exercitū vel ad cuſtodiā caſtri mittere. vel ſi hortatur ad currendum poſt hoſtes vt eis ꝑda hominuz vel aialium auferatur. ꝛ tūc forte aliqs interficeretur: dūmō ſolum intēdit ad recupationē ꝑde nō ad vindictā. talis em̄ cauſa remota nō nocet. Trigeſimaſexta regula. Qui mulieri facit ne cōcipe vl' generare vel poſt cōceptū parere pōt ꝛ q̄ pregnantē mulierem ꝑcutit. ita q̄ facit abortiuuz ſi fetus iam fuit viuificatus irregularis eſt ſed ſi nōdum fuit viuificatus: ſoluz mortaliter peccat. de homici. Si aliqs. ij. q. v. cōſuluit vel ſi ꝓbabil'r dubitat vel credit an ſit mortuus vl' viuus fetus ex illa ꝑcuſſione: vel vtrū cōceptus fuit aiatus vel non. in tali dubio dz a ꝓmotiōe ꝛ a miniſterio abſtinere: nec periculo ſe cōmittere. Si vero leuē vel temerariam hz opinionem deponat eam ſi pōt. ꝛ ſic poterit promoueri ꝛ adminiſtrare. alias nō ar. de ſen. ex. inquiſitio ꝛ de ſymonia ꝑ tuas. ij. Trigeſimaſeptima regula. Lz clericus aliquē occidēs ꝑ defenſione rerū ſuarū irregularis ē. de homici. ſuſcepimus. vbi dr poſt tunicam relinquēdum eſt pallium ꝛ melius eſt rerum iacturam pati q̄ ꝑ ſeruandis vilibus rebus ac trāſitorijs acriter in alios exardeſcere. Clericus tn̄ pſonam ꝓpriā defendendo neceſſitate ineuitabili repellēs vim vi cū moderamine inculpate tutele ꝑcutiens aliquē ſi inde mors ſequitur non imputatur ei: vt notatur d homi. ſignificaſti. ij. ꝛ. iij. c. īterfeciſti. Unū dicit Ar. xxiij. q. iij. c. j. q̄ cleric⁹ etiā interficere pōt vt non interficiatur. arg. de fur. c. iij. dum tn̄ hoc faciat ꝑ pſona ꝓpria. Hodie expſſe in cle. ſi furioſus. de homicidio. ꝛ dico pſonam ꝓpriā. nā ſecus eſt ſm Jo. an. ī nouella ſup cle. ſi furioſus. de homici. ſi nō valens euitare mutilationē lz mortem poſſet euitare mutilauit vel occidit aliquē inuaſorem. ꝛ idez ſi aliter nō valens ſaluare res ſuas eū occiderit q̄ deportare volebat. ſecus etiā ſm glo. dicte cle. ſup. vero. ſuo de illo q̄ occidit illum q̄ occidere volebat pr̄em filiū cōiugē vel pſonam coniunctā quā aliter iuuare non potuit. Qd' putat Jo. an. q̄ſi caſus ille nō includatur ſub neceſſitate ineuitabili. Intelligitur aūt neceſſitas ineuitabilis ſm Jo. an. ibidē ſup. vero. non valens vt qr inangulatus erat. vel ſic artatus q̄ fugere nō poterat: nec clamore iuuari. Intelligitur aūt cum moderamine inculpate tutele ſi fiat ex incōtinēti nō ex interuallo: ꝛ cauſa defenſionis nō vltiōis: ꝛ ſi equaliter ſe dfendat ſicut infeſtatur. vt ſi gladio ꝑcutitur. ꝛ ip̄e gladio ꝑcutit. vel ſi ligneo baculo ꝛ ip̄e econuerſo baculo aut ferreo baculo ꝑcutitur ꝛ ip̄e ecōuerſo ne amplius ꝑcutiatur ad mortē Si aūt ꝑcutiatur paruo ligneo baculo a q̄ non timeatur mors vl' depilatur vel ꝑ veſtem trahitur ꝛ ipſe repcutiēs ferro occidit ſuum inuaſorē irregularis eſt qr nō eſt moderamen inculpate tutele. debuit em̄ ſe moderate tenere ꝛ non exceſſiue vltra violentiam ſibi illatā. aut ſi ꝑcuſſus ē ſemel ꝛ ſic dimiſſus eſt. nec vlterius ſe cre-

dit percuti ſi etiaz incõtinenti reper cutit ⁊ occidit irregularis eſt. Nam nõ debet occidere inuaſorem ex quo ab eo nõ credebat ſe occidi. vnde ex ceſſit in moderamine qꝛ pro vna pcuſſione non letali occidit. Hec oĩa colliguntur in glo. ſignificaſti. ij. de homici. Trigeſimaoctaua regula. Prelatꝰ ſpũalis habẽs iuriſdictionem tẽporalem in ſuo dñio ſi fur vel latro deprehẽſus in furto vel maleficijs adducit ad preſentiã eius ⁊ petitur puniri iuxta condignuz ſui exceſſus. nõ debet iſpe perſonaliter de hoc cognoſcere: iudicare aut ſententiare. ſed debet hoc cõmittere ſuo pcuratori: dicendo iſta verba. Fiat iuſticia. generaliter nõ deſcẽdẽdo ſpecialiter qua morte ſit moriturus ne clerici vel monachi. cap. vlti. lib. vj. Nec per hoc etiam eſt irregularis ſi ſequatur ſanguinis pena. vnde põt fieri ſpecialis cõmiſſio ſuper tali caſu: ſed non expreſſa pena ſm Goffredum. idem tenet nouellator in dicto ca. vlti. li. vj. Dicit tamẽ nouellator in nouella ibidem ꝙ ſi epus vel prelatus mandat notario ſuo vt in tali caſu ſcribat cõmiſſionem procuratori epi: vt ſuper his faciat iuſticiaz alijs notarius eſt irregularis: quod probat ex eo quia talis nõ habet facere quicꝗ̃ ex officio ſue iuriſdictionis. quod requirit illa decretalis. ſit ergo epus cautus vt non iniſciat laqueum clericis: Unde cõmittat iſtã iuriſdictionem laico per ſeipm ĩmediate et per alium laicũ. non autem per clericuz. Et ſcias ꝙ hoc non ſolum veritatem habet in prelato habente iuriſdictionem tẽporalem ratione beneficij ſed etiam ratione patrimonij ſm nouellatorẽ ibidem. et qđ plus eſt: dicit idem ꝙ ex quo clerici tales cauſas ſine metu irregularitatis poſſunt alijs delegare. ſatis videtur ꝙ ſi laicus talem iuriſdictionem habẽs ſed probabilẽ. cauſas ſanguinũ criminat poterit hoc non obſtante ordinari. quia non fit irregularis ea ratiõe. Caueat ergo prelatus cũ interrogatus fuerit a iudice ne reſpõdeat malũ eſt ſi ille malefactor remanſerit impunitus. Nam tunc eſſet irregularis vt de exceſ. prela. ex lrĩs. Trigeſimanona regula. Si iudex habẽs latronem captum querit de aliquo perito quid debeat fieri de tali et ille reſpõdet talem eſſe morte puniendũ vel ſimile. iudex autem ſecutus eius conſiliũ latronem punit ad mortẽ irregularis eſt cõſulens quia fuit in culpa in caſu qui de facto nõ erat rñdendus vt de exceſ. prela. ex litteris. ſi tñ nõ eſt caſus de facto ſed iudex querit ſimpliciṫ qualiter ſint tales puniẽdi. ⁊ clericus reſpõdet ꝙ ad mortẽ vel ad ſanguinẽ. ſi rñdens rñdet ſm verã iuris ſniam vt exptus iuriſconſultus nõ eſt irregularis. ⁊ maxime ſi extra iudicium vt dicit glo. in dicto. c. ex lrĩs. Si autem errans in iure dixit cum tamen aliter iura diſponant. irregularis ẽ. vt colligitur per vvilhelmũ in ſpeculo. ti. ij. § iuxta propoſitionis. Si autem non reputaṫ iuriſconſultꝰ interroganti reſpõdet non vt iuriſconſultus: ſed ſimpliciter. dicit quid de talibꝰ ſentiat. nec preſumit ꝙ iudex eius ſequatur reſponſionem non eſt irregularis ex quo nõ reſpondet ad

caſum q̃d ſit de facto. Naz ſi cõſule- ret ad caſuz de facto irregl'aris eſſet ſm Raymunduz. Quadrageſima regula. Suſpenſus ab officio cele- brando fit irregularis. vt. xj. q. iij. ſi quis damnat⁹. ⁊. ca. ſi quis eṗs. in conſilio. Et licet illi canones loquũ tur de excõmunicato ſcienter ⁊ in cõ temptũ clauiũ celebrante. hodie ta- men idem irregularis eſt in ſuſpen- ſione a diuinis. vt de re iudi. cũ eter- ni. ⁊ de ſen. excõi. cum medicinalis. li. vj. ⁊ in hoc caſu ſolus papa diſpẽ ſat vt notauit vvilhelm⁹ in ſpeculo. ti. ij. §. nũc de epoꝝ ṽ. eſt inquam. Suſpenſus aũt a beneficio tantum nõ fit celebrando irregularis: quia hoc nullo iure cauetur ſm Innocẽ. de elec. cũ in cunctis. §. clerici. ⁊ ca. ſtatuim⁹. de conceſ. prebẽ. qꝛ diuer- ſitatem. Minori quoqꝫ excõicatiõe propter participationem excõmuni cati in locutione vel ſimilibus liga- tus. licet celebrãdo grauiter peccet: non tamẽ efficit̃ irregularis. qꝛ hoc nullo iure cauet̃ ſꝫ Inno. imo ſi me dio tẽpore poſtq̃ꝫ cõmunicat excõi- cato celebrauerit bene poteſt penitẽ tia peracta ſine pape diſpenſatione celebrare vt de cle. excõi. minis. cap. ſi. xj. q. iij. ſi quis preſbiter. Inno. tñ ⁊ Hoſtiẽ. dicunt ꝙ tales non propt̃ ſuſpẽſionem a iure celebrare prohi- bent̃ cuz non ſint ſuſpenſi a iure nec ſuſpendẽdi ſed ſolũ propter peccatũ prohibent̃ cum fuerint ſuſpenſi quo ad deum a ſacramentis ⁊ a promo- tione. ſi eñ a iure ſuſpenſi eſſent cele brando fierent irregulares. per. ca. cum eterni. de re iudi. lib. vj. Et de ſen. excõica. cum medicinalis eodẽ li. vj. Ex quibus om̃ibus hoc colli- gitur ſm abbatẽ in diſtinctionibus ſuis. ⁊. ca. ſi celebrat ⁊c̃. de cle. excõ. minis. ꝙ celebrans in mortali pecca to non incurrit irregularitatez poſt pniam ⁊ reconciliationem obtẽtam ſuper peccato mortali vel excõmuni catione minori ex q̃bus celebrãs po terit ſine aliqua diſpenſatiõe ſupio- ris celebrare nec obſtant noua iura ſcilicet. cap. cum eterni. de re iudi. ⁊ cap. cum medicinalis. de ſen. excõi. li. vj. que loquuntur de illis qui ſunt ingreſſu eccleſie priuati: ⁊ a diuinis ſuſpenſi quod non eſt in iſtis. cuz iſti nec ingreſſu eccl'ie ſunt priuati. nec etiam a collatione ſacramentorum ſed ſoluz a perceptione ſunt ſuſpen- ſi. Quadrageſimaprima regula. Notorius fornicator a iure ſuſpen- ſus celebrans nõ fit irregularis ſm vvilhelmum in ſpeculo. ti. ij. §. iux- ta propoſitionis nec obſtat ꝙ qui- dam dicunt quodlibet peccatuz no torium facit hominem irregularem vt de tempo. ordi. ca. queſitum. hoc eniz verum eſt ſi ibi non intelligitur irregularitas talis que requirit pa- pe diſpenſationem. Unde dicit ab- bas vbi ſupra ꝙ in illa irregularita te quaz quis incurrit ex notoria for nicatiõe ⁊ in tali celebrat poteſt epi- ſcopus diſpenſare poſt penitentiaz: per. c. ac ſi. de litis conteſ. Et ita ho die ſeruatur. et q̃uis quidez nimis rigidi. vt Hoſtiẽ. ⁊ Inno. dicũt con- trariuz tamẽ non ſunt audiẽdi: qꝛ q̃ nimis emũgit elicit ſanguĩez iiij. di. deniqꝫ. Nec aduertas rõnẽ illã qua dicũt. Omnis ſuſpẽſus ab officio ꝑ canonẽ celebrando fit irreglaris: vt

dr in.c.cū clerici.de re iudi.⁊.c. me
dicinalis.de ſen.ex.li.vj.ſʒ talis eſt
fornicatoꝛ notoriꝰ.vt pʒ in.c.q̄ſitū
de coha.cle.⁊ mu.⁊.xxxiij.di. ꝓpt̄
hoc ergo efficit̄ irregularis celebrā
do. Ad hoc rn̄de audacter ſm Frā
ciſcū de ſara.in.c.vr̄a.⁊.c. queſitū.
de cohabi.cleri.q̄ ſuſpēſus a cano-
ne celebrās tūc ſolū incurrit irregu
laritatē qn̄ p modū ſnīe fit a canone
ſuſpēſus. vt in dicto.c.cū eterni.li.
vj. Sic aūt nō eſt in fornicatore no-
torio ⁊ ſymoniaco: qꝛ nō p modum
ſentētie ſʒ enūciatiue dicuntur a ca
none q̄ ſint ſuſpēſi.vt pʒ in.c.q̄ſitū
de cohabi.cleri.ergo celebrādo nō
fiūt irregulares.de ſen.ex.li.vj. Te
ne ergo ſm Franciſcū q̄ ſi in cano-
ne dr penā imponēte q̄ talis ſit ſu-
ſpenſus ab officio.vl' dr ſuſpēdimꝰ
talē ab officio ſi hoc fecerit.tūc tali
ter ſuſpenſus celebrās fit irregula-
ris.vt in dicto.c.cū eterni. Sʒ ſi dr
in canone penā approbāte vel enū-
ciante ſeu recitāte aliquē eſſe ſuſpē-
ſum: ſicut dr de fornicatore notorio
in.c.queſitū. vbi tn̄ recitat notoriū
fornicatorē eſſe ſuſpēſum. talis cele
brādo nō fit irregularis. Pro iſto
dicto eſt famoſiſſimus ille doctoꝛ
Guido de bayſio: archidiaconꝰ nū
cupatus.xxxij.di.ad hec vero. vbi
ipſe notat in fine glo.q̄ incipit iſtud
intelligit.q̄ notoriꝰ fornicatoꝛ non
eſt pn̄cipaliter ſuſpenſus a canone:
ſʒ a deo.qd̄ patet ex eo: qꝛ q̄cito pe
nitet licite celebrat.de coha.cle.ca.
vlti.licet in odiuʒ criminis p cano-
nes aliq̄d ſit additū quo ad vitatio
nē eoꝝ.vt ſcʒ nō audiant̄ ab eis di-
uina.vt in.c.vr̄a.⁊ i.c.tua de coha.
cleri.xxxij.di.nulla.⁊.c.p̄ter hec.et
hoc ſm Inno. Licet aūt Hoſti.no-
tauit ꝯtrariū in ſpeculo.ti.ij.§.iux
ta ꝓpoſitiōis.et.§.nūc de epoꝛuʒ.
v̄ſu.xxvj.⁊ hanc viā tanq̄ mitiorē
puto cōplectendā. Quadrageſima
ſecūda regula. Suſpēſus a canone
nō ꝓpter crimē: ſed ꝓpter aliquem
defectū.vtputa illigitime nati ⁊ coꝛ
poꝛe viciati nō incurrunt nouā irre
gularitatē ſi ante obtentā diſpenſa-
tionē celebrāt ſm vvilhelmū in ſpe
culo.ti.ij.§.iuxta ꝓpoſitionis. v̄.
porro.⁊ idē notat̄ p Archi.lvj.diſt.
apoſtolica in principio. ⁊ hoc ſuat
curia.qꝛ qn̄ diſpenſat cū talibꝰ ſim
pliciter diſpenſat ſup defectu nulla
facta mētione de irregularitate: q̄a
nullā incurrūt.lvj.diſt.aplica. et.c.
cenomanēſem de filijs p̄ſbiteroꝝ.
veniēs. Ideo dicit intelligendū eſſe
ſpeculatoꝛ de illis q̄ ꝓpter infamiā
ſuſpēſi ſunt a canone. ſicut ſunt illi
quoꝝ crimina ſunt notoria: ⁊ q̄ etiā
poſt peractā penitentiā celebrare ꝓ
pter ſcandalū ⁊ infamiā ꝓhibētur:
vt in.c.fi.de coha.cleri.⁊ mu. et de
homicidio.ex lr̄is.c.fi. ⁊ tn̄ ante di
ſpenſationē celebrādo nouā irregu
laritatē nō incurrunt. qꝛ hoc nō in-
uenitur iure cautū. ſm vvilhelmuʒ
in ſpeculo vbi ſupra.⁊ archi.lvj.di.
aplica.⁊c. Quadrageſimatertia re
gula. Suſpēſus a cōfeſſionibꝰ au-
diendis celebrās ante recōciliatio-
nē nō efficit̄ irregularis ſm vvilhel
mū. qꝛ hoc nō inuenit̄ iure cautuʒ.
xj.q.iij.§.euidēter. De hac ſuſpen
ſione habet̄.xxvj.q.j.et.v.q.vj.per
totū. Quadrageſimaquarta regl'a.
Recipiens beneficiū in irregulari-

tāte: impetrata abſolutiōe ſuper irregularitate nō indiget alia diſpēſatione ſup bñficio obtēto. ſm Raymundū ꝛ vvilhelmū in ſpeculo. Caueat tñ quilibet ne in pctō mortali vel ſuſpenſione beneficiū recipiat. vñ ſecuri⁹ eſt vt talis cōfiteaꝛ ante receptionē ne collatio ſit vicioſa ſꝫ vvilhelmū in.c.ſi celebret. de cleri. excō.mini. Licet hoc ſit ꝑdurū eſt tñ verū ꝓpter rationē ibi poſitā. qꝛ ſcilicet eligi nō poteſt in pctō mortali ad illa a quoꝝ perceptiōe a ſanctis patrib⁹ eſt priuatus. Verūtamen abbas ibi moderaꝛ hoc dicēs ꝙ ſi cui exiſtenti in occulto collatū ſit ſed ip̄e recipit illud poſt peractā penitentiā poterit retinere. allegat de tēpo.ordi. queſitū. de ſen. excō. c.vltimo. Sed ꝓpter peccatū enorme. vtputa ꝓpter homicidiū ipſo iure ꝑdat beneficiū. vt notaꝛ ꝑ Archidi.l.di.ſtudeat ꝗ incipit in glo. hic diſpenſat vbi dicit gloſa: ꝗa de iure debet eo carere. qꝺ exponit archidiaconus ꝑ ſententiā nō ipſo iure. Nam homicidiū nō inducit ipſo iure priuationē beneficij ſm Berñ. cōpoſtellanum ꝗ ita notauit. de electione ꝙ ſicut.in gloſa.j.§.ſi vero. ꝟ.alia aūt. Et idem ſentit Inno. dicens: ꝙ in homicidis irregularib⁹ cadere pōt ius cuiuſꝫ dignitatꝭ: qꝛ etiā iuſte habent eā: ſi cū eis fuerit diſpenſatū. Et etiā ſine diſpēſatione iuſte tenēt predicti dignitates ſuas quouſqꝫ renūcient vel deponāt: ſm Inno. qui ita notauit de exceſ. prela. cū in principio. Cōtra tamē iſtud dictū faciūt multa iura. vt de cleri.pugnan. in duello.c. henric⁹. in fi. Item.lv.diſt.ſi euangeliſta.ꝟ. in loco cū diſpenſatio requiratur vt homicida beneficiū recipiat. videꝛ ſecus de iure cōmuni. Itē cū homicida miniſtrare nō poteſt: etiā poſt penitentiā ſine diſpenſatione. de tē. ord. quo ſuſpenſus eſt a bñficio qꝺ datur ꝓpter officiū. ꝛ ſic etiā accedit.lxxxj.diſt.eos.et notatur de cōſuetudine.cū dilectus.in glo. ſuſpēſus eſt. Tu dic breuiter ꝙ hic nulla eſt cōtrarietas. Nam Bernar.et Inno.intelligunt ꝙ homicida iuſte tenet ꝛ recipit beneficiū quouſqꝫ deponitur ꝑ ſententiā. Iura autem in contrariū inducta dicunt ꝙ debet carere et priuari bñficio de iure: ꝗa de iuris rigore eſt inhabilis ad illꝺ Non tñ hoc negat quin hoc fiat ꝑ ſententiā: ꝛ ſic idem ſentiunt. Quadrageſimaquinta regula. Preſbiter excōicatus vel ſuſpenſus ſimpliciter ab ordinib⁹ ſuis adminiſtrās in ordine accolitatus efficitur irregularis ſm vvilhelmum. Secus ſi tantū a miſſaꝝ celebratione fuerit ſuſpenſus. Quadrageſima ſexta regula. Clericus in minoribus cōſtitutus excōicatus miniſtrans ſacerdoti ad altare portando aquam: lumē ꝛ alia ſimilia nō eſt irregularis: ſm vvilhelmū. Idem putat de preſbitero diacono ꝛ ſubdiacono. Ratio: qꝛ iſta nulli ordini ſunt annexa: cū ꝛ ꝑ laicos litteratos expediunꝛ. Quadrageſimaſeptīa regula. Epiſcopus ſuſpēſus a pōtificalibus celebrādo in eis nō fit irregularis: qꝛ pōtificalia nō ſunt de ſubſtātia ſm vvilhelmū. Quadrageſimaoctaua regula. Suſpēſus ab ingreſſu eccle

ſi in ea celebrat irregularis ē: ⁊ ſi in
tali ſuſpenſione decedit nō ſepelitur
in cimiterio. vt de ſentētia excōmu-
ni. is cui. li. vj. Notat tñ nouellator
in nouella ꝙ pōt in eccl'ia audire di-
uina ſine metu irregularitatis. ſed
nō ſine pctō. licet Hugo ⁊ Raymū-
dus aliud notauerūt quorū opinio
refutat̃ ꝑ modernos. Quadrageſi-
manona regula. Excōicatus vel ſu
ſpenſus baptizās ſolēniter in ſuper
pellicio et ſtola publice irregularis
efficit̃ ẜm vvilhelmū Secus ſi alit̃
ſcʒ ſimpliciter baptizat: ⁊ maxime i
neceſſitate. Quinquageſima reg'la.
Quicūqꝫ nō poteſt ꝓmoueri ad or-
dines ſine diſpēſatione nec etiaʒ ad
honores. ⁊ quicūqꝫ ē illegibilis irre-
gularis eſt ẜm vvilhelmū. Idē intel
lige de om̄ibus caſibꝰ q̄ impediunt
promouēdos vel deijciūt iaʒ ꝓmo-
tos: vel qui penā depoſitionis merē
tur. Vñ regulare eſt ꝙ q̄cūqꝫ poſt ꝑ
actam pn̄iam nō habēt ordinis exe
cutioneʒ irregulares ſunt: ſicut ho-
micide. l. diſt. §. j. erga. de ſymonia.
tāta. Itē excōicatꝰ interdictꝰ ſuſpē-
ſus in contēptū clauiū ſe faciens or-
dinari. de ſen. excō. cū illoꝝ. Item ſi
etiam preſumit celebrare. xj. q. iij. ſi
quis. de vi. ⁊ ho. cle. vt clericoꝝ. §. ſi
q̄s igit̃. Iteʒ violās interdictū. de ex
ceſ. prela. tanta. Iteʒ falſariꝰ littera
rum pape. de crimine falſi. ad falſa-
riorum. §. j. talis tñ ẜm Inno. ſi oc-
cultus eſt poſt abſolutionem ⁊ peni
tentiaʒ pōt ordinari: q2 nullo iure ca
uetur ꝙ ſit infamis ipſo iure. Item
hereticus de purgatione. ca. inter ſo
licitudines vel exhibētes hereticis
ſacramenta de hereticis excōicatis
. §. ſi vero. Iteʒ ſodomita. de exceſ.
prela. clerici. Itē preſbiter denudās
confeſſionem. de pe. ⁊ remiſ. om̄es.
cap. fi. Item incorrigibilis in cōtu-
macia ꝑſeuerans. de dolo ⁊ ꝯtu. ve-
ritatis. §. fi. Item notoriū crimē de
iure vel facto: de tē. ordi. ca. fi. Item
vtens officio aſſaſinoꝝ vel defendēs
receptans occultans eos. licʒ mors
non ſequat̃ inde. de homici. pro hu-
mani. li. vj. Itē apoſtata. de apoſta-
tis. ca. fi. Item ſciſmaticus. de ſciſ-
maticis. ca. j. Itē intruſus volunta-
rie per ꝑtātem ſecularem. vij. q. j. fa-
ctus de elec. quiſquis. Iteʒ om̄e cri-
men q̄d ipo facto inducit infamiam
ciuileʒ. ij. q. vij. §. porro. Item infa-
mia deſcēdens ex delicto per ſenten-
tiam declarato: q2 pena poteſt demi
culpa permanēte. ij. q. iij. §. hic col-
ligitur. Infamis eñ eſt irregularis:
ſiue infamis ſit iuris ſiue facti. vt de
accuſa. ꝯs. de teſtibus. teſtimoniū
Quinquageſimaprima regula. Ex
cōmunicatus maiori excōicatione
ſiue ab homine ſiue a iure l ſcienter:
durante excōmunicatione celebrās
ſemꝑ fit irregularis. et eſt deponen-
dus de cle. excōica. miniſt. latrones
ſecus ſi ignoranter. vt eo. ti. ca. apo
ſtolice. Si aūt dubitaret ꝓbabiliter
de ſententia excōmunicationis pre-
ſertim qñ conſcius eſt de culpa ſua
propter quā iuſte potuit excōmuni-
cari: neſcius tamē exponit ſe diſcri-
mini ⁊ celebrat cū ſit excōmunicatꝰ
irregularis eſt ⁊ indiget diſpenſatōe
pape ẜm vvilhelmū. vt in dicto ca.
apoſtolice. Craſſa aūt ignorātia in
talibus iudicat̃. vt ſi citatus perem
ptorie nec iuit: nec miſit ad terminū

⁊ ſic celebrat. licȝ nihil de excōmunicatione ſciat. Circa premiſſa ſciēdū ꝙ ſuſpenſus a iudice ſiue ad certaȝ diem ſiue perpetue ſiue quouſqꝫ peniteat ſemper ſi celebrat eſt irregularis: quia talis non deberet celebrare niſi pri⁹ ſentētialiter abſoluatꝛ ſicut ſententia ſuſpenditur. In vltimo tn̄ caſu quidam contradicūt. vt. lj. q. v. preſbiteris. vbi dꝛ ꝙ talis ad arbitrium ſuſpendētis facere debet. et ſi an̄ abſolutionem celebrat irrrgularis ē et idem de re iudica. dilectus. de exceſ. prela. apoſtolice. Suſpenſi vero a deo. vt ſunt oēs pctōres celebrantes in peccatis nō fiunt irregulares licet peccent: niſi celebrarent in criminalib⁹. vt in homicidio: in ſymonia: ⁊ ſimilibus. ⁊ quibus etiaȝ acta penitētia executio iterdicitꝛ vt ſupra dictum eſt. Suſpenſi autem ab officio a canone propter crimen ſi celebrant irregulares ſunt. Et hoc intellige ſi ſuſpenduntur a canone penaȝ imponente: nō autem approbante. vt in cap. cum eterni. de re iudica. li. vj. quia etiaȝ in minori excōmunicatione exiſtentes ſuſpēſi ſunt a canōe nō imponente penam ſed approbāte. ⁊ q̄ƈito penitet poteſt celebrare. de ſe. ex cō. nuper. vn̄ potius dicitur ſuſpenſio dei q̄ȝ canonis ſm vvilhelmū. Et nota ſm Johēm anď. in cle. j. de decimis. in glo. ſuper. ℣. donec. ꝙ cum aliquis ſuſpenditur donec ſatiſfecerit ſufficit iudicis declaratio ſuper ſatiſfactione ſine alia abſolutione. In excōmunicatis vero eſt neceſſaria abſolutio poſt ſatiſfactionē Cōcordat hoc glo. Joh. anď. in ca. ſepe quia. de elec. lib. vj. ſuper. ℣. donec plene. vbi dicitur ꝙ illi qui occupant bona eccleſiarum vacantium. ⁊ ea diſtrahunt. tandiu ſunt a beneficijs ⁊ officijs ſuſpenſi donec ea plene reſtituerint. ipis autem reſtituentibus ipſo iure ſine alia ſnīa reſtituti erunt: vt notauit Joh. an. lxxxj. di. ſi q̄. Preterea ſciendū eſt ꝙ ſm glo. xxvj. di. deinde. infamia ⁊ irregularitas ꝯtracta an̄ baptiſmū tolliꝛ poſt baptiſmuȝ. ⁊ hoc ſi prouenit ex proprio delicto. qꝛ dona baptiſmi ſunt ſine omī penitētia ⁊ ſatiſfactione: vt de ꝯſe. di. iiij. ſine. Si em̄ pctm̄ non deletur q̄ƫum ad infamiam: adhuc poſt baptiſmuȝ obeſſet. quod negat Ambro. xxvj. di. vna. vnde ſi aliqs occidit mille homines ante baptiſmum. omnis infamia ⁊ irregularitas tollitur. vt. lj. diſti. ſi quis poſt acceptum. vt patet de paulo qui ante baptiſmuȝ fuit homicida ⁊ tamē poſtea factus eſt apoſtolus. vt. l. di. ꝗ. econtra. Huic tamen dicto aduerſantꝛ doctores. Nam arch. di. in dicto. ca. deinde dicit ꝙ bn̄ infamia ex quo nō deſcendit niſi ex peccato deletur in baptiſmo ſicut ⁊ peccatū ſed nō irregularitas que nō fundantur ſuper peccato. Unde ita irregularis eſt qui occidit cum pctō: ſicut qui occidit ſine peccato vt iudex nec clerici vel monachi. cap. ſententiam et bigami: ⁊ corpore viciati. ⁊ ita ipſe Innocentius notauit de diuortijs. Gaudemus. Ipſe tamen notauit. de homici. preſbiteruȝ. ꝙ homicidium ante baptiſmum ſiue ex officio: ſiue ex voluntate fecerit homicidium nō eſt poſt baptiſmum irregularis: quia om̄is ſequela pcti deleta

eſt. Sed Goffredus de conuerſione īfideliū.c.j.notauit q̄ pctm̄ ⁊ ſeque la peccati bene delentur ī baptiſmo ſed non defectus ſiue impedimentū Prima via cōmuniter approbatur Speculator tn̄ in titulo de diſpenſa tionibus.§.iij.ver.is autē videtur declinare ⁊c̄.

Cautele circa predicta ob ſeruande.

Prima cautela ē. Ep̄s ⁊ q̄libet iudex nō pōt neq̄ꝫ dꝫ excōicare vni uerſitatē vel collegiū Et hoc ideo ne inno centes puniant̄ cū nocentibuſ. vt di citur in.c.romana de ſen.excom.li. vj. Interdici tn̄ poſſunt innocentes cum nocentibus. de ſponſalibus. non eſt. Et hoc ideo. quia ibi nō eſt tantum p̄iculuꝫ aīe ſicut in excōica tione que eſt eterne mortis damna tio: per quam quis traditur ſatha ne. vt ſupra dicitur. Secunda caute la. Caueat iudex ne ferat ſententiaꝫ excommunicatiōis niſi p̄miſſa mo nitione. ſi tn̄ hoc fecerit: licet ſenten tia ſit iuſta. ſed tn̄ punit̄ lator pena c.ſacro. de ſen.ex. ſ. ſuſpenſione ab ingreſſu eccl'ie infra menſeꝫ. Tertio caueat ne ferat ſn̄iaꝫ excōicatōis ſu ſpenſionis vel interdicti pro futuris delictiſ. puta ſi tale quid fecerit. nec pro p̄ntibus ſub ea forma: ſi de illis infra talē terminū minime ſatiſfece rit. vt in.c.romana de ſen.ex.lib.vj. Vn̄ ſ̄m Joh.an.ī nouella ſup dicto ca. valde ridiculoſum eſſet ſi diceret p̄latus. excōmunico petruꝫ ſi furtū fecerit. ſi adulteriū cōmiſerit: cuꝫ tn̄ ad talia paratus ſum vel ſuſpectus ſi tn̄ mora cauſa vl' culpa p̄ceſſit. bn̄ pōt excōicari ſub illa forma. Exem plū vt q̄ꝛ de mora condēnatus ī acti one p̄ſonali nō ſoluit infra quattu or mēſes vt debuit. poſtea iudex dꝫ p̄cipere vt ſoluat infra certū tp̄is ali as ſit excōicatus. hic em̄ mora p̄ceſ ſit. Silr̄ de culpa: vt q̄ꝛ negligentes fuerunt clerici in diuis officijs dicē dis: poterit iudex dicere. Excōmu nico oēſ q̄ nō interer̄t canonicis ho ris. hic em̄ culpa p̄ceſſit. Silr̄ de of fenſa: vt in cōiugato q̄ tenuit concu binā ſeparet̄ ab ea ne excōmunicet̄ ſi vlterius redeat ad ip̄am. Alias p̄ ter iſtos caſus iudex nō dꝫ ferre ſen tentiā excōmunicatōis ſub certo ter mino ⁊c̄. vnde male faceret ſi ſtatim poſt cōdemnationē factaꝫ in p̄ſona li iudex p̄ciperet infra certuꝫ tēpus ferendam ſentētiam excommunica tiōis. cū tn̄ nō preceſſit mora. Et in hoc ſepiſſime iudices noſtri tp̄oꝛis excedūt modū. Ideo hec dixi p̄ ge nerali doctrina. Circa diſpenſatio nē p̄dictarum cenſurarum eſt ſcien dum q̄ lꝫ ſ̄m quoſdā doctores epi ſcopus non pōt diſpenſare ſup irre gularitate ⁊ alijſ defectibus niſi vbi exp̄ſſe ſibi a iure p̄mittit̄ ſ̄m vvilhel mū nazonem Goffredū Johēm de deo ⁊ Inno. Alias ſ̄m iſtos ep̄s di ſpenſans in caſib⁹ ſibi a canone ex p̄ſſe non p̄miſſis. videt̄ impugnare canones vl' eos tollere. Tu tn̄ dicas q̄ vbicūq̄ꝫ expreſſe a ca nonibus po teſtas diſpēſandi nō p̄hibetur epiſ. epi poſſunt diſpēſare. Et hoc dictū p̄ doctores cōmunius approbatur Ita dicunt Johes. Laurentius

Hugo.Tan.Bern̄. vvilhelmus in
ſpeculo. ti. de diſpenſationibus.§.
nūc de epoꝝ.⁊ ille famoſiſſimus do
ctor dn̄s archidiachonus.l.diſt. de
ꝓmiſſis vbi late ꝓſeqtur iſtam ma
teriā improbando opinionē cōtrari
am q̄ etiā dicit dn̄m ſuū Hoſt. dixiſ
ſe ꝙ in his in q̄bus pctm̄ mortale ē
ſm legē diuinā ſicut in furto rapina
vt.xiiij.q.v.penale. diſpenſare non
pōt nec etiam papa vt aliq̄ dicūt. ni
ſi penitentiā agant ⁊ reſtitutio fiat.
de vſu.cum tu.⁊.xiiij.q.v.ſi q̄d.⁊.c.
multi.⁊ ea.q.vj.ſi res In his vero i
q̄bus pctm̄ mortale eſt ſm ius poſi
tiuum vt vbi eſt epiſcopis vel inferi
oribus pape interdicta diſpenſatio
nullꝰ diſpēſat niſi ſolus papa:vel is
cui ſpecialiter cōmiſerit Si vero nō
eſt interdicta poteſtas diſpenſandi.
tunc pōt.Hec archidiaconus. Pro
iſta ſententia faciunt multa iura: vt
de hereticis. excōmunicamus.§.
ſane.de ſen.ex.nup.⁊.ca.a nobis:⁊.
ca.cum illorum.⁊ de ſponſalibus cū
apud.xvj.q.j.ſunt nonnulli. ff.ex q̄
bus cauſis maiores.l.necnon.§.j.
Nam ⁊ apoſtolus dicit. Omnia mi
hi licent.xj.q.j.aliud. Et ex his ptꝫ
q̄ꝫ lata ſit poteſtas epiſcopoꝝ qꝛ om
nia poſſunt:niſi expreſſe ꝓhibeant̄.
Sunt aūt multi caſus in iure expſſi
in q̄bus eis concedit̄ auctoritas di
ſpenſandi quos licite ſcripſit vvilhel
mus in ſpeculo iuris. de q̄bus hic
ſuperſedere cenſuit ſcribētis ſeduli
tas:ſciens qꝛ epiſcopi nō egēt vt q̄s
eos doceat:ſed ipſi alioꝝ ſunt do
ctores.j.q.vj.cōuenientibus preſer
tim cū pſentis opuſculi principalis
intētio fuerit ſimplicibus ſimplicia
tradere rudimenta nō perfectis ſub
tilia:vt cum apoſtolo lac potum da
ret non eſcam paruulis. ꝓpter qḋ
etiam ſtilus eiuſdeꝫ nō indoctis aut
pſuaſibilibus humane ſapientie v̄
bis:ſed in doctrīa ſpiritus excurrit.
eo ꝙ iuxta Iſi.de ſum. bono. li.iij.
Horret ſacra ſcriptura ſpumeū ſapi
entie ambitū. Ignoſcant igit̄ docto
res ſup ſtili ⁊ materie ruditate. q̄ nō
ipſis ſꝫ ſimplicibꝰ dirigit̄. Grati ſint
ſimplices quorum ꝓfectui preſens
opuſculū deſtinat̄. Sed ⁊ ipſi reue
rēdiſſimi patres ⁊ dn̄i archiepi. epi
ſcopi:ceteriqꝫ p̄lati doctores et ma
giſtri ſi q̄ bene ſcripta in preſenti tra
ctatu inueniāt approbare dignent̄
gratioſe. q̄ v̄o dubioſa:vndoſa aut
ꝑplexa declarēt delucidēt ⁊ iterptēt
In ſup q̄ minus bene poſita fuerint
corrigant ⁊ emendent occupationi
potius q̄ꝫ ignorātie aſcribētes erro
rē. Teſtis em̄ deus eſt ⁊ angeli eius
me grauibus ⁊ arduis nō ſolū diuer
ſis:veꝝ etiā ſibiinuicē aduerſis pro
tūc occupatū fuiſſe nego cijs. ⁊ niſi
pia duxiſſꝫ manū ſedulitas niſi diue
gr̄e miſeratio aīum laceſſitū confor
taſſꝫ neq̄ꝫ naufragoſa ibecill' aī tū
ba ꝓprijs conatibꝰ ſub anhelo pec
tore ſalutarē euecta fuiſſet ad portū
Hortor poſtremo vt q̄ſq̄s iſta lege
ris mei pctōris recorderis: exorās
dn̄m vt nō ꝓ tā induſtrioſo labore
q̄ꝫ pie mētis deuotiōe ⁊ bone volun
tatis affectu q̄ cūctis xp̄i fidelibus
ꝓficere conabar mercedē ppetuā oī
bꝰ fidelit̄ i vi ea ſua laborātibꝰ ꝓmiſ
ſā largiri dignet̄ tpe oportuno.

Suſcipe completi laudes o chri
ſte laboris.
Quas cordis leti vox ſbdita red
dit amoris.
Sit merces operis oratio ſancta
legentis.
Que iungat ſuperis nos toto ro
bore mentis.

Tabula huius tractatꝰ.

De ſacramētis in genere fo.ij.
Quid ſit ſacramentum ⁊ quot ſint fo.iij.
De ſacramēto baptiſmi fo.iiij.
Baptiſmus quomodo diffiniatur fo.iiij.
Quod triplex eſt baptiſmus fo.v.
De baptiſmi accñtibus fo.v.
De cautelis circa hoc ſacramētum ſeruandis fo.vj.
De cathecismo ⁊ exorciſmo fo.vij.
De modo baptiſandi fo.viij.
De ſacramento confirmationis folio.x.
Que ſunt de ſubſtātia huius ſacramenti fo.xj.
De accidentibus circa ſacramentū cōfirmationis fo.xij.
Cautele huius ſacrī fo.xij.
De ſacramēto euchariſtie.fo.xiij.
De credendis circa hoc ſacramentum fo.xv.
De cautelis ſeruandis circa hoc ſacramentum ex parte ſumentium folio.xvj.
De cautelis ſeruandis ex parte ſacerdotis hoc ſacramētū conferētis vel cōficientis fo.xix.
De ſacramento penitentie.fo.xx.
De cōtritione q̄ eſt prima pars penitentie fo.xxiij.
De confeſſione nūc ſequit̄ fo.xxiij.
De modo audiendi confeſſiones fo.xxiiij.
De caſibus ad papam pertinentibus fo.xxv.
Caſus epiſcopales nunc ſequuntur fo.xxvj.
De ſatiſfactione que eſt tertia pars penitentie fo.xxvj.
De penitentijs iniungendis ſm canones fo.xxvj.
De reſtitutione ablatorum in ſatiſfactione fo.xxx.
Cautele ex parte confitentis ſeruande fo.xxxj.
De cautelis ſeruandis ex parte confeſſoris fo.xxxij.
De penitentijs infirmorum ⁊ decedentium de hac vita fo.xxxiiij.
Quomodo ſacerdos ſe habere debeat erga infirmos fo.xxxiiij.
Regule quibus peccata mortalia atqꝫ venialia ſunt cognoſcenda folio.xxxv.
De ſacramento extreme vnctionis fo.xxxvij.
De ſacramento ordinis.fo.xxxix.
De accidentibus huius ſacramenti fo.xl.
De cautelis hic obſeruandis folio.xlj.
De ſacramēto matrimonij.fo.xlij.
De ſponſalibus fo.xlij.
De diffinitiōe matrimonij fo.xliij.
De impedimentis matrimonij folio.xlv.
De cautelis huius ſacramenti folio.xlvj.

De expoſitione miſſe.fo.xlviij.
De prima parte miſſe.fo.xlix.
De ſecunda parte miſſe.fo.l.
De tertia parte miſſe.fo.lj.
De quarta parte miſſe.fo.liij.
Seqnitur ſecunda pars canonis. folio.lvj.
De quinta parte principali miſſe. folio.lx.
De ſexta parte miſſe.fo.lxij.
Cautele ſeruande in celebratõe miſſe.folio.lxiij.
De dicendis horis canonicis. folio.lxiiij.
De modo dicendi horas canonicas.fo.lxvij.
Cautele in dicendis horis canonicis ſeruande.fo.lxix.
De excommunicatione.fo.lxx.
De effectu excõicatõnis. fo.lxxiiij.
De participatione cum excommunicatis.fo.lxxv.
De ſuſpenſionis ſentẽtia.fo.lxxvij.
De forma ferende excommunicationis.fo.lxxviij.
De eccleſiaſtico interdicto qualiter ſit obſeruandum.fo.lxxix.
De irregularitate.fo.lxxxiij.
Cautele circa predicta ſeruande. folio.xc.

Finitur tractatus perutilis de adminiſtratione ſacramentorum. de expoſitione officij miſſe. de dicendis horis canonicis. deqꝫ cenſuris eccleſiaſticis canonice obſeruandis. cum ſua Tabula. Impreſſus in ciuitate Lugruñij per magiſtruz Arnaldumguillermum de Brocario. Anno dñi Milleſimo.CCCCC. tertio. Die vero.xviij.menſis martij. Deo gratias.

BIB

TOLEDO
[B]IBLIOTECA PROVINCIAL
Reservado
66
SA
Res.
66
1503.